

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİN SESBİLGİSEL FARKINDALIĞA
YÖNELİK (KAZANIM-GÖSTERGELER HAKKINDA) BİLGİLERİ VE
YAPTIKLARI UYGULAMALAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Asena FETTAH METİNOL

BURSA

2021

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİN SESBİLGİSEL FARKINDALIĞA
YÖNELİK (KAZANIM-GÖSTERGELER HAKKINDA) BİLGİLERİ VE
YAPTIKLARI UYGULAMALAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Asena FETTAH METİNOL

Danışman

Prof. Dr. Hülya KARTAL

BURSA

2021

BİLİMSEL ETİŐE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tım bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Asena FETTAH METİNOL

27/10/2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 27/10/2021

Tez Başlığı / Konusu: Okul Öncesi Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığa Yönelik (Kazanım-Göstergeler Hakkında) Bilgileri ve Yaptıkları Uygulamalar

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 177 sayfalık kısmına ilişkin, 27/10/2021 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dâhil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Asena FETTAH METİNOL
Öğrenci No: 801482001
Anabilim Dalı: Temel Eğitim
Programı: Okul Öncesi Eğitimi
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
(Adı, Soyad, Tarih)
Prof. Dr. Hülya KARTAL

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Okul Öncesi Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığa Yönelik (Kazanım-Göstergeler Hakkında) Bilgileri ve Yaptıkları Uygulamalar” adlı Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Asena FETTAH METİNOL

Danışman

Prof. Dr. Hülya KARTAL

Temel Eğitim ABD Başkanı

Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

İlköğretim Anabilim Dalı'nda 801482001 numara ile kayıtlı Asena FETTAH METİNOL'un hazırladığı "Okul Öncesi Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığa Yönelik (Kazanım-Göstergeler Hakkında) Bilgileri ve Yaptıkları Uygulamalar" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 27/10/2021 günü 11.30 - 12.30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve
Sınav Komisyonu Üye Başkanı)
Prof. Dr. Hülya KARTAL
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Ebru ERSAY
Gazi Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Nalan KURU
Bursa Uludağ Üniversitesi

Önsöz

Lisans Eğitiminin o mesleğe bakış açısını oluşturduğunu ve yıllardır aynı işleri yapan insanların hangi bölümü okuduklarının bile uygulamalarından anlaşılabilirdiğini özel eğitim merkezinde çalışırken gördüm ben. Mezunu olduğum Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi mesleğimdeki en güzel tercihlerimden biri, bana kattığı mesleki disipline minnettaram.

Yüksek lisans yapmaya karar verdiğimde üniversitemizde okul öncesi eğitim programı olmadığını gördüm. Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL'ın da yönlendirmesiyle İlköğretim programında lisansüstü eğitime başladım. Handan hocam çok teşekkür ederim.

İlköğretim programında başlamak benim yolumu belirleyen, disiplinler arası çalışmamı ve farklı öğretmenlik programlarından mezun arkadaşlar ile çalışmamı sağlayan bir fırsat oldu benim için. Bu vesileyle tanıştığım, enerjisi ve heyecanından çok şey öğrendiğim, bir motorsiklet kazasında kaybettiğimiz, özeni, neşesi ve sevgisiyle tanıdığım en iyi sınıf öğretmenlerinden biri olan Gizem KIVILCIM'ı saygıyla anıyorum.

Seçtiğimde sınıf öğretmeni olmadığım için dersin altyapısını anlamakta zorlanacağımı söylemesine rağmen, ısrarcı davranıp devam ettiğim bir ders; hem bana danışman hocam Prof. Dr. Hülya KARTAL'ı kazandırdı hem de okul öncesi öğretmenleri ile sınıf öğretmenleri arasındaki farklılık ve kopuklukları görmemizi sağladı. Bu araştırma konusunun seçilmesine vesile olan da okul öncesi öğretmenleri ile sınıf öğretmenleri arasında oluşmasını hayal ettiğimiz köprüye bir taş ekleme isteği oldu. İyi ki de oldu.

Bu süreçte her zaman yanımda olan bana yol gösteren, desteğini ve emeğini esirgemeyen, en önemlisi de bana daima inanan Hülya hocama,

Güler yüzü ve anlayışıyla beni anladığını hissettiren ve sorularımızı yanıtsız bırakmayan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Meral Taner Derman'a,

En yoğun zamanlarında bile sorularımızı cevapsız bırakmayan, mesleki disiplinine ve çalışma şekline hayran olduğum lisansüstü eğitimimde birlikte çalışmış olmayı hep şans sayacağım arkadaşım Araş. Gör. Demet KOÇ'a,

Hem anlayışlı tutumları hem de tezime getirdikleri yenikler ve güzellikler için değerli jüri üyelerim Doç. Dr. Ebru ERSAY ve Doç. Dr. Nalan Kuru'ya,

Çevrimiçi anketleri öğretmenlere ulaştırmam konusundaki yardımlarından dolayı, lisans hayatımın bana kazandırdığı değerli öğretmen arkadaşlarım Nazlıgül ÖZKAN ve Didem YÜCEL'e,

Anketlere katılım gösteren, açık uçlu sorular olmasına rağmen vakitlerini ayıran tüm öğretmenlere ve anlayışlı tutumları için okul idarecilerine,

Eğitimim boyunca hiçbir soru yanıtı bırakmayan Eğitim Bilimleri Enstitüsü çalışanlarına,

Gösterdikleri anlayış ve yardımları için müdürüm Ahmet Emre ÜZÜ, daire başkanım Mehmet AYDEMİR ve mesai arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Umarım sizin de yolunuz hep açık olur.

Asena FETTAH METİNOL

Özet

Yazar	: Asena FETTAH METİNOL
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	: Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	: Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XXI+177
Mezuniyet Tarihi	: 27/10/2021
Tez	: Okul Öncesi Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığa Yönelik (Kazanım-Göstergeler Hakkında) Bilgileri ve Yaptıkları Uygulamalar
Danışmanı	: Prof. Dr. Hülya KARTAL

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİN SESBİLGİSEL FARKINDALIĞA YÖNELİK (KAZANIM-GÖSTERGELER HAKKINDA) BİLGİLERİ VE YAPTIKLARI UYGULAMALAR

2005-2006 eğitim-öğretim yılı itibariyle ilkokuma-yazma öğretiminde Ses Temelli Cümle Yöntemine geçilmesi ile birlikte 2006 yılında hazırlanan okul öncesi eğitim programına dâhil edilen unsurlardan biri de sesbilgisel farkındalık gelişimini desteklemeye yönelik kazanım ve göstergelerdir. Bu araştırma ile okul öncesi öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığa yönelik kazanım ve göstergeler hakkındaki bilgileri ve yaptıkları uygulamaların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Nitel araştırma yönteminin benimsendiği araştırma, durum çalışmasının alt türlerinden bütüncül çoklu durum çalışması desenine göre yürütülmüştür. Araştırma verileri, kategorik analiz modeline göre analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından oluşturulan “Sesbilgisel Farkındalık Eğitimi Öğretmen Anket Formu” 61 öğretmene yüz yüze uygulanmış, 50 öğretmene ise çevrimiçi form aracılığıyla ulaşılmıştır. Öğretmenler tarafından cevaplanan her bir forma 01-0111 aralığında kodlar tanımlanmıştır, bulgular her bir soru için birbiri ile ilişkili olan cevapların gruplandırılması ile oluşturulmuştur. Araştırma sonuçları, okul öncesi öğretmenlerin en sıklıkla bilişsel olarak bazı davranışları gösterdiklerinde çocukların ilkokula hazır olacaklarını düşündüğünü; ilkokuma-yazmanın “seslerle çalışma” yöntemiyle öğretildiğini; öğretmenlerin %58,6’sının sesbilgisel farkındalık eğitimi alma gereksinimi duyduğunu; öğretmenlere göre sesbilgisel farkındalığın desteklenmesinin en sıklıkla dil gelişimi ve okuma-yazma öğrenme sürecine katkı getirdiği; sesbilgisel farkındalığın gelişiminin desteklenmesinde çocuk kitapları ve şarkılarının birçok yararı bulunduğunu;

öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik kazanım ve göstergeler hakkında hem bilgileri hem de uygulamalarının yeterli olmadığını göstermektedir.

Anahtar sözcükler: dil gelişimi, erken çocukluk eğitimi, erken okuryazarlık becerileri, okul olgunluğu, okul öncesi öğretmenleri, sesbilgisel farkındalık

Abstract

Author	: Asena FETTAH METİNOL
University	: Bursa Uludağ University
Field	: The Department of Primary Education
Branch	: Preschool Education
Awarded	: Master Degree
Page Number	: XXI+177
Degree Date	: 27/10/2021
Thesis	: Early Childhood Educators' Knowledge on Phonological Awareness (About Learning Outcomes -Indicators) and Their Practices
Supervisor	: Prof. Dr. Hülya KARTAL

EARLY CHILDHOOD EDUCATORS' KNOWLEDGE ON PHONOLOGICAL AWARENESS (ABOUT LEARNING OUTCOMES -INDICATORS) AND THEIR PRACTICES

One of the elements included in the early childhood education program prepared in 2006, with the transition to the Sound Based Sentence Method in primary reading-writing teaching as of the 2005-2006 academic year, is the learning outcomes and indicators to support the development of phonological awareness. The aim of research is to determine the knowledge and practices of early childhood educators about the learning outcomes and indicators for phonological awareness.

The research, in which the qualitative research method was adopted, was conducted according to the "multiple-case holistic design", one of the sub-types of the case study. In the analysis of qualitative data, categorical analysis model was applied. Researchers created "Phonologic Awareness Education Teacher Survey Form" was applied face to face with 61 teachers, 50 teachers filled in the online. For each form answered by the teachers, codes in the range of 01-0111 were defined and the findings were created by grouping the answers that are related to each other for each question. The results of the study indicate that early childhood education teachers most frequently think that children will be ready for primary education when they achieve certain behaviors cognitively; literacy teaching method is "working with sounds"; 58,6% of them need phonological awareness training; supporting phonological awareness mostly contributes to language development and literacy learning process; children's books and songs have many benefits in supporting the development of phonological

awareness; It shows that both their knowledge and their practices are not enough about the learning outcomes and indicators to support phonological awareness.

Keywords: *early child education, early literacy skills, phonological awareness, preschool teachers, school readiness*

Teşekkür

Sözleriyle okşadı saçlarımı çünkü ben iyi bir çocuktum onun gözünde, kaybolduğum sandığım zamanların deniz feneri... Hülya hocam, ruhumu dayadığım dizlerinizin varlığına yine teşekkür ederim ve tekrar teşekkür ederim.

Lisans eğitimimden öğretmenlik hayatıma kattığım, üstü fosforlu kalemlerle çizilmiş akıl notlarımı bana kazandıran, çalışma disiplinlerine hayran olduğum hocalarım Doç. Dr. Ebru ERSAY ve Öğr. Gör. Dr. Figen UĞUR ŞAHİN'e teşekkür ederim.

Yüksek Lisansa başlama kararımın ardından her desteği veren ve önemli hiçbir durumu kaçırmama fırsat vermeyen Fatih'imın annesi Filiz AYDEMİR'e yolculuğumda önümde hiçbir taş kalmasına izin vermediği için çok teşekkür ederim.

En ihtiyacım olan zamanda emeğini ve vaktini esirgemeyen yalnızca mesleği değil yüreği öğretmen arkadaşım Reis BEŞER'e çok teşekkür ederim. İnaniyorum ki birlikte çok güzel çalışmalarımız olacak.

Bazen çayım, suyum, bazen çalışma azmim, motivasyonum, gitmek istediğim her yolu kolaylaştıran arkadaşım, sevgilim, eşim... 10 yıl önce de olduğu gibi seninle birlikte çalışmak ve yine birlikte mezun olmak hayatımızın en güzel hikâyelerinden biri; desteğin için çok teşekkür ederim.

Ben çalışmak istediğimde sandalyemin koluna kurulan, her fırsatta kendine vakit çalan kokusu cennet kızım, Almıla Bengü'm; tezime kattığın gülücükler ve hayatıma kattığın her şey için en çok sana teşekkür ederim.

Bazen destek olmak için sevmek yeterlidir; bunun için çalışmamı yakın zamanda kokularına hasret kaldığım gönlümü ferahlatan iki mola yerim; duasıyla her zaman yanımda olduğunu hissettiren anneanneme ve birlikte yaptığım her şeyden büyük keyif aldığım "emek verip yaptın mı her şey güzel olur" diyen teyzeme -Hamış'e- armağan ediyorum. Emek verdim umarım gerçekten güzel olmuştur.

İçindekiler

Önsöz.....	v
Abstract	ix
Teşekkür	xi
İçindekiler.....	xii
Tablolar Listesi.....	xvi
Şekiller Listesi.....	xix
Grafikler Listesi.....	xx
Kısaltmalar Listesi.....	xxi
1. Bölüm.....	1
Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırma Soruları.....	2
1.3. Amaç	3
1.4. Önem	3
1.5 Varsayımlar	3
1.6 Sınırlılıklar	4
2. Bölüm.....	5
Kuramsal Çerçeve	5
2.1 Sesbilgisel Farkındalık	5
2.2. Sesbilgisel Farkındalığın Okuma-Yazma Becerisinin Gelişimine Etkisi	9
2.3 Sesbilgisel Farkındalığın Farklı Dillerdeki Gelişimi	13
2.4 Sesbilgisel Farkındalık Gelişiminin Aşamaları	15
2.4.1 Başlangıç- uyak farkındalığı nedir?	16
2.4.2 Türk dil yapısına göre sesbilgisel farkındalık.....	17

2.4.2.1 Sözcük farkındalığı.....	18
2.4.2.2 Uyak farkındalığı.....	19
2.4.2.3 Hece farkındalığı.....	19
2.4.2.4 Sesbirim Farkındalığı.....	20
2.4.3 Sesbilgisel farkındalık görevleri ve aşamaları.....	21
2.5 Yaşa Göre Sesbilgisel Farkındalık Gelişiminin Aşamaları.....	28
2.6 Sesbilgisel Farkındalık Gelişim Basamaklarının İncelenmesi.....	39
2.7 MEB Okulöncesi Eğitim Programlarında Sesbilgisel Farkındalık.....	43
2.8 MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Yayınlarının Sesbilgisel Farkındalık Becerisi Kazanımı Yönünden Karşılaştırılması.....	56
3.Bölüm.....	64
Yöntem.....	64
3.1 Araştırmanın Modeli.....	64
3.2 Araştırma Grubu.....	64
3.3 Veri Toplama Aracı ve Geliştirme Süreci.....	68
3.4 Veri Toplama Süreci ve Analizi.....	69
4.Bölüm.....	72
Bulgular.....	72
4.1 Ses Bilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Kazanım ve Göstergeler ile İlgili Öğretmenlerin Bilgilerini Değerlendirmeye Yönelik Bulgular.....	72
4.2 Ses Bilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Kazanım ve Göstergeler ile İlgili Öğretmenlerin Yaptıkları Uygulamalarına Yönelik Bulgular.....	81
4.3 Öğretmenlerin Soruları Cevaplama Dağılımlarına Yönelik Bulgular.....	90
5.Bölüm.....	92
Tartışma ve Öneriler.....	92

5.1. Tartışma	92
5.1.1 Ses Bilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Kazanım ve Göstergeler ile İlgili Öğretmenlerin Bilgileri	92
5.1.2 Sesbilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Kazanım ve Göstergeler ile İlgili Öğretmenlerin Yaptıkları Uygulamalar	104
5.1.3 Öğretmenlerin Soruları Cevaplama Dağılımlarına Yönelik Tartışma	109
5.2. Öneriler	110
Kaynakça	112
Ekler	126
Ek 1: Sesbilgisel Farkındalık Eğitimi Öğretmen Anket Formu	126
Ek 2: Araştırma İzni	128
Ek 3 Yüzyüze Anket Yapılan Öğretmenlere Uygulanan Katılımcı Kabul Formu.....	129
Ek 4: Online Öğretmen Anket Formu	130
Ek 5: Araştırma Grubuna Ait Demografik Bilgiler	134
Ek 6: Öğretmenlerin Öğrencilerini İlköğretime Hazırlık Açısından Değerlendirme Ölçütleri	136
Ek 7: Öğretmenlerin “MEB’in (1. Sınıf Öğrencileri İçin) İlkokuma-Yazma Öğretimi İçin Belirlediği Yöntem Nedir?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar	141
Ek 8: Öğretmenlerin SBF Eğitimi Alma Durumları	143
Ek 9: Öğretmenlerin SBF Eğitimi Alma ve Eğitim İhtiyacı Hissetme Durumları	144
Ek10: Öğretmenlerin Belirttiği OÖEP Yer Alan Sesbilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Göstergeler	145
Ek 11: Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığın Desteklenmesinin Yararları Konusundaki Görüşleri	148

Ek 12: Öğretmenlerin Çocuk Kitapları ve Çocuk Şarkılarının Sesbilgisel Farkındalığı Desteklenmesi Bakımından Yararları Hakkındaki Görüşleri	151
Ek 13: Öğretmenlerin Okumaya Hazırlık Çalışmalarını Desteklemek Amacıyla Yaptıkları Etkinlikler	155
Ek 14: Öğretmenlerin Karşılaştıkları Okuma-Yazmaya Hazırlık Sürecini Aksatacak Sorunlar	160
Ek 15: Öğretmenlerin Karşılaştıkları Okuma-Yazmaya Hazırlık Sürecini Aksatacak Sorunları Çözme Yöntemleri	162
Ek 16: Öğretmenlerin Karşılaştıkları Okuma-Yazmaya Hazırlık Sürecini Aksatacak Sorunlar İçin İhtiyaç Duyduğu Destekler	164
Ek 17: Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığı Geliştirebilmek Amacıyla Yaptıkları Etkinlik Türleri	165
Ek 18: Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Uyguladıkları Bir Etkinliğin Adımları	169
Ek 19: SBF Etkinlik Adımlarını Açıklarken Öğretmenler Tarafından Verilen Etkinlik Örnekleri	174
Öz Geçmiş	176

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
1	Basitten Karmaşığa Sesbilgisel Farkındalık Gelişimi.....	23
2	Sesbilgisel Farkındalığın Üç Aşamadan Oluştugu Sonucuna Ulaşan Kaynaklara Göre Aşamalandırılması.....	24
3	Sesbilgisel Farkındalık Gelişimi Aşamaları ve Gelişim Dönemleri	30
4	Sesbilgisel Farkındalığın Bileşenleri.....	31
5	Fonolojik Farkındalık Becerilerinin Kapsamı ve Gelişimsel Sırası.....	34
6	Farklı Kaynakların Alanyazın Çalışmalarından Aktardıkları Yaşa Göre Sesbilgisel Farkındalık Becerileri	35
7	Sutherland Fonolojik Farkındalık Testi (SPAT) Verilerinin Değerlendirilmesinde SPF Gelişim Yaşları	36
8	Alanyazında Yer Alan Sesbilgisel Farkındalık Görevlerinin İncelenen Kaynaklarda Bulunma Sayıları	40
9	Alanyazında Yer Alan Sesbilgisel Farkındalık Görevleri ve Örnekleri.....	42
10	Okul Öncesi Eğitim Programında “Sesleri ayırt eder” Kazanımının Yıllara Göre Değişimi	45
11	Okul Öncesi Eğitim Programında “Sesini uygun kullanır” Kazanımının Yıllara Göre Değişimi	45
12	Okul Öncesi Eğitim Programında “Ses bilgisi farkındalığı gösterir” Kazanımının Yıllara Göre Değişimi	47
13	Okul Öncesi Eğitim Programında Nesne ve Varlıkların Sesleriyle Yapılacak Çalışmaların Yıllara Göre Değişimi.....	49
14	Okul Öncesi Eğitim Programında “Sözcük dağarcığını geliştirir” Kazanımının İncelenmesi.....	50

15	Okul Öncesi Eğitim Programında “Okuma farkındalığı gösterir” Kazanımının İncelenmesi.....	51
16	Sesbilgisel Farkındalık Açısından Okul Öncesi Eğitimin Planlanması ve Uygulanmasının Yıllara Göre Değişimi.....	51
17	Sesbilgisel Farkındalık Açısından Okul Öncesi Eğitimin Ortam ve Öğrenme Merkezi Tanımlarının Yıllara Göre Değişimi.....	53
18	Okul Öncesi Eğitim Programına Göre Sesbilgisel Farkındalık Açısından Çocukların Gelişim Özellikleri	54
19	Sesbilgisel Farkındalık Açısından 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı	56
20	Sesbilgisel Farkındalık Yönünden Okul Öncesi Eğitimi Etkinlik Kitaplarının Karşılaştırılması	57
21	Sesbilgisel Farkındalık Yönünden Okul Öncesi Eğitimi Etkinlik Havuzunun İncelenmesi.....	58
22	2009 Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre Ses Temelli Cümle Yöntemi	59
23	Türkçe Dersi Öğretim Programında “Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi” Yönteminin Yıllara Göre Değişimi	60
24	Sesbilgisel Farkındalık Açısından Türkçe Dersi Öğretim Programının Yıllara Göre Değişimi	61
25	Sesbilgisel Farkındalık Açısından Güncel Okul Öncesi Eğitim ve Türkçe Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi	62
26	Öğretmenlerin Öğrencilerini İlköğretime Hazırlık Açısından Değerlendirme Ölçütleri.....	73
27	Öğretmenlerin “MEB’in (1. sınıf öğrencileri için) ilkokuma-yazma öğretimi için belirlediği yöntem nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar	74

28	Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık eğitimi alma ve eğitim ihtiyacı hissetme durumları	75
29	Öğretmenlerin belirttiği OÖEP yer alan sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik göstergeler	77
30	Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığın desteklenmesinin yararları konusundaki görüşleri.....	79
31	Öğretmenlerin çocuk kitapları ve çocuk şarkılarının sesbilgisel farkındalığı desteklenmesi bakımından yararları hakkındaki görüşleri.....	80
32	Öğretmenlerin okumaya hazırlık çalışmalarını desteklemek amacıyla yaptıkları etkinlikler	81
33	Öğretmenlerin okuma-yazmaya hazırlık sürecini aksatacak bir sorunla karşılaşma durumları; sorun, çözüm ve ihtiyaçların dağılımı	83
34	Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığı geliştirebilmek amacıyla yaptıkları okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ve Türkçe etkinliklerinin detaylı incelenmesi	86
35	Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik uyguladıkları bir etkinliğin adımlarında 2018 TDÖP içerisinde açıklanan SBF gelişim aşamalarının yer alma durumlarının dağılımı	89

Şekiller Listesi

<i>Şekil</i>		<i>Sayfa</i>
1	Yabancı Alanyazında Sesbilgisel Farkındalık Becerileri ve Görevleri.....	16
2	Sözcüklerin Başlangıç-Uyaklarına Ayrılma Şeması (Mohammed, 2014).....	16
3	İngilizce Sözcükler İçin Başlangıç-Uyak Ayrımı Örneklendirmesi.....	17
4	Türk Diline Uygun Fonolojik Farkındalık Gelişim Aşamaları	17
5	Sesbilgisel Farkındalık Görevleri ve Aşamaları.....	22
6	(Açıklamalarıyla) Fonolojik Farkındalık Görevleri	22
7	Bütünden Parçaya Sesbilgisel Farkındalık Gelişimi	25
8	Ses Manipülasyon Tipleri (Yopp ve Yopp, 2000)	26
9	Basitten Üst Düzeye Fonolojik Farkındalık Becerileri	27
10	Fonolojik Duyarlılık Gelişim Basamakları	27
11	Erken Fonolojik Farkındalık Müdahalesi: Kapsam ve Sıra	28
12	Sesbilgisel Farkındalık Gelişiminin Yaşa Bağlı Değişimi	32
13	Öğrencilerin yüzde 80-90'ının başarılı olduğu yaş ve fonolojik beceriler	33
14	İncelenen Alanyazında Yaşlara Göre Sesbilgisel Farkındalık Gelişiminin Karşılaştırılması	37

Grafikler Listesi

<i>Grafik</i>	<i>Sayfa</i>
1 Uygulamanın Yapılma Biçimi.....	65
2 Katılımcıların Görev Yaptıkları Şehirlere Göre Dağılımı.....	65
3 Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türü.....	66
4 Katılımcı Öğretmenlerin Eğitim Durumu.....	66
5 Katılımcı Öğretmenlerin Kıdem Yılları.....	67
6 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Düşünüldüğünde Öğretmenliğe Başladıkları Yılda Geçerli Olan Okul Öncesi Eğitim Programı.....	68
7 Öğretmenlerin Öğrencilerini İlköğretime Hazırlık Açısından Değerlendirme Ölçütleri.....	72
8 Öğretmenlerin Sbf Eğitimi Alma Durumları Ve Eğitim İhtiyacı Karşılaştırması..	76
9 Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığı Geliştirebilmek Amacıyla Yaptıkları Etkinlik Türlerinin Dağılımı.....	84
10 Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığı Geliştirebilmek Amacıyla Yaptıkları Etkinlik Türlerinin Dağılımı.....	85
11 Anket Sorularının Boş Bırakılma Ve Sorulara “Bilmiyorum” Yanıtı Verilme Sayılarının Dağılımları.....	91

Kısaltmalar Listesi

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
OÖ	: Okul Öncesi
OÖEP	: Okul Öncesi Eğitimi Programı
TDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
SBF	: Sesbilgisel Farkındalık
STCY	: Ses Temelli Cümle Yöntemi
BG	: Bilişsel Gelişim
SDG	: Sosyal Duygusal Gelişim
DG	: Dil Gelişimi
MG	: Motor Gelişim
KÖK	: Katılımcı Öğretmen Kodları

1. Bölüm

Giriş

1.1. Problem Durumu

İlkokuma-yazma öğretimi bireylerin gelecekteki eğitimi ve hayatı açısından yaşamsal bir öneme sahiptir. Okuma yazma becerilerinin ilerleyen dönemlerde etkili ve yararlı olması için temellerinin sağlam atılmış olması gereklidir (Babayiğit ve Erkuş, 2017).

Türkiye’de ilkokuma-yazma öğretiminin tarihine bakıldığında, 1926 yılında sözcük yöntemiyle ilkokuma-yazma öğretildiği görülmektedir. Sözcük yönteminde çocuklar öncelikle kendileri için anlamlı sözcükleri okuyup yazmaya başlayıp ardından o sözcüklerden cümleler oluşturmaktadırlar. 1936 programıyla birlikte ilkokuma-yazma öğretim yöntemi; çocuğun günlük dilinden alınan cümlelerle başlanıp ardından sözcüklere, hecelere ve harflere (sese) ve onlarla yeniden hece-sözcük-cümlelere doğru gidilen birleşime dayalı olan cümle yöntemi ile değiştirilmiştir (Nas, 2001).

2005-2006 eğitim öğretim yılında ise ilkokuma yazma öğretiminde ses temelli cümle yöntemine geçilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). 2018 yılına gelindiğinde güncellenen Türkçe Öğretimi Programı ile birlikte yöntem “Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi” yaklaşımı olarak ifade edilmiştir (MEB, 2018).

İlkokuma-yazma öğretim yönteminin düzenlenmesinin ardından 2006 yılında okul öncesi eğitim programı güncellenmiş ve programa “Sesbilgisinin farkında olabilme” amacı eklenmiştir. Güncellenen 2006 programında “İlköğretime Geçişte Öğretmenin Sorumlulukları” bölümüne yer verilmiş ve bu bölümde öğretmenlerden bir sene boyunca uygulanacak ses çalışmalarını, ilkokuldaki okuma sistemini inceleyerek doğru bir şekilde planlayıp uygulamaları istenmiştir (MEB, 2006). Ancak 2013 OÖEP’de ise bu ifadeye yer verildiği görülmüştür. Diğer taraftan MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’nün internet sayfasında yer alan Hizmetiçi Eğitim Planları incelendiğinde 2006

yılından bu yana sesbilgisel farkındalık gelişimi, okuma yazmaya hazırlık eğitimi veya ilkokuma-yazma sistemi hakkında bir eğitim planlanmadığı tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinden sistematik ve planlı bir şekilde eğitim almadan uygulama yapılmasının istenmesinin uygulamada kimi hatalara ve sorunlara yol açabileceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırma Soruları

- Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler;
 - Öğrencilerinin ilkokula hazıroşluklarını değerlendirirken sesbilgisel farkındalık gelişimini bir ölçüt olarak alıyorlar mıdır?
 - Mezun ettikleri öğrencilerin karşılaşacakları ilkokuma-yazma eğitiminin yöntemi hakkında bilgileri nedir?
 - Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitim almışlar mıdır?
 - Aldıkları bu eğitimin yeterliliğine dair fikirleri nelerdir?
 - Sesbilgisel farkındalık gelişimi konusunda eğitim ihtiyacı hissediyorlar mıdır?
 - Sesbilgisel farkındalık gelişimine yönelik hangi kazanım ve göstergeleri bilmektedirler?
 - Sesbilgisel farkındalık gelişiminin yararı hakkında ne düşünmektedirler?
 - Çocuk kitapları ve çocuk şarkılarını ses bilgisel farkındalığı desteklenmesi bakımından yararlı görmekteler midir?
 - Okumaya hazırlık çalışmaları yaparken sesbilgisel farkındalığı geliştirecek etkinliklere yer veriyorlar mıdır? Şayet yer veriyorlarsa sesbilgisel farkındalık gelişimini desteklemeye yönelik hangi tür etkinlikler yapmaktadırlar?
 - Bir ses ile ilgili çalışma yaparken nasıl bir yol izlemektedirler?
 - Yaptıkları ses eğitimi sesbilgisel farkındalık gelişiminin tüm basamaklarını kapsamakta mıdır?

1.3. Amaç

Bu araştırma ile okul öncesi öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığa yönelik kazanım ve göstergeler hakkındaki bilgileri ve yaptıkları uygulamaların belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.4. Önem

Bu araştırma;

- Okul öncesi öğretmenlerinin sesbilgisel farkındalık becerileri ile ilgili bilgi ve uygulamalarını inceleyerek hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarını belirlemek,
- Okul öncesi eğitimin niteliğini öğretmen eğitimleri ile geliştirilebileceğini,
- Okul öncesinde verilen nitelikli bir eğitimin bireyin/öğrencilerin sonraki öğretim basamağına temel oluşturduğunu göstermek,
- Sesbilgisel farkındalık eğitiminin ilkokuma-yazma becerisini desteklediğini,
- Okul öncesi eğitimin diğer öğretim basamaklarıyla ilişkisinin önemine ilişkin farkındalık yaratmak,
- Eğitimin yeterince sağlanmadığı bazı beceriler için öğretmenlerin yanlış uygulamalarının oluştuğunu göstermek,
- Öğretmenlerin sadece kendi alanlarından sorunlu olmadığı konusunda farkındalık oluşturmak,
- Çocukların seviyesine uygun, doğru ve nitelikli bilgiye ulaşmalarını sağlayacak etkinlik ve eğitim programlarına bir temel oluşturulabilecek olması nedeniyle önemlidir.

1.5 Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin;

- Kişisel veya çevresel etmenlerden kaynaklı sorunlarının (yorgunluk, sınıfa girmekte acele etme, soruların fazlalığından veya açık uçlu olmasından rahatsız olma, gürültü vb.) cevaplarını etkilemediği,

- Sorulara yardımsız ve samimi cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6 Sınırlılıklar

Araştırma okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 111 okul öncesi öğretmeni ile sınırlıdır. Araştırmaya katılan 68 öğretmen Bursa ilinde çalışmakta olup; 43 öğretmen ise Elazığ, İstanbul, Kayseri, Şanlıurfa, Antalya, Kars, Ankara, Batman, Bayburt, Düzce, Edirne, Erzincan, Giresun, Hatay, Sakarya, Tunceli, Yozgat illerinde görev yapmaktadır.

2. Bölüm

Kuramsal Çerçeve

2.1 Sesbilgisel Farkındalık

İlkokula hazırlık çalışmaları; çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına devam ettiği süre boyunca tüm gelişim alanlarında eşit şekilde desteklendiği çalışmaların bütünüdür. Bu çalışmalar, genel inanın aksine sadece okuma-yazmaya hazırlık etkinlikleri içinde yapılan bir senelik çalışma değil okul öncesi eğitim programının bütünüdür. Okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları ise çocukların ilkokula geçişini kolaylaştırmak ve hazırbulunuşluk düzeyini arttırmak için yapılan etkinliklerdir ve ilkokula hazırlık çalışmalarının içerisinde yer alırlar. Hazırlık çalışmaları ile çocukların, okuma-yazmaya ve okula karşı olumlu bir algı geliştirmelerini desteklemeyi amaçlanmaktadır.

İlkokula hazırlıkta temel olan becerilerin gelişimi güncel okul öncesi eğitim programında; işitsel algı/ fonolojik farkındalık çalışmaları (dinleme, konuşma, sesleri hissetme, ayırt etme, aynı sesle başlayan ve biten kelimeler üretme vb.), dikkat ve hafıza çalışmaları, temel kavram çalışmaları, problem çözme ve tahmin çalışmaları, kalem kullanma ve el becerisi çalışmaları, öz bakım becerilerini geliştirme çalışmaları, güven ve bağımsız davranış geliştirme çalışmaları, sosyal ve duygusal olgunluk geliştirme çalışmaları, okuma yazma farkındalığı ve motivasyon geliştirme çalışmaları, duyu eğitimi çalışmaları, nefes ve ritim çalışmaları şeklinde örneklendirilmiştir (MEB, 2013). Bu araştırmada ilkokula hazırlık için gerekli olan beceriler arasından sesbilgisel farkındalık (fonolojik farkındalık) çalışılmıştır.

1970'lerin sonları ile 1980'lerin başında yapılmaya başlanan “fonolojik/ses bilimsel farkındalık” araştırmaları erken okuryazarlık kavramı ile paralellik göstermektedir. Parpucu (2016) yaptığı alanyazın taraması sonucunda; ilk başlarda işitme engellilerin eğitiminde uygulanmaya başlayan, “konuşulan kelimelerin fonetik analizi” ve “dilbilimsel farkındalık”

olarak da adlandırılan sesbilgisel farkındalık becerilerinin 1980’lerde alanyazına girdiği bilgisine ulaşmıştır.

Fonolojik/Sesbilgisel farkındalık, kafiye oluşturma, ilk ünsüzleri eşleştirme ve konuşulan kelimelerdeki fonem sayısını sayma gibi becerilerle kendini gösteren konuşulan (yazılı olmayan) kelimelerdeki seslerin farkındalığı olarak tanımlanmaktadır (Stahl & Bruce, 1994). En basit düzeyde sesbilgisel farkındalık dilin genel yapısı ile ilgili yargıda bulunabilme becerisidir (Mohammed, 2014; Schuele & Boudreau, 2008; Yopp & Yopp, 2009). Ayrıca bir kelimeyi meydana getiren ses birimlerin farkında olmaktır (Emir, Girgin ve Karasu, 2015; İslamoğlu Külte, 2019; Yangın, Erdoğan ve Erdoğan, 2011).

Alanyazın incelendiğinde ses bilgisel farkındalığın beş özelliğine dikkat çekildiği görülmektedir:

- **Sesbilgisel farkındalık gelişimi zihinsel bir süreci gerektirir**

Sesbilgisi, konuşma seslerinin zihinde nasıl organize olduğuna ve nasıl temsil edildiğine ilişkin örtük bilgiyi ifade ederken (Kazanoğlu, Doğan ve Ünal-Logacev, 2019) çocukların sesbirimleri bilinçli olarak kullanabilmeleri ve günlük konuşmalar sırasında ya da bir metni okuma sırasında sesbirimlerin sıralanışlarına ve niteliklerine ilişkin farkındalıkları anlayabilmeleri genel olarak “sesbilgisel farkındalık becerisi” olarak isimlendirilir (Parpucu, 2016).

Fonolojik farkındalık, kısa süreli hafızaya fonolojik bilgiyi kodlama ve uzun süreli hafızadan fonolojik beceriyi getirmesini sağlayan bir fonolojik hafıza gerektirir (Karakelle, 2004; Parpucu, 2016). Fonolojik işlem becerileri (phonological processing abilities) olarak adlandırılan bu beceriler konuşmada olduğu gibi yazılı dili kullanırken de gerekli olmaktadır (Parpucu, 2016). Bir çocuğun “araba” sözcüğü ile aynı harfle başlayan sözcüğü bulmak için öncelikle kısa süreli belleğinde bu sözcüğü tutarak ilk sesini bulması ve ardından uzun süreli belleğinden bu ses ile başlayan bir sözcük getirmesi süreci fonolojik işlem becerisine örnek olarak gösterilebilir (Kalburan, 2018). Bu tanımlardan yola çıkarak fonolojik farkındalığın içerdiği bilişsel becerilerin; harfleri anlama, sözcükler oluşturma ve bu sözcüklerde

oyunlar yapma, çeşitli sesleri kavrama gibi fonolojik farkındalık becerilerini gerçekleştirilmesi için gerekli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (İslamoğlu-Külte, 2019).

- **Sesbilgisel farkındalık sözcüklerin anlamından ayrı olarak seslerine odaklanmayı gerektirir**

Sesbilgisi farkındalığı sözcüklerin anlamından çok sözcükteki sesler ve sözcüğün fonolojik yapısı ile ilgili düşünmeye odaklanır (Kartal ve Güner, 2016; Mohammed, 2014). Kişinin geçici olarak anlamdan uzaklaşırken dikkatini konuşulan dildeki seslere çevirmesi yeteneğidir (Mohammed, 2014; Yopp & Yopp, 2009). Bunun için çocuğun kelimelerdeki her sesi ayrı ayrı duyabilmesi ve konuşmanın bu seslerden oluştuğunu anlaması gerekmektedir (Altınkaynak, 2019; Turan ve Gül, 2008). Ayrıca sesbilgisel farkındalık, kelimeleri okumanın aksine yazılı sembollerden ayrı olarak hecelere fonemlere hâkim olmayı ve bu bileşenleri bilinçli olarak kullanabilmeyi gerektirir (Gorman & Gillam, 2003; Karakelle, 2004; Sarı ve Aktan-Acar, 2013).

Kalburan (2018) alanyazın araştırması sonucunda, küçük yaştaki çocukların henüz sözcükleri anlamlarından ayrı düşünmeye yatkın olmadıkları, ancak şiir gibi ritmik yapıların, çocuklara sözcüklerin yapısıyla oynanabilecekleri yönünde ipuçları verdiği bilgisine ulaşmıştır. Bundan hareketle ritmik yapıların sesbilgisi farkındalığının ilk işaretlerinden biri olabileceğini düşünülmüştür.

- **Sesbilgisel farkındalık becerisi seslerin analizi sürecidir**

Fonolojik farkındalık, konuşma dilinin farklı yollarla daha küçük bileşenlere bölünmüş olabileceğini ve seslerin ayrıştırılabileceğini anlamaktır (Erdoğan, 2011). Fonolojik farkındalık görevleri ise, bir çocuğun sözlü kelimelerdeki sesleri analiz etmesini, fark etmesini veya değiştirmesini gerektirir (Schuele & Boudreau, 2008). Bu duruma, konuşulan kelimelerin ses bölümlerini algılama ve bu sesleri değiştirebilme yeteneği/becerisi olarak gösterilmektedir (Pufpaff, 2009). “Örneğin, bir çocuğa “araba” sözcüğü ile aynı sesle başlayan bir sözcük söylemesi istendiğinde; çocuğun önce araba sözcüğünü kısa süreli hafızada tutarak sözcüğün ilk sesinin ne olduğunu keşfetmesi gerekir. Ardından ise keşfettiği bu sesle başlayan başka sözcükleri uzun süreli belleğinden bularak getirmesi gerekmektedir” (Parpucu,

2020). Bunların yanı sıra fonolojik farkındalık sözcüğün anlamından bağımsız olarak konuşulan dilin ses yapısına ilişkin sesleri tanıma, ayırt etme, bölme ve ortak seslerden oluşan sözcükleri fark etme şeklindeki analizleri yapabilme becerisini de içermektedir (Kazanoğlu ve diğerleri, 2019). Ayrıca bu beceri yönünden gelişen bireylerin, sözcükleri oluşturan seslerdeki benzerlik ve farklılıkları ayırt edebilmesi de beklenmektedir (Karaman ve Üstün, 2011). Bu aynı zamanda öğrencilerin ve öğretmenlerin birlikte çalıştıkları ve dilin sesleriyle oynadıkları anlamına gelmektedir (Mohammed, 2014). Nitekim sesbilgisel farkındalık becerisi gelişmiş olan bir çocuğun, sözcüklerin söylenişlerine ilişkin oyunlardan hoşlandığı belirtilmektedir (Tuğluk, Kök, Koçyiğit, Kaya ve Gençdoğan, 2008).

- **Sesbilgisel farkındalık seslerle harfler arasındaki ilişkiyi çözebilmeye becerisidir**

Fonoloji; bir dilin alfabe bilgisi ve yazı yapısının sözel dildeki karşılığı olarak tanımlanabilir (İslamoğlu-Külte, 2019; Karaman ve Güngör-Aytan, 2016). Çocuğun yazılı kodun mantığını anlamasını destekleyen (Yopp & Yopp, 2009) sesbilgisel farkındalık kavramı ise kelimeleri okumanın aksine yazılı sembollerden ayrı olarak seslerle çalışmaya odaklanır (Sarı ve Aktan-Acar, 2013; Schuele & Boudreau, 2008). Başka bir ifadeyle Sesbilgisel farkındalık, anlamdan bağımsız bilinçli olarak sözel dilin daha küçük birimlere (kelime-hece-sesbirim) ayrılacağına farkında olma, konuşma dilinde yer alan sesbirimleri fark etme, tanıma, analiz etme ve onları etkili şekilde kullanabilme becerisidir (Gökkuş ve Akyol, 2020). Çocuklar bu beceri sayesinde duydukları sesleri onları temsil eden harflerle eşleştirirler (Altınkaynak, 2019). Bu sebeple bu becerinin eksikliği okuyucunun yeni kelimeleri tanımasını engelleyecektir (Gorman & Gillam, 2003).

- **Sesbilgisel farkındalık Okuma becerisi için önkoşul niteliğindedir.**

Alanyazında, sesbilgisel farkındalık becerisinin seslerle harfler arasındaki ilişkiyi anlamak (Erdoğan, 2011; Kartal ve Güner, 2016), özellikle okumanın sözcük çözümleme basamağı için önemli bir önkoşul olduğu (Kargin, Güldenöglü ve Ergül, 2017) ve bu becerinin çocuklara olabildiğince erken dönemde kazandırılabilmesi ile çocukların ilkokula geçtiklerinde sözcük çözümlemeyi daha hızlı kazanabildikleri vurgulanmaktadır (Kargin ve diğerleri, 2017). Ayrıca anaokulu aşamasında sesbilgisel

beceriler yönünden iyi bir bilgiye sahip olmak, öğrencilerin okulun sonraki aşamalarında konuşulan dilin yapısını daha iyi anlamasını sağlar (Mohammed, 2014).

- **Sesbilgisel farkındalık becerisinin eğitimle desteklenmesi gerekmektedir.**

Birçok çocuğun sesbilgisel farkındalık becerisini erken çocuklukta ev ortamındaki etkileşimle kazandığına dair araştırmalar bulunurken, Nicholson (2005)'den aktarılan bir araştırma sonucu bu becerinin, çocukların % 75 kadarında zorluk çekmeden geliştiği, kalan % 25'inin ise okuryazar olmalarını sağlamak için ekstra desteğe ihtiyaç duyacakları yönündedir (McLachlan & Arrow, 2010). Bunun yanında alanyazında sesbilgisel farkındalığın geliştirilebilen ve öğretilebilen, kendiliğinden gelişmeyen, okuma problemlerinin belirleyicisi olan, gelecekteki okuma başarısı için önemli bir etkisi olan bir beceri olduğu (Yangın ve diğerleri, 2011), okul öncesi dönemde gelişmeye başladığı, ileri yaşlarda da gelişimi devam ettiği ancak eğitimle desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. (Kazanoğlu ve diğerleri, 2019).

Parpucu (2016) yaptığı alanyazın taramasında “nitelikli bir şekilde hazırlanan fonolojik farkındalık müdahale programlarının disleksili çocukların, alt sosyoekonomik gruptaki riskli grupta bulunan gençlerin, anasınıfı çocukları ve fonolojik süreç becerileri düşük düzeydeki okul çağı çocukların, okul öncesi çağındaki iki dilli çocukların ve konuşma bozukluğu olan çocukların okuma ve yazma becerileri üzerinde olumlu sonuçlar doğurduğu” sonucuna ulaşan pek çok araştırma bulunduğunu aktarmıştır. Ayrıca çocukların sahip olduğu fonolojik farkındalık beceri düzeyleri arasındaki farkların verilecek eğitimlerle değişebileceği, eğitim öncesi düşük fonolojik farkındalık düzeyinde olan çocuklar ve hatta genel dil gecikmesi olan çocukların bile eğitim sonrasında ilerleme gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

2.2. Sesbilgisel Farkındalığın Okuma-Yazma Becerisinin Gelişimine Etkisi

Sesbilgisel farkındalık okul öncesi dönemde aşamalı olarak gelişen ve okuma öğreniminden önce geliştirilmesi gereken bir beceri olarak görülmektedir (Chard & Dickson,

1999; Mohammed, 2014; Pullen & Justice, 2001). Beceri bu dönemde kazanılması durumunda çocuğun ilkokuldaki başarısına katkı sağlamakta, daha sonraki yıllarda kazanılması gereken daha karmaşık ve zor sesbilgisel beceriler için ise temel oluşturmaktadır (Erdoğan, 2011; İslamoğlu-Külte, 2019; Joseph & Patricia, 1999; Taşkın, Katrancı ve Uygun, 2014).

Sesbilgisel farkındalık ile okuma-yazma ilişkisi 1970'lerden bu yana yapılan araştırmalarla desteklenmektedir (Tibi, 2010; Yangın ve diğerleri, 2011). Alanyazında yer alan pek çok araştırma sesbilgisel farkındalık gelişiminin çocukların okuma başarısına katkı yaptığı savını doğrulamaktadır (Akdal ve Kargın, 2019; Erdoğan, 2011; Kargın, Ergül, Büyüköztürk ve Güldenoğlu, 2015; Kargın ve diğerleri, 2017; Tibi, 2010; Yangın ve diğerleri, 2011). Nitekim okumayı öğrenmek ve başarılı bir okuyucu olmak için sesbilgisel farkındalığın büyük bir önem taşıdığı vurgulanmaktadır (Gökkuş ve Akyol, 2020). Benzer şekilde 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülen Ulusal Erken Okuryazarlık Paneli'nde yer alan ve beş yüz araştırma makalesinin meta-analiz yöntemiyle incelenmesi sonucunda; okuryazarlığın gelişiminde sesbilgisel farkındalık becerisinin önemli bir yeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte Stahl & Murray (1994), okuma-yazma öğreniminden önce kazanılan sesbilgisel farkındalık becerisinin; zekâ düzeyi, sosyo-ekonomik durum ve yaş gibi okul başarısı ile ilgili korelasyonlar arasında ilerideki okuma başarısını tahmin etme konusunda en etkili değişken olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Tibi (2010), Bryant ve Goswami tarafından bu güçlü ilişkinin keşfedilmesinin modern psikolojinin en önemli başarılarından biri olarak gösterildiğini aktarmıştır.

Sesbilgisel farkındalık ile çocukların ilerideki okuma performansları arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu sıkça belirtilen bir görüş olarak karşımıza çıkmaktadır (Akdal ve Kargın, 2019; Demirtaş ve Ergül, 2020; Güldenoğlu, Kargın ve Ergül, 2016). Bununla beraber; çocuklarda akıcı okuma, okuduğunu anlama ve kelime çözümleme becerilerinin de

sesbilgisel farkındalığı az gelişmiş çocuklara göre daha iyi olduğunu vurgulayan kaynaklar da bulunmaktadır (Akdağ ve Kargın, 2019; Güldenoğlu ve diğerleri, 2016; Kargın ve diğerleri, 2017). Güldenoğlu ve diğerleri (2016) kelime çözümlemesi gelişmiş olan çocukların; çözümlemeye ayıracakları zamanı anlamaya harcayacakları için okuduğunu anlama konusunda daha başarılı olduklarını, erken okuma ve hecelemede daha yüksek başarı gösterdiklerini aktarmıştır. Bunun yanında sesbilgisel farkındalık becerilerinin gelişmiş olmasının genellikle konuşma anlaşılabilirliğini de arttırdığı belirlenmiştir (Mohammed, 2014).

Ortografik olarak farklı birçok dilde fonolojik duyarlılığın okuma başarısını etkileyen etmenler arasında önemli bir yerde olduğu söylenmektedir (Demirtaş ve Ergül, 2020). Türkçe için yapılan çalışmalar incelendiğinde; okul öncesi dönemdeki fonolojik duyarlılığın okuma becerisi kazanımına ve harfleri seslendirme becerisine katkı sağladığı belirlenmiştir (Gökkuş ve Akyol, 2020a; Gökkuş ve Akyol, 2020b; Soğancı, 2017; Turan ve Akoğlu, 2011). Erdoğan (2009)'un aktardığı bir araştırmada; ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin, birinci sınıf başında sesbilgisel farkındalık; birinci dönemin ortası ve sonu ile ikinci dönem ortasında okuma becerileri düzeyini belirlemiştir. Yaptığı uygulamalar sonucunda, fonolojik duyarlılıkları yüksek olan öğrencilerin okumaya daha kolay geçtikleri ancak dönem sonuna doğru ise fonolojik duyarlılığın okuma başarısını yordama gücünün azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Diğer taraftan bu araştırma aynı zamanda şeffaf ortografiği olan dillerde harf-ses arasındaki tutarlılık sebebiyle ilk okumayı öğrenme aşamasından sonra sesbilgisel farkındalık becerisine daha az ihtiyaç duyulacağı düşüncesini de desteklemektedir (Demirtaş ve Ergül, 2020).

Kartal ve Güner (2016), alanyazında sesbilgisel farkındalık gelişim düzeyinin düşük olmasının, okuma öğreniminde karşılaşılan sorunların sebepleri arasında ilk sıralarda yer aldığını; Erdoğan (2011) ise sesbilgisel farkındalık ve okuma başarısı arasındaki güçlü ilişkinin okul yaşamı boyunca devam ettiğinin birçok araştırma tarafından desteklendiği bilgisine ulaşmıştır. Buna rağmen hem ulusal hem de uluslararası alanyazında öğretmenlerin

sesbilgisel farkındalık becerisinin önemini bilmedikleri ve öğretimine önem vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Emir, Girgin ve Karasu, 2015).

Okul öncesi dönemdeki çocuklardan %20-25'inin sesbilgisel farkındalık becerisinin gelişmesi için eğitime gerek duyulmaktadır (Büyüктаşkapu, 2012). Çocukların ilkokuma yazma eğitiminden etkin şekilde yararlanabilmesi amacıyla okul öncesi dönemde sesbilgisel farkındalık becerisine yönelik planlı bir eğitim verilmelidir (Bayraktar ve Temel, 2014; Erdoğan, 2011; Mohammed, 2014). Bu alanda erken dönemde gerçekleştirilen müdahale programlarının okuma yazma eğitimindeki başarısızlığı engelleyerek okul başarısını güçlendirdiği düşünülmektedir (Akdal ve Kargin, 2019).

Chard ve Dickson, (1999), The National Reading Panel'de yer almış olan fonemik farkındalık öğretimi üzerine çalışılan 52 makalenin incelenmesi sonucunda bu eğitimin fonemik farkındalık gelişimini destekleyeceği sonucuna ulaşmışlardır. Bunun yanında bu eğitimin başarısız olma riski taşıyan küçük çocuklar, normal ilerleyen küçük çocuklar ve daha büyük ve öğrenme güçlüğü çeken çocukların yer aldığı üç tür öğrenci üzerindeki etkisi değerlendirildi. Her üç grupta da öğretimin etkisi olmasına rağmen en çok küçük çocukların yarar sağladığı, dolayısıyla eğitimin en etkin olduğu dönemin okul öncesi ve birinci sınıf olduğu anlaşıldı. Ayrıca hem normal gelişim gösteren hem de risk altındaki çocuklarla yapılan araştırmada her iki grup da fonemik eğitim almalarına rağmen risk altındaki çocukların okuma becerilerinde daha fazla gelişme olduğu belirlendi. Bu durum, okuma edinimi ve ilerideki okuma başarısının yükseltilmesi amacıyla özellikle risk grubundaki çocuklar düşünülerek fonolojik farkındalıklarının geliştirilmesine olanak sağlayacak müdahale programlarının hazırlanmasını gerekli kılmaktadır (Akdal ve Kargin, 2019; İslamoğlu-Külte, 2019). İşte bu sebeple sesbilgisel farkındalık eğitimi, özellikle dezavantajlı çocukların sosyal hayata uyum sağlayabilmeleri açısından hayati önem taşımaktadır (İslamoğlu-Külte, 2019). Ayrıca fonolojik farkındalık eğitiminin, eğitimin erken dönemlerinde öğrenme güçlüğü çeken

çocuklar için iletişim ve dil yeterliliğinin gelişimine de katkılarının olduğu da saptanmıştır (Mohammed, 2014).

Okuma problemlerinin nedenlerini ortaya koymak, problemin seviyesini belirlemek ve erken müdahale olanağı sağlamak açısından önemlidir (Erdoğan, 2011). Alanyazında fonolojik farkındalık düzeyinin düşük olmasının ciddi okuma güçlüklerinin en güvenilir tanısal belirtilerinden biri olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Erdoğan, 2011; Joseph & Patricia, 1999). Bu sebeple fonolojik duyarlılıkta yeterli olmayan çocukların daha sonraki yıllarda okuma güçlüğü veya disleksi tanısı alma olasılıklarının yüksek olduğu görülmektedir (Chard & Dickson, 1999; Demirtaş ve Ergül, 2020; Erdoğan, 2011). Hatta disleksinin nedenleri üzerinde sürdürülen çalışmalar, fonolojik duyarlılık ile disleksi arasında da bağlantı olduğunu göstermiştir (Aktan ve Oktay, 2013; Karakelle, 2004). Ancak fonemik farkındalık eksikliği, okuma becerilerini edinmedeki güçle ilgili olsa da, bu eksiklik çocukta mutlaka bir öğrenme güçlüğü olduğu anlamına da gelmemektedir (Chard & Dickson, 1999).

2.3 Sesbilgisel Farkındalığın Farklı Dillerdeki Gelişimi

Farklı dillere maruz kalan gruplar arasında fonemik duyarlılıkta farklılıklar ortaya çıktığı gözlemlenmiştir (McBride-Chang, Bialystok, Chong, & Li, 2004). Bazı araştırmacıların, belirli bir dilde çocukların fonolojik farkındalığının ve okuryazarlık gelişiminin hızının ve modelinin, o dilin dil yapısı, fonolojik sistemi ve ortografik doğasından etkileneceğini öne sürmeleri de bunu destekler niteliktedir (Bruck, Genesee, & Caravolas, 1997; Jiménez, 1997)

Akyüz ve Doğan (2019) yaptığı alanyazın çalışmasında Türkçe, İtalyanca ya da Yunanca konuşan çocukların hece ve sesbirim farkındalığını İngilizce ya da Fransızca konuşan çocuklardan daha erken edindiklerine dair bulgulara ulaşmış ve bu durumun daha basit hece yapısı ve sesli harf repertuarının geniş olmamasına dayandırıldığını belirtmiştir. Bununla birlikte McBride et al. (2004)'in aktardığı İngilizce ve Fransızca konuşan çocuklarla

yapılan araştırmada ise Fransız çocuklar hece farkındalığı görevlerinde önemli ölçüde daha iyi performans gösterirken, İngilizce konuşan çocuklar fonem düzeyinde farkındalık görevlerinde daha yüksek puan almışlardır. İspanyolca ve İngilizce arasındaki farklılara bakıldığında ise en büyük farklılardan birinin hece yapısı olduğu gözlemlenmiş ve İspanyolcanın daha tutarlı, net tanımlanmış hece yapısının olduğu, genellikle ünsüz-ünlü açık hecesi kullanılmasından kaynaklanan hece sınırlarının belirgin olduğu fakat İngilizcede genelde baskın hece şeklinin bir ünsüzün hangi heceye ait olduğunun belirsiz olduğu ünsüz-ünlü-ünsüz hecesi olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda İspanyolca öğrenimi için hece farkındalığı daha önemli bir işlem birimiyken İngilizce öğrenimi için başlangıç-uyak becerisi daha önemli ve erken gelişen bir farkındalık adımı olmuştur (Gorman & Gillam, 2003). Ayrıca Cheung, Chen, Lai, Wong ve Hills (2001), İngilizce ile İtalyanca konuşan çocukları karşılaştırdığında İtalyanca konuşan çocukların hem hece hem de fonem sayımı konusunda performanslarının belirgin olarak iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın sonucunun dilin ortografik Őeffaflıđı olduğunu düşünen araştırmacılar Çekçe'nin İngilizce'den daha Şeffaf bir dil olması dolayısıyla Çek öğrencilerle de bir araştırma yapmış ve bu öğrencilerin ünsüz kümelerindeki tek ünsüzleri daha rahat ayırabildikleri sonucuna ulaşmışlardır. (Cheung et al., 2001; McBride-Chang et al., 2004)

Farklı dillerde yapılan çeşitli araştırmalar, sesbilgisel farkındalığın okuma becerilerinin kazanımında önemli bir rolü olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte saydam dillerde sesbilgisel farkındalığın okuma becerileriyle ilişkisinin sınırlı olduğu ve giderek azaldığı öne sürülmüştür. Nitekim Ziegler et al. (2010) yılında, 2. sınıftaki 1.265 öğrenciyle yaptığı çalışmada, fonolojik farkındalığın her dilde (Portekizce, Fince, Fransızca, Macarca, Hollandaca) okuma performansıyla ilişkili ana etken olduğu belirlenmesine rağmen, fonolojik farkındalığın daha az saydam dillerde daha güçlü olduğu sonucuna varıldığı belirtilmektedir. Benzer Şekilde Vaessen et al. (2010) yılında 1-4. sınıf düzeyindeki

öğrencilerle saydamlık derecesi farklı olan üç dilde (Portekizce, Macarca ve Hollandaca) yaptığı çalışmada fonolojik farkındalığın tüm sınıf düzeylerinde önemini korumasına rağmen etkisinin azaldığı buna karşın hızlı anlamlandırmanın arttığı sonucuna varıldığı görülmektedir. Aynı araştırma da opak dillerdeki ses ve harf arasındaki belirsizlik sebebiyle, akıcı okumayı bu dillerde öğrenen çocukların fonetik becerilerden daha uzun süre faydalandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe her harfi tek bir sese karşılık gelen, saydam bir ortografiği olan alfabetik kodlama ilkesine dayalı bir dildir. (Güldenöglü ve diğerleri, 2016; Parpucu, 2016) Farklı dillerde okuma performanslarının incelendiği araştırmalarda (Ziegler et al., 2010; Vaessen et al., 2010), saydam ortografiği olan dillerde harf-ses ilişkisinin ve dönüşümlerinin okuyucular tarafından saydam olmayan dillerden daha kolay algılanacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu okuyucular ilk okuma öğretimi sırasında okuma becerisini daha hızlı kazanacaklardır (Durgunoğlu ve Öney, 1999; Durgunoğlu ve Öney, 2002).

Bunun yanında Güldenöglü ve diğerleri (2016); Spencer ve Henley (2003)'in araştırmasında saydam ortografiği olan dillerin öğreniminde fonolojik duyarlılık becerilerine daha az gereksinim duyulacağını ifade etmesine rağmen, Türkçe için yapılan birtakım araştırmalarda sesbilgisel bilgi ve becerilerin okuma için önemli bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaştığını paylaşmıştır.

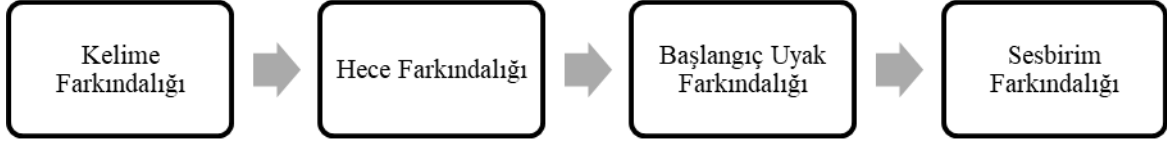
2.4 Sesbilgisel Farkındalık Gelişiminin Aşamaları

Sesbilgisel farkındalık çocukların duydukları seslerle onları temsil eden harfleri birleştirme becerisidir (Altınkaynak, 2019) Gelişimi okul öncesi dönemde başlayan, okul çağının ilk yıllarına kadar devam eden sesbilgisel farkındalık becerileri, çeşitli görevlerin bir araya gelmesiyle oluşan çok aşamalı bir sistemdir (Kazanoğlu ve diğerleri, 2019). Bu görevler birbirini takip eden ve giderek zorlaşan hiyerarşik bir yapı halindedir (Chard & Dickson, 1999; Parpucu, 2016).

Mohammed (2014)'in alanyazından hareketle düzenlediği kaynaklarından aktardığı fonolojik farkındalık becerileri ve görevleri Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1

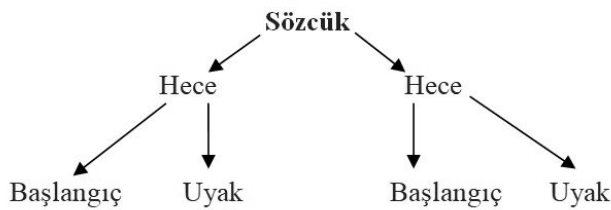
Yabancı Alanyazında Sesbilgisel Farkındalık Becerileri ve Görevleri

2.4.1 Başlangıç- uyak farkındalığı nedir? “Bir heceyi açılış ve bitiş bölümü olmak üzere iki kısma ayırmak genellikle mümkündür. Örneğin, "baş" kelimesinin ilk ünsüzü olan "b" ile net bir başlangıcı ve ünlü ve son bir ünsüz "aş" ı içeren eşit derecede net bir son bölümü vardır. Bu nedenle, bu tek heceli kelime, her biri birden fazla fonemden oluşan iki fonolojik birime bölünebilir. Bu tür birimler sesbirim ile hece arasında bir yerde bulunur ve bazen "hece içi birimler" olarak adlandırılır. Açılış birimine genellikle "başlangıç" ve bitiş birimine ise "uyak/kafiye" denilmektedir” (Goswami & Bryant, 1990). Öğrencilere “başlangıç- uyak farkındalığı” çalışmalarının yaptırılmasındaki amaçlardan biri dilin seslerine yönelik dikkatlerini geliştirebilmektir (Mohammed, 2014).

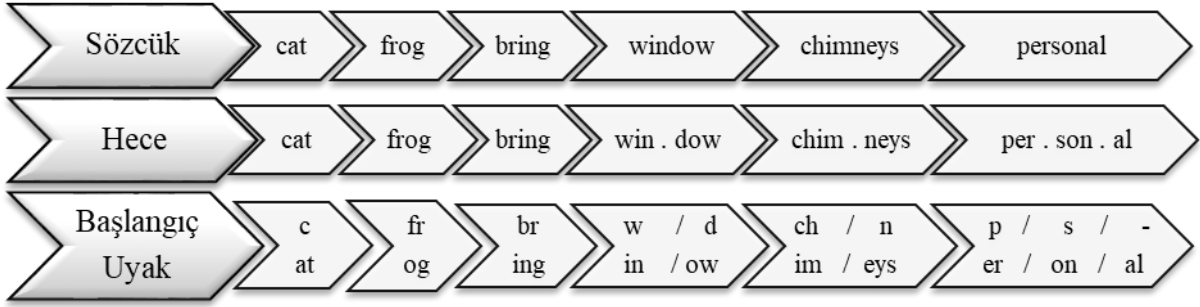
Şekil 2

Sözcüklerin Başlangıç-Uyaklarına Ayrılma Şeması (Mohammed, 2014)

Başlangıçlar bir hecede ünlü sestem önce gelen ünsüzleri ifade ederken uyaklar ünlüler ve hecede onu izleyen diğer seslerden oluşur. Her hece uyak içerir fakat sesli harflerle başlayan heceler başlangıç barındırmamaktadır (Yopp & Yopp, 2009). Şekil 3 incelendiğinde “personal” kelimesinin /al/ hecesinin ilk harfin ünlü olması nedeniyle başlangıç içermemesi de bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 3

İngilizce Sözcükler İçin Başlangıç-Uyak Ayrımı Örneklendirmesi

2.4.2 Türk dil yapısına göre sesbilgisel farkındalık. Parpucu (2020) alanyazın taraması sonucunda uyak farkındalığı olarak belirtilen becerinin çoğunlukla yabancı literatürde belirtilen başlangıç-uyak farkındalığı (onset-ryhme awareness) ile özdeşleştirildiği sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında araştırmacı Türkçe dili düşünüldüğünde “tuz” gibi tek heceli bir sözcüğe /t/ ve /uz/ şeklinde başlangıç ve uyak ayrımı yapılmasının Türk dil kurallarına uymayacağını da belirtmiştir. Bu sebeple Türk dili için sesbilgisel farkındalık aşamaları belirtilirken başlangıç-uyak farkındalığı basamağından bahsedilmeyecektir. Sözcüklerin uyaklı olması ile ilgili görevler sesbilgisel farkındalık gelişimi açısından sözcük farkındalığından sonraki aşamada bulunmaktadır. Bu durumda Türkçe öğrenimi için zorluk derecesine göre oluşturulacak sesbilgisel farkındalık sıralaması Şekil 4’te gösterildiği gibi kabul edilmektedir (Erdoğan, 2011; İslamoğlu Külte, 2019; Kalburan, 2018; Yangın ve diğerleri, 2011).

Şekil 4

Türk Diline Uygun Fonolojik Farkındalık Gelişim Aşamaları

2.4.2.1 Sözcük farkındalığı. Çocuklar erken yaşlarında genellikle sözcüklerin cümle içerisinde kullanılmasından dolayı cümlelere bütünsel bakıp, sözcüklerin tek tek anlamları olduğunu kavrayamamaktadırlar (Kalburan, 2018; İslamoğlu Külte, 2019). Konuşmanın sözcüklerden oluştuğunun zamanla farkına varırlar (Akdal ve Kargin, 2019; Parpucu, 2020). Sözcük farkındalığının oluşması da bu farkındalığın oluşup sözcüklerin anlamlarından bağımsız olarak adlandırılması ile oluşur. “Uzun bir sözcük” söylemesi istenen çocuğun “tren” veya “yılan” diyerek cevap vermesini küçük çocukların sözcükleri anlamından bağımsız düşünmediklerini göstermektedir (Kalburan, 2018).

Sesbilgisel farkındalığa ait ilk ve en temel beceri olan sözcük farkındalığı (İslamoğlu-Külte, 2019; Kalburan, 2018; Parpucu, 2020), çocuğun bir cümle içerisinde duyduğu bir sözcüğü başka bir cümlede kullanabilmesiyle başlamaktadır (İslamoğlu-Külte, 2019).

Mohammed (2014), alanyazında pek çok araştırmada, daha az karmaşık olması ve temel düzey kabul edilmesinden dolayı sesbilgisel farkındalık eğitimine sözcük farkındalığından başlanması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca sözcük farkındalığı çalışmalarının edatlar, bağlaçlar, zamirler gibi işlev sözcükleri yerine isim, sıfat, zarf gibi içerik sözcüklerinden oluşmasının öğrencilerin anlamalarını kolaylaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni, “elma, masa, güzel, çanta, okul, kitap, kalem” gibi içerik sözcüklerinin öğrenciler tarafından “ve, içinde, ileride, oh, onlar, bana, senin” gibi işlevsel sözcüklerden daha kolay anlaşılacağı gerçeğidir. Ayrıca bu çalışmalarda basit cümlelerin kullanılması da bu kavramın anlaşılmasına katkı sağlayacaktır (Mohammed, 2014).

Basitçe, sözcük farkındalığı; cümlelerin sözcüklerden oluştuğu ve bu sözcüklerin ayrılabilceği bilgisidir. Erken çocukluk döneminde hikâyeler, tekerlemeler, şarkılar yardımı ile yapılan çalışmalarla sözcüklerin ortak seslerine, uyaklı sözcüklere ve birleşik sözcüklere (tren-yolu, kuş-burnu, son-bahar vb) karşı farkındalık geliştirilir (Kalburan, 2018). Ayrıca bu farkındalık için yapılabilecek çalışmalar arasında sesli okuma, cümleleri sözcüklere ayırma, eksik sözcükleri belirleme, boşlukları tamamlama, sözcük sayma gibi etkinlikler sayılabilir (Mohammed, 2014). Sözcük farkındalığı; erken çocukluk dönemi ve ilkokulun ilk seneleri için önemli bir erken fonolojik farkındalıktır (Kalburan, 2018).

2.4.2.2 Uyak farkındalığı. Kelime anlamı ile uyak, “şiiirde dizelerin sonunda tekrarlanan ve aynı ahengi veren heceler veya aynı görevde olmayan ancak benzeşen sesler”dir. (TDK Güncel Sözlük) Uyak farkındalığı ise farklı kelimelerde aynı seslerin olabileceğine ilişkin farkındalık geliştirmek (Parpucu, 2020) ve söylenişleri benzer sözcükleri fark edebilme becerisidir (Akdaal ve Kargın, 2019). Ayrıca bu farkındalık söylenişleri benzeyen kelimeler türetme becerisini de kapsamaktadır (Akdaal ve Kargın, 2019). Bu beceri sözcüklerin anlamından uzaklaşarak, içsel yapısına odaklanmayı ve söylenişlerin benzer olduğunu fark etmeyi gerektirir (Parpucu, 2016; Parpucu, 2020).

Alanyazın çalışmalarında uyaklı sözcükleri tanıma becerisinin doğuştan olmamakla birlikte çevresinde konuşulan dil ile gelişebildiği fakat risk grubunda olan çocukların gelişmesi için eğitimin şart olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Akdaal ve Kargın, 2019; Gorman & Gillam, 2003). Ayrıca uyak farkındalığının metalinguistik (dil ötesi) kavrama açısından kritik bir önemi olduğu ve okumayı hem doğrudan hem de dolaylı desteklediği sonucuna da ulaşılmıştır (Kalburan, 2018; Lane, Pullen, Eisele & Jordan, 2002; Parpucu, 2016; Parpucu, 2020).

Uyaklı olarak yazılmış çeşitli eserlerle (tekerleme, şarkı, şiir, resimli öykü kitapları vb) çocukların ilgileri uyaklara çekilebilir ve bu eserler aracılığıyla çeşitli uyak çalışmaları yapılabilir (Kalburan, 2018; Mohammed, 2014; Parpucu, 2016; Parpucu, 2020).

2.4.2.3 Hece farkındalığı. Hece farkındalığı, bir sözcüğün hecelerine bölünebileceğinin farkına varma, bu sözcükte yer alan heceleri ve sayıları tespit etme becerisidir (Akdaal ve Kargın, 2019; Mohammed, 2014; Parpucu, 2016; Parpucu, 2020). Bir sözcüğün en kolay ayrıştırılabilen parçası hecelerdir ve hece farkındalığı okul öncesi dönem çocukları için ortak bir beceridir (Kalburan, 2018). Çoğu öğrenci, hecenin ne olduğunu bilmeseyse bile, kelimelerin hecelere ayrılabilmediğinin farkındadır. (Gillon, 2002 ve Trehearne, 2003’den akt Mohammed, 2014). Buradaki önemli nokta, çocukların hece kavramını anlamasının ötesinde, bir sözcüğün içinde yer alan hece kavramını ve hecelerin nasıl kullanılacağını öğrenmesidir (Kalburan, 2018). Bir sözcük vurgunun nerede yapıldığına göre hecelerine

ayrılır (Parpucu, 2016). Neredeyse hiçbir öğrencinin tek heceli sözcüklerle problemi yoktur; ancak iki, üç, dört veya beş heceli kelimelerde kimi zorluklar yaşarlar (Mohammed, 2014).

Çocukların heceleme becerileri incelendiğinde iki ilkeye ulaşılmıştır: Bunların ilki her bir hecenin sesli harf içermesi, ikincisi ise hecelerin sözcük söylenirken yapılan vurgulara göre ayrıldığıdır (Treiman, 1983 akt. Parpucu, 2016; Parpucu, 2020). Ancak bu ilkeler gerçekleştirildiğinde, konuşulan dilin akustik ses sinyallerinin ayırt edilebildiğinden ve hece farkındalığından söz edilebilir. Ayrıca çocukların sözcükleri hecelere ayırırken yaptıkları sınır belirleme konusundaki farklılıklar doğru kabul edilir. “Güzel” kelimesini “gü-zel” ya da “güz-el” olarak ayrılması, sesli harf ilkesinin farkında olduğunu göstermesinden dolayı doğru kabul edilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Parpucu, 2016).

Kelimeleri hecelere bölme, heceleri sayma, hece çıkarma gibi görevleri bulunan hece farkındalığı ile ilgili Mesmer ve Lake (2010) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda bu farkındalığın okuma yazmaya hazırlık becerisinin yanında alfabe bilgisi ve ilk ses farkındalığı üzerinde de etkisi olduğunu saptamıştır (akt Kalburan, 2018).

2.4.2.4 Sesbirim Farkındalığı. Sesbirimler kelimelerin anlamını etkileyen, konuşma dilinin iletişimde fark yaratan en küçük parçalarıdır. (Kalburan, 2018; Parpucu, 2016; Parpucu, 2020; Yopp & Yopp, 2009). Fonem veya sesbirim olarak da ifade edilen sesbirimler; genellikle tek, bazen de birden çok harfin bir araya gelmesiyle yazı diline dökülür. Alfabetik dillerde harfler genellikle sesbirimleri temsil eder. Türkçe’de 'b', Almanca’da 'sch' (ş), Rusça’da 'дж' (c), 'Ц' (ts), bir sesbirimdir (Kalburan, 2018). Sesbirim sayıları da diller arasında farklılık gösterir, Brezilya’da bir bölgede konuşulan Pirahã dili on sesbirimden oluşurken, Afrika’nın bir bölgesinde konuşulan Xu’da 140’tan fazla sesbirim bulunmaktadır. Bunun yanında İngilizce konuşanlar yaklaşık olarak 44, İspanyolca konuşanlar ise 24 sesbirim kullanmaktadır (Yopp & Yopp, 2009).

Sesbirim duyarlılığı, sözcüklerin seslerden oluştuğuna dair farkındalık sağlayarak alfabetik ilkeyi geliştirmenin ilk adımı olabilir (Brady, Fowler, Stone & Winbury, 1994). Çocuğun harf ve

sesbirimler arasındaki benzerliklerin farkına varması için sözel dildeki fonemleri ayırt edebilmesi gerekmektedir (Kalburan, 2018).

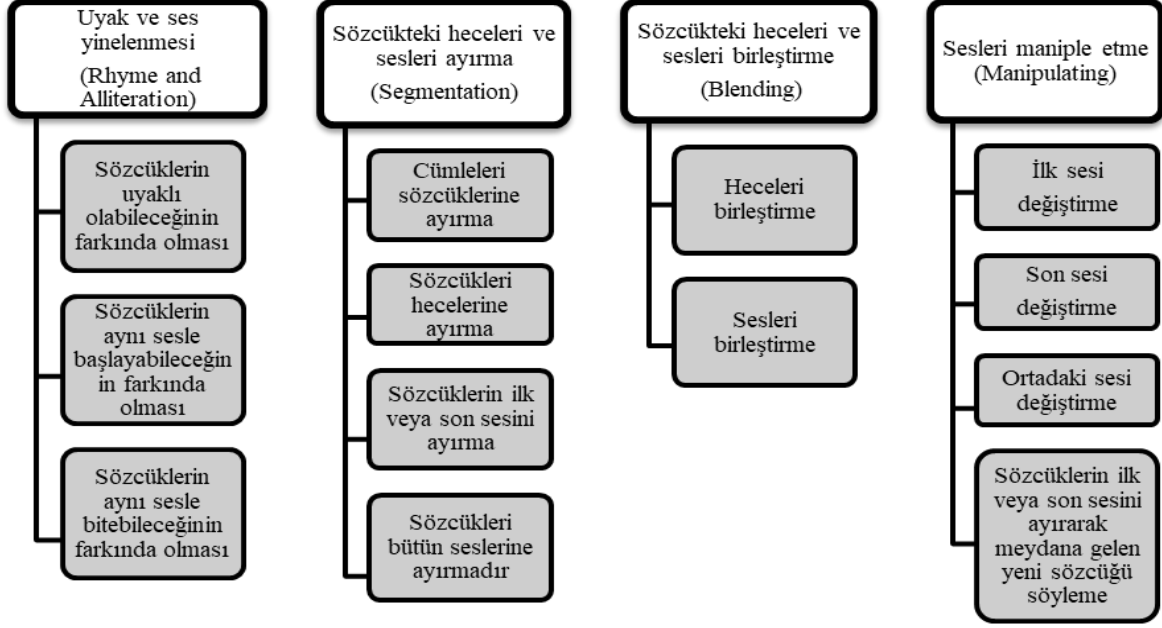
Konuşma dilinde bir sözcük söylendiğinde, dinleyici bu sözcüğün ayrı ayrı fonemlerini duyamaz, bunları bir akış içerisinde bütün olarak algılar. Bu nedenle sesbirim farkındalığı sesbilgisel farkındalığın en son ve en zor aşamasıdır (Kalburan, 2018; Parpucu, 2016; Parpucu, 2020).

Sesbirim farkındalığı sayesinde konuşma dilinin ses özellikleri kodlanarak alfabetik gelişim için temel oluşturulur. Sözel dilin analizini yapabilme becerisi çocukların okuma ve yazma arasındaki mantıksal ilişkiyi çözmelerini kolaylaştırmaktadır (Parpucu, 2016; Parpucu, 2020). Bu nedenle birçok okuma uzmanı, erken okuryazarlık eğitiminin ön koşulu olarak fonolojik farkındalık eğitimi önermektedir (Mohammed, 2014). Ayrıca sesleri tespit etme, birleştirme, parçalara ayırma ve değiştirme gibi becerilerden oluşan sesbirimsel farkındalık gelişiminin yaş ile yakından ilişkili olduğu da görülmektedir (Akdal ve Kargın, 2019).

2.4.3 Sesbilgisel farkındalık görevleri ve aşamaları. Alanyazında “fonolojik farkındalık” ve “fonolojik duyarlılık” olarak da ifade edilebilen sesbilgisel farkındalık; (Kalburan, 2018; Schuele & Boudreau, 2008) ses bilgisi, sesbirimsel bilgi, sesbirim (fonem) ve sesçil (phone) gibi sese ait ve birbiri ile iç içe geçen birden fazla tanımı kapsamaktadır (Turan ve Gül, 2008). Sesbilgisel farkındalık teriminin tanımlanmasını zorlaştıran durum, yaş (çocuklar veya yetişkinler), cinsiyet (erkek veya kadın), dil (kaynak veya hedef), sınıf (anaokulu ve sonrası) gibi farklı faktörlerden etkilenmesidir. (Mohammed, 2014). Bu nedenle sesbilgisel farkındalığın tanımlanması zorlaşmaktadır.

Erdoğan (2011) yaptığı alanyazın taraması sonucunda ulaştığı sesbilgisel farkındalık gelişimi basamaklarını görevlerine göre Şekil 5’deki gibi gruplamıştır.

Şekil 5

Sesbilgisel Farkındalık Görevleri ve Aşamaları

Bunun yanında İslamoğlu Külte (2019)'un Süel, 2011'den aktardığına göre Adams (1990), sesbilgisel farkındalığın kafiyeye, harmanlama, bölme, silme-ekleme, sesleri kullanma ve yeni sesler ekleme olarak isimlendirilen Şekil 6'da da gösterilmiş olan beş görevi bulunduğunu açıklamıştır.

Şekil 6

(Açıklamalarıyla) Fonolojik Farkındalık Görevleri

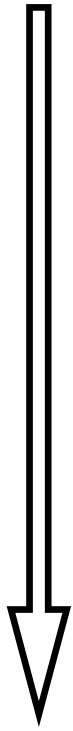
Kafiyeye	<ul style="list-style-type: none"> • Birbiriyle benzer olan kelimelerin ayırt edilmesi • Kafiyeye oluşturulması.
Harmanlama	<ul style="list-style-type: none"> • Harf ve heceleri birleştirilerek kelimeler oluşturulması.
Bölme	<ul style="list-style-type: none"> • Tümcelerin parçalanarak, kelime ya da harflere dönüştürülmesi.
Silme, ekleme	<ul style="list-style-type: none"> • Kelimelerde değişiklik yaparak yeni sözcükler ortaya çıkarılması.
Sesleri kullanma ve yeni sesler ekleme	<ul style="list-style-type: none"> • Kelimelerdeki harflerin yerinin değiştirilerek yeni kelimeler meydana getirilmesi.

Fonolojik duyarlılığın gelişimi farklı dillerde de olsa genel bir gelişimsel sıralamaları izler. Gelişimsel ilerleme sesbilgisinin büyük parçalarından başlayarak küçüklerine doğru gelişir (Akyüz ve Doğan, 2019). Ancak bu gelişim aşamalarını basitten karmaşığa doğru sıraladığı çalışmalar karşılaştırıldığında

aşamalar arasında bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Tablo 1’de yer verilmiş olan fonolojik duyarlılığın desteklenmesine yönelik sıralamalar şu şekildedir: Sıralama1, Hempenstall (2003)’ün sesbilgisel farkındalık gelişimi için 11 göreve dikkat çektiği Yangın, Erdoğan, ve Erdoğan (2011), İslamoğlu-Külte, (2019), Kalburan, (2018) ve Erdoğan (2011) tarafından aktarılan araştırması; Sıralama2 Kalburan (2018)’nın Ehri et al. (2001) eserinden aktardığı; Sıralama3 ise Turan ve Gül (2008)’in Paul (1995)’den uyarlamış olduğu ve Altınkaynak (2019), Uyanık ve Kandır (2010), Yücel (2009) ve Güldenöğlü ve diğerleri (2019) tarafından da aktarılan çalışmasıdır. Tablo incelendiğinde Sıralama1 ve Sıralama2’ de aynı içeriklerin olduğu fakat görevlerin farklı sıralandığı görülmektedir.

Tablo 1

Basitten Karmaşığa Sesbilgisel Farkındalık Gelişimi

<u>Sıralama1</u>	<u>Sıralama2</u>	<u>Sıralama3</u>	
<ul style="list-style-type: none"> • Cümlelerin kelimelerden meydana geldiğinin • Kelimelerin uyaklı olabileceğinin • Kelimelerin hecelere ayrılabilceğinin • Kelimelerin ilk ve son seslerine ayrılabilceğinin • Kelimelerin aynı sesle başlayabileceğinin • Kelimelerin aynı sesle bitebileceğinin • Kelimelerin ortasında aynı sesin olabileceğinin • Kelimelerin tek tek seslere ayrılabilceğinin • Kelimelerden sesler çıkarıldığında yeni kelimeler olacağını • Kelimeler oluşturmak için sesleri harmanlayabileceğinin • Kelimeleri seslere ayırabilmenin farkına varmadır. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cümlelerin sözcüklerden oluştuğunu fark etme, • Sözcüklerin uyaklı olabileceğini fark etme • Sözcüklerin hecelere ayrılabilceğini fark etme • Sözcüklerin ilk ses uyaklı olabileceğini fark etme ve türetme • Sözcüklerine aynı sesle başlayabileceğini fark etme ve türetme • Sözcüklerin aynı sesle bitebileceğini fark etme ve türetme • Sözcüklerin aynı sese sahip olabileceğini fark etme ve bu şekilde türetme • Sözcüklerin fonemlere ayrılabilceğini fark etme ve türetme • Sözcüklerin yeni sözcükler oluşturmak için sözcüklerden seslerin silinebileceğini fark etme ve türetme • Sözcükleri oluşturmak için sesleri harmanlama • Sözcükleri ana seslerine ayırma 	<ul style="list-style-type: none"> • Uyak becerileri, • Sözcükleri hecelerine ayırma, • Aynı sesle başlayan sözcükleri tanıyabilme (aliterasyon) • Aynı sesle biten sözcükleri tanıma, • Bir sözcükteki ses sayısını hesaplayabilme ve ünsüz-ünlü, ünlü-ünsüz ve ünsüz-ünlü-ünsüz yapısındaki sözcükleri seslerine ayırabilme, • Ünsüz-ünsüz-ünlü-ünsüz, ünsüz-ünlü-ünsüz-ünsüz ve ünsüz-ünsüz-ünlü-ünsüz-ünsüz yapısındaki sözcükleri seslerine ayırabilme, • Bir sözcükteki sesleri manipüle edebilme (“kat” sözcüğünü “k” sesini kullanmadan da söyleyerek ortaya yeni bir anlam çıkarma 	<p>Basit</p> <p>Karmaşık</p>

Kelime farkındalığının diğer aşamalarla olan bağlantısını ortaya koyan araştırmaların azlığı sebebiyle, sesbilgisel farkındalık kavramı içerisinde yer verilmeyen kaynaklar da bulunmaktadır. (Gillion, 2007).

Tablo 2’de alanyazında incelenen kaynaklar arasında sesbilgisel farkındalık gelişiminin üç seviye olarak ele alındığı beş kaynakta yer alan sıralamaları içermektedir. Tabloda yer alan kaynaklardan Sıralama4, Yücel (2009)’in alanyazın çalışmasını içerirken; Sıralama5, Kalburan (2018)’nin Paulson (2004)’den aktarımıdır. Ayrıca Sıralama6’ya yine Kalburan (2018); alanyazın çalışmasından ulaşmıştır. Sıralama7 olarak adlandırılan sesbilgisel farkındalık gelişimi aşamalarını Altınkaynak (2019), Schuele, Skibbe ve Rao (2007)’den aktarırken; Sıralama8’de yer alan görev listesine Schuele ve Bodrea (2008) yaptığı alanyazın çalışmasından ulaşmış ayrıca Yücel (2009) ve Kalburan (2018)’da bu çalışmaya araştırmalarında yer vermiştir.

Tablo 2

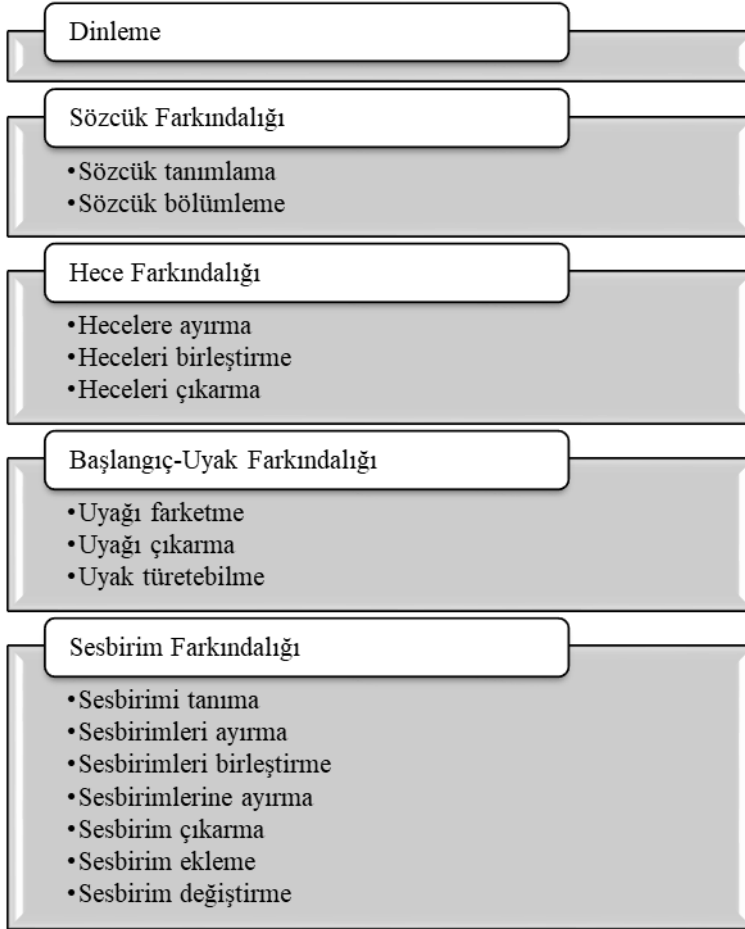
Sesbilgisel Farkındalığın Üç Aşamadan Oluştugu Sonucuna Ulaşan Kaynaklara Göre Aşamalandırılması

	Sıralama4	Sıralama5	Sıralama6	Sıralama7	Sıralama8
Hece Farkındalığı	Hecelere ayırma Hece tamamlama Hece benzerliği Hece çıkarma	Sözcükleri hecelerine ayırabilme Heceleri harmanlayabilme	Heceleri saymak	Heceleri fark edebilme	Sözcükleri hecelere bölme
Uyak Farkındalığı	Sözel uyağı anlama Kafiyeli olmayan sözcüğü bulma Kafiyeli sözcüğü bulma	Uyakları fark etme Uyaklı sözcükleri eşleştirebilme Yeni uyaklı sözcükler türetebilme	Uyaklı sözcükleri tanımlamak ve oluşturmak Cümle içi uyaklar yoluyla sözcükleri tanımlamak ve oluşturmak	Uyakları fark edebilme	Uyak farkındalığı Başlangıç ve uyağı ayırma
Sesbirim Farkındalığı	Sözcüğün ilk sesini ayırt edebilme Sesbirim eşleme Sesbirimi izole etme Sesbirim tamamlama Sesbirim birleştirme Sesbirim çıkarma Sesbirimlere ayırma Sesbirimleri tersine çevirme Sesbirimleri manipüle etme	Tekrar eden sesleri fark edebilme Tekrar eden sesleri eşleştirebilme Sözcüklerin ilk/son sesini ayırabilme Sözcükleri sesbirimlerine ayırabilme Sesleri manipüle edebilme	İlk ve son ses farkındalığı Sözcükten bir sesi eksiltmek Sesleri harmanlayarak sözcük oluşturma Bir sözcükteki seslerin yerine başka ses kullanma Sözcüğü ana seslerine ayırma	İlk sesleri fark edebilme Son sesleri fark edebilme Sesleri birleştirerek sözcükler oluşturabilme Sözcükleri ses birimlerine ayırabilme Sesleri çıkarabilme	İlk ve son sesi ayırma Seslerden sözcük oluşturma Sözcüğü seslerine ayırma Sesbirim çıkarma ve istenilen ses ile değiştirme

Sesbilgisel farkındalığın gelişimi, sığ seviyelerden derin seviyelere geçişi yansıtan bir süreç boyunca gerçekleşir. Diğer bir deyişle, çocuklar en karmaşık beceri düzeyini temsil eden sesbirim farkındalığıyla, yavaş yavaş sığılıktan daha yüksek farkındalık düzeylerine geçerler (Pullen & Justice, 2001; Mohammed, 2014). Şekil 7’de gösterilen sesbilgisel farkındalık görevleri sıralanırken dinlemeden başlayıp, cümlelerin bütününden seslerine kadar giden bir süreç izlenmiştir. Çünkü Mohammed (2014) alanyazından öğrencilerin fonolojik farkındalığının değerlendirilmesinde, görevlerini dinleme becerileri aracılığıyla gerçekleştirdikleri, gördükleri ya da yazdıklarına değil, duyduklarına, yani konuşma seslerine odaklandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Şekil 7

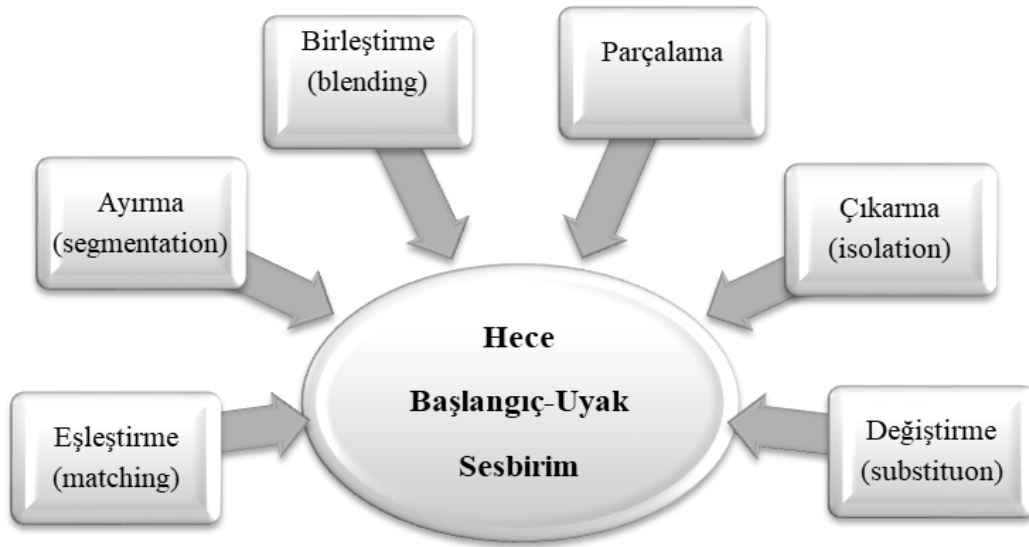
Bütünden Parçaya Sesbilgisel Farkındalık Gelişimi

Yopp ve Yopp (2000) çalışmasında sesbilgisel farkındalık gelişimini hece, başlangıç-uyak ve sesbirim farkındalıklarının her biri için eşleştirme, ayırma, birleştirme, parçalama, silme ve değiştirme görevlerinin gerçekleştirilmesi olarak tanımlamıştır. Şekil 8’de bahsi geçen tüm ses manipülasyon tiplerinin gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu gelişim sıralaması sözcük, hece, uyak, sesbirim farkındalıkları ve sesbirim manipülasyonu şeklindedir (Pullen & Justice, 2001; Anthony & Francis, 2005).

Şekil 8

Ses Manipülasyon Tipleri (Yopp ve Yopp, 2000)

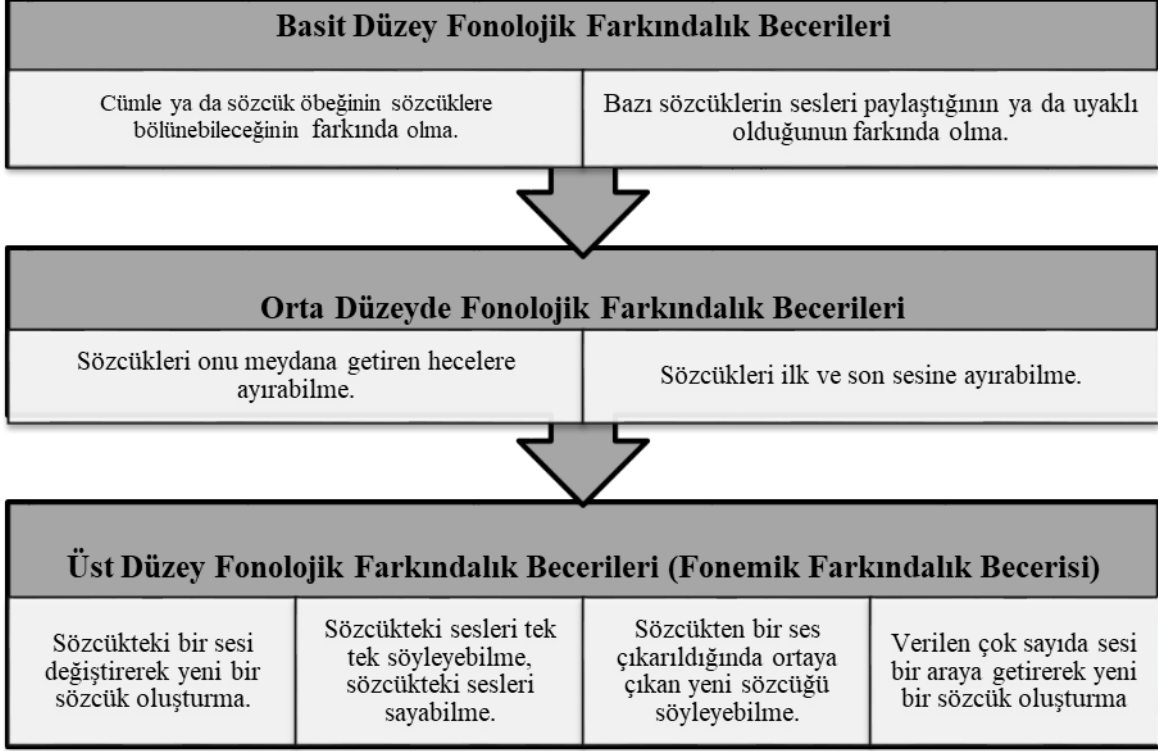

Sesbilgisel farkındalık becerisinin gelişiminde tüm öğeler bir diğerinin öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır ve sesbilgisel farkındalık becerisinin kazanılmasında etkilidir (Parpucu, 2016). Ayrıca her bir öğe için farklı görevler bulunmaktadır. Her öğeye ait görevlerin birbirleriyle sıkı bir ilişki vardır ve sesbilgisel farkındalığın gelişiminde bütüncül olarak etkilidir (Gillon, 2007 den akt Parpucu, 2016).

Fonolojik farkındalık görevleri sözcük düzeyinden başlayarak aşamalı bir şekilde daha küçük parçalara doğru ilerler. Bu görevler basit, orta ve üst düzey olarak üç gruba ayrılabilir. Basit düzey beceriler sözcük ve cümle düzeyindeyken, üst düzey beceriler heceden daha küçük parçalara aittir (Erdoğan, 2011).

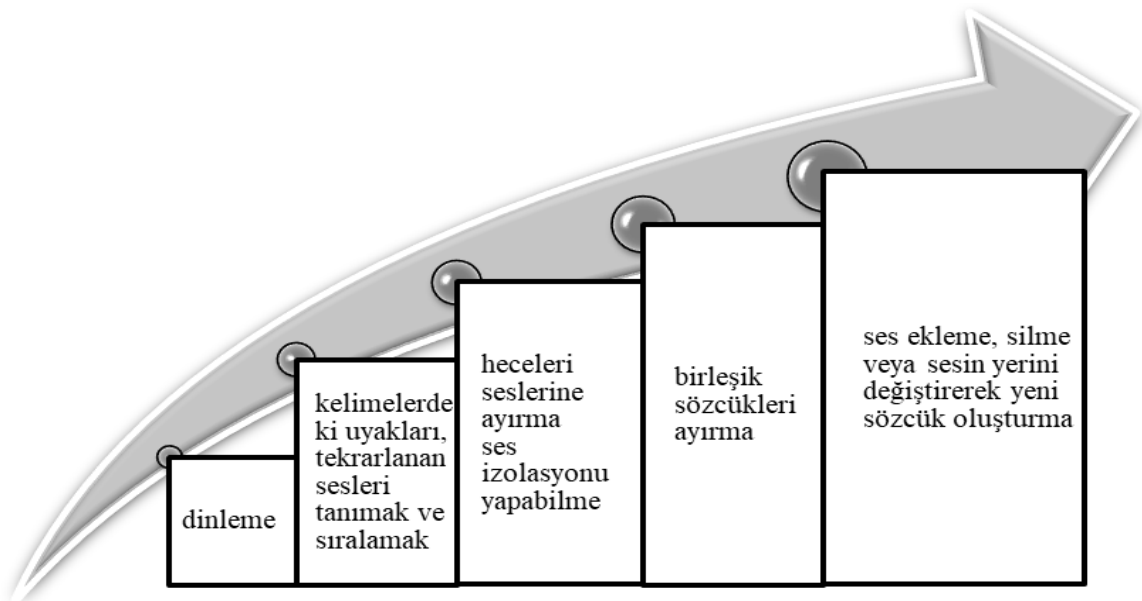
Şekil 9

Basitten Üst Düzeye Fonolojik Farkındalık Becerileri (Rubba, 2004'ten akt Yangın ve diğerleri, 2011; İslamoğlu-Külte, 2019; Emir ve diğerleri, 2015; Erdoğan, 2011)

Şekil 10

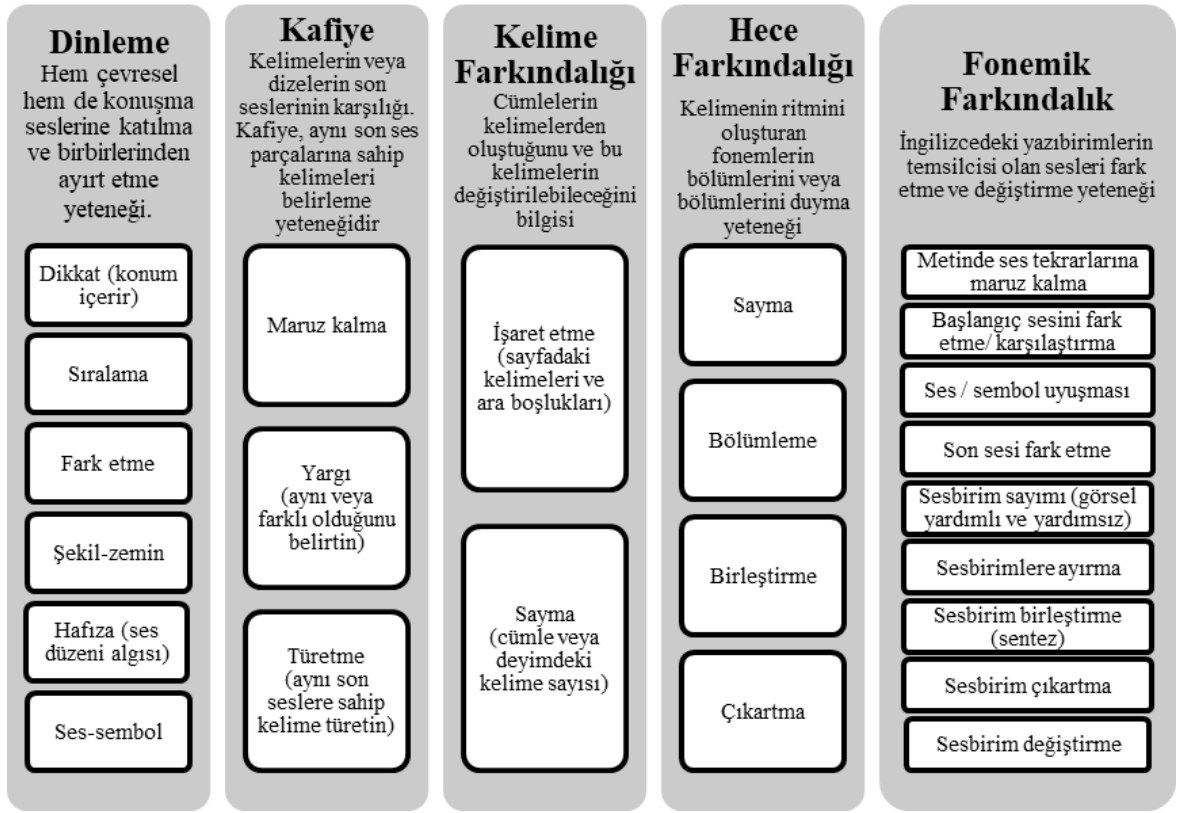
Fonolojik Duyarlılık Gelişim Basamakları

Güldenoğlu ve diğerleri (2019), Stahl ve Murray'ın (1998) fonolojik duyarlılığın zorluğu giderek artan beş basamaktan oluştuğu sonucuna ulaştığını aktarmıştır (Şekil 10). Bunlardan ilki en temel basamak olan dinleme iken beşinci ve en zor basamakta sesleri manipüle etme görevleri bulunmaktadır.

Şekil 11

Erken Fonolojik Farkındalık Müdahalesi: Kapsam ve Sıra (Virginia Department of Education, 1998)

2.5 Yaşa Göre Sesbilgisel Farkındalık Gelişiminin Aşamaları

Sesbilgisel farkındalık becerisinin çocuğun yaşı büyüdükçe aşamalı olarak daha karmaşıklaşarak geliştiğini destekleyen çalışmalar vardır (Core, 2004; Erdoğan, 2011; Parpuocu, 2016; Yangın ve diğerleri, 2011). Küçük çocuklarda her altı ayda bir oldukça önemli değişimler gözlemlenebilmektedir (Moats, 2010'dan akt Karaman ve Üstün, 2011). Ayrıca en hızlı üç-beş yaş

arasında gelişen sesbilgisel farkındalık becerisi, beş altı yaştan sonra durağan bir hal almaktadır (Paris, 2011'den akt Karaman ve Üstün, 2011).

Farklı yaşlarda, aynı dilleri konuşan, okuma seviyeleri farklı kişilerle çalışılan sesbilgisel farkındalık gelişimi testleri göstermiştir ki; çocuklar büyüdükçe kelimelerin daha küçük birimlerine duyarlılık kazanmaktadır ve kelimelerdeki ses farklılıklarını ve benzerliklerini, kelimeleri oluşturan sesbirimlerden önce fark edebilmektedirler. Bunun yanında işitme engelli çocuklarla yapılan araştırmalarda da sesbilgisel farkındalık gelişiminin belirli bir sıra takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Emir ve diğerleri, 2015).

Okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan çalışmalar; çocukların sözcükleri hecelerine ayırma ve kafiyeli sözcükleri fark etme görevlerini yerine getirebilmelerine rağmen seslerle ilgili becerilerde zorlandıklarını ortaya koymuştur (Erdoğan, 2011). Bunun yanında seslerde değişiklik yapılması gerekmediği için kafiye farkındalığının sesbilgisel farkındalığının en kolay becerisi olduğunun söylendiği kaynaklar mevcuttur. Ancak iki sözcüğün kafiyeli olup olmadığının fark edilebilmesi için dilin konuşma aracı olmasının ötesine geçerek soyutlanabilmesi gerekmektedir. Bu durumun bazı kafiye görevlerinin okul öncesi ve birinci sınıf çocukları için sorun olmasına sebep olduğu belirlenmiştir (Parpucu, 2016).

Sesbilgisel farkındalık becerilerinin kazanım sırası aynı olsa bile beceri düzeylerinin aynı yaş grubunda farklı olabildiği gözlemlenmiştir. Üstelik çocukların basit düzeydeki bir beceride ustalaşırken daha zor bir beceriyi de öğrenmeye başlayabildikleri belirlenmiştir. Bu durum sesbilgisel farkındalık becerilerinin birbirinden bağımsız aşamalar halinde değil, “yarı paralel” yani “üst üste örtüşen” aşamalar halinde gerçekleştiğini göstermektedir (Anthony, Lonigan, Driscoll, Phillips ve Burgess, 2003).

Bunun yanında her yaş için benzer sesbilgisel işlem becerilerinin olduğunu ancak karmaşıklık açısından seviyelerinin farklı olduğunu ifade eden araştırmalar da bulunmaktadır (Parpucu, 2016). Öyle ki basit görevlerin yaş dil deneyimi açısından daha sınırlı olan yaşça küçük çocuklar için; zor görevlerin

ise dil deneyimi açısından yeterli ve yaşça büyük çocuklar için uygun olduğu görülmektedir (Güldenöglü ve diğerleri, 2019).

Tablo 3

Sesbilgisel Farkındalık Gelişimi Aşamaları ve Gelişim Dönemleri (Westby, 2018)

<p>Temel Hece (Okul öncesinden anaokuluna (2-5 yaş))</p> <ul style="list-style-type: none"> • Birleşik kelimededen tek heceli kelimeyi çıkartma • İlk heceyi çıkartma
<p>İlkes- Uyak Aşaması (Anaokulundan birinci sınıfa kadar; ortaya çıkan kelimeler anlamlıdır)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tek heceli kelimededen başlangıcı çıkartma • Tek heceli kelimedede başlangıcı değiştirme
<p>Temel Sesbirim Seviyesi (Birinci sınıfın başından sonuna kadar; anlamsız kelimeler olabilir)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Başlangıç ünsüz öbeklerinden ilk sesi silme • Başlangıç ünsüz öbeklerinde ilk sesi değiştirme • Bitiş ünsüz öbeklerinden son sesi silme • Bir kelimededen son sesi silme
<p>Gelişmiş Ses Düzeyi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kelimenin ortasındaki sesli harfi değiştirme (tek heceli kelimedede) • Kelimenin ikinci sesini çıkartma • Kelimenin ikinci sesini değiştirme • Sözcüğün son sesini değiştirme • Bitiş ünsüz öbeğindeki son sesi değiştirme • Bitiş ünsüz öbeğindeki son sesi çıkartma • Bitiş ünsüz öbeğindeki ikinci sesini değiştirme

Parpucu (2016) alanyazında geçmişte yapılan çalışmalara atıfta bulunarak sesbilgisel farkındalık gelişimi görevlerinin zorluğunu etkileyen etkenler arasında; sözcük yapısı, ses yapısı, sesin sözcükteki yeri, sözcüğün fonolojik özellikleri gibi etkenlerin de yer aldığını belirtmiştir. Bir sözcüğü seslerine bölme görevinde ses sayısının az olması kolaylık sağlayacakken sesin sözcükteki yeri ise zorluk derecesini etkileyecektir. Çünkü sözcüğün sonundaki sesi fark etmek ilk sestene daha zorken ortadaki sestene daha kolay olacaktır. Bununla beraber sözcükte yer alan seslerin bazıları daha kolay ayırt edilirken bazı sesleri ayırt etmenin ise zor olduğu fark edilmektedir (Parpucu, 2016). Ayrıca konuşulan dilin

özellikleri de sesbilgisel farkındalığın çocuklarda farklı seviyelerde gelişim göstermelerine sebep olmaktadır. Türkçenin yapısı nedeniyle, Türk çocuklarının heceleme becerisini erken kazanmaları da bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir (Acarlar, Ege ve Turan, 2002; Kargın ve diğerleri 2017).

Westby (2018) makalesinde thepasttest.com sitesinden de formlarına erişilebilen Sesbilgisel Farkındalık Testinden (The Phonological Awareness Screening Test) bahsetmiştir. “Equipped for Reading Success” adlı kitabın da yazarı olan Dr. David Kilpatrick tarafından geliştirilen bu teste göre sesbilgisel farkındalık gelişimi Tablo 3’de de görüldüğü üzere dört düzey ve 15 alt düzeyden oluşmuştur. Ayrıca bu düzeylerdeki gelişim basamakları belirlenen yaşlarda tamamlanmaktadır.

Tablo 4

Sesbilgisel Farkındalığın Bileşenleri

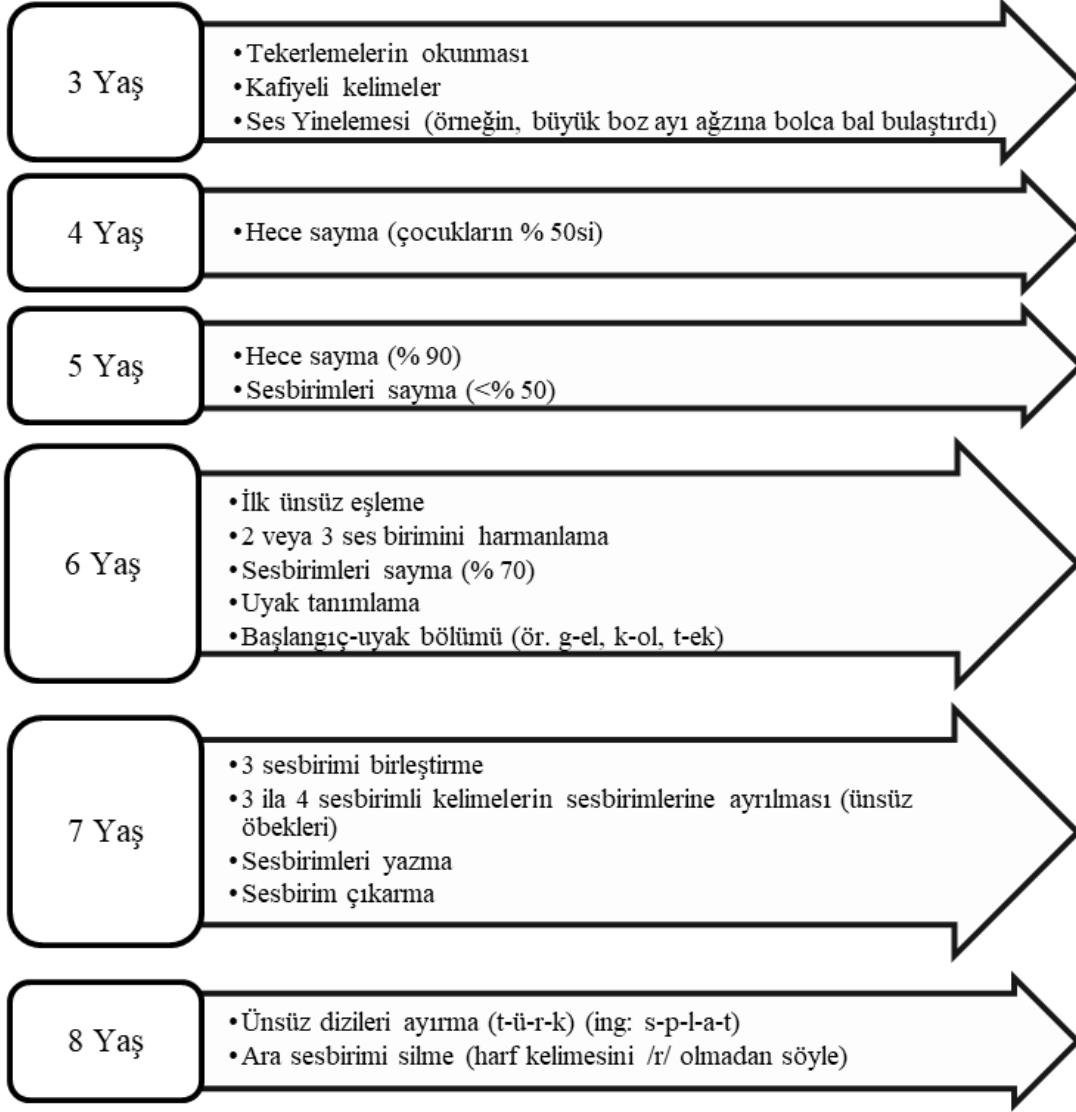
Bileşen	Açıklama	Edinme yaşı
Kelime ve Hece Farkındalığı (Bölme)	Bir kelime öbeğindeki kelimelerin veya kelimelerdeki hecelerin sayısını belirleme.	3-4 yaş
Uyak	Yalnızca ilk sesli harften önce gelen ünsüzlerin farklı olduğu kelimeleri belirleyip türetme (sap-kap)	3-4 yaş
Ses yinelemesi (aliterasyon) (bir kelime grubunda iki veya daha fazla sözcüğün aynı harfle başlaması)	Kelimelerin aynı sesle başladığını fark etme. (Erol elinde erik ile erkenden eve geldi)	3-4 yaş
Birleştirme	Küçük dil birimlerini birleştirip daha büyük birimlere ulaşma. (b-a-l=bal)	5 yaş
Bir kelimenin başlangıç ve bitiş sesini fark etme	Okul kelimesi /o/ ile başlar /l/ ile biter	6 yaş
Sesbirimlere ayırma	Kelimeyi tek tek sesbirimlerine ayırın, (kalem=k-a-l-e-m)	6-7 yaş
Sesbirimle oynama	Bir kelimedeki sesleri çıkarma, değiştirme ve taşıma. (okul-sil /l/= oku, kalem- sil /m/= kale)	6-7 yaş

Örnekler Türkçe’ye uyarlanmıştır.

Daniel ve Reynolds (2007), yaptığı alanyazın çalışmasında yaşa göre sesbilgisel farkındalığın incelendiği kaynaklardan Tablo 4’ü oluşturmuştur. Tablo incelendiğinde 3-4 yaş arasında kelime hece ve ilk ses farkındalığının oluştuğu, sesleri birleştirme becerisinin 5 yaşta geliştiğini, ilk ve sonra sesin ise 6 yaşta ayrılacağı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında sözcüklerin sesbirimlerine ayrılması ve bu sesbirimlerin çıkarılması, değiştirilmesi taşınması gibi beceriler ise 6-7 yaş aralığında gerçekleşmektedir.

Şekil 12

Sesbilgisel Farkındalık Gelişiminin Yaşa Bağlı Değişimi (California Kapsamlı Liderlik Programı)

Sesbilgisel farkındalık gelişiminin yaşa bağlı değişiminin gösterildiği Şema 12;

Kaliforniya Kapsamlı Liderlik Programı (California Comprehensive Leadership Program)

kapsamında farklı araştırma sonuçlarından derlenerek geliştirilmiştir (Ball, 1993; Liberman,

Shankweiler ve Liberman, 1989; Wagner & Torgesen, 1987'den aktaran Berg & Stegeman,

2003). Bu çalışmaya göre sesbilgisel farkındalık becerileri gelişimi için 3 yaş çocuklarının uyağa ve ses

tekrarlarına maruz kalmaları gerektiği görülmektedir. 4 yaşta başlayan hece sayma becerisinin

çocukların %90'ı tarafından yapılabilmesi 5 yaşı bulurken, 6 yaş çocuklarının yalnızca %70'inin sesbirimleri sayabildiği belirtilmiştir.

Şekil 13

Öğrencilerin yüzde 80-90'ının başarılı olduğu yaş ve fonolojik beceriler (Moats, 2009'dan akt Steyn, 2014)

Steyn (2014)'un aktardığı çalışmaya göre hazırlanan Şekil 13 incelendiğinde sesbilgisel farkındalık becerilerinin öğrencilerin yüzde 80-90'ının başarılı olduğu yaşlara göre sıralandığı durumda Şekil 13'e göre gerçekleşme yaşının daha geç olduğu belirlenmiştir. Bu durumda Şekil 13 için 3 yaşta yer alan uyağı hissettirme çalışmaları bu şekilde 4 yaşta yer almaktadır. Ayrıca Şekil 13'e göre 5 yaşta çocukların %90'ı heceleri sayabiliyorken, Şekil 13

bu yaşta cümledeki kelimeleri sayma becerisini içermektedir. Ayrıca bu Şekil incelendiğinde, sesbirimlerine ayırma ve sesbirim çıkarma gibi becerilerin farklı yaşlarda yer aldığı fakat zorluk seviyelerinin yaşa bağlı olarak arttığı tespit edilmiştir.

Tablo 5

Ecenbarger (2006)'in Geliştirdiği Fonolojik Farkındalık Becerilerinin Kapsamı ve Gelişimsel Sırası (akt. Parpucu, 2020)

	Okul öncesi (36-60 ay)	Anasınıfı (60-72ay)	1.sınıf (72 ay ve üstü)	2. sınıf (84 ay ve üzeri)
Kelime Farkındalığı	X	X	X	X
Kafiyeye giriş		X	X	X
Kafiyeyi fark etme		X	X	X
Kafiye türetme		X	X	X
Heceleri sayma		X	X	X
Hecelerine ayırma ve birleştirme		X	X	X
Hecelerin yerini değiştirme ve hece çıkarma		X	X	X
İlk ses-uyak ayırma ve birleştirme		X	X	X
İlk sesleri ayırt etme		X	X	X
Verilen sesle ilgili yeni kelime türetebilme		X	X	X
İlk ses ya da son ses olduğunu ayırt edebilme		X	X	X
Sesbirim sayma			X	X
Sesbirimlere ayırma ve birleştirme			X	X
Sesbirimlerin yerini değiştirme ve ses çıkarma				X

Tablo 5’te Sesbilgisel Farkındalık aşamaları okul öncesinden 2. sınıfa dört farklı yaş grubu içinde ele alınmıştır. Kelime farkındalığı ile sesbirim farkındalığı arasında 14 aşamada gerçekleşen becerilerin içerisinde Türkçe’nin yapısına uygun olmayan “İlk ses-uyak ayırma ve birleştirme”, “İlk sesleri ayırt etme” aşamalarının da yer aldığı belirlenmiştir. 60 aydan önce sadece “kelime farkındalığı” gelişirken 60-72 ay arasında kafiye, hece farkındalığı

tamamlanmaktadır. Sesbirim farkındalığı ile ilgili anasınıfı çağında öğrenilebilen beceriler olmasına rağmen sesbirim farkındalığının tamamlanması 2. sınıfı bulmaktadır.

Farklı kaynaklarda yer alan sesbilgisel farkındalık gelişim aşamaları yaş gruplarına göre Tablo 6'da yer aldığı gibi sıralanmış, farklı kaynaklarda benzer hiyerarşilerden bahsedildiği gözlemlenmiştir.

Tablo 6

Farklı Kaynakların Alanyazın Çalışmalarından Aktardıkları Yaşa Göre Sesbilgisel Farkındalık

Edinme yaşı	Beceriler
2	Seslere odaklanmaya başlar (Karaman ve Üstün, 2011) Ses oyunlarındaki sesleri anladıklarını göstermeye başlar (Akdağ ve Kargın, 2019)
2 ½ yaş	Kafiye içeren kelime oyunları oynar (Core, 2004).
3 yaş	%50si tekerlemeler türetebilir (Core, 2004) %10u ses yinelemesi (aliterasyon) türetebilir.(Core, 2004) Çocukların yarısı ilk sesi ayırt etmeye başlayabilir (Karaman ve Güngör Aytan, 2016, Parpucu, 2016) Söylenişleri benzer olan kelimeleri bulabilir (Akdağ ve Kargın, 2019)
3-4 yaş	Hece farkındalığı becerisi (sözlü dil kullanımı bu becerilerin gelişimine katkıda bulunur)
4 yaş	Sözcüklerin uyaklı olup olmadığını anlayabilir ve uyaklı sözcükler türetebilirler (Karaman ve Güngör Aytan, 2016) Sözcükleri hecelerine ayırabilirler (Karaman ve Üstün, 2011) Çocukların üçte biri ilk sesi eşleştirme ile ilgili görevleri yapabilir (Parpucu, 2016)
5-6 yaş	Sesleri birleştirme becerisi kazanır (Akdağ ve Kargın, 2019)
6 ½ yaş	İki sesbirimi birleştirebilir (Akyüz ve Doğan, 2019) İlk sesi eşleştirme görevini yapabilir. (Parpucu, 2016)
6-7 yaş	Sesbirimleri parçalarına ayırabilir (Akdağ ve Kargın, 2019) Sesbirimleri değiştirebilir (Akdağ ve Kargın, 2019)
7 yaş	Sesbirim çıkarma becerisi gösterebilmektedir (Akyüz ve Doğan, 2019)

Tablo 7'de yaşlara göre aşamaları belirlenmiş olan Sutherland Fonolojik Farkındalık Testi, Dr. Roslyn Neilson tarafından hazırlanmış ve 1995 yılında ilk baskısı yapılmıştır. Bu test anaokulu, 1-3. olmak üzere dört sınıf seviyesinde puanlanmaktadır. Bunun yanında

anaokulu düzeyi; çok az fonolojik farkındalık deneyimi olan anaokulu (temel) ve kapsamlı bir şekilde fonolojik farkındalık görevlerine maruz kalan anaokulu (geçiş) aşamalarını içermektedir (NSW Department of Education and Training, 2009). Bu aşamalar incelendiğinde, anaokulu seviyesinde alınan fonolojik farkındalık eğitiminin çocukların fonolojik farkındalık düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca bu testin gelişim düzeyleri, aynı görevlerin farklı yaşlarda gerçekleştirebildiği ancak zorluk derecesinin değiştiğini de göstermektedir.

Tablo 7

*Sutherland Fonolojik Farkındalık Testi (SPAT) Verilerinin Değerlendirilmesinde SPF**Gelişim Yaşları*

Sesbilgisel Farkındalık Görevleri	Anaokulu (temel)	Anaokulu (geçiş)	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf
Hece sayma	Yeni başlar yada geçer	Geçer	geçer	geçer	geçer
Uyak tespiti (uyaklı sözcükleri eşleştirebilme)	Yeni başlar yada geçer	Geçer	geçer	geçer	geçer
İlk sesi söyleme	Yeni başlar yada geçer	Geçer	geçer	geçer	geçer
Uyaklı sözcükler türetebilme	**	Yeni başlar yada geçer	geçer	geçer	geçer
Son sesi söyleme	**	Yeni başlar yada geçer	geçer	geçer	geçer
2-3 harfli tek heceli kelimeleri seslerine ayırma	**	Yeni başlar yada geçer	geçer	geçer	geçer
2-3 harfli tek heceli kelimelerin seslerini birleştirme	**	Yeni başlar yada geçer	geçer	geçer	geçer
Başlangıcı çıkarma	**	**	Yeni başlar yada geçer	geçer	geçer
4 harfli tek heceli kelimeleri seslerine ayırma	**	**	**	Yeni başlar yada geçer	Yeni başlar yada geçer
Ünsüz öbekleri: birinci sesi çıkarma	**	**	**	Yeni başlar yada geçer	Yeni başlar yada geçer
Ünsüz öbekleri: ikinci sesi çıkarma	**	**	**	**	Yeni başlar yada geçer

Şekil 14

İncelenen Alanyazında Yaşlara Göre Sesbilgisel Farkındalık Gelişiminin Karşılaştırılması

Eğitim	Yaş	YGA1	YGA2	YGA3	YGA4	YGA5	YGA6	YGA7
Okul Öncesi (Preschool)	2	Birleşik kelimedenden tek heceli kelimeyi çıkarma İlk heceyi çıkarma	Bir kelime öbeğindeki kelimelerin veya kelimelerdeki hecelerin sayısını belirleme Yalnızca ilk sesli harften önce gelen ünsüzlerin farklı olduğu kelimeleri belirleyip türetme (sap-kap) Kelimelerin aynı sesle başladığını fark etme. (aliterasyon)	Tekerlemelerin okunması Kafiyeli kelimeler Ses yinelemesi (aliterasyon)	Ezberci taklit Kafiye ve ses tekrarından zevk alma	Kelime Farkındalığı	Seslere odaklanmaya başlar Ses oyunlarındaki sesleri anladıklarını göstermeye başlar	YGA7
	2 1/2						Kafiye içeren kelime oyunları oynar	
	3						%50si tekerlemeler türetebilir %10u ses yinelemesi (aliterasyon) türetebilir. Çocukların yarısı ilk sesi ayırt etmeye başlayabilir Söylenişleri benzer olan kelimeleri bulabilir	
	4						Sözcüklerin uyaklı olup olmadığını anlayabilir ve uyaklı sözcükler türetebilirler Sözcükleri hecelerine ayırabilirler Çocukların üçte biri ilk sesi eşleştirme ile ilgili görevleri yapabilir	
Anokulu (Kindergarten)	5	Tek heceli kelimedenden başlangıcı çıkarma Tek heceli kelimedede başlangıcı değiştirme	Küçük dil birimlerini birleştirip daha büyük birimleri oluşturma	Hece sayma (% 90) Sesbirimleri sayma (<% 50)	Kafiye tanıma, farklı kelimeyi çıkarma Kelimelerdeki fonemik değişikliklerin tanınması Alkışla kelimeleri sayma	Kafiyeye giriş Kafiyeyi fark etme Kafiye türetme Heceleri sayma Hecelerine ayırma ve birleştirme Hecelerin yerini değiştirme ve hece atma İlk ses-uyak ayırma ve birleştirme İlk sesleri ayırt etme Verilen sesle ilgili yeni kelime türetebilme İlk ses ya da son ses olduğunu ayırt edebilme	Sesleri birleştirme becerisi kazanır	Hece sayma* Uyaklı sözcükleri eşleştirebilme * İlk sesi söyleme* Uyaklı sözcükler türetebilme** Son sesi söyleme** 2-3 harfli tek heceli kelimeleri seslerine ayırma** 2-3 harfli tek heceli kelimelerin seslerini birleştirme**
	5 1/2				Bir kelimenin ayrılmış fonemlerini ayırt etmek ve hatırlamak Başlangıç-uyak birleştirme Bir kafiye türetmek Başlangıç seslerinin eşleştirilmesi; ilk sesi ayırma			

Şekil 14(devam)

Eğitim	Yaş	YGA1	YGA2	YGA3	YGA4	YGA5	YGA6	YGA7
1. Sınıf	6	Başlangıç ünsüz öbeklerinden ilk sesi çıkarma Başlangıç ünsüz öbeklerinde ilk sesi değiştirme Bitiş ünsüz öbeklerinden son sesi çıkarma Bir kelimedeki son sesi çıkarma	Bir kelimenin başlangıç ve bitiş sesini fark etme	İlk ünsüz eşleme 2 veya 3 ses birimini birleştirme Sesbirimleri sayma (% 70) Uyak tanımlama Başlangıç-uyak bölümü (ör. g-el, k-ol, t-ek)	Bileşik sözcük silme Hece çıkarma İki ve üç ses birimini birleştirme İki veya üç fonem içeren basit heceli kelimeleri sesbirimlerine bölme (ünsüz öbeği yok)	Sesbirim sayma Sesbirimlere ayırma ve birleştirme		Başlangıç çıkarma ***
	6 1/2		Kelimeyi tek tek sesbirimlerine ayırma Bir kelimedeki sesleri çıkarma, değiştirme ve taşıma.		Üç veya dört fonemli kelimelerin fonemlerini ayırma/bölme (ünsüz öbekleri dâhil) Basit heceler içeren yeni kelimeler oluşturmak için fonem değiştirme (ünsüz öbekleri yok)		İki sesbirimi birleştirebilir İlk sesi eşleştirme görevini yapabilir.	
2. Sınıf	7	Kelimenin ortasındaki sesli harfi değiştirme Kelimenin ikinci sesini çıkarma Kelimenin ikinci sesini değiştirme		3 sesbirimi birleştirme 3 veya 4 sesbirimli kelimelerin sesbirimlerine ayrılması (ünsüz öbekleri dahil) Sesbirimleri yazma Sesbirim çıkarma	Ses çıkarma (ilk ve son ses)	Sesbirimlerin yerini değiştirme ve ses atma	Sesbirim çıkarma becerisi gösterebilmektedir	4 harfli tek heceli kelimeleri seslerine ayırma Ünsüz öbekleri: birinci sesi çıkarma ***
3. Sınıf	8	Sözcüğün son sesini değiştirme Bitiş ünsüz öbeğindeki son sesi değiştirme Bitiş öbeğindeki son sesi çıkarma		Ünsüz dizileri ayırma (t-ü-r-k) Ara sesbirimi çıkarma (harf kelimesini /r/ olmadan söyle)	Ses çıkarma (başlangıç konumu, ünsüz öbekleri dahil)			Ünsüz öbekleri: ikinci sesi çıkarma***
4. Sınıf	9	Kelimenin ikinci sesini değiştirme			Ses çıkarma (orta ve son ünsüz öbeği)			

*Kapsamlı SBF eğitimi alanlar "geçer", almayanlar "yeni başlar veya geçer"

**Kapsamlı SBF eğitimi alanlar "yeni başlar veya geçer"

*** "yeni başlar veya geçer"

Alanyazın incelemesi ile oluşturulan Şekil 14 incelendiğinde sesbilgisel farkındalık becerilerinin yaşa göre gelişimi ile ilgili ulaşılan bulguların farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Bu durum sesbilgisel farkındalık gelişimi görevlerinin zorluğunu etkileyen tek etmenin yaş olmadığını kanıtlar niteliktedir. Fonolojik becerilerin 2 ile 9 yaş arasında geliştiğini gösteren şekil incelendiğinde;

- 2-4 yaş arasında kelime farkındalığının geliştiği, kafiye ve hece farkındalığı ile ilgili çalışmalar yapılabileceği fakat gelişimin bu yaş aralığında tamamlanmayacağı;
- 5 yaşta hece ve uyak farkındalığı becerilerinin büyük oranda gelişeceği, sesbirim farkındalığı ile ilgili sesbirimleri sayma, ilk ve son sesi ayırt etme gibi becerilerin çalışılabileceği ama bu çalışmaların tek heceli kelimelerle yapılmasının uygun olduğunu söyleyen kaynakların olduğu;
- 6 yaşta sesbirimle ilgili çalışmaların yoğunlaştığını fakat sesbirim çıkarma ve sesbirimleri değiştirme becerilerinin 7-9 yaş arasında tamamlandığı görülmektedir.

2.6 Sesbilgisel Farkındalık Gelişim Basamaklarının İncelenmesi

Alanyazında incelenen tüm kaynaklara bakıldığında Sesbilgisel Farkındalık gelişimi için sözcük farkındalığı görevine ait 3, uyak farkındalığı görevine ait 4, hece farkındalığı görevine ait 7, başlangıç-uyak farkındalığı görevine ait 3, sesbirimsel farkındalık görevine ait ise 14 alt görevden bahsedildiği görülmektedir. Sesbilgisel farkındalık gelişim aşamalarını gösteren yukarıdaki tablo ve şekillerde bu aşamaların yer alma frekansları Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 8

*Alanyazında Yer Alan Sesbilgisel Farkındalık Görevlerinin İncelenen Kaynaklarda Bulunma**Sayıları*

SBF Becerisi	Görevler	(f)	Kaynağın Bulunduğu Tablo/Şekil Numarası
Dinleme	Dinleme	3	Ş7, Ş10, Ş11
	Ezberci Taklit	1	Ş14
	Seslere odaklanmaya başlama (ses oyunlarındaki sesleri anladığını gösterir)	1	T8
	Uyağa maruz kalma	4	Ş11, Ş13, Ş14, T8
	Tekerlemelerin okunması	1	Ş13
	Ses tekrarına maruz kalma	4	Ş7, Ş11, Ş13, Ş14
	Ses tekrarını (aliterasyon) hissetme	4	T1c, T2b, Ş10, T6
Sözcük Farkındalığı	Ses tekrarı (aliterasyon) türetme	2	Ş10, T8
	Cümlelerin sözcüklerden oluştuğunu fark etme (sayma)	7	T1a, T1b, Ş7, Ş9, T6, Ş14, T7
	Cümleleri sözcüklerine ayırma	4	Ş5, Ş6, Ş7, T7
	Birleşik sözcükleri ayırma	3	Ş10, T5, Ş14
	Tekerlemeler türetebilir	1	T8
Hece Farkındalığı	Sözcükleri hecelerine ayırabilme (bölme)	12	T1a, T1b, T1c, T2a, T2b, T2ç, T2d, Ş5, Ş7, Ş8, Ş9, T8
	Heceleri sayma	5	T2c, T6, Ş13, T7, T9
	Heceleri birleştirme	6	T2b, Ş5, Ş6, Ş7, Ş8, T7
	Hece tamamlama	1	T2a
	Hece benzerliğini fark etme	2	T2a, Ş8
	Hece değiştirme	2	Ş8, T7
	Heceyi ayırma	2	Ş8, T7
	Hece silme	6	T2a, Ş7, Ş8, T5, Ş14, T7
Başlangıç-Uyak Farkındalığı	Başlangıç ve uyağı ayırma/bölme (onset-rime)	5	T1b, T2d, Ş8, Ş13, T7
	Başlangıç ve uyaklara ayırma/bölme (çok heceli)	1	T2d
	Başlangıç-uyak eşleştirme	2	Ş8, T7
	Başlangıç ve uyağı birleştirme	3	Ş8, Ş14, T7
	Başlangıç veya uyağı silme	3	Ş7, T5, T9
	Başlangıç veya uyağı değiştirme	2	Ş8, T5
	Başlangıç veya uyağı ayırma	3	T1b, T2d, Ş8
Ünsüz öbekleri	Ünsüz öbeklerinden sesi çıkarma	1	T5
	Ünsüz öbeklerindeki sesi değiştirme	1	T5
Uyak Farkındalığı	Sözcüklerin uyaklı olabileceğinin farkında olması	17	T1a, T1b, T1c, T2a, T2b, T2c, T2ç, T2d, Ş5, Ş7, Ş9, Ş10, Ş11, T6, Ş13, T7, T8
	Uyaklı sözcükleri eşleştirebilme	9	T1c, T2a, T2b, T2c, Ş6, Ş10, Ş14, T8, T9
	Uyaklı olmayan sözcüğü bulma	4	T1c, T2a, T6, Ş14
	Yeni uyaklı sözcükler türetebilme	9	T1c, T2b, T2c, Ş6, Ş7, Ş14, T7, T8, T9
Sesbirim Farkındalığı	Sözcüklerin aynı sesle başlayabileceğinin farkında olması	13	T1a, T1b, T2a, T2c, T2ç, T2d, Ş5, Ş7, Ş8, Ş13, Ş14, T7, T8
	Sözcüklerin aynı sesle bitebileceğinin farkında olması	8	T1a, T1b, T1c, T2c, T2ç, T2d, Ş5, Ş7
	Sözcüklerin içerisinde aynı sesin olabileceğini	1	T1a

Sözcüğün ilk sesini ayırma	12	T1a, T1b, T2a, T2b, T2d, Ş5, Ş7, Ş8, Ş9, Ş10, T6, T9
Sözcüğün son sesini ayırma	11	T1a, T1b, T2a, T2b, T2d, Ş5, Ş7, Ş9, Ş10, T6, T9
Başlangıç/bitiş seslerine göre gruplara ayırma	1	T7
Sesbirimi eşleştirebilme	2	T2a, T2b
Sesbirim tamamlama	1	T2a
Sözcüklerin başına/sonuna ses ekleme	3	Ş6, Ş7, Ş10
Sesbirim birleştirme (seslerden sözcük oluşturma)	17	T1a, T1b, T2a, T2c, T2ç, T2d, Ş5, Ş6, Ş7, Ş8, Ş9, T6, Ş13, Ş14, T7, T8, T9
Sesbirim çıkarma	13	T2a, T2c, T2ç, T2d, Ş7, Ş10, T5, T6, Ş13, Ş14, T7, T8, T9
Sesbirim çıkararak yeni sözcük oluşturma	6	T1a, T1b, T1c, Ş5, Ş6, Ş9
Sözcüklerin tek tek seslere ayrılabilceğini fark etme	4	T1a, T1b, T2ç, Ş14
Sesbirimlere ayırma (bölme)	19	T1a, T1b, T1c, T2a, T2b, T2c, T2d, Ş5, Ş6, Ş7, Ş8, Ş9, Ş10, T6, Ş13, Ş14, T7, T8, T9
Sesbirimleri sayma	4	T1c, Ş9, Ş13, T7
Sesbirimleri tersine çevirme	1	T2a
Sözcükteki bir sesi değiştirerek yeni bir sözcük oluşturma.	16	T1a, T1b, T2a, T2b, T2c, T2d, Ş5, Ş6, Ş7, Ş8, Ş9, Ş10, T5, T6, Ş14, T8
Bir sözcüğün bir parçasını başka bir sözcüğün yerine kullanma	1	T6
Sesbirimleri yazma	1	Ş13
Verilen sesle ilgili yeni kelime türetebilme	2	T1b, T7
Kelimenin harflerini değiştirerek yeni kelimeler meydana getirme	1	Ş6

Yukarıdaki tablo incelendiğinde “Sözcüklerin uyaklı olabileceğinin farkında olma”, “Sözcüklerin içerisinde aynı sesin olabileceğinin farkında olma”, “Sözcüğün ilk sesini ayırma”, “Sesbirim birleştirme (seslerden sözcük oluşturma)” ve “Sözcüklerin tek tek seslere ayrılabilceğini fark etme” görevlerinin on ve daha fazla kaynakta yer aldığı; “Dinleme” görevinin ise sadece iki kaynakta yer aldığı görülmektedir.

Alanyazında yer alan görevler, Gorman ve Gillam (2003), Parpuçu (2016), Yopp ve Yopp (2000), Yücel (2009) kaynaklarından uyarlanarak Tablo 11’de örneklendirilmiştir. Örnekler incelendiğinde sesbilgisel farkındalık çalışmalarının öğrenciyle doğrudan soru cevap şeklinde yapıldığı görülmektedir.

Tablo 9

Alanyazında Yer Alan Sesbilgisel Farkındalık Görevleri ve Örnekleri

SBF Görevler	Örnekler
<u>Dinleme</u>	
Ses tekrarını (aliterasyon) hissetme	"Oyuncakla oynayan oyuncu çocuk oynaya oynaya yoruldu" cümlesinde hangi ses çok tekrar etmektedir?
<u>Sözcük Farkındalığı</u>	
Ses tekrarı (aliterasyon) türetme	Söyleyeceğim kelimelerle uyumlu bir kelime söyler misin? Bahar, barış, balık
Cümlelerin sözcüklerden oluştuğunu fark etme (sayma)	"Kitap okumayı seviyorum." cümlesinde kaç kelime vardır? Alkışla sayma
Cümleleri sözcüklerine ayırma	"Kitap okumayı seviyorum." cümlesini kelimelerine ayırır mısın?
Birleşik sözcükleri ayırma	"Kardanadam" birleşik bir sözcük onu iki sözcüğe ayırır mısın?
<u>Hece Farkındalığı</u>	
Sözcükleri hecelerine ayırabilme (bölme)	Bardak kelimesini hecelerine ayırır mısın?
Heceleri sayma	Okul kelimesinde kaç hece vardır?
Heceleri birleştirme	Bu heceleri yanyana getirirsek ne olur? /def/-/ter/
Hece tamamlama	Bu bir "tavşan". Ben sözcüğün ilk kısmını söyleyeceğim. Sözcüğü tamamlar mısın "tav ___"?
Hece benzerliğini fark etme	Resim ve reçel sözcüklerinin hangi parçası aynı? Bu sözcükler aynı mı başlıyor? Kalem, kaşık (evet)
Hece değiştirme	Fare kelimesindeki /fa/ yerine /ka/ koyarsak ne olur?
Heceyi ayırma	Başlangıcında ne duyuyorsun? sanat
Hece silme	Masa "ma"yı atarsak geriye ne kalır?
<u>Uyak Farkındalığı</u>	
Sözcüklerin uyaklı olabileceğinin farkında olması	Bu kelimeler uyaklı mı?:gel-kele
Uyaklı sözcükleri eşleştirebilme	Hangi kelimeler uyaklı?: masa, kasa, kare Hangisi "tay" ile uyaklı?: kay, cep
Uyaklı olmayan sözcüğü bulma	Hangi kelime uyaklı değil: Kazak, Pazar, Tarak?
Yeni uyaklı sözcükler türetebilme	Benim söylediklerimle uyaklı bir sözcük söyle: bak, tak, (yak) Zil ile kafiyeli olan bir sözcük söyle.
<u>Sesbirim Farkındalığı</u>	
Sözcüklerin aynı sesle başlayabileceğinin farkında olması	Hangisi aynı sesle başlıyor zar zil top?
Sözcüklerin aynı sesle bitebileceğinin farkında olması	Hangisi aynı sesle bitiyor? Ağaç, kalem, saç?
Sözcüklerin içerisinde aynı sesin olabileceğini	Hangi sözcüklerde ortak ses içeriyor? Top, Kol, Baş
Sözcüğün ilk sesini ayırma	Fil hangi ses ile başlar? Başlangıcında ne duyuyorsun?: Bebek
Sözcüğün son sesini ayırma	Makas hangi ses ile biter?
Sesbirimi eşleştirebilme	Bu sözcükler aynı mı başlıyor? Araba, Aslan Hangisi kedi sözcüğünün başladığı sesle başlıyor: çatı, kutu, fare?

Sesbirim tamamlama	Bu bir top resmi. Sözcüğü tamamla to....
Sözcüklerin başına/sonuna ses ekleme	Kap sözcüğünün sonuna /ı/ sesi ekler misin?
Sesbirim birleştirme (seslerden sözcük oluşturma)	Bu sesleri yanyana getirirsek ne olur? /o/-/k/-/u/-/l/ Bu sesler hangi sözcüğü meydana getirir s.....a.....ç?
Sesbirim çıkarma	Zar. /z/ sesini çıkarırsak geriye ne kalır?
Sesbirim çıkararak yeni sözcük oluşturma	Tel. /t/ sesini çıkarırsak geriye ne kalır?
Sesbirimlere ayırma (bölme)	Kitap kelimesini seslerine ayırır mısın?
Sesbirimleri sayma	Kol sözcüğü kaç sestten oluşuyor?
Sesbirimleri tersine çevirme	Su sözcüğünü söyle. Şimdi su sözcüğünün tersini söyle
Sözcükteki bir sesi değiştirerek yeni bir sözcük oluşturma	Fil sözcüğünü söyle. Şimdi /i/ sesinin yerine /a/ koyarak söyle
Verilen sesle ilgili yeni kelime türetebilme	Araba hangi ses ile başlar? O ses ile başlayan yeni kelime söyler misin?

2.7 MEB Okulöncesi Eğitim Programlarında Sesbilgisel Farkındalık

Yaklaşık olarak son 20 yıl içerisinde Türkiye’de uygulanan okulöncesi eğitim programları incelendiğinde 2002 programında yer alan hedef ve kazanılması beklenen davranışlar ifadesinin 2006 programında amaç ve kazanımlar, 2013 programında ise kazanım ve göstergeler olarak değiştirildiği görülmektedir. 2006 yılındaki değişikliğin sebebi programda belirtilmezken 2013 programında hazırlanan programda değişikliğin sebebi şu şekilde ifade edilmiştir;

“Program güncellenirken önceki programda yer alan amaç ve kazanımlar, kazanım ve göstergeler şeklinde ifade edilmiştir. Amaçlar, ulaşılmak istenen sonuçları gösterir. Diğer bir deyişle öğretmenin kazandırmak istediklerini tanımlar, öğretmeni ve dolayısıyla yıl içinde ele alınacak içeriği merkeze alır. Kazanımlar ise çocuğu merkeze alarak belirlenir ve çocuklar tarafından ulaşılmaması gereken sonuçları gösterir.” (MEB, 2013: syf 18)

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, 2013 programı uygulanmakta olduğu için ifadeler “kazanım” ve “gösterge” şeklinde belirtilecektir.

Kazanılması beklenen davranış ve kazanımların başlarında yer alan sıra numaraları göstergelerde yer almamış ve bunun sebebi programda belirtilmemiştir. Ayrıca 2002 programında gelişim alanlarının dört başlıkta toplandığı, bilişsel alan ve dil alanının birlikte

“Bilişsel Alan ve Dil Alanı” şeklinde ifade edildiği belirlenmiştir. 2006 programı ile birlikte “Bilişsel Alan ve Dil Alanı” birbirinden ayrılmış, yine ayrı olarak 2013 programında “Bilişsel Gelişim” ve “Dil Gelişimi” olarak ifade edilmiştir.

2002, 2006, 2013 programlarında “sesleri ayırt etme” kazanımının ortak olduğu, 2006 programından itibaren sesbilgisi farkındalığına yönelik kazanımın programa eklendiği belirlenmiştir. Bu yönüyle 2006 ile 2013 okul öncesi eğitimi programlarının 2002 programından en temel farklılıklarından biri sesbilgisi farkındalığıdır. Bu farkındalık 2006 programında dil alanında “sesbilgisinin farkında olabilme” şeklinde ifade edilirken, 2013 programında ise dil gelişimi alanında “sesbilgisi farkındalığı gösterir” kazanımı şeklinde ifade edilmiştir.

Bu bilgilere dayanarak “sesbilgisi farkındalığı”na yönelik kazanım veya gösterge ifadelerinin okulöncesi eğitim programlarında 2006 programının öncesine kadar yer almadığı belirlenmiştir. Bir başka ifadeyle 2005 Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programında Ses Temelli Cümle Yöntemi ile ilkokuma-yazma öğretimine geçilmesinin ardından okulöncesi eğitim programlarına da sesbilgisel farkındalık ile ilgili kazanım veya göstergelerin eklendiği görülmüştür. Bu durum ilkokul programındaki değişimlerin okul öncesi eğitime programına da yansıdığını göstermektedir.

İncelenen üç programda da sesleri ayırt etmeye yönelik kazanım bulunmaktadır. 2006 programında bu kazanımın göstergesi olarak “Sesin geldiği yönü belirler.” ifadesinin eklendiği görülmektedir. Ayrıca sesin benzerlik ve farklılıkları ifadesi 2002 ve 2006 programlarına sesin özelliğinin söylenmesi ile ilgili göstergenin açıklamalarında yer alırken, 2013 programında “Sesler arasındaki benzer ve farklılıkları söyler” ifadesiyle gösterge olarak programda yer almıştır. “Sesleri ayırt eder” kazanımının yıllara göre değişimi değerlendirildiğinde içerik olarak eklenen tek ifadenin “Sesin yönünün belirlenmesi” olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 10

Okul Öncesi Eğitim Programında “Sesleri ayırt eder” Kazanımının Yıllara Göre Değişimi

36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2002)	36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2006)	Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)
HEDEF VE KAZANILMASI BEKLENEN DAVRANIŞLAR BİLİŞSEL ALAN VE DİL ALANI Hedef 17. Sesleri Ayırt Edebilme <ol style="list-style-type: none"> 1. Verilen sesin kaynağını söyleme (sesin ait olduğu nesne, varlık, olay vb.) 2. Verilen sesin özelliğini söyleme (ince kalın, yavaş, benzerlik ve farklılıklar vb.) 3. Verilen sese benzer ses çıkarma 	AMAÇ KAZANIMLARI DİL ALANI Amaç 1. Sesleri ayırt edebilme Kazanımlar <ol style="list-style-type: none"> 1. Sesin kaynağını söyler. 2. Sesin geldiği yönü belirler. 3. Sesin özelliğini söyler. <ul style="list-style-type: none"> • <i>Bu kazanım için düzenlenen etkinliklerde sesin özelliği olarak, sesin ince-kalın, yüksek-alçak olma gibi özellikleri ile işitilen sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğu üzerinde durulması beklenmektedir.</i> 4. Verilen sese benzer sesler çıkarır 	KAZANIM VE GÖSTERGELERİ DİL GELİŞİMİ Kazanım 1. Sesleri ayırt eder. Göstergeleri: <p>Sesin geldiği yönü söyler. Sesin kaynağının ne olduğunu söyler. Sesin özelliğini söyler.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Sesin özelliği ile sesin ince-kalın, yüksek-alçak, uzun-kısa olma gibi özellikleri ifade edilmek istenmiştir.</i> <p>Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler. Verilen sese benzer sesler çıkarır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğu üzerinde durulması beklenmektedir.</i>

2013 programı incelendiğinde “Sesleri Ayırt Edebilme” kazanımının içerisinde “Belirli durumlarda kendi sesini uygun kullanma” göstergesinin olduğu fakat bu göstergenin 2006 programında “Konuşurken sesini doğru kullanabilme”, 2013 yılında ise “Sesini uygun kullanır” ifadeleriyle kazanım olarak yer aldığı belirlenmiştir. 2006 yılında “Konuşurken sesini doğru kullanabilme” kazanımının içerisinde yer alan “Konuşurken sesinin tonunu işitilebilir biçimde ayarlar” ve “Konuşurken sesinin hızını ayarlar” göstergelerinin birleştirilerek, 2013 programında “Konuşurken/ şarkı söylerken sesinin tonunu, hızını ve şiddetini ayarlar” göstergesiyle ifade edildiği görülmektedir. 2013 programında 2006 programından farklı olarak “şarkı söylerken” ve “şiddetini ayarlar” ifadelerinin eklendiği tespit edilmiştir.

Tablo 11

Okul Öncesi Eğitim Programında “Sesini uygun kullanır” Kazanımının Yıllara Göre

Değişimi

36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2002)	36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2006)	Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)
HEDEF VE KAZANILMASI BEKLENEN DAVRANIŞLAR BİLİŞSEL ALAN VE DİL ALANI HEDEF 17. Sesleri Ayırt Edebilme 1 Belirli durumlarda kendi sesini uygun kullanma	AMAÇ KAZANIMLARI DİL ALANI Amaç 2. Konuşurken sesini doğru kullanabilme Kazanımlar 3. Konuşurken sesinin tonunu işitilebilir biçimde ayarlar. 4. Konuşurken sesinin hızını ayarlar	KAZANIM VE GÖSTERGELERİ DİL GELİŞİMİ Kazanım 2. Sesini uygun kullanır. Göstergeleri: Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin hızını ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar. <ul style="list-style-type: none"> • <i>Çocukların iletişim ortamlarında, oyun oynarken ve herhangi bir etkinlik sırasında seslerini uygun kullanmaları konusunda model olunmalı ve gerekli rehberlik yapılmalıdır.</i>

2013 programı incelendiğinde “Sesleri Ayırt Edebilme” kazanımının içerisinde “Belirli durumlarda kendi sesini uygun kullanma” göstergesinin olduğu fakat bu göstergenin 2006 programında “Konuşurken sesini doğru kullanabilme”, 2013 yılında ise “Sesini uygun kullanır” ifadeleriyle kazanım olarak yer aldığı belirlenmiştir.

2002 programında “Gözlem Yapabilme” kazanımının içerisinde yer alan “Konuşurken sesinin tonunu işitilebilir biçimde ayarlar” ve “Konuşurken sesinin hızını ayarlar” göstergelerinin birleştirilerek, 2013 programında “Konuşurken/ şarkı söylerken sesinin tonunu, hızını ve şiddetini ayarlar” göstergesiyle ifade edildiği görülmektedir. 2013 programında 2006 programından farklı olarak “şarkı söylerken” ve “şiddetini ayarlar” ifadelerinin eklendiği tespit edilmiştir.

Sesbilgisel farkındalık becerisi ile ilgili kazanımın ilk defa 2006 programında yer aldığı görülmektedir. Bu kazanım 2006 programında “ses bilgisinin farkında olabilme” şeklinde ifade edilirken 2013 programında ise “Ses bilgisi farkındalığı gösterir” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 12

Okul Öncesi Eğitim Programında “Ses bilgisi farkındalığı gösterir” Kazanımının Yıllara

Göre Değişimi

36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2002)	36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2006)	Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)
HEDEF VE KAZANILMASI BEKLENEN DAVRANIŞLAR	AMAÇ KAZANIMLARI DİL ALANI Amaç 7. Ses bilgisinin farkında olabilmek Kazanımlar 1. Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler. 2. Aynı sesle başlayan sözcükler söyler. 3. Kafiyeyle sözcükler söyler • Bu amaç kazandırılırken çocuklardan aynı sesle başlayan nesnelere göstermeleri, aynı sesle başlayan isimleri söylemeleri, bitiş sesiyle başlayan sözcükler üretmeleri istenebilir. Ayrıca dinledikleri kasetlerdeki ya da bahçedeki sesleri tanıma, seslerin neye ait olduğunu söyleme, bu seslere benzer sesler çıkarmaları gibi etkinlikler yaptırılabilir. Verilen sözcüklerden kafiyeyle yeni sözcükler üretme oyunu oynayabilir.	KAZANIM VE GÖSTERGELERİ DİL GELİŞİMİ Kazanım 9. Ses bilgisinin farkındalığı gösterir. Göstergeleri: Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler. Sözcüklerin sonunda yer alan sesleri söyler. Aynı sesle başlayan sözcükler üretir. Aynı sesle biten sözcükler üretir. Şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler. Söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler. • <i>Çocuğun uyakları, kısa şiirleri, tekerlemeleri tekrar etmesi, bildiği oyunlardaki, şarkılardaki ve öykülerdeki uyaklı sözcükleri fark etmesi, eşleştirmesi ve üretmesi için çocuk desteklenmelidir. Bu etkinliklerde sesli harflerle çalışmak öncelikli olmalıdır.</i>

2006 programında “ses bilgisinin farkında olabilmek” kazanımının “Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler” ve “Aynı sesle başlayan sözcükler söyler” göstergelerini içerdiği belirlenmiştir. Fakat kazanımın açıklamasında göstergelerde yer almamasına rağmen “bitiş sesiyle başlayan sözcükler üretmeleri istenebilir” ifadesinin geçtiği tespit edilmiştir. Ayrıca kazanımın açıklamalar bölümünde yer alan “dinledikleri kasetlerdeki ya da bahçedeki sesleri tanıma, seslerin neye ait olduğunu söyleme, bu seslere benzer sesler çıkarmaları gibi etkinlikler yaptırılabilir.” ifadesini karşılayacak hiçbir göstergenin de kazanım içerisinde yer almadığı belirlenmiştir.

2006 programında “Ses bilgisinin farkında olabilmek” ve 2013 programında “Ses bilgisi farkındalığı gösterir” kazanımlarında “Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler” göstergeleri yer alırken, bunun yanında 2006 programında “Aynı sesle başlayan sözcükler

söyler” göstergesinin 2013 programında “Aynı sesle başlayan sözcükler üretir” olarak değiştirildiği görülmektedir.

2013 programında sözcüklerin başlangıç sesiyle yaptıkları çalışmaların bitiş sesiyle de yapılmasının istendiği belirlenmiştir. Ancak kazanımın açıklamasında ses çalışmalarıyla ilgili sadece “Bu etkinliklerde sesli harflerle çalışmak öncelikli olmalıdır.” yer almıştır; Göstergenin gerçekleşebilmesi için ne tür etkinlikler yapılması gerektiğine yer verilmemiştir; Bu programda “kafiye” sözcüğü yerine “uyak” kullanılmış ayrıca “kafiyeli sözcükler söyler” kazanımı “söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler” olarak değiştirilmiştir; “şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler” göstergesi de ilave edilmiştir.

2002 programında “Gözlem Yapabilme” olarak yer alan kazanımın, 2006 programında “Olay ya da varlıkların çeşitli özelliklerini gözlemleyebilme” olarak değiştirildiği görülmektedir. 2013 programında ise dört farklı kazanım olarak yer almıştır: “Nesne ya da varlıkları gözlemler”, “Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir”, “Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre gruplar”, “Nesne ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır”. 2006 programında yer alan “Olay ya da varlıklar” ifadesinin 2013 programında “Nesne ya da varlıklar” olarak değiştiği belirlenmiştir.

2002 programında yer alan “Gözlem yapabilme” kazanımın “Değişik durumlarda gözlemlediklerini söyleme” göstergesinin açıklamasında sese yer verilirken “Gözlenen durumlarla ilgili sonuçları söyleme” göstergesinin açıklamasında ise “benzerlikler, farklılıklar, farklı gruplamalar vb” sonuçlarının söylenmesinin hedeflendiği görülmektedir. 2006 programında bulunan “Olay ya da varlıkların çeşitli özelliklerini gözlemleyebilme” kazanımının ses ile ilgili çalışmayı kapsayan “Olay ya da varlıkların özelliklerini söyler” ve “Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır” göstergeleri bulunmaktadır. “Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır” göstergesinin açıklamasının “Bu kazanımda, olay ya da varlıklara ait büyüklük, ağırlık, uzunluk, renk, biçim, işlev, koku, ses, tat, neden yapıldığı gibi

özellikler ele alınmalıdır” şeklinde yapıldığı görülmektedir. Bu ifadeye göre 2006 programında yer alan “Olay ya da varlıkların çeşitli özelliklerini gözlemleyebilme” kazanımında olay ya da varlıkların seslerinin söylenmesi ve karşılaştırılmasının istendiği görülmektedir.

Tablo 13

Okul Öncesi Eğitim Programında Nesne ve Varlıkların Sesleriyle Yapılacak Çalışmaların Yıllara Göre Değişimi

36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2002)	36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2006)	Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)
<p>HEDEF VE KAZANILMASI BEKLENEN DAVRANIŞLAR</p> <p>BİLİŞSEL ALAN VE DİL ALANI</p> <p>HEDEF 1. Gözlem Yapabilme</p> <p>1 Değişik durumlarda gözlemlediklerini söyleme (boyut, renk, biçim, işlev, koku, ses, tat vb.)</p> <p>2 Gözlenen durumlarla ilgili sonuçları söyleme (benzerlikler, farklılıklar, farklı gruplamalar vb.)</p>	<p>AMAÇ KAZANIMLARI</p> <p>BİLİŞSEL ALAN</p> <p>Amaç 2. Olay ya da varlıkların çeşitli özelliklerini gözlemleyebilme</p> <p>Kazanımlar</p> <p>1. Olay ya da varlıkların özelliklerini söyler.</p> <p>• Bu kazanımda, olay ya da varlıklara ait büyüklük, ağırlık, uzunluk, renk, biçim, işlev, koku, ses, tat, neden yapıldığı gibi özellikler ele alınmalıdır.</p> <p>2. Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır.</p>	<p>KAZANIM VE GÖSTERGELERİ</p> <p>BİLİŞSEL GELİŞİM</p> <p>Kazanım 5: Nesne ya da varlıkları gözlemler.</p> <p>Göstergeleri:</p> <p>Nesne/varlığın sesini söyler.</p> <ul style="list-style-type: none"> Nesne veya varlıkların ses (yüksek-alçak, kalın-ince sesler özelliklerini ele alan değişik etkinlikler yapılarak çocukların bu kazanımları gerçekleştirmeleri desteklenmelidir. <p>Kazanım 6: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir.</p> <p>Göstergeleri:</p> <p>Nesne/varlıkları sesine göre ayırt eder, eşleştirir.</p> <ul style="list-style-type: none"> Etkinliklerde öğretmenlerin “eş” ve “eşit” kavramlarını karıştırmamaya özen göstermesi gerekir. Eşlik teriminin somut nesnelere, eşitlik teriminin ise sayılar gibi soyut kavramlar için kullanıldığı unutulmamalıdır. Öncelikle bire bir eşleştirme ardından herhangi bir özelliğine göre eşleştirme ve son olarak da eş nesnelere/varlıkları gösterme etkinlikleri yapılmalıdır. <p>Kazanım 7: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre gruplar.</p> <p>Göstergeleri:</p> <p>Nesne/varlıkları sesine göre gruplar.</p> <ul style="list-style-type: none"> Gruplama etkinliklerinde çocukların gelişim özelliklerine dikkat edilerek öncelikle birbirinden kolaylıkla ayırt edilebilen nesne/varlıklar tercih edilmelidir. Giderek birbirine daha çok benzeyen nesne/varlıklarla çalışılmalıdır. <p>Kazanım 8: Nesne ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır.</p> <p>Göstergeleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır. Çocukların iki veya daha fazla nesne veya varlığın renk, şekil, büyüklük, uzunluk, doku, ağırlık, ses, miktar ve yapıldığı malzeme (plastik, ahşap, kumaş vb.) gibi özellikleri temel alarak farklılık ve benzerlikleri karşılaştırmaları beklenir.

2013 programında yer alan “Nesne ya da varlıkları gözlemler” kazanımının “Nesne/varlığın sesini söyler” göstergesi bulunmaktadır. Bu göstergenin açıklaması “Nesne veya varlıkların ses (yüksek-alçak, kalın-ince sesler özelliklerini ele alan değişik etkinlikler yapılarak çocukların bu kazanımları gerçekleştirmeleri desteklenmelidir” şeklinde yapılmıştır. Açıklamaya göre bu gösterge ile ilgili yapılacak çalışmalarda varlığın sesinin yanında bu sese ait çeşitli özelliklerin de söylenmesinin beklendiği görülmektedir. Bunun yanında 2002 ve 2006 programlarında yer almazken 2013 programında “Nesne/varlıkları sesine göre ayırt eder, eşleştirir” ve “Nesne/varlıkları sesine göre gruplar” göstergelerinin yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca 2002 programında yer alan “Gözlenen durumlarla ilgili sonuçları söyleme (benzerlikler, farklılıklar, farklı gruplamalar vb.)” ve 2006 programında yer alan “Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştır” göstergelerinin 2013 yılında “Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştır” olarak değiştirildiği görülmektedir. Ayrıca bu göstergenin açıklamasına bakıldığında iki veya daha fazla sesin farklılık ve benzerliklerinin karşılaştırılmasının beklendiği anlaşılmaktadır.

Tablo 14

Okul Öncesi Eğitim Programında “Sözcük dağarcığını geliştirir” Kazanımının İncelenmesi

36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2002)	36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2006)	Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)
HEDEF VE KAZANILMASI BEKLENEN DAVRANIŞLAR	AMAÇ KAZANIMLARI	KAZANIM VE GÖSTERGELERİ DİL GELİŞİMİ Kazanım 6. Sözcük dağarcığını geliştirir. Göstergeleri: Zıt anlamlı, eş anlamlı ve eş sesli sözcükleri kullanır. • <i>Zıt anlamlı, eş anlamlı ve eş sesli sözcüklerin farklı anlamları ifade edebileceğini anlaması için uyaklar, kısa şiirler, bilmeceler, öyküler ve mizahlardan faydalanılabilir.</i>

Milli Eğitim Bakanlığı'nın daha önceki programlarda bulunmamasına rağmen 2013 yılında hazırladığı okul öncesi eğitim programına “zıt anlamlı, eş anlamlı ve eş sesli sözcükleri kullanır.” göstergesini eklediği görülmektedir. Bu göstergenin açıklaması “Zıt anlamlı, eş anlamlı ve eş sesli sözcüklerin farklı anlamları ifade edebileceğini anlaması için

uyaklar, kısa şiirler, bilmeceler, öyküler ve mizahlardan faydalanılabilir.” şeklindedir.

Açıklamada eş sesli sözcükler ile ilgili sadece anlam çalışmasının bulunması sebebiyle sesbilgisel farkındalık çalışmalarında bu göstergenin yer alması gerekli görülmemiştir.

Tablo 15

Okul Öncesi Eğitim Programında “Okuma farkındalığı gösterir” Kazanımının İncelenmesi

36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2002)	36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2006)	Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)
HEDEF VE KAZANILMASI BEKLENEN DAVRANIŞLAR	AMAÇ KAZANIMLARI	KAZANIM VE GÖSTERGELERİ DİL GELİŞİMİ Kazanım 11: Okuma farkındalığı gösterir. Göstergeleri: Çevresinde bulunan yazılı materyaller hakkında konuşur. • Çocuğa kitap ve tabela, afiş, pano, etiket yazıları gibi çevresindeki yazılar hakkında sorular yöneltilerek bu materyalleri fark etmesi sağlanabilir

“Okuma farkındalığı” ile ilgili kazanım ilk kez 2013 programında yer aldığı belirlenmiştir. Bu kazanıma ait “Çevresinde bulunan yazılı materyaller hakkında konuşur.” Göstergesinin açıklamasına göre çocuktan, çevresindeki yazılı materyaller fark etmesinin ve bu materyaller hakkında soru sormasının beklendiği görülmektedir.

Tablo 16

Sesbilgisel Farkındalık Açısından Okul Öncesi Eğitimin Planlanması ve Uygulanmasının

Yıllara Göre Değişimi

36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2006)	Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDAKİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR Okuma-Yazmaya Hazırlık Çalışmaları (syf:44) İşitsel algı çalışmaları (Fonolojik duyarlılık) 1. Dinleme 2. Konuşma 3. Sesleri ayırt etme 4. Seslerle nesnelere ya da nesne resimlerini eşleştirme	OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN PLANLANMASI VE UYGULANMASI ETKİNLİK ÇEŞİTLERİ VE AÇIKLAMALARI Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinliği: (syf:42) Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ilkökula hazırlık çalışmalarının içerisinde yer alan ve çocukların ilkökula geçişini kolaylaştırmak, hazırbulunuşluk düzeylerini artırmak amacıyla yapılan etkinliklerdir. Kesinlikle okuma veya yazma öğretmek amacını taşımamaktadır. Programda okuma ve yazma öğretimi yoktur. Harfleri göstermek ve harfleri yazdırmak da yoktur. Aşağıda verilen örnekler ilkökula hazırlıkta temel olan becerilerin gelişimini desteklemeye yöneliktir: • İşitsel algı/fonolojik farkındalık çalışmaları (dinleme, konuşma,

Müzik (syf:44)

Ses dinleme ve ayırt etme çalışmaları,

sesleri hissetme, ayırt etme, aynı sesle başlayan ve biten kelimeler üretme vb.).

- Okuma yazma farkındalığı ve motivasyon geliştirme çalışmaları.

Türkçe Etkinliği: (syf:44)

Türkçe etkinliklerinin amacı; çocukların Türkçeyi düzgün kullanmasını, sesleri çıkarabilmesini, farklı söz dizimsel yapıları anlama ve kullanmasını, dinleme becerilerini kazanmasını, duygu ve düşüncelerini sözel ve sözel olmayan yollarla ifade etmesini, ses tonunu ayarlamasını ve sözcükleri doğru üretmesini sağlamaktır.

Müzik Etkinliği:(syf:38)

Bu çalışmalar, ses ve müzik dinleme ve ayırt etme çalışmaları, ritim çalışmaları, nefes ve ses çalışmaları, şarkı söyleme, çalgı çalma, yaratıcı hareket ve dans, müzik eşliğinde hareket, müzikli öykü oluşturma gibi etkinliklerden oluşur.

2006 programı ile birlikte programda eğitim etkinliklerinin çeşitleri ve açıklamaları ile ilgili bölüm yer aldığı görülmektedir. 2006 programında “Okuma-Yazmaya Hazırlık Çalışmaları”, 2013 programlarında ise “Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinliği” başlığı altında işitsel algı (fonolojik duyarlılık) çalışmalarına yer verildiği belirlenmiştir. 2006 programında İşitsel algı çalışmaları; “dinleme”, “konuşma”, “sesleri ayırt etme”, “Seslerle nesnelere ya da nesne resimlerini eşleştirme” olarak tanımlanırken, 2013 programında “dinleme, konuşma, sesleri hissetme, ayırt etme, aynı sesle başlayan ve biten kelimeler üretme vb.” şeklinde tanımlandığı “seslerle nesnelere ya da nesne resimlerini eşleştirme” ifadesine yer verilmediği ancak “vb” kullanılarak yoruma açık bırakıldığı görülmektedir. Ayrıca 2016 programında “okuma yazma farkındalığı” ifadesi de ilk kez yer almıştır. Bunun yanında ses ile ilgili çalışmalar 2006 programında müzik etkinliği içerisinde “Ses dinleme ve ayırt etme çalışmaları” olarak yer alırken, 2013 programında Türkçe etkinliğinde; “sesleri çıkarabilme”, “ses tonunu ayarlama”, Müzik etkinliğinde ise “Ses ve müzik dinleme ve ayırt etme çalışmaları”, “Nefes ve ses çalışmaları”nın bulunduğu görülmüştür.

İncelenen tüm programlarda eğitim ortamlarının düzenlenmesiyle ilgili bir bölüm yer almıştır. 2002 programında yer alan ilgili bölümde sadece hangi etkinlik köşelerinin yer alması gerektiği açıklanırken 2006 programında bahsedilen köşeler ile ilgili ayrı ayrı bilgi verilmektedir. Belirtilen köşelerden hiç birinde “ses bilgisel farkındalık” ile ilgili bir ifadeye

rastlanmadığı gibi “müzik köşesi” kısmında sadece “estetik gelişimi sağladığı” ifadesi yer almaktadır.

Tablo 17

Sesbilgisel Farkındalık Açısından Okul Öncesi Eğitimin Ortam ve Öğrenme Merkezi

Tanımlarının Yıllara Göre Değişimi

36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2002)	36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2006)	Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)
<p>Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi Ortam düzenlenirken; evcilik, fen ve doğa, sanat, blok, kitap, müzik, kukla vb. köşelerin mutlaka bulunması gerektiği unutulmamalı ve değişik etkinliklere uygun yeni köşeler de oluşturulmalıdır.</p>	<p>Eğitim Ortamının Düzenlenmesi Etkinlik Köşeleri • Müzik Köşesi Çeşitli müzik ve ritim aletlerinin yardımıyla çocuklarda estetik gelişiminin sağlandığı bir alandır. Burada çeşitli müzik ve ritim aletleri çocukların uzanıp alabileceği dolaplarda bulunur.</p>	<p>Okul Öncesi Eğitimin Ortamı ve Öğrenme Merkezleri Öğrenme Merkezleri Müzik Merkezi: Bu merkezde özellikle gerekli çalgı ve araç-gereçlerin bulundurulması ve bunların hem çocuklar hem de öğretmenler tarafından etkin bir şekilde kullanılması, ritim duygusunun gelişebilmesi ve işitsel algının uyarılması açısından önemlidir. Çocuk bu merkezdeki çalgı ve araç-gereçler yardımıyla bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal becerilerini artırmaya yönelik çalışmalar da yapabilecektir. Ayrıca öğretmen çocuklarla birlikte artık materyallerden farklı sesler çıkaran müzik araç ve gereçleri yapmaya da özen göstermelidir.</p>

2013 programında ise etkinlik köşeleri ifadesinin öğrenme merkezleri olarak değiştirildiği görülmektedir. Programlarda tüm öğrenme merkezleri için bu merkezde neler bulunması gerektiği, okul öncesi eğitim için neden önemli olduğu, bu merkezde neler yapılması gerektiğine dair özet bilgiler yer almaktadır. Programın müzik merkezi ile ilgili bölümünde ”Bu merkezde özellikle gerekli çalgı ve araç-gereçlerin bulundurulması ve bunların hem çocuklar hem de öğretmenler tarafından etkin bir şekilde kullanılması, ritim duygusunun gelişebilmesi ve işitsel algının uyarılması açısından önemlidir.” ve “Ayrıca öğretmen çocuklarla birlikte artık materyallerden farklı sesler çıkaran müzik araç ve gereçleri yapmaya da özen göstermelidir.” ifadelerinin bulunduğu görülmektedir. Bunun yanında öğrenme merkezleri bölümünde sadece müzik merkezinde “ses bilgisel farkındalık” ile ilgili ifadeler yer verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 18

Okul Öncesi Eğitim Programına Göre Sesbilgisel Farkındalık Açısından Çocukların Gelişim Özellikleri

36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2002)	36-72 Aylık Çocuklar İçin OÖEP (2006)	Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)
		36-48 Aylık Çocukların Dil Gelişimi <ul style="list-style-type: none"> Sesin geldiği yönü söyler
		48-60 Aylık Çocukların Dil Gelişimi <ul style="list-style-type: none"> Sesin özelliğini söyler Sesin kaynağının ne olduğunu söyler. Az sayıda ses hatasıyla konuşur.
		48-60 Aylık Çocukların Bilişsel Gelişim <ul style="list-style-type: none"> Seslerdeki farklılıkları (yüksek ses, kalın/ince ses gibi) ayırt eder
		60-72 Aylık Çocukların Dil Gelişimi <ul style="list-style-type: none"> Sesler arasındaki farklılıkları söyler Sesler arasındaki benzerlikleri söyler Sesinin, tonunu, hızını, şiddetini ayarlar. Eş sesli sözcüklerin anlamlarını söyler.

İncelenen tüm programlarda 36-72 aylık çocukların gelişim özelliklerine yer verildiği görülmektedir. Ancak gelişim özellikleri arasında sesle ilgili gelişim basamaklarına sadece 2013 programında yer verildiği belirlenmiştir. Bu gelişim basamaklarından “Sesin geldiği yönü söyler”, “Sesin özelliğini söyler”, “Sesin kaynağının ne olduğunu söyler.”, “Seslerdeki farklılıkları (yüksek ses, kalın/ince ses gibi) ayırt eder”, “Sesler arasındaki farklılıkları söyler”, “Sesler arasındaki benzerlikleri söyler” ifadeleri “sesi ayırt eder” kazanımının; “Sesinin, tonunu, hızını, şiddetini ayarlar.” ifadesi “sesini uygun kullanır” kazanımının; “Eş sesli sözcüklerin anlamlarını söyler.” ifadesi “Sözcük dağarcığını geliştirir” kazanımının içerisinde yer almaktadır. Diğer taraftan 48-60 aylık çocukların dil gelişim özellikleri arasında yer alan “Az sayıda ses hatasıyla konuşur” özelliğinin 2013 programında desteklendiği herhangi bir gösterge bulunmamaktadır. Bunların yanı sıra 2013 programında gelişim özellikleri arasında “sesbilgisel farkındalığa” yönelik doğrudan bir ifade bulunmamaktadır.

Ayrıca 21 Temmuz 2012'de yayımlanan 28360 sayılı Resmi Gazete ile Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 15. maddesinde “İlkokulların birinci sınıfına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu

itibarıyla 66 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır. Gelişim yönünden ilkokula hazır olduğu anlaşılan 60-66 ay arası çocuklardan, velisinin yazılı isteği bulunanlar da ilkokul birinci sınıfa kaydedilir.” ifadesi yer almıştır. Bu durumda MEB’in ilkokula başlama için belirlediği 66 ayı Eylül sonunda dolduracak bir çocuğun 63 ayı dolmadan okul öncesi eğitimini tamamlayacağı, velisinin yazılı isteği olması durumunda bundan 6 ay daha erken de ilkokula başlayabileceği görülmektedir. 2006 okul öncesi eğitim programının temel özellikleri arasında programın 36-72 aya yönelik olması yer alırken 2013 programında ise programın hedef kitlesine yönelik herhangi bir yaş aralığı belirtilmemiştir. Ayrıca 2002 ve 2006 programlarının ismi “36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı” iken 2013 programında yaşa yönelik ifadelerin kaldırıldığı programın isminin “Okul Öncesi Eğitim Programı” olarak değiştirildiği belirlenmiştir. Buna karşın incelenen okul öncesi eğitim programlarının tamamında gelişim özelliklerinin 36-48, 48-60, 60-72 aylık çocuklar için hazırlanmış olduğu görülmektedir, 2012 yılında İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde okula başlama yaşı konusunda yapılan değişikliğin 2013 yılında hazırlanan Okul Öncesi Eğitimi Programına yansıtılmadığı belirlenmiştir.

İlkokuma yazma eğitiminde ses temelli cümle yöntemine geçildikten sonra 2006 yılında oluşturulan okul öncesi eğitim programında “Okul öncesi eğitimden ilköğretime geçişte öğretmenin, ailenin görev ve tarafından sorumlulukları” başlığında bir bölüm yer almıştır. Bu bölümde okul öncesi eğitime çocuğun katılımını etkileyen fiziksel faktörlerden birinin çocuğun işitme açısından sağlıklı olması olduğu belirtilmiştir. 2006 programında ilköğretime geçişte öğretmene bir sene boyunca uygulanacak ses çalışmalarını, ilköğretim düzeyinde ilkokuma-yazma öğretim yaklaşımını inceleyerek doğru bir şekilde planlayıp uygulaması sorumluluğu verilmiştir. Ayrıca okul öncesi eğitim döneminde sosyal çevresel faktörler içerisinde aileye ve çevreye düşen görevler içerisinde de okuma-yazmaya hazırlık

becerileri desteklemek üzere okuma ve yazma öncesi beceriler, sesleri tanıma, el-göz koordinasyonunu sağlama yer almaktadır.

Tablo 19

Sesbilgisel Farkındalık Açısından 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı

36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı (2006)

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDEN İLKÖĞRETİME GEÇİŞTE ÖĞRETMENİN, AİLENİN GÖREV VE SORUMLULUKLARI

Okuma-yazma, çok yönlü karmaşık bir süreçtir. Okuma her şeyden önce bireyin sembollerle ses arasında ilişki kurmasını ve yazdığından anlam çıkarmasını gerektirmektedir.

• **Fiziksel faktörler**

Aynı şekilde görme, işitme açısından da çocuğun tam olarak sağlıklı olması gereklidir. Aksi halde iyi göremediği, iyi işitemediği için öğretmenin yönergelerini iyi anlamayan çocuk, başarısızlığı erken tatmış olacaktır. Okumaya geçişte, yönlerin doğru tayin edilmesinin ve seslerin ayrıştırılmasının da rolü önemlidir.

• **Sosyal ve çevresel faktörler**

Aile ortamı ve sosyal çevre, zekâ gelişiminde ve zekâ gelişiminden etkilenen öğrenme yeteneğinin gelişiminde, dolayısıyla okula hazır olmada son derece önemli rol oynar.

Buradan hareketle okula hazırlık için okul öncesinde destek olunması gereken alanları şöyle sıralayabiliriz:

Okuma-yazmaya hazırlık becerileri (okuma ve yazma öncesi beceriler, sesleri tanıma, el-göz koordinasyonunu sağlama),

İLKÖĞRETİME HAZIR OLUŞ İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALARIN BOYUTLARI

Dil Çalışmaları

5. Aynı sesle başlayan kelimeler üretme

6. Kafiyeyle kelimeler üretme

İlköğretime Geçişte Öğretmenin Sorumlulukları

• Bir sene boyunca uygulanacak ses çalışmalarını, ilköğretimdeki okuma sistemini inceleyerek doğru bir şekilde planlayıp uygulamalıdır.

Bununla birlikte ilk kez 2006 programında yer alan “Okul öncesi eğitimden ilköğretime geçişte öğretmenin, ailenin görev ve sorumlulukları” başlıklı bölüm 2013 programında ise yer almamıştır.

2.8 MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Yayınlarının Sesbilgisel Farkındalık

Becerisi Kazanımı Yönünden Karşılaştırılması

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan okul öncesi eğitim ve ilköğretim Türkçe programları ile bu programları desteklemek amacıyla öğretmenlere ulaştırdığı kaynak niteliğindeki etkinlik kitapları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 20

Sesbilgisel Farkındalık Yönünden Okul Öncesi Eğitimi Etkinlik Kitaplarının Karşılaştırılması

OÖEP Etkinlik Kitabı (2013)	2017 Uyum Haftası Kılavuzu	Okul Öncesi Eğitimi Etkinlik Havuzu (2019)
DİL GELİŞİMİ	Sesin kaynağının ne olduğunu söyler. (Okul Öncesi U6) (f=1)	DG K1 Sesleri ayırt eder.(f=6)
K1 Sesleri ayırt eder.	Sesin kaynağının ne olduğunu söyler. (EK25)	DG K2 Sesini uygun kullanır. (f=16)
Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler. (EK25)	Göz teması kurarak işitilebilir bir ses tonuyla konuşur. (1.sınıf U1) (f=1)	DG K9 Ses bilgisi farkındalığı gösterir. (f=6)
Verilen sese benzer sesler çıkarır.(EK10, EK25)		BG K5: Nesne ya da varlıkları gözlemler./Nesne/varlığın sesini söyler. (f=5)
K2 Sesini uygun kullanır		BG K7: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre gruplar./Nesne/varlıkları sesine göre gruplar.(f=1)
Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu, hızını ve şiddetini ayarlar.(EK7)		BG K8: Nesne ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır./Nesne/varlıkların sesini ayırt eder, karşılaştırır.(f=3)

MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı ile birlikte içinde 40 etkinliğin yer aldığı bir etkinlik kitabı yayınlamıştır. Kitapta sesbilgisel farkındalığı desteklemeye yönelik kazanım ve göstergeler arasından sadece dil gelişimi alanından “Sesleri ayırt eder” kazanımından iki, Sesini uygun kullanır kazanımından bir etkinlik örneğine yer verildiği “Sesbilgisi farkındalığı gösterir” kazanımını destekleyecek hiçbir etkinlik örneğine yer verilmediği görülmektedir. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü 2017 yılında Okul Öncesi, İlköğretim 1. Sınıf ve Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin oryantasyon haftasında (11-15 Ekim 2017) kullanılmak üzere Uyum haftası kılavuzu yayınlanmıştır. UNICEF’in finansal desteği ile hazırlanan kılavuzda Okul Öncesi Eğitim için 8, İlköğretim 1. Sınıf için 8 etkinlik bulunmaktadır. İlgili kılavuzun Okul Öncesi bölümü incelendiğinde ses bilgisel farkındalığı desteklemek amacıyla sadece “Sesin kaynağının ne olduğunu söyler.” göstergesini destekleyecek bir etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir.2019 yılında yayınlanan öğretmenlere basılı olarak dağıtılan, dijital olarak ulaşılabilen “Okul Öncesi Eğitimi Etkinlik Havuzu” 394 etkinlik barındırmaktadır. Sesbilgisel Farkındalığın desteklenmesi yönünden incelendiğinde toplamda 28 etkinlik ve bu etkinlikler

içerisinde “Sesbilgisi farkındalığı gösterir.” kazanımını destekleyen altı etkinlik olduğu belirlenmiştir.

Tablo 21

Sesbilgisel Farkındalık Yönünden Okul Öncesi Eğitimi Etkinlik Havuzunun İncelenmesi

Kazanım ve Göstergeler	f	Etkinlikler
DİL GELİŞİMİ		
K1 Sesleri ayırt eder.	6	
Sesin geldiği yönü söyler.	2	E158, E263
Sesin kaynağının ne olduğunu söyler.	5	E145, E158, E263, E343, E347
Sesin özelliğini söyler.	1	E347
Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.	2	E158, E347
Verilen sese benzer sesler çıkarır.	3	E162, E263, E343
K2 Sesini uygun kullanır	16	
Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar.	13	E41, E43, E82,E97,E112, E145, E152, E173, E230, E253, E348, E351, E383
Konuşurken/şarkı söylerken sesinin hızını ayarlar.	11	E41, E43, E82,E97, E112, E152,E230,E253, E348, E351, E383
Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar.	9	E43,E61, E97, E112, E152,E230, E253, E348, E351
K9 Ses bilgisi farkındalığı gösterir.	6	
Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler.	3	E316, E347, E379
Sözcüklerin sonunda yer alan sesleri söyler.	3	E270, E316, E379
Aynı sesle başlayan sözcükler üretir.	4	E270, E316, E347, E379
Aynı sesle biten sözcükler üretir.	3	E270, E316, E379
Şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler.	3	E109, E379, E382
Söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler.	3	E316, E379, E382
BİLİŞSEL GELİŞİM		
K5: Nesne ya da varlıkları gözlemler.	5	
Nesne/varlığın sesini söyler.	5	E204, E246, E263, E295, E343
K6: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir.	0	
Nesne/varlıkları sesine göre ayırt eder, eşleştirir.	0	
K7: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre gruplar.	1	
Nesne/varlıkları sesine göre gruplar.	1	E263
K8: Nesne ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır.	3	
Nesne/varlıkların sesini ayırt eder, karşılaştırır.	3	E223, E263, E295
Kavram: Sesli-Sessiz	3	E145, E263, E295

Sesbilgisel Farkındalık Yönünden Okul Öncesi Eğitimi Etkinlik Havuzunda yer alan etkinlikler incelendiğinde Sesbilgisel farkındalık gelişimini destekleyecek 28 etkinlikten 14 tanesinin sadece “Sesini uygun kullanır” kazanımına ait olduğu görülmektedir. Ayrıca 2019 yılında yayınlanan Okul Öncesi Eğitimi Etkinlik havuzunda Okul Öncesi Eğitim programında yer alan göstergelerden sadece “Nesne/varlıkları sesine göre ayırt eder, eşleştirir.” göstergesinin örneğine yer verilmediği belirlenmiştir.

Tablo 22

*2009 Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre Ses Temelli Cümle Yöntemi***2009 Türkçe Dersi Öğretim Programı**

Bu yaklaşım ve modeller çerçevesinde geliştirilen Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ilk okuma-yazma öğretimine ayrı bir önem verilmiş ve yöntem olarak Ses Temelli Cümle Yöntemi'nin kullanılması ön görülmüştür.

SES TEMELLİ CÜMLE YÖNTEMİ

Ses Temelli Cümle Yöntemi'nde, ilk okuma-yazma öğretimine seslerle başlanmaktadır. Anlamli bütün oluşturacak birkaç ses verildikten sonra seslerden, hecelere, kelimelere ve cümlelere ulaşılmaktadır. İlk okuma-yazma öğretimi, cümlelere kısa sürede ulaşılacak şekilde düzenlenmektedir.

Ses Temelli Cümle Yöntemi'nin Özellikleri

Ses Temelli Cümle Yöntemi'nin özellikleri şöyle sıralanabilir:

- İlk okuma-yazma öğretimine seslerle başlanması, seslerin birleştirilmesi ile anlamli heceler, kelimeler oluşturulması ve cümlelere ulaşılması öğrencinin, bilgileri yapılandırmasını kolaylaştırmaktadır. Ses Temelli Cümle Yöntemi, bu yönüyle yapılandırıcı öğrenme yaklaşımına uygundur.
- Öğrencilerin duyduğu ve çıkardığı seslerin bilincine varması sağlamakta; dil gelişimine (doğru telaffuz, akıcılık, sesleri ayırt etme vb.) katkıda bulunmaktadır. Öğrenciler yazma ile okuma arasındaki benzerlikleri görmekte, yazının harflerin birleştirilmesiyle okumanın ise seslerin birleştirilmesiyle yapıldığını anlamaktadır.

2005 programı ile birlikte ilk okuma-yazma öğretiminde “Ses Temelli Cümle Yöntemi”ne geçilmiştir. Programda “Ses temelli Cümle Yöntemi”nde ilk okuma-yazma eğitimine seslerle başlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu yöntemin öğrencilerin duyduğu ve çıkardığı seslerin bilincine varmasını sağlayacağı ve dil gelişimine katkıda bulunacağı ifade edilmiştir. Dil gelişimine bulunacağı katkılar arasında doğru telaffuz, akıcılık, sesleri ayırt etme gibi becerilerin yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında “yazının harflerin birleştirilmesiyle okumanın ise seslerin birleştirilmesiyle yapıldığını anlamaktadır” ifadesi ele alındığında; programda belirtilmemiş olmasına rağmen, “İstenilen ses ile ilgili yeni kelime oluşturabilme”, “sözcüklerin tek tek seslere ayrılabilmesinin farkında olma”, “sözcüğün belirtilen kısmına(baş-son-orta) istenilen sesi ilave etme küp (son/e)-küpe)” gibi becerilerin de kazandırılmasının gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 23

Türkçe Dersi Öğretim Programında “Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi” Yönteminin

Yıllara Göre Değişimi

Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi (2018)	İlk Okuma Yazma Süreci (2015)	İlk Okuma-Yazma Öğretimi (2009)
<p>İlk okuma yazma sürecinde şu aşamalar izlenmelidir:</p> <p>1) İlk okuma yazmaya hazırlık</p> <p>a) Dinleme eğitimi çalışmaları Dinleme eğitimi çalışmaları ilk okuma yazma öğretiminin başında, ilk harfin (e) öğretimine geçmeden önce gerçekleştirilmeli ve tamamlanmalıdır. Öğrencilere harflerin sesleri verilmeden, doğal ve yapay ses kaynaklarından çıkan sesler dinletilmelidir. Dinletilen sesin kaynağını fark etmeleri sağlanmalıdır. Ardından doğal ve yapay ses kaynaklarına karşılık gelen duyduğu sesleri tanıma, ayırt etme ve taklit etme çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalar esnasında müzik dersinin ilgili üniteleriyle ilişkilendirilmez. Dinleme eğitimi çalışmaları, öğrencilerin ilk okuma yazma öğrenirken ses harf ilişkisini daha kolay çözebilecekleri ve harfleri doğru ve net seslendirmelerini sağlayacak nitelikte olmalıdır.</p> <p>b) Parmak, el ve kol kaslarını geliştirme çalışmaları</p> <p>c) Boyama ve çizgi çalışmaları</p> <p>2) İlk okuma yazmaya başlama ve ilerleme</p> <p>a) Sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme Okuma yazma öğretiminde ilk olarak ses hissettirilmelidir. Ses öğretilirken görselden hareketle harf senaryosu, tekerleme, şarkı ve bilmecelerden yararlanılabilir. Ardından öğrencilere sesin karşılığı olan harf gösterilmeli ve ses harf ilişkisi kavratılmalıdır.</p> <p>b) Harfi okuma ve yazma</p> <p>c) Harflerden heceler, hecelerden kelimeler, kelimelerden cümleler oluşturma</p> <p>d) Metin okuma</p> <p>3) Bağımsız okuma ve yazma</p>	<p>“Ses Temelli Cümle Yöntemi”ne göre ilk okuma yazma öğretimi aşağıdaki aşamalar izlenerek gerçekleştirilir:</p> <p>1. İlk okuma yazmaya hazırlık</p> <p>2. İlk okuma yazmaya başlama ve ilerleme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme • Harfi okuma ve yazma • Harflerden heceler, hecelerden kelimeler, kelimelerden cümleler oluşturma • Metin oluşturma 	<p>c. Ses Temelli Cümle Yöntemi'nin Aşamaları Ses Temelli Cümle Yöntemi'ne göre ilk okuma-yazma öğretimi aşağıdaki aşamalar izlenerek gerçekleştirilir:</p> <p>1. İlk okuma-yazmaya hazırlık</p> <p>2. İlk okuma-yazmaya başlama ve ilerleme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sesi hissetme ve tanıma • Sesi /harfi okuma ve yazma • Sesten/harften, heceler, hecelerden kelimeler, kelimelerden cümleler oluşturma • Metin oluşturma

2009 ve 2015 yılında “Ses Temelli Cümle Yöntemi” olarak ifade edilen ilk okuma yazma öğretim yönteminin 2018 yılında Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi olarak adlandırıldığı görülmektedir. 2009 ve 2015 programlarında yöntemin aşamaları “İlk okuma yazmaya hazırlık” ve “İlk okuma yazmaya başlama ve ilerleme” iken, 2018 yılında bu aşamalara “Bağımsız okuma ve yazma”nın eklendiği görülmektedir. 2009 ve 2015 programlarında “İlk okuma-yazmaya hazırlık” aşamasının detayları bulunmazken, 2018

programında bu aşamanın “Dinleme eğitimi çalışmaları”, “Parmak, el ve kol kaslarını geliştirme çalışmaları” ve “Boyama ve çizgi çalışmaları” olarak tanımlandığı görülmektedir. Dinleme eğitimi çalışmalarının açıklamasında bu aşamanın, doğal yapay ses kaynakları dinletilerek “sesin kaynağını fark etme”, “sesleri tanıma, ayırt etme ve taklit etme” çalışmaları yapılmasından oluştuğu görülmüştür. Bu evreyi geçmeden önce ilk harfin eğitimine başlanmaması gerektiği ayrıca belirtilmiştir. 2009 programında “İlk okuma yazmaya başlama ve ilerleme” aşamasının “Sesi hissetme ve tanıma”, “Sesi /harfi okuma ve yazma”, “Sesten/harften, heceler, hecelerden kelimeler, kelimelerden cümleler oluşturma” ve ”Metin oluşturma” evrelerinden oluştuğu belirlenmiştir. “Sesi hissetme ve tanıma” evresine 2015 programından itibaren “ayırt etme” becerisi eklenerek “Sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme.” olarak değiştirildiği, 2018 programında ayrıca açıklama eklendiği saptanmıştır. Eklenen açıklamada okuma yazma öğretiminden önce sesi hissettirme çalışmalarının tamamlanmasının, ses harf ilişkisi kavratılmasının gerektiği belirlenmiştir. Bunun yanında 2009 programında yer alan “Sesi /harfi okuma ve yazma” ve “Sesten/harften, heceler, hecelerden kelimeler, kelimelerden cümleler oluşturma” evrelerinden “ses” ifadesinin çıkarıldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 24

Sesbilgisel Farkındalık Açısından Türkçe Dersi Öğretim Programının Yıllara Göre Değişimi

2018 TDÖP	2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2009 Türkçe Dersi Öğretim Programı	2004 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1981)
T.1.1.2. Duyduğu sesleri taklit eder. T.1.1.1. Doğal ve yapay ses kaynaklarından çıkan sesleri ayırt eder.	T1.1.2.1 Göz teması kurarak işitilebilir bir ses tonuyla konuşur. T1.2.1. Sesleri hisseder, tanıy ve ayırt eder. T1.1.6. Dinlediklerinde vurgulanan sesi tanıy, ayırt eder; seslerle harfleri, heceleri, sözcükleri ve görselleri eşleştirir	K 1.7. Sesine duygu tonu katar K 1.3. İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur. D. 2.2 2. Duyduğu sesleri ayırt eder. D 2.17. Duyduğu seslerle harfleri eşleştirir.	K 1.1.7. Sesine duygu tonu katar. (Üzüntü, sevinç, korku gibi duygularını ses tonuna yansıtması) K 1.1.3. İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur. D 1.2.2 Duyduğu sesleri ayırt eder. Dildeki sesler (harf sesleri), hayvan sesleri, araç sesleri vb.

2004 programı incelendiğinde ses bilgisel farkındalık ile ilgili “Sesine duygu tonu katar”, ”İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.”, “Duyduğu sesleri ayırt eder.” kazanımlarına yer

verildiği görülmektedir. 2005 programında ilk okuma-yazma öğretim yöntemi “Ses Temelli Cümle Yöntemi” ile değişmiş olmasına rağmen programa “Duyduğu seslerle harfleri eşleştirir.” kazanımından başka ses ile ilgili bir kazanımın eklenmediği saptanmıştır. Bu durumda “Ses Temelli Cümle Yöntemi”nin Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki kazanımlara sesbilgisel farkındalık yönünden bir katkısı olmadığı söylenebilir. 2015 programında ise “Sesine duygu katar” kazanımının çıkarıldığı, “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur” kazanımının “Göz teması kurarak işitilebilir bir ses tonuyla konuşur.”; “Duyduğu sesleri ayırt eder.” kazanımının ise “Sesleri hisseder, tanıır ve ayırt eder. “ olarak değiştirildiği belirlenmiştir. Ayrıca 2015 programına “Dinlediklerinde vurgulanan sesi tanıır, ayırt eder; seslerle harfleri, heceleri, sözcükleri ve görselleri eşleştirir” kazanımının eklendiği görülmektedir. Bunun yanında “Duyduğu sesleri harflerle eşleştirir” kazanımı ise 2015 programında yer almamıştır. 2018 programında ise 2015 yılında eklenen “sesleri tanıır ve ayırt eder” ifadesinin tekrar değiştirilerek “Doğal ve yapay ses kaynaklarından çıkan sesleri ayırt eder” olduğu; “Duyduğu sesleri taklit eder” kazanımının eklendiği belirlenmiştir. 2018 yılında yapılan değişikliğe göre 2015 yılında sesbilgisel farkındalık ile ilgili kazanımlar eklenmesine rağmen 2018 yılında geriye gidildiğini söylenebilmektedir.

Tablo 25

Sesbilgisel Farkındalık Açısından Güncel Okul Öncesi Eğitim ve Türkçe Dersi Öğretim

Programlarının İncelenmesi

Okul Öncesi Kazanım ve Göstergeleri (2013)	Okul Öncesi Eğitimi Etkinlik Havuzu (2019)	2018 Türkçe Programı
DİL GELİŞİMİ	DİL GELİŞİMİ	
K1 Sesleri ayırt eder. Sesin geldiği yönü söyler. Sesin kaynağının ne olduğunu söyler. Sesin özelliğini söyler. Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler. Verilen sese benzer sesler çıkarır.	K1 Sesleri ayırt eder. Sesin geldiği yönü söyler. Sesin kaynağının ne olduğunu söyler. Sesin özelliğini söyler. Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler. Verilen sese benzer sesler çıkarır.	T.1.1.1. Doğal ve yapay ses kaynaklarından çıkan sesleri ayırt eder(Doğal ve yapay ses kaynakları hakkında bilgi verilmez.) ve T.1.1.2. Duyduğu sesleri taklit eder.
K2 Sesini uygun kullanır Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin hızını ayarlar.	K2 Sesini uygun kullanır Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin hızını ayarlar.	Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi 1) İlk okuma yazmaya hazırlık a) Dinleme eğitimi

<p>Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar.</p> <p>K9 Ses bilgisi farkındalığı gösterir. Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler. Sözcüklerin sonunda yer alan sesleri söyler. Aynı sesle başlayan sözcükler üretir. Aynı sesle biten sözcükler üretir. Şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler. Söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler.</p> <p>BİLİŞSEL GELİŞİM K5: Nesne ya da varlıkları gözlemler. Nesne/varlığın sesini söyler. K6: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir. Nesne/varlıkları sesine göre ayırt eder, eşleştirir. K7: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre gruplar. Nesne/varlıkları sesine göre gruplar. K 8: Nesne ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır. Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır.</p>	<p>Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar.</p> <p>K9 Ses bilgisi farkındalığı gösterir. Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler. Sözcüklerin sonunda yer alan sesleri söyler. Aynı sesle başlayan sözcükler üretir. Aynı sesle biten sözcükler üretir. Şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler. Söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler.</p> <p>BİLİŞSEL GELİŞİM K5: Nesne ya da varlıkları gözlemler. Nesne/varlığın sesini söyler. K7: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre gruplar. Nesne/varlıkları sesine göre gruplar. K 8: Nesne ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır. Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır.</p>	<p>çalışmaları Sesin kaynağını fark etme Duyduğu sesleri tanıma, ayırt etme ve taklit etme 2) İlk okuma yazmaya başlama ve ilerleme a)Sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme</p>
---	---	--

Tablo 25’ebaktığımızda geçerli Okul Öncesi Eğitimi ve 1. Sınıf Türkçe Eğitimi programlarının sesbilgisel farkındalık yönünden karşılaştırılmasını görülmektedir. Türkçe Programında yer alan “T.1.1.1. Doğal ve yapay ses kaynaklarından çıkan sesleri ayırt eder” kazanımının Okul Öncesi Eğitim Programında “BG K6 Nesne/varlıkları sesine göre ayırt eder” göstergesini; “T.1.1.2. Duyduğu sesleri taklit eder” kazanımının ise “DG K1 Verilen sese benzer sesler çıkarır” göstergesini karşıladığı belirlenmiştir. Türkçe Programı kitabında yer alan “Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi” bölümü “İlk okuma yazmaya hazırlık” ve “İlk okuma yazmaya başlama ve ilerleme” kısımlarından oluşmaktadır. İlk okuma yazmaya hazırlık kısmında yer alan “Dinleme eğitimi çalışmaları, Sesin kaynağını fark etme, Duyduğu sesleri tanıma, ayırt etme ve taklit etme”, İlk okuma yazmaya başlama ve ilerleme kısmında yer alan “Sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme” çalışmalarının Okul Öncesi Eğitimi Programında “DG K1 Sesleri ayırt eder.” kazanımıyla desteklenebileceği düşünülmektedir. Bunun yanında Okul Öncesi Eğitimi Programına ilk okuma-yazma eğitimi yönteminin “Ses Temelli Cümle Yöntemi” olmasıyla birlikte eklenen “Sesbilgisi farkındalığı gösterir” kazanımının Türkçe Programında kazanım olarak bir karşılığının olmadığı belirlenmiştir.

3.Bölüm

Yöntem

3.1 Araştırmanın Modeli

Mevcut araştırma, nitel araştırma modelinde yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimsek, 2016). Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerinin sesbilgisel farkındalık gelişimiyle ilgili (1) bilgileri ve (2) sınıf içi uygulamalarının belirlenmesi amaçlandığından, nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasının alt türlerinden *bütüncül çoklu durum çalışması* deseninde gerçekleştirilmiştir. Bu desende, kendi başına bütüncül olarak algılanabilecek birden fazla durum olduğunda, her bir durum kendi içinde ele alınır ve daha sonra birbiriyle karşılaştırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, 301).

3.2 Araştırma Grubu

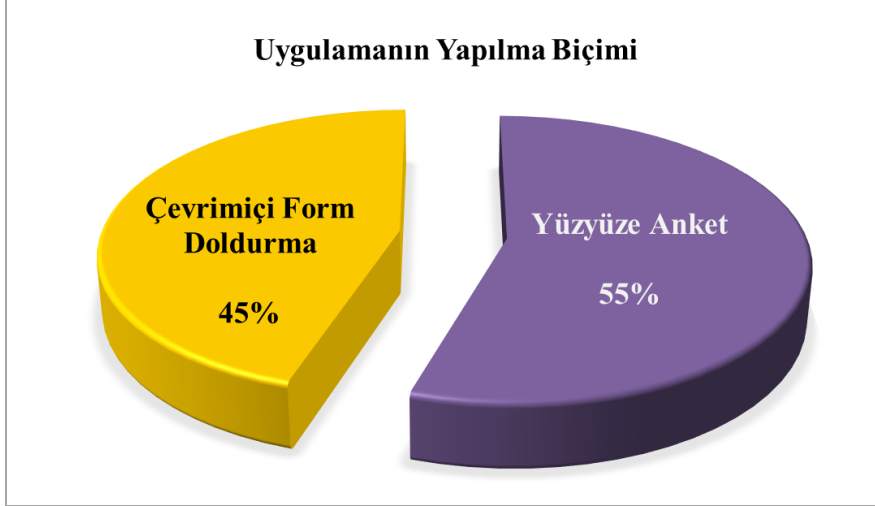
Araştırma grubunu Bursa ili Nilüfer, Yıldırım ve Karacabey ilçelerinde öğretmenlik yapan anaokulu/sınıfı öğretmenlerinin oluşturması planlanmıştır. Ancak yüz yüze anket ile gerçekleşmesi planlanan veri elde etme süreci, hâlihazırda devam etmekte olan salgın koşulları ve okulların uzun süre kapalı kalması dolayısıyla çevrimiçi anket uygulaması şeklinde tamamlanmıştır. Araştırmaya 127 öğretmen katılmış fakat 16 öğretmen demografik bilgilerin ardından araştırmayı bıraktığı için değerlendirmeye alınmamıştır. Değerlendirmeye alınan öğretmenlerin uygulamaya katılma yöntemine dair oranları Grafik 1’de incelenebilmektedir.

Katılımcı öğretmenlerin %55’i ile yüz yüze anket sağlanmış, %45’i ise araştırmacının yer almadığı bir ortamda doldurulmuştur. Araştırma verileri düzenlenirken katılımcı öğretmenlerin verdiği yanıtların takibinin yapılabilmesi amacı ile cevapları değerlendirilecek olan tüm katılımcı öğretmenlere 01-0111 arası bir kod verilmiştir. Verilen kodlar, araştırma

grubunun demografik bilgilerinin detaylı yer aldığı Ek 5’de “Katılımcı Öğretmen Kodları (KÖK)” bölümü yer almaktadır.

Grafik 1

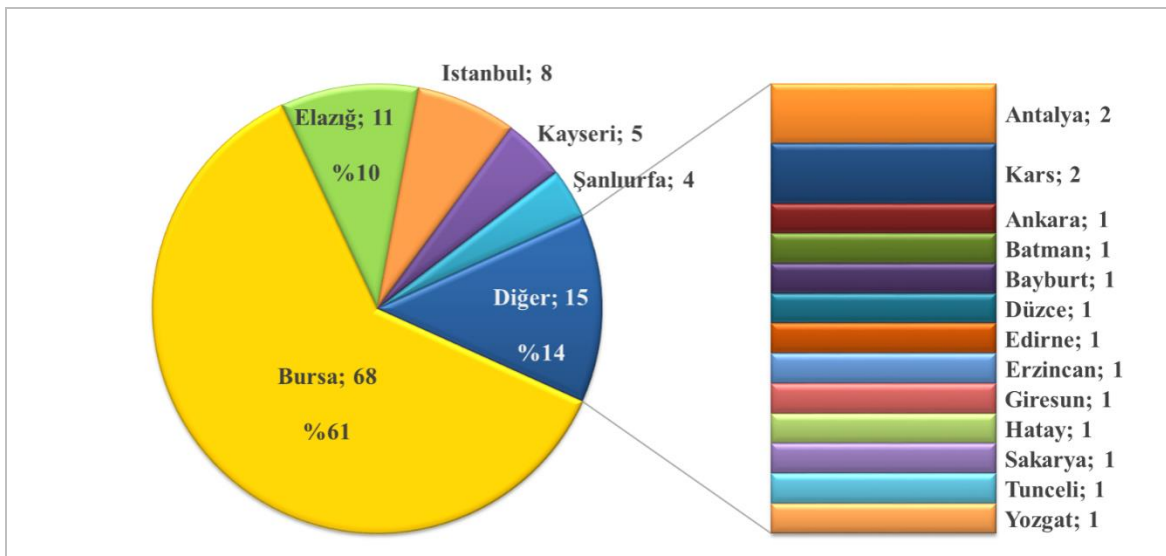
Uygulamanın Yapılma Biçimi

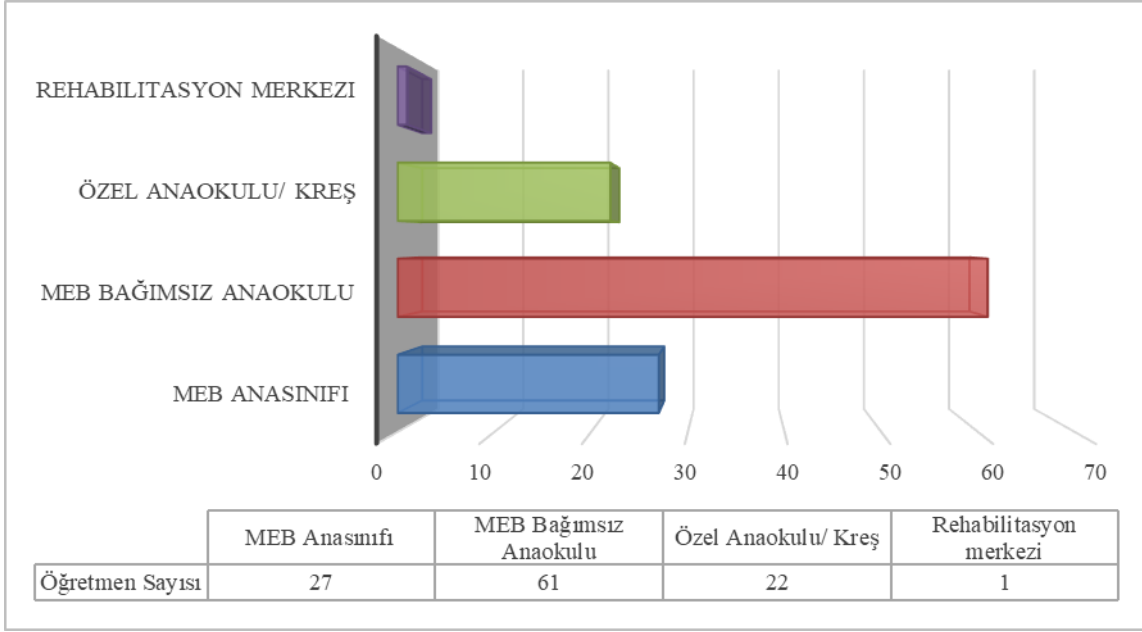
Yüz yüze anketlerin yapıldığı 61 öğretmenin görev yaptıkları il Bursa iken çevrimiçi katılımlar olması sebebiyle araştırmaya 17 ilden daha katılımın gerçekleştiği belirlenmiştir. Bursa’dan çevrimiçi yedi öğretmenin daha katılması ile toplam 68 katılımcıya ulaşırken onu Elazığ (f:11) ve İstanbul (f:8) ve Kayseri’nin (f:5) takip ettiği Grafik 2’de görülmektedir.

Grafik 2

Katılımcıların Görev Yaptıkları Şehirlere Göre Dağılımı

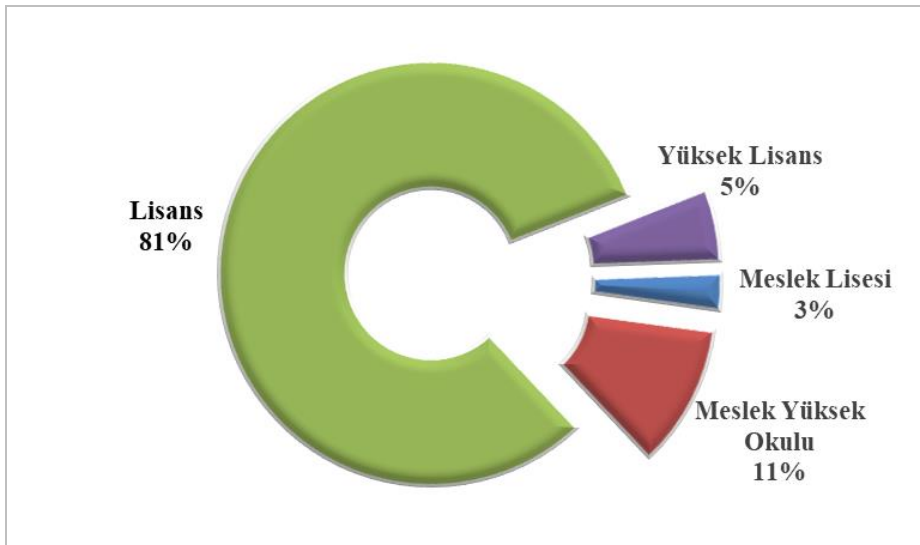

Grafik 3

Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türü

Bunun yanında Grafik 3 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerden 61'inin (%55) MEB Bağımsız anaokulunda çalıştığı, özel anaokulu ve kreşte ise 22 (%19,8) öğretmenin görev yaptığı görülmektedir.

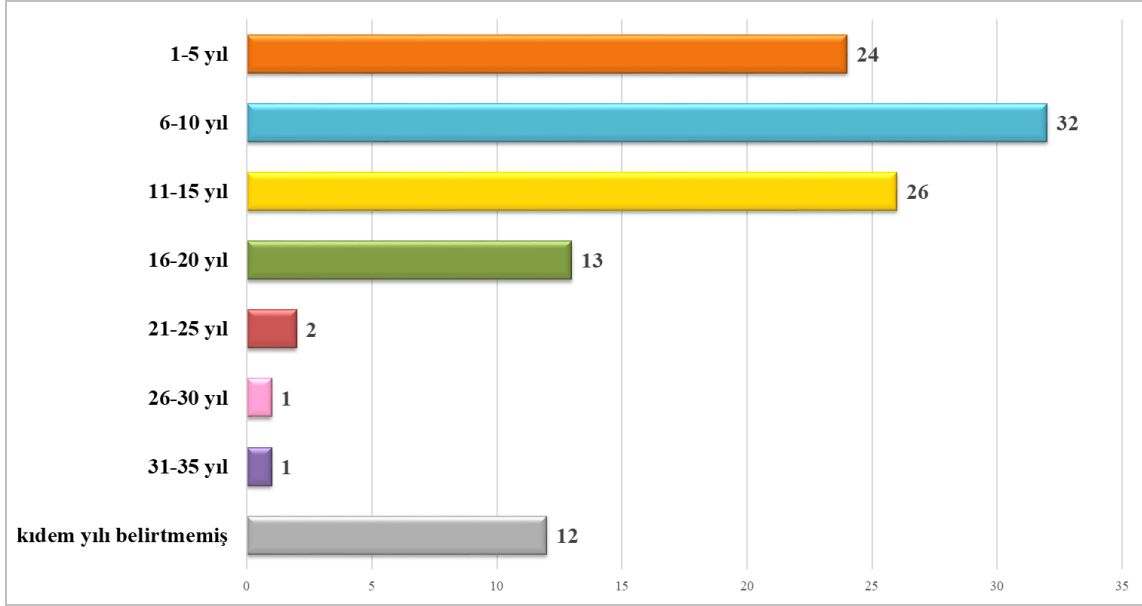
Grafik 4

Katılımcı Öğretmenlerin Eğitim Durumu

Öğretmenlerin eğitim durumları incelendiğinde katılımcıların %81,1 gibi büyük bir oranda lisans mezunu oldukları, meslek lisesi mezunu usta öğretici sayısının ise sadece üç ile sınırlı kaldığı belirlenmiştir.

Grafik 5

Katılımcı Öğretmenlerin Kıdem Yılları

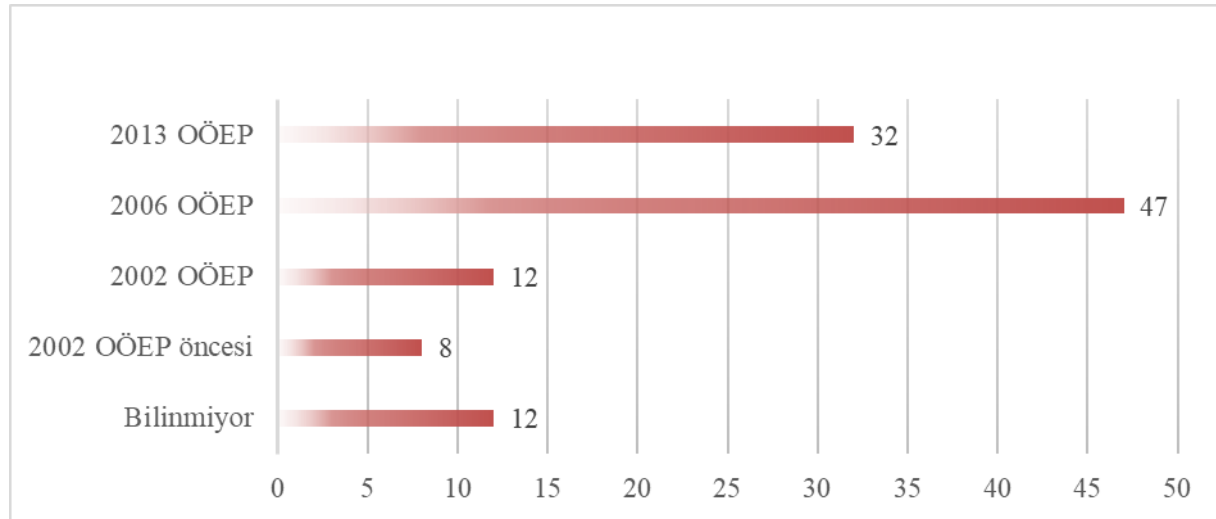

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleklerindeki kıdem yılları 1-35 yıl arasında değişkenlik göstermektedir. 12 öğretmenin kıdem yılı sorusunu boş bıraktığı, cevaplayan öğretmenler arasında 20 yıldan daha yüksek kıdeme sahip sadece dört öğretmen olduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılımcı öğretmen grubunun ortalama kıdem yılları 9,86 olarak hesaplanmaktadır.

Grafik 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan 79 öğretmenin mesleğe başladıkları sırada Ses Temelli Cümle Yöntemine geçilmesinin ardından oluşturulan 2006 Okul Öncesi Eğitim Programının geçerli olduğu söylenebilir. Bunun yanında kıdem yılı bilinen öğretmenler arasından 20 öğretmenin hizmetiçi eğitim almamış olması durumunda “Sesbilgisel Farkındalık” kazanımı ile ilgili bir eğitiminin olmadığı düşünülmektedir.

Grafik 6

Öğretmenlerin Kıdem Yılı Düşünüldüğünde Öğretmenliğe Başladıkları Yılda Geçerli Olan Okul Öncesi Eğitim Programı

3.3 Veri Toplama Aracı ve Geliştirme Süreci

Araştırmada araştırmacı tarafından “Sesbilgisel Farkındalık Eğitimi Öğretmen Anket Formu” hazırlanmıştır. Formun birinci bölümünde öğretmenin eğitim durumu ve kıdem yılı soruları yer almıştır. İkinci bölümünde öğretmenlerin ilkokula hazırlık ve sesbilgisel farkındalık ile ilgili bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Formun ikinci kısmında 13 açık uçlu soru bulunmaktadır. Ayrıca bu soruların üç tanesi üçer tane alt madde içermektedir. Öğretmenlerin okuma-yazmaya hazırlık ile ilgili bilgi ve deneyimlerini içeren yedi sorunun yanı sıra bir soru ile ilkokuma öğretim yöntemi, yedi soru ile de sesbilgisel farkındalık gelişimi ile ilgili bilgi ve deneyimlerini paylaşmaları amaçlanmıştır.

Veri toplama aracının geliştirilmesi süreci “problem tanımlama”, “soru yazma”, “uzman görüşü alma” ve “ön uygulama” olarak aşamalandırılmıştır. Öncelikle araştırmanın amaçları belirlenmiş ve hipotezler oluşturulmuştur. Oluşturulan hipotezler ve amaçlar değerlendirilerek öğretmenlerden öğrenmek istediğimiz bilgilere dair bir ihtiyaç listesi

oluşturulmuştur. Sonrasında mevcut Okul Öncesi Eğitim Programı (MEB, 2013) ve Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019) göz önünde bulundurularak sorular oluşturulmuştur. Sorular oluşturulurken öğretmenlerden gelen bilginin güvenilirliğini arttırmak amacıyla açık uçlu sorular seçilmiş ve yüz yüze anket tercih edilmiştir.

Okul öncesi öğretmenliği alanında eğitim veren bir doçent, bir yardımcı doçent, bir Dr. öğretim üyesi ve bir araştırma görevlisinden uzman görevlisinden “uzman görüşü” alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda önerilen düzeltmeler yapılmış ve iki okul öncesi öğretmeni tarafından uygulanmıştır. Öğretmenlerden alınan geribildirimler sonucunda anket formu tamamlanmıştır.

3.4 Veri Toplama Süreci ve Analizi

Araştırmacı tarafından Milli Eğitim Bakanlığı’na ait kurumlarda Anket yapılabilmesi amacıyla bakanlık tarafından geliştirilen “ayse.meb.gov.tr” internet sayfasından “Araştırma Uygulama İzni Önbaşvurusu” formunun çevrimiçi olarak doldurulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan açık uçlu sorulardan oluşan “Sesbilgisel Farkındalık Eğitimi Öğretmen Anket Formu” ile birlikte “Araştırma Uygulama İzni Ön başvurusu” eklenerek İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne dilekçe ile başvurulmuş ve araştırmanın yapılabilmesi ile ilgili gerekli izinler alınmıştır. Alınan izin belgesi ile birlikte araştırma grubu olarak belirlenen Bursa ile Nilüfer, Yıldırım ve Karacabey ilçelerindeki okulların yöneticileriyle görüşülmüş, öğretmenlerle anket yapabilmek amacıyla uygun zaman belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenler ile yüzyüze anketler yapılmaya başlanmış 11 Mart 2020 tarihi itibari ile ülkemizde görülen Covid-19 salgını ile birlikte okulların kapanması ile birlikte yüz yüze anketler yerine veri toplanma süreci öğretmenlerin form doldurması şeklinde devam etmiştir. Çevrimiçi ankete 64 öğretmen katılmış 14 öğretmen demografik bilgiler aşamasında anketten ayrıldığı için değerlendirmeye alınmamıştır.

Araştırmanın veri analizi kategorik analiz modeline göre yapılmıştır. Kategorik analiz, anlamları birbirine benzeyen kelimeleri kümelendirerek yeni bilgiler üretmeyi amaçlayan mesajların birbirleri ile ilgileri açısından kategoriler ve gruplar halinde toplanmasından oluşan bir modeldir (Arıkan, 2017). Öncelikle öğretmen formları öğretmenlerin kıdem yıllarına göre sıralanmış ve her bir form için bir kod oluşturulmuştur. Öğretmenlerin kişisel özellikleri ile bilgiler gruplanarak tablolaştırılmıştır. Anket formunda yer alan öğretmenlerin bilgi ve uygulamalarını değerlendirmeye yönelik sorulara her soru için farklı tablolar oluşturulmak üzere çalışmıştır. Öğretmenlerin verdiği cevaplar araştırmacı tarafından okunmuş birbirine benzeyen ifadeler anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde kümelendirilerek frekans tabloları oluşturulmuştur. Verilerin analizinde birbirine benzeyen ve birbiri ile ilişkisi olan veriler gruplandırılmış böylece verilerin sistemli bir şekilde yorumlanması mümkün olmuştur.

Araştırmanın güvenilirliği, cevapların tasnifi ile elde edilen 1035 maddenin araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından kodlanması ve bu kodların karşılaştırması yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı ve uzman tarafından görüş ayrılığı olmuş, 22 madde yapılan çevrimiçi görüşme sonucunda tekrar değerlendirilmiştir. 12 maddenin uzmanın belirlediği şekilde değiştirilmesi konusunda görüş birliğine varılmıştır. Uzmanın belirlediği cevap grubuna uygun görülen maddeler şu şekildedir:

Ek11: Hecelere değil harflere odaklanmasını sağlaması, Varlıkları tanıma ve doğru sesi bulmak, Kendini ifade etmesi, Sözcük dağarcığını geliştirmesi, Duygularını ifade ederken düzgün cümle kurabilmesi, Ses ile ilgili sıkıntı yaşayan çocukların (hafif düzeyde) sınıfı içi desteğinin artması, velilerin çocuğun raporlu olacağı endişesini azaltması

Ek 14: Çocuğun fiziksel ve duygusal açıdan tam hazır olmaması, Malzeme/materyal eksikliği ve/ya maddi yetersizliklerden kaynaklanan sorunlar

Ek17: Her öğrenciden hafta boyunca o sesle başlayan üç kelime bulmasının istenmesi, Harfler üzerinde sanatsal çalışmalar yapılması, Çocuklara öğretmek istediğim sesle ilgili o hafta boyunca çalışmalar yaparım

Bunun yanında görüş ayrılığının araştırmacı lehine çözümlendiği maddeler aşağıda belirtilmiştir:

Ek10: Aynı sesle biten sözcüklere örnek verebilme, İsminin hangi sesle başladığını söyler

Ek11: Sesleri çıkaramayan öğrenciye yardımcı olur, Benzer ve zıt kavramları

Ek 13: Kavramlar(zıt kavramlar), Şiir okuma, Dil becerisi akıcılık için tekerleme bilmece şiir şarkı vs., Şiir tekerleme parmak oyunları

Ek 14: Oturmakta sorun yaşayan çocuklar (hiperaktif çocuklar)

Ek 17: Velilerden istenen sesle ilgili resimler kullanılarak sınıfta resimlerden ses ağacı oluşturulması

Nitel verilerin analizi sürecinde Miles & Huberman (1994) güvenilirlik formülü

Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)*100 kullanılmış, araştırmacı ve uzman arasındaki uyum %98,8 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç ulaşılan sonuçların güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.Bölüm

Bulgular

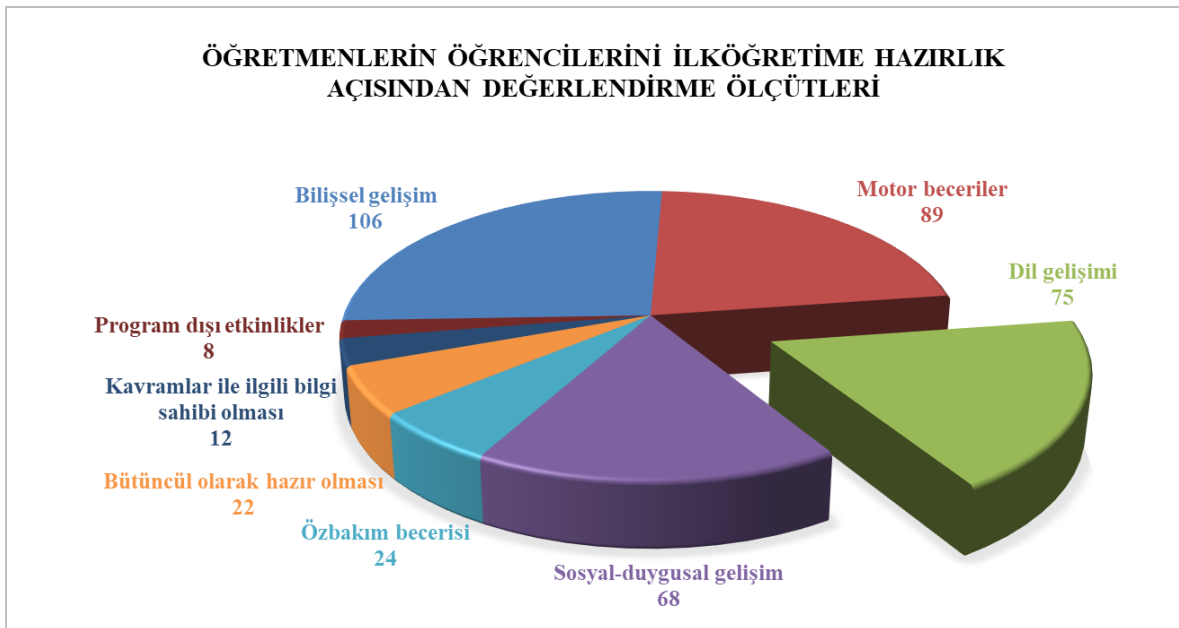
Bu bölümde anaokulu ve anasınıfı öğretmenleri ile yapılmış araştırma verilerinden elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1 Ses Bilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Kazanım ve Göstergeler ile İlgili Öğretmenlerin Bilgilerini Değerlendirmeye Yönelik Bulgular

Öğrencilerinizin hangi davranışları göstermeleri durumunda ilköğretime hazırladıklarını düşünürsünüz? sorusuna araştırmaya katılan 111 öğretmenin tamamının cevap verdiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanım ve göstergeler de dikkate alınarak sekiz başlıkta gruplanmıştır. Toplam 404 cevabın elde edildiği soru için, Grafik B1de yer alan dağılıma bakıldığında ilk iki sırada “bilişsel gelişim” (f=106) ve “motor beceriler” (f=89) cevaplarının yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin dil gelişimi yönünden hazır olması gerektiğini belirten 75 cevap ise toplam cevabın % 18,56’sı ile üçüncü sırada yer almıştır.

Grafik 7

Öğretmenlerin öğrencilerini ilkokula hazırlık açısından değerlendirme ölçütleri

Tablo 26

Öğretmenlerin öğrencilerini ilkokula hazırlık açısından değerlendirme ölçütleri

Cevap Grupları	(f)
Bilişsel gelişim	
Matematik becerisi	40
Dikkat-algı becerilerinin yeterli olması	34
Bilişsel gelişiminin yeterli olması	20
Problem durumlarına çözüm üretebilmesi	7
Neden-sonuç ilişkisi kurabilmesi	5
Motor beceriler	
Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapabilmesi	66
Motor becerilerinin yeterli olması	13
Büyük kas gelişiminin yeterli olması	8
Nesne kontrolü gerektiren hareketleri yapabilmesi	2
Dil gelişimi	
Dili iletişim amacıyla kullanması	27
Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavraması	17
Ses bilgisi farkındalığı göstermesi	17
Okuma/ yazı farkındalığı göstermesi	11
Dil gelişimi becerilerinin yeterli olması	3
Sosyal-duygusal gelişim	
Sosyal çevreye uyum sağlaması ve iletişim	26
Sorumluluklarını yerine getirmesi	13
Değişik ortamlardaki kurallara uyması	9
Sosyal-duygusal gelişiminin yeterli olması	8
Bir işi veya görevi başarmak için kendini güdülemesi	8
Kendine güvenmesi	4
Özbakım becerisi	
Özbakım becerilerinin yeterli olması	24
Bütüncül olarak hazır olması	
Kavramlar ile ilgili bilgi sahibi olması	
Program dışı etkinlikler	
İsim/ harf tanıma ve/ya yazma	8
Toplam Cevap Sayısı	
404	

Tablo 26 incelendiğinde öğretmenlerin değerlendirme ölçütleri içerisinde yer alan frekansları en yüksek ölçütlerin; motor beceriler alanında “küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapabilmesi” (f=66), bilişsel gelişim alanında “matematik becerisi” (f=40) ve “dikkat-algı becerilerinin yeterli olması” (f=34) olduğu görülmektedir.

Öğretmenler tarafından verilen “dili iletişim amacıyla kullanması”, “dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavraması”, “ses bilgisi farkındalığı göstermesi”, “okuma/ yazı farkındalığı göstermesi”, “dil gelişimi becerilerinin yeterli olması” cevapları dil gelişimi alanında değerlendirilmiştir. Sesbilgisi farkındalığı göstermesi başlığında yer alan 17 cevabın Ek 6 incelendiğinde 15 öğretmen tarafından verildiği görülmektedir. Bunun sonucunda öğretmenlerin sadece % 13,51’inin sesbilgisel farkındalık gelişiminin ilkokula hazır olma açısından değerlendirdiği bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 27

Öğretmenlerin “MEB’in (1. sınıf öğrencileri için) ilkokuma-yazma öğretimi için belirlediği yöntem nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar

Cevap Grupları	(f)	%
Seslerle çalışılması	22	21,2%
Küçük kas gelişimi	16	15,4%
Çeşitli eğitim yöntemleri ve yaklaşımlar	14	13,5%
Bilmiyorum	11	10,6%
Ses ile ilgili bir yöntem	8	7,7%
Harf öğretimi	7	6,7%
Basılı materyal ile çalışmalar	7	6,7%
Ses Temelli Cümle Yöntemi	4	3,8%
Harf gruplarının olduğu bir yöntem	4	3,8%
Ses bilgisel farkındalık	4	3,8%
Kavramlar ve sayılar	4	3,8%
Fiş yöntemi	1	1,0%
Okuma farkındalığı	1	1,0%
Gelişim alanlarının desteklenmesi	1	1,0%
Toplam Cevap Sayısı	104	
Boş bırakan	31	

Tablo 27 incelendiğinde, “MEB’in (1. sınıf öğrencileri için) ilkokuma-yazma öğretimi için belirlediği yöntem nedir?” sorusuna araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri yanıtların dağılımı görülmektedir. Araştırma bulguları “sesle ilgili bir yöntem” (f=8), “ses temelli cümle yöntemi” (f=4) ve “harf gruplarının olduğu bir yöntem” (f=4) yanıtlarını veren öğretmenlerin dışındaki okul öncesi öğretmenlerinin ilkokuma-yazma öğretim yöntemini doğru olarak bilmediklerini göstermektedir. Diğer taraftan araştırmaya katılan öğretmenlerden 31’inin soruya yanıt vermemesi ve 11’inin ise bilmediğini belirtmesi, öğretmenlerin

neredeyse yarısının ilkokuma-yazma öğretim yöntemini bilmediğini ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra yanıt veren öğretmenler arasında yöntemin adını yanlış olarak ifade eden öğretmenlerin sayısı (küçük kas gelişimi (f=16), çeşitli eğitim yöntemleri ve yaklaşımlar (f=14), harf öğretimi (f=7) ve basılı materyal ile çalışmalar (f=7) vb.) da oldukça yüksektir.

Tablo 28

Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık eğitimi alma ve eğitim ihtiyacı hissetme durumları

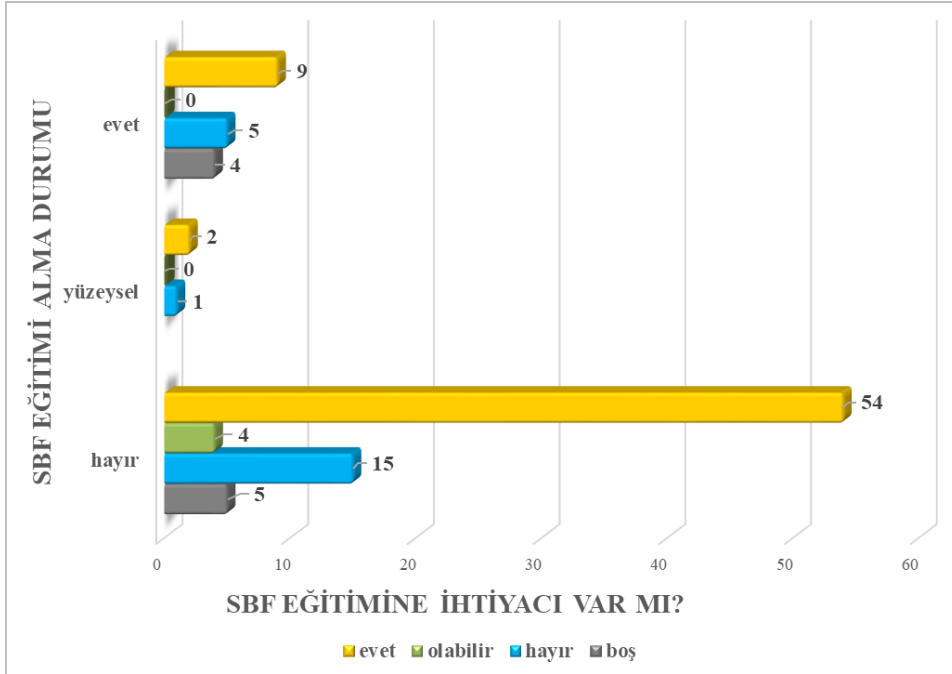
SBF eğitimi alma durumu			
Evet	18	16,2%	
Yüzeysel	3	2,7%	
Hayır	78	70,3%	
Boş bırakan	12	10,8%	
Eğitim aldığı kurum			
Üniversite	11	52,4%	
Meslek Yüksek Okulu	1	4,8%	
MEB hizmetiçi eğitim	1	4,8%	
Kongre	1	4,8%	
Halk Eğitim Kursu	1	4,8%	
Diğer kurumlar	3	14,3%	
Boş bırakan	3	14,3%	
Eğitim süresi			
4 yıl	1	4,8%	
2 yıl	1	4,8%	
1 yıl	3	14,3%	
1 dönem	3	14,3%	
1 ay	2	9,5%	
2 hafta	1	4,8%	
3 gün	1	4,8%	
Birkaç ders saati	1	4,8%	
1 saat	1	4,8%	
Boş bırakan	7	33,3%	
Eğitimin yeterliliği			
Evet	8	38,1%	
Kısmen	1	4,8%	
Hayır	6	28,6%	
Boş bırakan	6	28,6%	
Eğitim ihtiyacı durumu			
Evet	65	58,6%	
Olabilir	4	3,6%	
Hayır	21	18,9%	
Boş bırakan	21	18,9%	

Tablo 28’de araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerin “Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitim aldınız mı?”, “Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitim aldıysanız; Aldığınız eğitimi hangi kurum gerçekleştirdi? Bu eğitim ne kadar sürdü?”, “Aldığınız ilköğretime hazırlık eğitimi yeterli buluyor musunuz?”

ve ‘‘Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitime ihtiyacınız var mı?’’ sorularına verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımları yer almaktadır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin 2/3’ünün sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitim almadığını göstermektedir. Diğer taraftan bu konuda eğitim alan öğretmenlerin ise yarıdan biraz fazlasının bu eğitimi üniversite öğrenimlerinde aldığı görülmektedir. Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda aldıkları eğitimin süresinin 1 saat ile dört yıl arasında geniş bir yelpazede olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte eğitim aldıklarını belirten öğretmenlerin yedisinin bu soruya yanıt vermediği dikkat çekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin yaklaşık olarak 2/5’inin aldığı eğitimi yeterli bulduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 3/5’i sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir.

Grafik 8

Öğretmenlerin SBF eğitimi alma durumları ve eğitim ihtiyacı karşılaştırması

Grafik 8’de öğretmenlerin SBF eğitimi alma durumları ve eğitim ihtiyacının karşılaştırması yer almaktadır. Sesbilgisel farkındalık eğitimi alan öğretmenlerin yarısı eğitime ihtiyacının olduğunu söylerken, eğitim almayan öğretmenler için bu oran % 69,2

olmaktadır. Kısacası “Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitime ihtiyacınız var mı?” sorusuna cevap veren 94 öğretmenden sadece 21’i (% 22,3) eğitime ihtiyacı olmadığını söylemiştir. Bunun yanında SBF eğitimi almamış olan 0101 kodlu öğretmen; eğitime ihtiyacı olmadığını çünkü bu eğitimin birinci sınıfa verilmesi gerektiğini düşündüğünü belirtmiştir.

Tablo 29

Öğretmenlerin belirttiği OÖEP yer alan sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik göstergeler

Öğretmenlerin Cevapları	(f)
SBF ile ilgili kazanım/göstergeler	107
Diğer kazanım/göstergeler	22
2013 OÖEP’de kazanım ve gösterge olarak yer almayan ifadeler	37
“Bilmiyorum” şeklinde yanıt veren	3
Boş bırakan	40
SBF ile ilgili kazanım/göstergeler	(f)
DG K9 Sesbilgisi farkındalığı gösterir	7
Söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler	4
Sözcüklerin başlangıç sesini söyler	14
Aynı sesle başlayan sözcükler üretir	22
Sözcüklerin sonunda yer alan sesleri söyler	9
Aynı sesle biten sözcükler üretir	6
DG K1 Sesleri ayırt eder	
Sesin geldiği yönü söyler	9
Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler	6
Sesin kaynağının ne olduğunu söyler	3
Verilen sese benzer sesler çıkarır	11
DG K2 Sesini uygun kullanır	2
Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar	2
DG K3 Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar	1
DG K6 Sözcük dağarcığını geliştirir	
Zıt anlamlı sözcükleri kullanır/ Eş anlamlı sözcükleri kullanır	1
BA K5 Nesne veya varlıkları gözlemler	
Nesne/varlığın sesini söyler	2
BA K6 Nesne/varlıkları özelliklerine göre eşleştirir	
Nesne/varlıkları sesine göre ayırt eder, eşleştirir	1
BA K8 Nesne/varlıkların özelliklerini karşılaştırır	
Nesne/varlıkların sesini ayırt eder, karşılaştırır	7

Öğretmenlere “MEB okul öncesi eğitim programında sesbilgisel farkındalığın desteklenmesi için hangi göstergelere yer verilmiştir?” sorusu yöneltilmiş 68 öğretmenden (% 61,3) cevap alınmıştır. Öğretmenlerden gelen 166 gösterge cevabının 3/5’i SBF ile ilgili olurken, cevapların yaklaşık ¼’ünün okul öncesi eğitim programında yer almadığı belirlenmiştir. Ek 10 incelendiğinde programda yer almayan göstergelerin arasında harfler (f=7) ve isimler (f=5) ile ilgili çalışmaların yanında sesleri yazma ile ilgili de bir göstergenin söylendiği dikkat çekmektedir.

Tablo 29 incelendiğinde, öğretmenlerin, OÖEP’de yer alan SBF ile ilgili kazanım/göstergeler ile ilgili verdiği cevaplar arasında sekiz kazanımın ve kazanımlara ait 14 göstergenin yer aldığı görülmektedir. Bu başlıkta yer alan en yüksek frekansa sahip olan kazanımların dil gelişimi alanında yer alan “Sesbilgisi farkındalığı gösterir” (f=107) ve “Sesleri ayırt eder” (f=29) olduğu belirlenmiştir. “Sesbilgisi farkındalığı gösterir” kazanımı ile ilgili cevaplar arasında sözcüklerin başlangıç sesleri ile göstergelerin toplam frekansı 36 olurken, son ses ile ilgili olan göstergelerin frekans toplamı 15’te kaldığı görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık çalışmaları arasında en çok başlangıç sesi ile ilgili çalışmalara odaklandıklarını düşündürmektedir.

Tablo 30’de “Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesinin çocuğa ne gibi yararlarının olacağını belirtir misiniz?” sorusunu cevaplayan 92 öğretmenin yüzde ve frekans dağılımları yer almaktadır. Araştırma bulguları, verilen 151 yanıtın yaklaşık ¼’ünün dil gelişimine, 1/5’inin ise okuma yazma sürecine olumlu etkisi bulunduğu yönünde olduğunu göstermektedir. Bunun yanında bir öğretmen ise duygu ve düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: *okul öncesi öğretmenliği lisans programında bununla ilgili yeterli eğitim verilmediği için ses bilgisinin okul öncesinde verilmesini doğru bulmuyorum* (ö57).

Tablo 30

Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığın desteklenmesinin yararları konusundaki görüşleri

Cevaplar	(f)	%
Dil gelişimine olumlu etkisi	40	26,5
Okuma yazmayı öğrenme sürecine olumlu etkisi	30	19,9
Sesbilgisel farkındalığın gelişimi	24	15,9
İlkokula/ilköğretime geçişte olumlu etkisi	22	14,6
Öğrenmeye olumlu etkisi	12	7,9
Bilişsel gelişime olumlu etkisi	9	6,0
Sosyal-duygusal gelişime olumlu etkisi	7	4,6
Harfleri öğrenmeye etkisi	6	4,0
OÖE'de SBF eğitiminin verilmemesi	1	0,7
Toplam cevap sayısı	151	
“Bilmiyorum” şeklinde yanıt veren	3	
Boş bırakan	16	

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “Çocuk kitapları ve çocuk şarkılarının sesbilgisel farkındalığı desteklenmesi bakımından yararlarını açıklayınız.” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular Tablo 31’de sunulmuştur. Cevap gruplarının toplam frekansları incelendiğinde öğretmenlerin cevapları arasında ilk dört sırada; sesbilgisel farkındalığın gelişimini desteklemesi (f=30), dil becerilerinin gelişiminin desteklenmesi (f=30), bilişsel gelişimi desteklemesi (f=15), sözcük dağarcığını geliştirmesi (f=14) yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında “Sesbilgisel farkındalığın gelişimini desteklemesi” başlığı ayrıca; sesbilgisel farkındalığı arttırması, seslere karşı farkındalık oluşturması, sesi hissetmesi, sesi taklit etmesi, uyağın hissedilmesini sağlaması olarak gruplandırılmıştır.

Öğretmenlerin vermiş oldukları 146 yanıtın 104’ü hem çocuk kitapları hem çocuk şarkılarını kapsarken, 30 yanıt sadece kitap, 16 yanıt ise sadece çocuk şarkıları için verilmiştir. Bunun yanında çocuk şarkılarında ses çalışmasını denemediğini söyleyen öğretmenin de bulunması öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık çalışmalarında çocuk kitaplarına çocuk şarkılarından daha fazla yer verdiklerini de göstermektedir.

Tablo 31

Öğretmenlerin çocuk kitapları ve çocuk şarkılarının sesbilgisel farkındalığı desteklenmesi bakımından yararları hakkındaki görüşleri

Cevaplar Grupları	(f)			
	Toplam	Ortak cevaplar	Sadece çocuk kitapları	Sadece çocuk şarkıları
Sesbilgisel farkındalığın gelişimini desteklemesi	30	22	4	4
Seslere karşı farkındalık oluşturması	7			
Sesbilgisel farkındalığı arttırması	5	3		2
Sesi ayırt etmesi	5	1		1
Sesi hissetmesi	2			
Sesi taklit etmesi	2			
Uyağın hissedilmesini sağlaması	1			1
Dil becerilerinin gelişiminin desteklenmesi	30	22	5	3
Bilişsel gelişimi desteklemesi	15	12	3	
Sözcük dağarcığını geliştirmesi	14	9	4	1
Okuma ve/ya yazmaya karşı daha istekli olması	7	6	1	
Kalıcı öğrenme sağlaması	6	5		1
Öğrenmeyi kolaylaştırması	6	5		1
Görsel olarak ilgilerini çekmesi/etkili olması	6	2	4	
Sosyal duygusal gelişimini desteklemesi	6	6		
Olumlu etkisinin olması	4	4		
Okuma farkındalığını arttırması	3	1	2	
İşitsel olarak ilgilerini çekmesi	3	1	1	1
Görsel ve/ya işitsel hafızayı geliştirmesi	3		3	
Çocukların hayal güçlerini geliştirmesi	3	2	1	
Öğretmenlere materyal imkânı sunması	3	2		1
Eğlenerek öğrenmelerini sağlaması	2	2		
Farklı duylulara hitap etmesi	2	2		
Harf öğrenimini kolaylaştırması	2		2	
Öğrenmeyi pekiştirmesi	1	1		
TOPLAM	146	104	30	12
Çocuk şarkılarında ses çalışması denememesi	1			
Çocuk kitap ve şarkılarının sesbilgisel farkındalık gelişiminde etkili olmaması	5			
“Bilmiyorum” şeklinde yanıt veren	4			
Boş bırakılan	34			

Diğer taraftan araştırmaya katılan öğretmenlerden 34'ünün soruya yanıt vermemesi ve 4'ünün bilmediğini, 5'inin etkili olmadığını belirtmesi, öğretmenlerin neredeyse 2/5'inin

sesbilgisel farkındalık gelişimini desteklemek amacıyla çocuk kitapları ve/ya çocuk şarkılarından yararlanmadığını ortaya koymaktadır.

4.2 Ses Bilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Kazanım ve Göstergeler ile İlgili Öğretmenlerin Yaptıkları Uygulamalarına Yönelik Bulgular

Öğretmenlere “Okumaya hazırlık çalışmalarını desteklemek amacıyla hangi etkinlikleri yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve 96 öğretmenden alınan cevaplar 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan “etkinlik çeşitleri ve açıklamaları” (MEB, 2013; syf 42-49) bölümünde açıklanan başlıklara göre değerlendirilerek sınıflandırılmıştır. Bunun yanında beş öğretmenin soruya yanıt vermediği belirlenmiştir.

Tablo 32

Öğretmenlerin okumaya hazırlık çalışmalarını desteklemek amacıyla yaptıkları etkinlikler

Cevap Grupları	(f)
Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları	126
İşitsel algı/sesbilgisel farkındalık çalışmaları	55
Okuma yazma farkındalığı ve motivasyon geliştirme çalışmaları	24
Kalem kullanma ve el becerisi çalışmaları	17
Dikkat ve hafıza çalışmaları	13
Temel kavram çalışmaları	10
Problem çözme ve tahmin çalışmaları.	2
Sosyal ve duygusal olgunluk geliştirme çalışmaları	2
Görsel algı çalışmaları	2
Ritim çalışmaları	1
Türkçe Etkinlikleri	97
Matematik etkinlikleri	42
Harf yazma/tanıma ve isim yazma/tanıma çalışmaları	27
Alternatif etkinlikler	16
Oyun Etkinlikleri	7
Drama Etkinlikleri	4
Fen etkinlikleri	3
Aile katılım çalışmaları	3
Müzik Etkinlikleri	2
Tüm alanları kapsayan etkinlikler yapılması	2
Sanat Etkinlikleri	1
Toplam etkinlik sayısı	330

Tablo 32’de yer alan araştırma bulguları incelendiğinde frekansı en yüksek olan cevap gruplarının okuma yazmaya hazırlık çalışmaları (f=126) ve Türkçe etkinlikleri (f=97) olduğu görülmektedir. Bunun yanında “İşitsel algı/sesbilgisel farkındalık çalışmaları” başlığı içinde yer alan sesbilgisel farkındalık gelişiminin de verilen 55 cevapla ile tüm cevapların %16,7’sini kapsadığı belirlenmiştir.

Tablo 33’te araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin “okuma-yazmaya hazırlık sürecini aksatacak herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz?”, “şayet sorunlarla karşılaşıyorsanız; bu sorunların neler olduğunu belirtir misiniz?”, “bu sorunların çözümü için neler yaptığınızı belirtir misiniz?”, “bu çözüm için dışarıdan desteğe ihtiyacınız var mı?” sorularına verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımları yer almaktadır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin neredeyse yarısının okumaya-yazmaya hazırlık sürecini aksatacak bir sorunla karşılaştığı ve karşılaştıkları sorunların çeşitlilik gösterdiği belirlenmiştir. Sorun yaşadığını belirten öğretmenlerin verdikleri cevapların 1/4’ü çocukların sosyal duygusal gelişiminden kaynaklanan sorunları (f=15) içerirken, ardından frekansları 12 olan; aileden, sınıfın genel durumu ve işleyişinden ve çocukların motor gelişiminden kaynaklanan sorunlar gelmektedir. Tablonun öğretmen kodlarının da yer aldığı detaylı halini içeren Ek 16 incelendiğinde sesbilgisel farkındalık gelişimini etkileyecek sorunların yalnız “çocuğun dil gelişiminden kaynaklanan sorunlar” başlığı altında bulunduğu ve sadece beş öğretmen tarafından dile getirildiği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin sorunu çözme yöntemlerine bakıldığında en yüksek frekansa sahip yöntemlerin; çocukların değerlendirilip uygun bir eğitim yönteminin seçilmesi (f=24), ailelerin bilgilendirilmesi (f=15) ve küçük kas gelişiminin desteklenmesi (f=9) olduğu hizmetiçi eğitimlere katılmanın da sadece bir öğretmen tarafından söylendiği görülmektedir. Öğretmenlerin 2/3’ü çözüm için desteğe ihtiyaç duyarken, desteğe ihtiyaç duyan 35 öğretmenin yaklaşık yarısı aile desteğine ihtiyaç duyduğunu aktarmıştır.

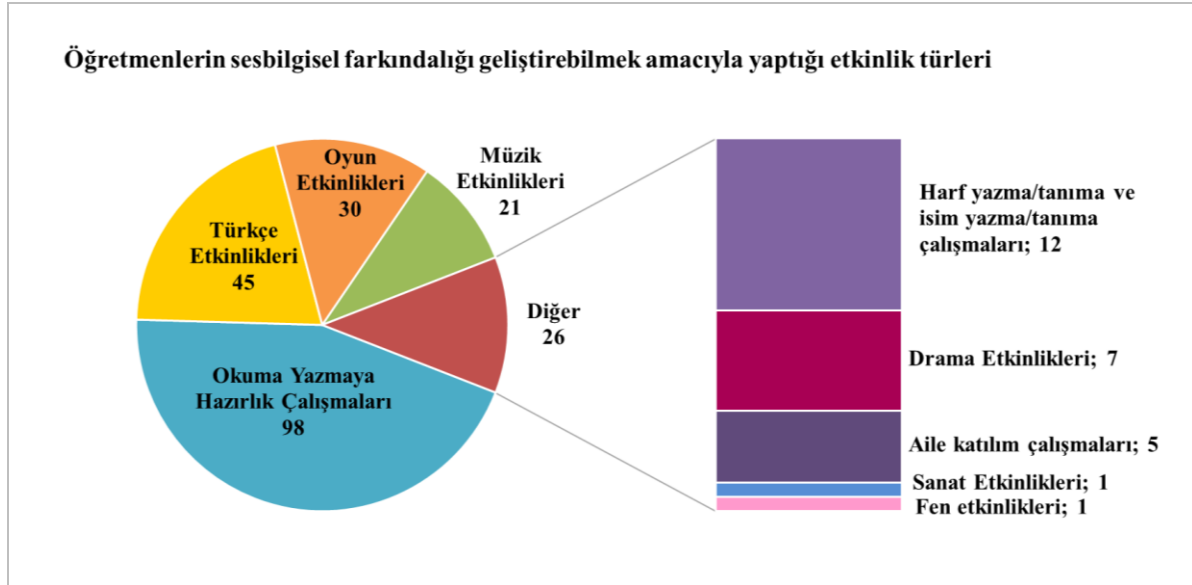
Tablo 33

Öğretmenlerin okuma-yazmaya hazırlık sürecini aksatacak bir sorunla karşılaşma durumları; sorun, çözüm ve ihtiyaçların dağılımı

Öğretmenlerin okuma-yazmaya hazırlık sürecini aksatacak bir sorunla karşılaşma durumları	Cevap (f)	Öğretmen (f)	%
Evet		52	46,8%
Genellikle karşılaşmıyor		2	1,8%
Hayır		19	17,1%
Okuma-yazmaya hazırlık eğitimi vermiyor		2	1,8%
Boş bırakılan		35	31,5%
Karşılaştıkları sorunların sebepleri	73	54	
Çocukların sosyal duygusal gelişiminden kaynaklanan sorunlar	15		27,8%
Aileden kaynaklanan sorunlar	12		22,2%
Sınıfın genel durumu ve işleyişinden kaynaklanan sorunlar	12		22,2%
Çocukların motor gelişiminden kaynaklanan sorunlar	12		22,2%
Çocukların bilişsel gelişiminden kaynaklanan sorunlar	8		14,8%
Maddi sebepli sorunlar	6		11,1%
Çocukların dil gelişiminden kaynaklanan sorunlar	5		9,3%
Öğretmenden kaynaklanan sorunlar	4		7,4%
Öğretmenin sorunu çözme yöntemi	63	51	
Çocukların değerlendirilip uygun bir eğitim yönteminin seçilmesi	24		38,1%
Ailelerin bilgilendirilmesi	15		23,8%
Küçük kas gelişiminin desteklenmesi	9		14,3%
Ailelerin sürece dâhil edilmesi	6		9,5%
Eğitim sürecini kolaylaştıracak önlemler alınması	4		6,3%
Türkçe dil etkinliklerine yer verilmesi	2		3,2%
Rehber öğretmen/ uzman desteği alınması	2		3,2%
Hizmetiçi eğitimlere katılmak	1		1,6%
Çözüm için desteğe ihtiyacı olma durumu		52	
Evet		30	55,6%
Bazen ihtiyaç oluyor		5	9,3%
Hayır		9	16,7%
Boş bırakılan		8	14,8%
Kimin desteğine ihtiyaç duyduğu	44	35	
Aile desteği	16		45,7%
Çevre desteği	9		25,7%
Milli Eğitim Bakanlığı/ İlçe Milli Eğitim Md.	5		17,1%
Okul idaresinin desteğine	3		8,6%
Uzman desteğine/ rehberlik servisine	3		8,6%
Aile seminerleri/ eğitimleri	2		2,9%
Toplum bilinçlendirmesini amaçlayan kurumlara	2		5,7%
Materyal/ marangoz desteğine	2		5,7%
Hizmetiçi eğitime	1		2,9%
Stajyer öğrenciye	1		2,9%

Grafik 9

Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığı geliştirebilmek amacıyla yaptıkları etkinlik türlerinin dağılımı

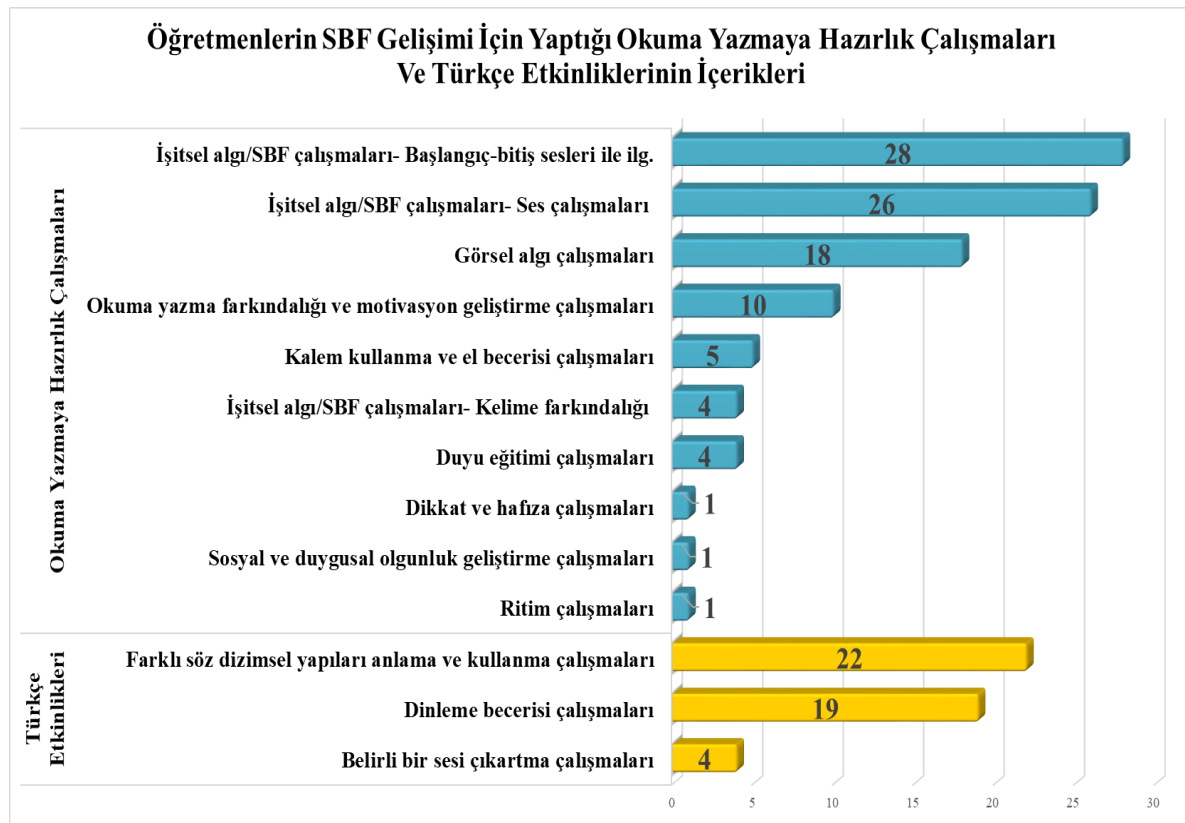
Grafik 9’da öğretmenlerin “Sesbilgisel farkındalığı geliştirebilmek amacıyla yaptığınız etkinlik türlerini belirtir misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar, 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında bahsedilen etkinlik çeşitlerine göre gruplanmış olarak yer almaktadır. 23 öğretmenin boş bıraktığı, iki öğretmenin ise küçük yaşlarla çalıştığı için bu eğitimi vermediğini söylediği soruya 86 öğretmen toplam 220 cevap vermiştir. Okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları %44,6 ile frekansı en yüksek cevap grubu iken, onu % 20,6 ile Türkçe etkinlikleri takip etmektedir. Ayrıca programda yer almamasına rağmen 12 frekans değeri ile “harf yazma/tanıma ve isim yazma/tanıma çalışmaları” diğer kısmının yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.

Grafik 10 içerisinde yer alan okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları (f=98) ve Türkçe etkinlikleri (f=45) aynı zamanda kendi içlerinde de gruplara ayrılmıştır. Türkçe etkinlikleri üç alt başlıkta değerlendirilirken, okuma-yazmaya hazırlık çalışmalarına ait etkinlik örnekleri sekiz alt başlıkta yer almıştır. Okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları içerisinde yer alan “işitsel

algı/ sesbilgisel farkındalık çalışmaları” başlığı ise kendi içerisinde “kelime farkındalığı”, “ses çalışmaları” ve “başlangıç-bitiş sesleri ile ilgili çalışmalar” olarak ayrılmıştır. Sesbilgisel farkındalık gelişiminin alanyazında yer alan aşamaları düşünüldüğünde sesbilgisel farkındalığı doğrudan gerçekleştirecek etkinlik türlerinin işitsel algı/SBF çalışmaları (f=58) ve dinleme becerisi çalışmaları(f=19) olduğu belirlenmiştir. Bu etkinliklerin frekans toplamı okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları ve Türkçe etkinliklerinin yaklaşık yarısının doğrudan sesbilgisel farkındalığı desteklemeye yönelik olduğunu göstermektedir.

Grafik 10

Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığı geliştirebilmek amacıyla yaptıkları okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ve Türkçe etkinliklerin dağılımı

Tablo 34

Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığı geliştirebilmek amacıyla yaptıkları okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ve Türkçe etkinliklerinin detaylı incelenmesi

Cevaplar	(f)
Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları	
İşitsel algı/fonolojik farkındalık çalışmaları	
Kelime farkındalığı	4
Kelime türetme çalışması	3
Kelime verip cümle oluşturulmasının istenmesi	1
Ses çalışmaları	26
Ses çalışmaları	6
Minyatür materyaller ile sesleri tanıma	6
Ünlü sesleri tanıma	5
Aynı sesleri tanıyıp bulma	1
Benzer seslerde olan nesnelerin çocuklara buldurulması	1
Sesi bulma çalışmaları	1
Sesli harflerin sadece ses ve görsel resimlerle verilmesi	1
Ses türetme çalışmaları	1
Hayvan doğa olayları vs. seslerinin dinletilmesi	1
Ortamdaki sese odaklanma	1
Çocuklara öğretilmek istenen sesle ilgili hafta boyunca çalışmalar yapılması	1
İsimlerdeki seslerin ayrıştırılması	1
Başlangıç-bitiş sesleri ile ilgili çalışmalar	28
Aynı sesle başlayan kelimelere örnek verdirme	9
A sesi ile başlayan nesnelere buldurma	4
Aynı sesle başlayan resimlerin bulunması	2
Aynı sesle biten kelimelere örnek verdirme	2
Her öğrenciden hafta boyunca o sesle başlayan üç kelime bulmasının istenmesi	1
Aynı ses ile başlayanların görsellerini bulup, kesip yapıştırma	1
"Hangi sesle başlar?" türünde etkinlikler yapılması (boyama- çizme)	1
O sesle başlayan isimler bulma	1
Ceplere aynı harfle başlayan kelimeyi yerleştirme	1
Kelime (aynı sesle başlayan biten) nesnelerin isimlerini söyleme	1
Başlangıç ve bitiş sesleriyle ilgili çalışmalar yapılması ve oyunlar oynatılması	1
Sesi kelimenin başında ve sonunda kullanarak oyunlar türetme	1
A sesiyle çocukların bildiği hayvanların görseller ve oyunlarla çalıştırılması	1
Ünlü sesleri çocuklara tanıyıp bu sesler ile başlayan biten kelimeleri bulmasını isteme	1
Verilen sesin kelimenin ortasında olduğu kelimelere örnek istenmesi	1
Dikkat ve hafıza çalışmaları	1
Algı çalışmaları yapılması	1
Kalem kullanma ve el becerisi çalışmaları	5
Çalışma kâğıtları	2

	Noktalarla sesin çizilmesi	1
	Çizgi çalışmaları	1
	Boyama çalışmaları	1
Sosyal ve duygusal olgunluk geliştirme çalışmaları.		1
Çocukların çalışmalarında neler yaptıkları, düşündükleri ve hissettikleri konusunda kendilerini ifade etmelerinin sağlanması		1
Görsel algı çalışmaları		18
	Görsel ses kartları tanıtma	4
	Görsel çalışmalar yapılması	3
	Videolar ile ses tanıtılması	2
	Eğitici video seyrettirilmesi	2
	Görseller ile ses tanıtma.	1
	Görsel destekler (projeksiyon, internet) kullanılması	1
	Sesli harfler ile ilgili videolar izletilmesi	1
	Çeşitli tabela/afişlerin incelenmesi	1
	Renkli hazırlanmış kartlar ile etkinlik planlanması	1
	Sesli ve görsel materyaller kullanılan etkinlikler yapılması	1
	Sesi resmetme çalışmaları	1
Okuma yazma farkındalığı ve motivasyon geliştirme çalışmaları.		10
	Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları	7
	Kavram çalışma kitaplarında bulunan test uygulamaları ile konunun pekiştirilmesi	1
	Seslerle ilgisi çalışma sayfaları hazırlanıp uygulanması	1
	Kitap çalışması yapılması	1
Duyu eğitimi çalışmaları		4
	Işıklı masada kum tepsisi etkinliği yapılması	2
	Tuz tepsisi ile somut çalışmalar	1
	Işıklı masada ses çalışması yapılması	1
Ritim çalışmaları		1
	Ritimle heceleme	1
<hr/>		
Türkçe Etkinlikleri		
Farklı söz dizimsel yapıları anlama ve kullanma çalışmaları		22
	Tekerleme söyleme	9
	Parmak oyunları	3
	Şiir söylenmesi, tekrar yapılması	3
	Tekerlemeler ile ince sesli harflerin tanıtılması	1
	Ses ile ilgili tekerlemeler	1
	Oyun eşliğinde ses tekrarları (tekerleme)	1
	Bilmece	1
	Şiir okutulması ve ezberletilmesi	1
	Ritmik tekrarlı kendiliğinden gelişen söylemler	1
	Kafiyeli mani, şiir, şarkı yazma çalışmaları	1
Dinleme becerisi çalışmaları		19
	Hikâye etkinlikleri	5
	Türkçe dil etkinlikleri	3
	Kitap okuma	2
	Bilgisayardan ses tanıtma	2

Boşluk doldurma, cümle tamamlama	1
Türkçe dil etkinlikleri ile bütünleştirilmiş etkinlikler	1
Kukla ile anlatım	1
Hikâye kitaplarının okunması ve anlatılması	1
Dinlediği bir hikâyeyi başka birine anlatması	1
Sesli hikâye dinlettirmek	1
Hikâyeler okunarak ilgili sorular sorularak.	1
Belirli bir sesi çıkartma çalışmaları	4
Sesi çıkartamayan çocuklarla çalışma yapılması	1
Aynanın kullanılması. Aynanın karşısında sesi nasıl çıkarttığını takip edilmesi ve buharın izlenmesi	1
Aynı sesi çıkarma; Değişik sesler çıkarma; Harf sesi çıkarma	1
Ses çıkarma çalışmaları	1

Tablo 34’te öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığı geliştirmek amacıyla gerçekleştirdikleri Türkçe etkinlikleri ve okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları başlıklarında yer alan cevaplarına ait detaylı etkinlik örnekleri görülmektedir. Türkçe dil etkinlikleri arasında sesbilgisel farkındalık gelişimi için en çok tekerlemelere (f=9) yer verilirken, çocuk kitaplarının (kitap okuma, hikâye kitaplarının okunması ve anlatılması, hikâyeler okunarak ilgili sorular sorularak) sadece dört örnekte yer aldığı belirlenmiştir.

2018 MEB Türkçe Dersi Öğretimi Programında ilkokuma yazma yöntemi olan “Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi” ile ilgili bölüm yer almaktadır. İlk okuma yazma süreci ile ilgili bilgi verildiği bu bölümde harf öğretiminden önce sesbilgisel farkındalığın gelişimini destekleyecek “Dinleme eğitimi çalışmaları” ve “Sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme” aşamalarının yer alması gerektiği belirtilmiştir. Bu sebeple öğretmenlere sorulan “Sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik uygulayacağınız bir etkinliğin adımlarını açıklar mısınız?” sorusunun cevapları bu aşamalara göre gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Her gruba dâhil olan öğretmen sayıları ve verilen cevapların frekansları Tablo 35’de yer almaktadır. Tablo incelendiğinde öğretmen sayısı ve örnek sayısının paralel gittiği ve frekans açısından ilk üç sırada; Sesi tanıma çalışmaları (f=55, 121), Sesi ayırt etme çalışmaları (f=46, 58) ve Sesi hissettirme çalışmalarının (f=36, 44) bulunduğu görülmektedir. Bu aşamalar ile ilgili etkinlik örnekleri ise Ek 19’da yer almaktadır.

Tablo 35

Öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik uyguladıkları bir etkinliğin adımlarında 2018 TDÖP içerisinde açıklanan SBF gelişim aşamalarının yer alma durumlarının dağılımı

Öğretmenlerin Cevapları	Öğretmen sayısı	Örnek sayısı
Dinleme eğitimi çalışmaları	11	12
Sesi hissettirme çalışmaları	36	44
Sesi tanıma çalışmaları	55	121
Sesi ayırt etme çalışmaları	46	58
Harfleri tanıma ve yazma etkinlikleri	21	29
Diğer etkinlikler	31	36
Toplam	84	300
“Bilmiyorum” şeklinde yanıt veren	3	
Boş bırakan	24	
SBF eğitimini aşamalandıran öğretmenler örneklerinde dinleme eğitimi, sesi hissetme, tanıma, ayırt etme aşamalarından kaç tanesine yer vermişlerdir?	Öğretmen sayısı	Harf/yazı eğitimi veren
0	4	2
1	19	6
2	41	10
3	13	3
4	2	0

Bunun yanında MEB 2013 Okul öncesi eğitim programında (syf: 42) harf öğretimine ilişkin yer alan ifade şu şekildedir: *Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ilkokula hazırlık çalışmalarının içerisinde yer alan ve çocukların ilkokula geçişini kolaylaştırmak, hazırbulunuşluk düzeylerini artırmak amacıyla yapılan etkinliklerdir. Kesinlikle okuma veya yazma öğretmek amacını taşımamaktadır. Programda okuma ve yazma öğretimi yoktur. Harfleri göstermek ve harfleri yazdırmak da yoktur.* Bu açıklama göstermektedir ki “Harfleri tanıma ve yazma etkinlikleri” programa uymayan ve bu eğitim programına tabi olduğu sürece okul öncesi eğitim sürecinde yer almaması gereken bir etkinlik aşamasıdır. Buna rağmen soruya cevap veren 84 öğretmenin ¼’ünün “harfleri tanıma ve yazma etkinlikleri” ile ilgili örnek verdikleri görülmektedir. Ayrıca “SBF eğitimini aşamalandıran öğretmenler

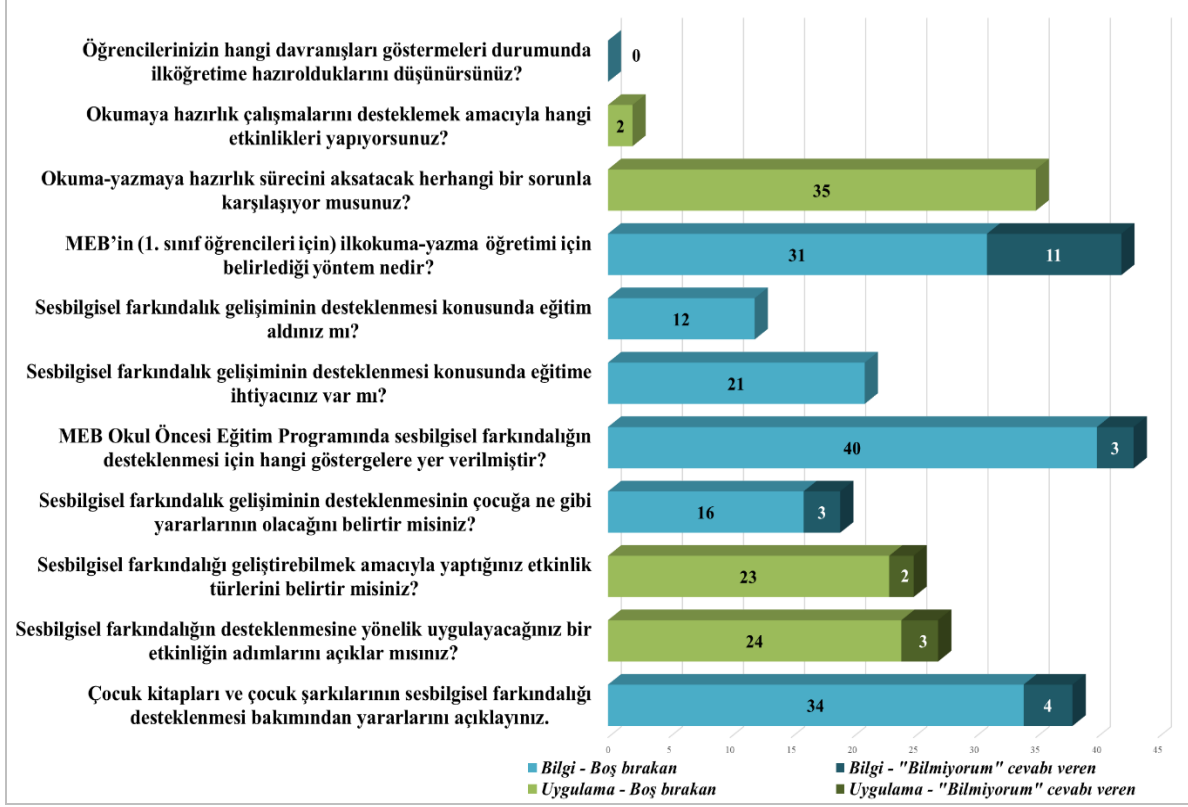
örneklerinde dinleme eğitimi, sesi hissetme, tanıma, ayırt etme aşamalarından kaç tanesine yer vermişlerdir?” sorusuna cevap arandığı tabloda öğretmenler harf eğitimi verme durumlarına göre karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda hiçbir aşamaya yer vermeyen öğretmenlerin yarısının harf eğitimi ile ilgili eğitim verdikleri ancak bu oranın bir aşamaya yer veren öğretmenlerde 1/3; iki ve üç aşamaya yer verenlerde ¼ oranına düştüğü belirlenmiştir. Dört aşamaya birden yer veren iki öğretmen ise harf/yazı eğitimine dair hiçbir etkinliğe yer vermemiştir. Bu bulgular ışığında SBF ile ilgili bilginin artmasıyla birlikte harf eğitiminin kaybolduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

4.3 Öğretmenlerin Soruları Cevaplama Dağılımlarına Yönelik Bulgular

Grafik 11’de değerlendirmeye alınan soruları boş bırakan ve bilmiyorum yanıtı veren öğretmen sayıları verilmiştir. Soruların sorulma sırasına göre dizildiği tabloda öğretmenlerin bilgilerini ölçmeye yönelik sorular mavi, yaptıkları uygulamalara yönelik sorular ise yeşil renkle gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde “Öğrencilerinizin hangi davranışları göstermeleri durumunda ilkokula hazırolduklarını düşünürsünüz?” sorusuna tüm öğretmenlerin cevap verdiği, “Okumaya hazırlık çalışmalarını desteklemek amacıyla hangi etkinlikleri yapıyorsunuz?” sorusunu ise sadece 2 öğretmenin boş bıraktığı görülmektedir. Öğretmenlerin en fazla boş bıraktığı soruların; “MEB Okul Öncesi Eğitim Programında sesbilgisel farkındalığın desteklenmesi için hangi göstergelere yer verilmiştir?” (f=40), “Okuma-yazmaya hazırlık sürecini aksatacak herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz?” (f=35) ve “Çocuk kitapları ve çocuk şarkılarının sesbilgisel farkındalığı desteklenmesi bakımından yararlarını açıklayınız.” (f=34) olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında “MEB’in (1. sınıf öğrencileri için) ilkokuma-yazma öğretimi için belirlediği yöntem nedir?” (f=11) sorusu öğretmenler tarafından en çok “bilmiyorum” cevabı verilen soru olmuştur.

Grafik 11

Anket sorularının boş bırakılma ve sorulara "bilmiyorum" yanıtı verilme sayılarının dağılımları

5.Bölüm

Tartışma ve Öneriler

5.1. Tartışma

Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığa yönelik kazanım ve göstergeler hakkındaki bilgileri ve yaptıkları uygulamalar belirlenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde araştırma bulguları alanyazın sonuçları doğrultusunda tartışılmıştır.

5.1.1 Ses Bilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Kazanım ve Göstergeler ile İlgili Öğretmenlerin Bilgileri

➤ Öğretmenlerin ilkokula hazıroluşluğu değerlendirme ölçütlerinin aynı zamanda ilkokula hazırlık çalışmaları yaparken önceliklerini de göstereceği düşünülmektedir. Bu yönüyle “Öğrencilerinizin hangi davranışları göstermeleri durumunda ilkokula hazırolduklarını düşünürsünüz?” sorusuna verilen cevapların içerisinde sesbilgisel farkındalık gelişiminin yer alma düzeyi aynı zamanda öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığın ilkokuma-yazma eğitimindeki önemi konusundaki farkındalıklarını da gösterecektir.

Temel dil becerilerinden olan okuma-yazma becerilerinin öğretimi ülkemizde 2005 yılından bu yana sese dayalı bir yöntemle gerçekleştirilmektedir. Yöntemin adı üzerinde zaman zaman kimi değişiklikler yapılsa da uygulama basamaklarında büyük değişiklikler olmamıştır. "Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretim" yöntemi hakkında ayrıntılı açıklamalara 2018 Türkçe dersi öğretim programı aracılığıyla ulaşılabilmektedir. İlgili programda yöntemin aşamaları incelendiğinde ilkokuma-yazma öğretim sürecinde sesbilgisel farkındalık gelişimine ilişkin “dinleme, sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme basamaklarının” harf öğretiminden önce yer aldığı görülmektedir. Yapılan bu açıklamalar, okulöncesi dönemdeki sesbilgisel farkındalık gelişiminin aynı zamanda ilkokuma-yazma öğretiminin ilk basamağındaki sese dayalı çalışmalar açısından ne kadar belirleyici olduğunu ve özellikle de okuma becerisinin öğrenilmesi sürecindeki önceliğini de göstermektedir. Diğer taraftan başlı

başına okul öncesi eğitimin ülkemizde halen daha zorunlu eğitim kapsamında olmaması bile ilkokula başlayacak çocuklar için başta sesbilgisel farkındalık yönünden olmak üzere okumayı öğrenmede kimi zorluklar yaşamasına yol açacaktır.

Öğretmenlerin çocukları ilkokula hazıroluşluk yönünden değerlendirdikleri sorunun analizi sonucunda (grafik 7); dil gelişimine ait becerilerin küçük kas ve bilişsel gelişimin ardından 3. sırada yer aldığı görülmüştür. Dil gelişimi cevapları arasında sesbilgisel farkındalığın gelişiminin payı ise $\frac{1}{4}$ 'ten azdır. Kısacası sesbilgisel farkındalık gelişimi ilkokula hazıroluşluk düzeyinde araştırmaya katılan öğretmenlerden sadece 15'i tarafından dile getirilmiştir. Öğretmenlerin %87,49'u tarafından bu becerinin dile getirilmemiş olması, sesbilgisel farkındalığın ilkokula hazırlık açısından öğretmenler tarafından öncelikli görülmediği ve okuma becerileri açısından öneminin tam olarak anlaşılmadığını göstermektedir. Bu sonuç aynı zamanda öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık gelişimini destekleme sıklığının düşük olduğunu göstermektedir. Ancak erken çocukluk eğitimcilerinin dil ve okuryazarlık bilgilerinin sınıf içi uygulamalar ve çocukların erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi açısından önemli ölçüde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmış, ayrıca bilgi bakımından daha üst düzeydeki eğitimcilerin fonolojik farkındalık becerisinin gelişiminde de daha büyük kazanımlar elde ettiğini görülmüştür (Piasta, Farley, Justice & O'Connell 2019). İlkokula başladığı kurum tarafından okul öncesi eğitimi tamamlayan çocukların programda yer alan kazanım ve göstergeleri tam anlamıyla gerçekleştirebildikleri varsayılacak olmasına rağmen çocuklar okuma becerisinin temeli olarak görülen bir beceriden yoksun olarak eğitime başlayacaklardır. Bunun yanında öğretmenin bilgi düzeyinden kaynaklanan eksik ve/ya yanlış eğitimin okuma-yazmayı öğrenme sürecinde çeşitli zorluklara yol açması da muhtemeldir.

➤ “MEB’in (1. sınıf öğrencileri için) ilkokuma-yazma öğretimi için belirlediği yöntem nedir?” sorusu 31 öğretmen tarafından boş bırakılırken, araştırmaya katılan öğretmenlerden 11'i ise cevabı bilmediğini belirtmiştir. Dolayısıyla öğretmenlerin yaklaşık

3/5'inin ilkokuma-yazma öğretim yönteminin ne olduğu hakkında bilgi sahibi olmadığını doğrudan belirttiği açıkça görülmektedir. Okuma-yazmaya hazırlık eğitimi adı altında bir etkinlik çeşidini uygulamakla yükümlü olan öğretmenin "hangi okuma-yazma öğretim yöntemi?" sorusuna verdiği yanlış yanıtlar şüphesiz ki eğitimin niteliğini de etkileyecek bir durumdur. Kaldı ki cevap veren 69 öğretmenden alınan 93 cevabın içerisinde "ses temelli cümle yöntemi" cevabı da sadece dört kez yer almıştır. Dolayısıyla net olarak bilgi sahibi olduğu tespit edilen öğretmen oranı % 3,6 ile sınırlı kalmıştır. Bunun yanında "ses ile ilgili bir yöntem" (f=8) ve "harf gruplarının olduğu bir yöntem" (f=4) cevaplarını veren öğretmenlerin yöntem ile ilgili fikir sahibi olduğu düşünüldüğünde bile bu oran ancak %14,41'e çıkmaktadır. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerden "fiş yöntemi" cevabı veren öğretmen (kod: ö4; bkz. Ek 7), konu hakkında tamamen yanlış bilgisi olan öğretmenlerin de olduğunu göstermektedir. Bunun sonucunda öğretmenlerin %85,59'unun bilgi ve/ya fikir sahibi olmadıkları bir yöntem için öğrencilerini ne kadar destekleyebilecekleri hakkında bir değerlendirme yapılmasının güç olduğu düşünülmektedir.

Yöntemin ne olduğu sorusuna verilen "küçük kas gelişimi (f=16) cevabının bilgi ve/ya fikir sahibi olan öğretmen sayısı ile aynı olması aslında okuma-yazmaya hazırlık eğitimi verirken öğretmenlerin daha çok yazma eğitimi ile ilgili etkinliklere yöneldiğini düşündürmektedir. Bunun yanı sıra ilkokula hazırloluğun değerlendirilmesinde en yüksek frekansın "küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapabilmesi"(f=66) cevabına yönelik olması da bu düşünceyi desteklemektedir.

2005 yılında ilkokuma-yazma öğretim yönteminin "ses temelli cümle yöntemi" olarak değiştirilmesinin ardından 2006 Okul Öncesi Eğitim Programına "*Sesbilgisinin farkında olabilme*" amacı eklenmiş öğretmenlerin bu konudaki sorumlulukları "*Bir sene boyunca uygulanacak ses çalışmalarını, ilköğretimdeki okuma sistemini inceleyerek doğru bir şekilde planlayıp uygulamalıdır.*" ifadesi ile belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden

79'unun (Grafik 6) mesleğe başladıklarında geçerli olan program, 2006 Okul Öncesi Eğitim Programıdır. Öğretmenlerin öğrenim düzeyleri ve kıdem yılları karşılaştırıldığında bu 79 öğretmenin 10'unun meslek yüksekokulu, 65'inin lisans ve dördünün yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. 2006 yılından sonra lisans eğitiminden mezun olan öğretmenlerin üniversite eğitimleri içerisinde OÖEP ve ilkokula hazırlık eğitimine ilişkin ders almış oldukları düşünüldüğünde lisans ve yüksek lisans mezunu 69 öğretmenin büyük bir kısmının üniversitede sesbilgisel farkındalık eğitimi aldıklarını söylemesi beklenmektedir. Ancak sesbilgisel farkındalık eğitimi aldığını söyleyen öğretmen sayısı 18 iken, bu eğitimin üniversitede verildiğinin söylenme sayısı ise 11 (%16,9) ile sınırlı kalmıştır. Katılımcı öğretmenlerin %86,5'inin eğitim durumlarının lisans ve üstü olduğu araştırmada; öğretmenlerin eğitim almamış olduklarını söylemesi lisans eğitiminde "sesbilgisel farkındalık gelişimi" konusunda yetkin bir eğitim alamadıklarına/verilemediğine işaret etmektedir. Ayrıca lisans öğreniminde sesbilgisel farkındalık eğitimi aldığını söyleyen 11 öğretmenden sadece altısının aldığı eğitimi yeterli bulması da bu görüşü destekler niteliktedir.

Eğitimcilerin erken okuryazarlığın kritik alanlarıyla ilgili genel eğitimine odaklanılmış olan New Jersey ve Doğu Pennsylvania'da yapılan çalışmada öğretmenlerin %95,6'sı fonolojik farkındalık, %91,3'ü dinlediğini anlama, %89,8'i sesbilgisi eğitimi, %90,8'i okuduğunu anlama eğitimi ve %85,9'u kelime eğitimi aldığı belirlenmiştir (Vesay & Gischlar, 2013). Bu oranlar araştırma sonuçları ile karşılaştırıldığında öğretmenler arasında erken okuryazarlık eğitimi alma yönünden yüksek bir fark olduğu görülmektedir. Ancak alanyazında yapılan çalışmalar sonucunda programlı bir öğretmen eğitimi olmaması durumunda, öğretmenlerin sınıflarında sesbilgisel farkındalığı desteklemeye yönelik etkinlikleri sınırlı sayıda gerçekleştirecekleri ve böylece çocuklara bu alanda becerilerini geliştirmeleri için çok az fırsat sağlanacağı görüşüne ulaşmış; öğretmenler desteklendiğinde ise sesbilgisel farkındalıkla ilgili kuramsal bilgilerinin arttığı, uygulama becerilerinin geliştiği

ve bunun çocukların sesbilgisel farkındalık becerilerinin gelişimine yansıdığı ortaya koyulmuştur (Cunnigham, Zibulsky & Callahan, 2015; Jaskolski, 2013; McCutchen et al., 2002; McLahnan & Arrow, 2014).

MEB programlarında 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere yapılan değişikliğin ardından YÖK tarafından “Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları” düzenlenmiştir. 21.07.2006 tarihli YÖK Genel Kurulunda onaylanan lisans programları 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren, 1. sınıflardan itibaren uygulanmaya başlanmıştır (YÖK, 2007). “Ses bilgisinin farkında olabilme” amaç ve kazanımlarının eklendiği MEB Okul Öncesi Eğitim Programı ise 10.08.2006 tarihinde yayınlanmıştır. Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans programının MEB Okul Öncesi Eğitim Programından daha önce uygulamaya alındığı göz önünde bulundurulduğunda programın neden “sesbilgisel farkındalık gelişimini” desteklemeye yönelik bir içeriğe sahip olmadığını da göstermektedir. Ayrıca sesbilgisel farkındalık gelişimini destekleyen etkinliklerin yapılması için en uygun ders olan “İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları” dersinin içeriği aşağıda verilmiştir:

Okula hazırbulunuşluğun tanımı ve hazırbulunuşluğu etkileyen faktörler, ilköğretime hazırlığın boyutları (fiziksel, sosyal, duygusal, bilişsel, dil, Özbakım becerileri), okula hazırbulunuşluk yeterliliklerinin kazandırılmasına yönelik etkinlikler hazırlama, ilköğretim programlarının özellikleri ve okul öncesi eğitim programı ile karşılaştırılması, okul öncesi eğitim programı ile karşılaştırılması, okul öncesindeki okuma-yazmaya hazırlık becerileri ile ilgili etkinlikler hazırlama, okul öncesi dönem çocuklarının ilkokula hazırbulunuşluklarını değerlendirme yöntemleri. (YÖK, 2007).

Haziran 2007 tarihine kadar ders içerikleri ile ilgili küçük düzenlemelerin yapıldığı “programları güncellemede izlenen yöntem” başlığı altında belirtilmiştir. Ancak bu düzenlemelerin içerisinde de sesbilgisel farkındalık gelişimine yönelik bir eklemenin yer almadığı anlaşılmıştır. Bu durumda lisans mezunu olan öğrencilerin sesbilgisel farkındalık

gelişimi konusunda yeterliliğinin olması ancak lisans programı için fakültelere verilen toplam kredinin yaklaşık %25'ine varan oranda ders belirleme hakkının kullanılması ile gerçekleştirilebilecek ve dolayısıyla tüm lisans mezunları bu imkândan yararlanamayacaktır. Bunun yanında Ramazan ve Tunçeli (2016), 551 okul öncesi öğretmeni ile yaptığı araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisans eğitimlerinden (%90,6) memnun olduklarını ifade etmelerine rağmen sadece yarısının iyi bir okul öncesi öğretmeni olacağına inandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar, öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık gelişimi ile ilgili bilgi eksikliklerinde aldıkları lisans eğitiminin de payının olabileceğini düşündürmektedir.

MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün internet sayfasında yer alan 2001-2020 yıllarında yapılması planlanan faaliyet bilgileri incelendiğinde bu yıllar arasında sesbilgisel farkındalık gelişimini desteklemeye yönelik planlanan herhangi bir etkinlik olmadığı görülmüştür (oygm.meb.gov.tr). Ayrıca 2005 sonrasında değişen ilkökuma-yazma öğretimi yöntemi ve yöntemin okul öncesi eğitimi öğretmenlerine yüklediği sorumluluklar, MEB tarafından planlı bir eğitimle öğretmenlere ulaştırılmamıştır. Katılımcı öğretmenlerin %79,3'ünün (f=88) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda çalışmasına rağmen sadece bir öğretmenin sesbilgisel farkındalık gelişimi ile ilgili hizmetiçi eğitim aldığını söylemesi bu bilgiyi kanıtlar niteliktedir. MEB tarafından 2013 OÖEP'de okul öncesi eğitimin dört amacından biri "onları ilkokula hazırlamak" şeklinde ifade edilmesine rağmen, ilkokula hazırlığın önemli basamaklardan biri olan "sesbilgisel farkındalık gelişimi"nin öğretmenler tarafından anlaşılmamış olduğu görülmektedir.

Türkiye'de yaşayan çocukların okul öncesi ve ilkokul eğitiminden sorumlu olan MEB aynı zamanda kurumlarında verilen eğitimin niteliğinden de sorumludur. Eğitimin niteliği, yönetim ve tesislerde yapılacak yenilik ve iyileştirmeler, öğretmenler ve öğretmenlerin mesleki gelişimi, öğretim programları ve araçları ile artırılabilir (Karip ve Köksal, 1996). Okul öncesi eğitimin niteliğinin belirleyen ve çocuğun gelişimini etkileyen en temel

unsurlardan biri de öğretmen özellikleridir (MEB, 2012). Öğretmen tarafından benimsenmeyen ya da tam anlaşılmayan bir eğitim programının uygulama sürecinde problem yaşanacak olması, programının eksiksiz hazırlanmış olmasının tek başına yeterli olmayacağını göstermektedir (Özsırkıntı ve Yılmaz Bolat, 2014). Maddi yatırımlar gerektiren ve bazı fiziki şartlardan olumsuz etkilenebilecek (tesisler, öğretim programları vb.) faktörlerin aksine öğretmen eğitimleri ile her ne koşulda olursa olsun eğitimin niteliğini arttırmak mümkündür. Ayrıca öğretmenin bilgisi olmayan bir konuda eğitim vermesi başka hangi şart geliştirilirse geliştirilsin mümkün olmayacaktır. Özsırkıntı ve Yılmaz Bolat, (2014)'ın, 2012-2013 eğitim öğretim yılında uygulamaya geçirilen okul öncesi eğitim programına yönelik yaptığı öğretmen anketlerinin sonucunda; öğretmenlerin, yeni bir program uygulanmaya başlanmadan önce hizmetiçi eğitim verilmesine ve verilen eğitimin daha kapsamlı ve uygulamaya dönük olmasına ihtiyaç duydukları sonucu bu tespitleri destekler niteliktedir.

Sonuç olarak sesbilgisel farkındalık gelişimini arttırmak amacıyla okul öncesi öğretmenlerinin bilgi düzeylerinin artırılması, hem okul öncesi dönem hem de ilkökul eğitiminin niteliği yönünden elzemdir. Ayrıca üniversitelerin de mesleki yeterliliği en üst düzeyde olan okul öncesi öğretmenleri yetiştirebilmeleri için okul öncesi eğitim programının tamamını kapsayan bir eğitim vermelerine gereksinim duyulmaktadır.

➤ Fonolojik farkındalık eğitimi, okuma-yazma öğretimi öncesinde ve eğitim sırasında okuma-yazma eğitimi için kritik bir bileşendir. Öğretmenlerin, öğrencilerine uygun şekilde öğrenme deneyimleri sunmaları ve işevuruk geri bildirim verebilmeleri için fonolojik farkındalık alanında yeterli eğitimin sağlandığı bir mesleki gelişim stratejisi gereklidir.

Fonoloji hakkında daha derinlemesine bilgi sahibi olan öğretmenlerin sınıf ortamında etkili erken okuryazarlık eğitimi verme olasılığı daha yüksek olacağından, eğitimcilerin de mesleki gelişimlerine yönelik eğitimlerin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir (Carroll, Gillon & McNeill, 2012). Ancak yapılan araştırmada öğretmenlerin SBF eğitimine ihtiyaç hissetme

durumları değerlendirildiğinde cevap veren 90 öğretmenin sadece %23'ünün eğitime ihtiyaç duymadığı görülmektedir. Bunun yanında daha önce sesbilgisel farkındalık eğitimi almadığını belirten öğretmenlerden %71'inin eğitime ihtiyacı olmadığını belirtmesi ise anlaşılmalıdır. Diğer taraftan bu durum SBF gelişimi hakkında bilgisi olmayan öğretmenlerin konunun önemini de farkında olmamaları sebebiyle eğitime ihtiyaç duymadıklarını düşündürmektedir. Soruyu cevaplayan öğretmenlerin 65'i (%72,2) eğitime ihtiyacı olduğunu belirtirken, dört (%4,4) öğretmen ise "olabilir" şeklinde cevap vermiştir. Öğretmenlerin ¼'ünden fazlasının eğitime ihtiyaç duyması, bu öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların sesbilgisel farkındalık yönünden yeterince destekleyemeyeceklerini de göstermektedir. Özetle, bilgi düzeyinin düşüklüğü yapılan etkinliğin niteliğini ve beraberinde katkısını azaltacak veya bu konuda etkinlik yapılmamasına sebep olacaktır. İlköğretime hazırlık ölçütleri içerisinde sesbilgisel farkındalığa yer verilme oranının düşük olması (%13,5) öğretmenlerin bilmedikleri konuda aynı zamanda yeterince etkinlik yap(a)madıklarını doğrulamaktadır. Bu durum çocukların sesbilgisel farkındalık yönünden 1. sınıfa eksik ve/ya yanlış bilgiyle başlamasına sebep olacaktır. İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin okul öncesi öğretmenlerinin uygulamalarını değerlendirdikleri çalışmaların sonuçları, bu görüşü destekler niteliktedir. Sınıf öğretmenleri büyük ölçüde okul öncesi öğretmenlerinin okula hazırlama konusunda çok değerli katkıları olduğunu düşünmektedirler. Bununla birlikte okul öncesi kurumların uyguladıkları okuma yazmaya hazırlık çalışmalarının benzer içerikte olmadığını ve standartlaşması gerektiğini vurgulamışlardır (Koçyiğit, 2009; Tantekin-Erden ve Altun, 2014; Yapıcı ve Ulu, 2010). Bunun yanında öğretmenler, okul öncesi öğretmenlerinin yaptıkları doğru uygulamaların öğrenme sürecini desteklediğini ancak yanlış uygulamaların ise ket vurduğunu belirtmişlerdir. Bu sebeple okul öncesi dönemde kazanılan yanlış alışkanlıklar ve kavram yanılgıları sınıf öğretmenlerinin bunları düzeltmek için ayrıca çaba ve zaman harcamalarına sebep olmuştur (Bozgün, ve Uluçınar-Sağır, 2018; Tantekin-Erden ve Altun, 2014). Yapıcı ve Ulu (2010)'nun

araştırmayı yürüttüğü öğretmenlerin %10'u bu sebeple “okul öncesi öğretmenleri okuma-yazmaya hazırlığı yanlış yaptıkları için bu çalışmalar yapılmamalı” cevabını vermiştir. Okul öncesi öğretmenleri ile sınıf öğretmenleri arasında karşılıklı duyarlılığın artırılmasının her iki eğitim kademesinde de eğitimin niteliğinin artırılmasında bir etken olarak düşünülebileceği görüşünde olan Yapıcı ve Ulu (2010), bunun için öğretmenlik programlarda ders içeriklerinin bölümlerin karşılıklı beklentilerinin değerlendirilmesiyle yeniden kurgulanması gerektiğini belirtmiştir. Bununla beraber Koçyiğit (2019), Türkiye'nin şartları doğrultusunda okula hazırbulunuşluk ölçütlerinin belirlenmesi ve bir kurul tarafından çocukların okul olgunluklarının değerlendirilmesi önerisinde bulunmuştur. Bu bağlamda yanlış bilgilerle okuma-yazma öğrenmeye başlayan bir çocuk için okul öncesi eğitimin zorlaştırıcı rol oynamasının kaçınılmaz olacağı düşünülmektedir.

➤ “MEB Okul Öncesi Eğitim Programında sesbilgisel farkındalığın desteklenmesi için hangi göstergelere yer verilmiştir?” sorusundan sonra dört soru daha olmasına rağmen öğretmenlerin en fazla (f=40) boş bıraktıkları soru bu soru olmuştur. Ardından gelen soruların cevaplanma sayılarının fazlalığı göz önünde bulundurulduğunda, boş bırakılma sebebinin doğrudan bilgi gerektiren bir soru olması dolayısıyla öğretmenlerin bu soruyu cevaplamaktan kaçınmaları olduğu düşünülmektedir. Eğitim planları hazırlarken her yapılan etkinliğin kazanım ve göstergeleri destekleyecek şekilde hazırlanması gerekmektedir. Kendi eğitim planlarını hazırlayan bir öğretmenin özellikle sıklıkla uyguladığı etkinliklerin kazanım ve göstergelerini kolaylıkla söyleyeceği aşikârdır. Öğretmen, kendi eğitim programını hazırlamayıp hazır bir programdan yararlansa bile programın içeriğinde sıklıkla karşılaştığı kazanım ve göstergelere aşina olacağı hatta yaptığı etkinlikleri değerlendirme sürecinde bu kazanım ve göstergelerden yararlanacağı düşünülmektedir. Bunun sonucunda öğretmenlerin kazanım ve göstergeler ile ilgili soruyu boş bırakmaları (f=40) ve “bilmiyorum” yanıtı vermeleri (f=3) o öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık

etkinliklerini yeterli sıklıkta yapmadıklarını göstermektedir. Öğretmen bu kazanım ve göstergeler ile ilgili uygulamaları zaman zaman gerçekleştirmiş olsa bile bu işleyişin öğrencilerin sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi için yeterli olmayacaktır.

Soruyu cevaplayan 68 öğretmen tarafından gösterge olarak toplam 166 yanıt verilmiştir. Ancak belirtilen bu göstergelerin $\frac{1}{4}$ 'ü 2013 OÖEP'de yer almamaktadır. Bu göstergeler arasında, programda yer almamasının yanında program kitabında eğitim sırasında yer verilmemesi gerektiği belirtilen becerilerin de bulunduğu belirlenmiştir. Programda okuma-yazma eğitiminde okuma ve yazmanın öğretilmesi amacının taşınmadığı ve harf gösterme ve yazdırma etkinliklerinin yapılamayacağı vurgulanmasına rağmen araştırmaya katılan öğretmenlerden sekizi, harfler (f=7) ve sesi yazma (f=1) ile ilgili göstergelerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Programda yer almamasına rağmen bu göstergelerin olduğunu belirten öğretmenlerinin harf öğretimi ve yazma ile ilgili etkinlikler yaptıkları açıktır. Okul öncesi öğretmenlerinin harf öğretimi ile ilgili eğitiminin olmaması yetkin olmadıkları bu konuda verdikleri eğitimin öğrenme hatalarına yol açacaktır. Bu konudaki yanlış öğrenmeler hem okuma-yazma eğitimini hem de öğrenimini zorlaştıracaktır.

➤ “*Sesbilgisi farkındalığı gösterir*” kazanımı ve bu kazanımın göstergelerine verilen cevapların frekansları; başlangıç sesi (f=36), son ses (f=15), sırayla sadece kazanım ifadesi içeren (f=7) ve uyak çalışması (f=4) olmak üzere toplam frekans 62 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık gelişimini desteklemeye yönelik göstergeler arasında uyak çalışmalarına yeterince yer vermediklerine işaret etmektedir. Ayrıca “*Söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler*” göstergesinin desteklenmesi için özellikle tekerleme, şiir, parmak oyunları, uyaklı şarkı ve kitaplardan yararlanılması gerektiği düşünüldüğünde, bu göstergenin verilmemesinin çocukların bu tür uygulamalarla yeterince desteklenmemesine yol açacağı düşünülmektedir. Bunun yanında başlangıç sesi ile ilgili göstergelerin frekansının son sesten fazla olması; bazı öğretmenlerin

sesbilgisi gelişimi için yaptığı etkinliklere yeterli süreyi ayırmaması, başlangıç seslerinin algılanmasının daha kolay olması, başlangıç seslerine ilişkin etkinlik örneklerine daha kolay ulaşabilmesi gibi sebeplerle sadece başlangıç seslerine yer verdiği anlaşılmaktadır.

Okul öncesi eğitimin amaçları içerisinde “*çocukları ilkokula hazırlamak*” yer almaktadır (MEB, 2013). Ayrıca sesbilgisel farkındalık gelişimi ile ilgili kazanımın 2005 yılında ilkokuma-yazma öğretim yönteminin değişmesinin ardından programa eklenmiş olması bu kazanımın çalışılma amacının da bu yöntemin desteklenmesi olduğunu göstermektedir. Bu sebeple okul öncesi öğretmenlerinin sesbilgisel farkındalık gelişiminin yararlarını öncelikle okuma becerilerinin gelişimine doğrudan katkı sağladığı boyutlarıyla ele almaları gerekmektedir. Ek 11 bu çerçevede değerlendirildiğinde sesbilgisel farkındalığın yararlarına ilişkin verilen cevaplar arasında sadece “okuma yazmayı öğrenme sürecine olumlu etkisi” doğrudan temel yararını işaret etmektedir. Bununla birlikte verilen 225 cevap arasında bu nedene dair frekans ise sadece 30 ile sınırlı kalmıştır.

➤ Öğretmenlere yönlendirilen “Çocuk kitapları ve çocuk şarkılarının sesbilgisel farkındalığın desteklenmesi bakımından yararlarını açıklayınız.” sorusunu 34 öğretmenin boş bırakması sebebiyle en az cevap verilen 3. soru olmuştur. Bunun yanında dört öğretmenin “bilmiyorum”, beş öğretmenin ise “etkili değil” cevabı vermesi de, öğretmenlerin yaklaşık 2/5’inin çocuk şarkıları ve kitaplarından SBF gelişimini desteklemek amacıyla yararlanmadıklarını ortaya koymaktadır. Sesbilgisel farkındalık gelişimine yararları hakkında cevap veren 67 öğretmen toplam 146 cevap vermiştir. Ancak bu cevaplar arasında sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik 24 öğretmenin verdiği sadece 30 cevap yer almıştır. Bu sayı öğretmenlerin yalnızca %21,6’sının doğrudan sesbilgisel farkındalığını desteklemek için çocuk kitapları ve çocuk şarkılarından yararlandığını göstermiştir. Öğretmenler ses ile ilgili çalışmalar yaparken özellikle uyak ve sesi hissettirme çalışmaları sırasında işitsel materyallere ihtiyaç duyacaktır. En kolay ulaşılabilen ve en yaygın olarak yararlanılan işitsel materyaller

olan çocuk kitapları ve şarkılarının sesbilgisel farkındalık yönünden yararlarının bilinmemesi aslında öğretmenlerin bu eğitimi etkin olarak gerçekleştir(e)mediklerine de işaret etmektedir.

Bunun yanında “Bilişsel gelişimi desteklemesi”(f=15), “Sözcük dağarcığını geliştirmesi”(f=14), “Kalıcı öğrenme sağlaması“(f=6), ”Öğrenmeyi kolaylaştırması”(f=6), “Sosyal duygusal gelişimini desteklemesi”(f=6) “olumlu etkisinin olması”(f=4) cevapları çocuk kitaplarının ve şarkılarının okul öncesi dönem çocuklarına yararlarını açıklamaya yönelik verilebilecek cevaplardır. Bu tür cevaplar kitap ve şarkılardan özel olarak sesbilgisel farkındalık gelişimini desteklemek amacıyla yararlanıldığını göstermemektedir. Cevaplar arasında dolaylı yoldan sesbilgisel farkındalık gelişimini destekleyebilecek beceriler de yer almasına rağmen bu cevapları veren öğretmenlerin SBF gelişimine kitap ve şarkıların etkisi konusunda bilgileri olduğu sonucuna ulaşamamıştır.

“Dil becerilerinin gelişiminin desteklenmesi”(f=30) başlığa altında toplanan cevapların 18’inde konuşma becerisi ve telaffuzun gelişmesinden bahsedilmesi aslında sesbilgisel farkındalık gelişiminin öğretmenler tarafından farklı algılandığını göstermektedir. Sesbilgisel farkındalığı geliştirmek için sadece sesin doğru telaffuz edilmesine yönelik etkinlikler yapan bir öğretmenin bu becericiyi sağlayan çocukların sesbilgisel farkındalık yönünden ilkokuma-yazma eğitimi almaya hazır olduklarını düşünmeleri doğal bir sonuç olacaktır. Bunun neticesinde öğretmen kendi bilgi eksikliğini de fark edemeyecek ve bu konuya ilişkin kendini geliştirmeye çalışmayacaktır.

Öğretmenlerin etkinlik türlerine ilişkin görüşlerinin incelendiği araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin en sık uyguladıkları etkinlik türlerinin kendi ilgi alanları ile bağlantılı olduğu görülmüştür bunun yanında öğretmenler kendini başarısız hissettikleri etkinlik türlerini daha az uygulamak istemektedirler (Kılıç, Tunçeli ve Ünsal, 2020). Bu durum öğretmenlerin uygulamalarında kazanım ve göstergelerin önem düzeylerinden çok kendini yeterli hissettikleri etkinliklere yöneldiğini düşündürmektedir. Ancak okul öncesi

öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerini öğretiminin önemine ilişkin farkındalık düzeylerinin yüksek olması durumunda çocuklar için daha etkin öğrenme fırsatları sağladıkları ortaya konulmuştur (Scull, Nolan & Raban, 2012). Ayrıca Balcı, Gündoğdu ve Çelik (2012), öğretmenlerin önemli bulsalar da sınıf içerisinde gerçekleştirmede zorlandıkları kazanım ve göstergelerin bulunduğunu ve öğretmenlerin hizmetiçi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

5.1.2 Sesbilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Kazanım ve Göstergeler ile İlgili Öğretmenlerin Yaptıkları Uygulamalar

➤ Öğretmenlere yönlendirilen “Okumaya hazırlık çalışmalarını desteklemek amacıyla hangi etkinlikleri yapıyorsunuz?” sorusuyla, okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları içerisinde sesbilgisel farkındalık gelişimine yönelik etkinliklere ne düzeyde yer verildiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Soruya 106 öğretmen tarafından verilen 330 cevap değerlendirilmiş, sesbilgisel farkındalık gelişimine dair etkinliklerin yer aldığı “işitsel algı/sesbilgisel farkındalık çalışmaları” başlığı altında yer alan sadece 55 cevabın bulunduğu belirlenmiştir. Buradan hareketle okumaya hazırlığa yönelik öğretmenler tarafından uygulanan etkinlikler içerisinde sesbilgisel farkındalık gelişimine yönelik etkinliklerin %16,7 ile sınırlı kaldığı görülmüştür. Bunun sonucunda; öğretmenlerin 2018 Türkçe Dersi Öğretimi Programı’nda yer alan ilkokuma yazma öğretim yöntemi içerisinde okumaya hazırlık sürecinin içerisinde doğrudan bahsedilen ve OÖEP içerisinde 2006 yılından bu yana kazanım olarak yer almış bu becerinin öneminin öğretmenler tarafından yeterince bilinmediği sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de konuyla ilgili olarak yapılan araştırmalar da bu sonucu destekler niteliktedir. (Akdal, 2020; Deretarla Gül ve Bal, 2006; Ergül ve ark., 2014; Parpucu, 2020) Benzer şekilde uluslararası alanyazın da öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık bilgisinin yeterli olmadığını ortaya koymaktadır (Campbell, 2018, Cheesman vd., 2009; Cunningham & Zibulsky, 2009; Mather, Bos, & Babur, 2001).

➤ Şüphesiz ki ülkemizde yer alan eğitim kurumları eşit imkânlarla sahip değildir. Her kurum; fiziki imkânları, maddi imkânları, velilerinin sosyo-ekonomik durumu, velilerin öğrenim düzeyi, öğretmenlerin öğrenim düzeyleri ve aldıkları eğitimin niteliği, çevre şartları vb. sebebiyle kendine has özellikler taşımaktadır. Dolayısıyla öğretmenler de bir becerinin eğitimini gerçekleştirirken farklı süreçlerden geçeceklerdir. Öğretmenlerin yaptıkları uygulamaları değerlendirirken, yaptıkları uygulamaların niteliğini değiştirecek sorunlarla karşılaşp karşılaşmadıklarını değerlendirmek amacıyla okuma-yazmaya hazırlık sürecini aksatacak bir sorunla karşılaşp karşılaşmadıkları soruldu. Öğretmenlerin belirttikleri sorunların detaylı olarak yer aldığı tablo (Ek 16) incelendiğinde sadece “çocuğun dil gelişiminden kaynaklanan sorunlar” başlığı altında öğrencilerin sesbilgisel farkındalık gelişimini etkileyecek sorunların yer aldığı ve bunların beş öğretmen tarafından dile getirildiği görülmüştür. Belirtilen bu sorunların çocuğun dil gelişimi ile ilgili olması dolayısıyla, araştırma açısından anlamlı olmadığı görülmüştür.

Ancak doğrudan sesbilgisel farkındalık yönünden olmasa da “öğretmeden kaynaklanan sorunlar” içerisinde yer alan; “tek başıma hazırlık aşamalarında zorlanıyorum” (f=2), “kişisel olarak vermekten biraz çekindiğim bir konu” (f=1), “sistemdeki değişiklikleri takip etmekte zorlanıyorum” cevapları ve bu cevapları veren dört öğretmenin okuma-yazmaya hazırlık eğitimi sürecinde kendilerini yetkin görmedikleri bilgisini vermektedir. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde öğretmenlerin SBF gelişimi ile ilgili eksik ve/ya yanlış bilgilerinin olduğu sonucuna defalarca ulaşılmamasına rağmen okuma-yazmaya hazırlık sürecinde öğretmenlerin sadece %3,6'sının kendisinden kaynaklanan bir sorun olduğunu söylediği görülmektedir. Buradan hareketle konu hakkında yeterince bilgileri olmadığı halde öğretmenlerin birçoğunun kendisini yetersiz hissetmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bunun yanında Ağgöl-Yalçın ve Yalçın (2018), okul öncesi eğitim programı ve programı uygularken karşılaşılan sorunlara yönelik 82 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirdiği çalışmada,

öğretmenlerin %22'sinin programda yer alan kazanım ve göstergeleri anlaşılır bulmadıkları ve %13'ünün okuma yazmaya hazırlık çalışmalarını uygulanması ve çocuklar tarafından da kavranmasının zor olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Köksal, Balaban-Dağal ve Duman (2016), okul öncesi öğretmenlerinin sadece yarısının kazanım ve göstergeleri gerçekleştirilmede sorun yaşamadığını ifade ettiklerini belirtmiş ve sorunların çözümü için hizmetiçi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Ağgül-Yalçın, Yalçın (2018) ve Köksal, Balaban-Dağal ve Duman (2016)'ın yaptıkları araştırmaların aksine bu çalışmada öğretmenlerin kazanım ve göstergeler hakkında bir sorun yaşadıklarını ifade etmediklerinin görülmesi, okuma-yazmaya hazırlık sürecini kazanım ve göstergelerden bağımsız olarak değerlendirdikleri olarak düşünülmektedir. Akdal (2020)'in çalışmasının sonuçlarına bakıldığında, öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık becerilerinin kazandırılması sürecinde karşılaştıkları sorunlar arasında çocuklara sesbilgisel farkındalık becerilerinin kazandırılmasında zorlukla karşılaşmalarının yer aldığı görülmüştür. Buna rağmen araştırma bulgularında sesbilgisel farkındalık gelişimine dair sorun belirtilmemiş olması öğretmenlerin büyük ölçüde sesbilgisel farkındalık gelişiminin okuma-yazma öğrenme ve öğretim sürecindeki önemini bilinmediğine işaret etmektedir.

Muhakkak ki bir bilgiye ulaşmak için çabalamak öncelikle o bilginin eksikliğini fark etmekle başlayacaktır. Çocuklar için olduğu gibi öğretmenlerin de yanlış bilgileri daha sonraki öğrenmelerine ket vuracaktır. Doğru etkinlikler yaptığını ve çocukların ilkökula hazır olduğunu düşünen bir öğretmenin, öğrenmek için bir talepte bulunmaması da olağan bir durum olarak karşımıza çıkmıştır. Ayrıca sorunun çözümü için araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece birinin hizmetiçi eğitime ihtiyacı olduğunu belirtmiş olması da bu bulguyu desteklemektedir. Bunun yanında 65 öğretmenin bu sorudan sonra karşılaştıkları “*SBF eğitime ihtiyacınız var mı?*” sorusuna evet yanıtı vermiş olması; SBF gelişimi sorulduğunda eksiklikleri olduğunu farkettilerini fakat okuma-yazma hazırlık süreci ile ilgili

soru sorulduğunda sesbilgisel farkındalık eğitimini düşünmedikleri için eğitim ihtiyaçlarını belirtmedikleri düşünülmektedir. Sesbilgisel farkındalık gelişimi ilkokula hazıroluşluk düzeyinde değerlendirildiğinde araştırmaya katılan 111 öğretmenden sadece 15'i tarafından dile getirilirken (Tablo 26), okumaya hazırlığa yönelik öğretmenler tarafından uygulanan etkinlikler içerisinde sesbilgisel farkındalık gelişimine yönelik etkinliklerin %16,7 (Tablo 33) ile sınırlı kaldığı da bu düşünceyi destekler niteliktedir.

“*Sesbilgisel farkındalığı geliştirebilmek amacıyla yaptığınız etkinlik türlerini belirtir misiniz?*” sorusuna 86 öğretmen tarafından cevap verilmiş, cevaplar 2013 OÖEP’de yer alan etkinlik gruplarına göre düzenlenmiş ve cevaplar bu gruplara uygun olarak dağıtıldığında 220 cevap elde edilmiştir. Verilen cevaplar arasında en yüksek frekansları okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları (% 44,6) ve Türkçe etkinlikleri (%20,6) oluşturmaktadır. Kendi içlerinde de gruplara ayrılan bu iki etkinlik türü içerisinde sesbilgisel farkındalığı doğrudan destekleyecek olan etkinlik türlerinin işitsel algı/SBF çalışmaları (f=58) ve dinleme becerisi çalışmaları (f=19) olduğu belirlenmiştir. Bu durumda öğretmenlerin uyguladıkları etkinlik türlerinin 1/3’ünün doğrudan SBF gelişimine destek olacağı söylenebilir. Bu oran öğretmenlerin SBF gelişimine yönelik bilgilerinin değerlendirildiği sorulara göre daha yüksek olmakla birlikte muhakkak ki yeterli değildir. Balcı, Gündoğdu ve Çelik (2012)’in Türkiye’de ve Miglis Sandvik, Van Daal ve Adèr (2014)’in ise Norveç’te, yaptıkları araştırmalarda okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde okuryazarlık konusunu önemli bulmalarına rağmen, araştırma bulguları ile benzer şekilde bu tür etkinliklere harcadıkları zamanın sınırlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Tuğluk, Kök, Koçyiğit, Kaya ve Gençdoğan (2008)’ da öğretmenlerin okuma-yazmaya hazırlık çalışmalarında sözlü olarak yapılan ses çalışmalarına yeterince yer verilmediğini belirtmiştir.

10 öğretmen tarafından SBF etkinlik türleri arasında yer verilen “harf yazma/tanıma ve isim yazma/tanıma çalışmaları”(f=12) ise önkoşul gerçekleşmeden harf eğitiminin

verilmesi sebebiyle okul öncesi eğitim sürecindeki yanlış öğrenmeler nedeniyle ilkokuma yazma öğrenmede sorun yaşayan çocuklar olacağını göstermektedir. Planlı bir eğitim sisteminde bir eğitim basamağının bir üstteki basamağa geçişi kolaylaştırması beklenir fakat eğitim sürecindeki hatalı uygulamalar şüphesiz ki sadece o öğrenme basamağını değil öğrencinin sonraki öğrenim basamaklarını da olumsuz olarak etkileyecektir.

➤ Ek 18’de öğretmenlerin sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik uyguladıkları bir etkinliğin adımları gösterilmiş, Tablo 11’de ise 2018 TDÖP içerisinde açıklanan SBF gelişim aşamaları gruplanarak bulgular oluşturulmuştur. 84 öğretmenden alınan 300 cevaptaki 235 etkinlik sesbilgisel farkındalık gelişimine yönelikken 36’sı “diğer etkinlikler” ve 29’u ise harfleri tanıma ve yazma etkinlikleridir. Bunun yanında öğretmenlerin verdikleri cevaplarının %78,33’ünün sesbilgisel farkındalığı desteklemeye uygun olduğu görülmektedir. Bu oran öğretmenlerinin uygulama hususunda daha yetkin olduklarını ancak uygulamada yaptıklarını yazılı olarak ifade etmekte zorlandıklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte SBF eğitiminin aşamalarıyla belirten öğretmenlerin örneklerinde dinleme eğitimi, sesi hissetme, tanıma, ayırt etme basamaklarından kaçına yer verdikleri incelendiğinde etkinliklerinde dört basamağın tamamına yer veren sadece iki öğretmen olduğu görülmüştür. Fakat cevap veren 84 öğretmenin 80’inin en azından sesbilgisel farkındalık gelişimine yönelik bir basamağa yer vermiş olması olumlu olarak değerlendirilmiştir. Etkinlikte yer verilen basamak sayısı ile harf eğitimi belirten öğretmen sayıları karşılaştırıldığında; basamak sayısı arttıkça harf eğitimi verme durumunun azaldığı tespit edilmiştir. Bu durum daha nitelikli etkinlik planları yapabilen öğretmenlerin daha az “yanlış uygulama” gerçekleştirdiğini göstermektedir. Bunların yanı sıra öğretmenlerin cevaplarına bakıldığında, bir öğretmenin “elektroy” isminde çocukların cevapları ellerindeki kumandalarla verdikleri ve ardından doğru ve yanlış cevap verenlerin fotoğraflarının tüm sınıfça ekranda görüldüğü interaktif bir uygulama yaptığı görülmektedir. Bu tür yaklaşımların

öğrencilerin neden o cevabı seçtiğine dair değerlendirme yapılmadan arkadaşlarının önünde kendini kötü hissetmesine yol açarak çok erken basamaklarda sadece bu nedenle zorbalığa uğramasına bile yol açabileceği düşünülmektedir.

5.1.3 Öğretmenlerin Soruları Cevaplama Dağılımlarına Yönelik Tartışma

➤ Açık uçlu soruların yer aldığı bir çalışmanın yürütülmesi hem çalışmaya katılmayı kabul edecek kişilerin bulunması hem de verilen anketi tüm katılımcıların sıkılmadan tamamlayamaması gibi zorluklara sebep olmuştur. Bu sebeple boş bırakılan soru sayıları değerlendirilirken sorular değerlendirildikleri değil soruldukları sıraya göre dizilmiştir. Buna rağmen boş bırakılma sayılarının düzgün dağılım göstermemesi öğretmenlerin büyük birçoğunun son soruya kadar geldiklerini fakat bilmedikleri soruları boş bıraktıklarını göstermektedir.

“Bilmiyorum” cevabı verilen ve ile boş bırakılan soruların sayıları birlikte değerlendirildiğinde en yüksek frekansın ilk iki sorunun “*MEB Okul Öncesi Eğitim Programında sesbilgisel farkındalığın desteklenmesi için hangi göstergelere yer verilmiştir?*”(f=43) ve “*MEB’in (1. sınıf öğrencileri için) ilkokuma-yazma öğretimi için belirlediği yöntem nedir?*” (f=42) olduğu belirlenmiştir. Sesbilgisel farkındalık gelişimi ile ilgili sorulardan en çok yanıtlanan soru ise öğretmenlerin aldıkları eğitime ilişkin kişisel bilgilerinin olması aslında öğretmenlerin soruları cevaplamaktan değil yanlış cevap vermekten kaçındıklarını göstermektedir.

➤ Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin sesbilgisel farkındalık becerileri ile ilgili yeterli alan ve uygulama bilgisinin sahip olmadığı görülmüştür (Akdal, 2020; Deretarla-Gül ve Bal, 2006; Ergül vd., 2014; Parpucu, 2020). Erken dönemde kazandırılması gereken ve ilkokuma-yazma eğitimi için ihtiyaç olan bu becerilerin öğretmenler tarafından bilinmiyor ve uygulanmıyor olması çocukların akademik ve okul başarılarında sorunlara yol açmaktadır (Parpucu, 2020). Erken okuryazarlık bilgi

düzeyleri yüksek olan öğretmenler, erken okuryazarlık becerilerini geliştirmeyi hedefleyen uygulamalara daha sık yer vermektedirler (Ergül vd., 2014; Deretarla Gül ve Bal, 2006).

Özetle yapılan araştırmanın sonuçları alan yazınla paralellik göstermekte ve okul öncesi öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık becerisi ile ilgili bilgi ve uygulama eksikliklerinin bulunduğunu ve bu durumun uygulama hatalarına sebep olduğunu ortaya koymaktadır.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçlarına dayanarak sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi için aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- 2006 okul öncesi eğitim programında çocuğun okul öncesi eğitime katılımını etkileyen fiziksel faktörlerden birinin çocuğun işitme açısından sağlıklı olması olduğu belirtilmiştir. Fakat işitme sorunu yaşayan çocukların daha önceden tespit edilmiş ve raporlanmış olmamaları durumunda öğretmenin bu durumdan haberdar olması mümkün görülmemektedir. Ayrıca öğretmenin öğrencilerinin işitme durumlarını nasıl değerlendireceklerine dair bir bilgi verilmemiştir. Çocukların işitme durumlarının bir uzman tarafından değerlendirilmesi ve okula başlarken istenilen sağlık raporlarına işitme durumu değerlendirilmesinin de eklenmesi, çocuğun eğitim sürecine katılımını doğrudan etkilediği gibi sesbilgisel farkındalık becerisinin geliştirilmesi açısından da önem taşımaktadır.
- Öğretmenlerin okuma-yazmaya hazırlık ve sesbilgisel farkındalık becerileri ile ilgili eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla hizmetiçi eğitimlerin düzenlenmesi,
- Öğretmenlerin sesbilgisel gelişimle ilgili doğru bilgiye ve etkinlik örneklerine ulaşmalarını sağlamak amacıyla eğitime katılamayacak hem resmi hem özel kurumlarda görev yapan öğretmenlerin ulaşabileceği bir bilgi kitapçığı ve etkinlik havuzu oluşturulması,

- Covid-19 salgını sürecinde anaokulu öğrencilerine uzaktan eğitim sağlanması için TRT EBA Anaokulu’nda yayınlanmış olan etkinlik örneklerinin kazanım ve göstergelere göre düzenlenerek bir arama arşivinin oluşturulması. Öğretmenlerin ihtiyacı olan kazanım ve göstergelerle ilgili etkinlik videolarına ulaşmasının sağlanması,
- Üniversitelerin okul öncesi eğitimi lisans programlarına zorunlu ders olarak içeriğinde sesbilgisel farkındalığın detaylı olarak yer aldığı ve ilkokuma-yazma eğitimi hakkında bilgilerin verildiği bir “erken okuryazarlık eğitimi” dersinin eklenmesi,
- Ulaşılabilir materyaller ve somut etkinliklerle oyun temelli oluşturulmuş ve tüm eğitim dönemini kapsayan sistematik bir okuma yazmaya hazırlık ve sesbilgisel farkındalık gelişimi programı oluşturulması,
- Sesbilgisel farkındalık çalışmalarında yararlanılabilecek çocuk kitapları, hikâyeleri, şarkıları ve tekerlemeleri ile ilgili araştırmalar yürütülmesi, MEB’in bu araştırmaları teşvik etmesi ve araştırma sonuçlarına öğretmenlerin ulaşmasının sağlanması,
- Veliler için etkileşimli kitap okuma, çocuk kitapları ile sesi hissettirme çalışmaları, çocuk şarkıları ve kitaplarıyla yapılabilecek etkinlik vb. konularda eğitim videolarının yayınlanması,
- Çocukların kelime haznelerini geliştirmek ve ses çalışmalarında kelimeleri örneklendirmelerini kolaylaştıracak hem günlük hayatta zaman geçirdikleri hem de merak ettikleri mekânların, resimlerinden oluşan bir görsel ansiklopedi çalışması yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Acarlar, F., Ege, P., & Turan, F. (2002). Türk Çocuklarında Üst Dil Becerilerinin Gelişimi ve Okuma İle İlişkisi. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 17(50), 63-73.
- Ağgöl Yalçın, F., & Yalçın, M. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitimin Sorunlarıyla İlgili Görüşleri: Ağrı İli Örneği. *İlköğretim Online*, 17 (1), 367-383.
- Akdal, D. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sesbilgisel Farkındalık Kavramına Yönelik Bilgi Düzeyleri ve Sınıf İçi Etkinlikler. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 6 (2), 496-515.
- Akdal, D., & Kargın, T. (2019). Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Desteklemeye Yönelik SESFAR Müdahale Programının Etkililiğinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), 2609-2622. doi:10.24106/kefdergi.3459
- Aktan, E. (1996). *Çocuğun Dil Gelişiminde Fonolojik Duyarlılığın (Sesbirim Duyarlılığı) Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aktan, E., & Oktay, A. (2013). Çocuğun Dil Gelişiminde Fonolojik Duyarlılığın (Sesbilgisel Duyarlılığın) Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(9), 1-28.
- Akyüz, E., & Doğan, Ö. (2019). Kendiliğinden Ortaya Çıkan Okuryazarlık Becerilerinin Okul Öncesi Dönemdeki Gelişimi: 36-71 Aylık Türk Çocukları Örneklemi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199), 193-222. doi:10.15390/EB.2019.7956
- Altınkaynak, Ş. Ö. (2019). Okul Öncesi Dönemde Erken Okuryazarlık Becerilerinin Gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 37-49.
- Anthony, J. L., & Francis, D. J. (2005). Development of Phonological Awareness. *SAGE Journals*, 14(5), 255-259. doi:https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.0963-7214.2005.00376.x

- Anthony, J. L., Lonigan, C. J., Driscoll, K., Phillips, B. M., & Burgess, S. R. (2003). Phonological Sensitivity: A Quasi- Parallel Progression Of Word Structure Units And Cognitive Operations. *Reading Research Quarterly*, 38(4), 470-487.
- Babayiğit, Ö., & Erkuş, B. (2017). İlk Okuma Yazma Öğretimi Sürecinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2).
doi:10.17556/erziefd.334982
- Balcı, A., Gündoğdu, K., & Çelik, N. (2012). Okul Öncesi Eğitim Programına İlişkin Bir İhtiyaç Analizi Çalışması. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 10-24.
- Bayraktar, V., & Temel, F. (2014). Okuma-Yazmaya Hazırlık Eğitim Programı'nın Çocukların Okuma-Yazma Becerilerine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 08-22.
- Berg, M., & Stegeman, T. (2003). The Critical Role of Phonological and Phonemic Awareness in Reading Success: A Model for Early Literacy in Rural Schools. *Aural Special Education Quarterly*, 22(4), 47-54.
- Bozgün, K., & Uluçınar Sağır, Ş. (2018). Okuma Yazmayı Öğrenme Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Etkisi. 2. *International Symposium on Innovative Approaches in Scientific Studies (ISAS 2018)* (3), 1110-1115.
- Brady, S., Fowler, A., Stone, B., & Winbury, N. (1994). Training Phonological Awareness: A Study with Inner-City Kindergarten Children. *Annal of Dyslexia*, 44, 26-59.
doi:10.1007/BF02648154
- Bruck, M., Genesee, F., & Caravolas, M. (1997). *A Cross-Linguistic Study Of Early Literacy Acquisition*. In B. A. Blachman (Ed.), *Foundations Of Reading Acquisition And Dyslexia: Implications For Early Intervention*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

- Büyüktaşkapu, S. (2012). Mountain Shadows Fonolojik Farkındalık Ölçeğinin (MS-PAS) Türkçe'ye Uyarlanması Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 509-518.
- Campbell, S. (2018). Teaching phonics without teaching phonics: Early childhood teachers' reported beliefs. *Journal of Early Childhood Literacy*, 4, 783–814.
- Carroll, J., Gillon, G., & McNeill, B. (2012). Explicit Phonological Knowledge of Educational Professionals. *Asia Pacific Journal of Speech, Language and Hearing*, 15(4), 231-244.
- Chard, D. J., & Dickson, S. V. (1999). Phonological Awareness: Instructional and Assessment Guidelines. *Intervention In School And Clinic*, 34(5), 261-270.
doi:<https://doi.org/10.1177%2F105345129903400502>
- Cheesman, E. A., McGuire, J. M., Shankweiler, D., & Coyne, M. (2009). First-Year Teacher Knowledge of Phonemic Awareness and Its Instruction. *Teacher Education and Special Education*, 32 (3), 270-289.
- Cheung, H., Chen, H.-C., Lai, C. Y., Wong, O. C., & Hills, M. (2001). The development of phonological awareness: Effects of spoken language experience and orthography. *Elsevier*, 81, 227-241. doi:[https://doi.org/10.1016/S0010-0277\(01\)00136-6](https://doi.org/10.1016/S0010-0277(01)00136-6)
- Core, C. W. (2004). *Phonological Awareness Skills In Kindergarten Children With And Without Phonological Impairment*. University of Florida. Florida: ProQuest Information and Learning Company.
- Cunningham, A. E., Etter, K., Platas, L., Wheeler, S., & Campbell, K. (2015). Professional Development in Emergent Literacy: A Design Experiment of Teacher Study Groups. *Early Childhood Research Quarterly* (31), 62-77.

- Cunningham, A. E., Zibulsky, J., & Callahan, M. D. (2009). Starting small: Building preschool Teacher Knowledge that Supports Early Literacy Development. *Read Writ* (22), 487-510.
- Daniel, M., & Reynolds, M. E. (2007). Phonological Awareness Instruction: Opinions and Practices of Educators and Speech-Language Pathologists. *CICSD*, 34, 106-117.
- Demirtaş, Ç. P., & Ergül, C. (2020). Düşük Okuma Başarısı Gösteren Çocuklarda Okuma, Sesbilgisel Farkındalık, Hızlı İsimlendirme ve Çalışma Belleği Becerilerinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(32), 1-32. doi:DOI: 10.30964/auebfd.479111
- Deretarla Gül, E., & Bal, S. Anasınıfı Öğretmenlerinin Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına İlişkin Bakış Açıları, Sınıf İçi Kullanılan Materyal ve Etkinlikler İle Çocukların Okuma Yazmaya İlgilerinin İncelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1 (2), 33-51.
- Durgunoğlu, A. Y., & Öney, B. (2002). Phonological Awareness İn Literacy Acquisition: It's Not Only For Children. *Scientific Studies of Reading*, 6(3), 245-299.
- Durgunoğlu, S. Y., & Öney, B. (1999). A Cross-Linguistic Comparison Of Phonological Awareness And Word Recognition. *Reading and Writing*, 11(4), 281-299.
- Emir, C., Girgin, M. C., & Karasu, H. P. (2015). Kaynaştırma ve Genel Eğitim Öğretmenlerinin Sesbilgisel Farkındalığa İlişkin Öğretim Etkinliklerini Kullanımlarının İncelenmesi. *Journal of Education & Special Education Technology*, 1(1), 15-33.
- Erdoğan, Ö. (2011). İlk Okuma-Yazma Süreci İçin Önemli Bir Beceri: Fonolojik Farkındalık. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 161-180.

- Ergül, C., Karaman, G., Akoğlu, G., Tufan, M., Dolunay Sarıca, A., & Bahap Kudret, Z. (2014). Early Childhood Teachers' Knowledge and Classroom Practices on Early Literacy. *İlköğretim Online*, 13 (4), 1449-1472.
- Gorman, B. K., & Gillam, R. B. (2003). Phonological awareness in Spanish: A tutorial for speech-language pathologists. *The Speech Pathology and Audiology Faculty Research and Publications*, 25(1), 13-22.
doi:<https://doi.org/10.1177%2F15257401030250010301>
- Goswami, U., & Bryant, P. (1990). Phonological Skills And Learning To Read. *Routledge*, 174.
- Gökkuş, I., & Akyol, H. (2020a). Ses Bilgisi Farkındalık Programının Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sesbilgisel Farkındalık Becerilerinin Gelişimine Etkisi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(1), 308-331.
- Gökkuş, I., & Akyol, H. (2020b). Sesbilgisel Farkındalık Öğretiminin, Erken Okuryazarlık Becerilerinin Gelişimine Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 368-385.
- Güldenoğlu, B., Kargın, T., & Ergül, C. (2016). Sesbilgisel Farkındalık Becerilerinin Okuma ve Okuduğunu Anlama Üzerindeki Etkisi: Boylamsal Bir Çalışma. *İlköğretim Online*, 15(1), 251-272. doi:<https://doi.org/10.17051/io.2016.25973>
- Güldenoğlu, B., Kargın, T., Gengeç, H., & Gürbüz, M. (2019). Okuma Sürecinde Dil Temelli Becerilerin Önemi: Dil – Okuma İlişkisine Yönelik Bulgular. *Turkish Journal of Special Education*, 1(1), 1-27. doi:[10.37233/TRSPED.2019.0101](https://doi.org/10.37233/TRSPED.2019.0101)
- Huang, H. S., & Hanley, J. R. (1994). Phonological awareness and visual skills in learning to read Chinese and English. *Elsevier*, 54, 73-98. doi:[https://doi.org/10.1016/0010-0277\(94\)00641-W](https://doi.org/10.1016/0010-0277(94)00641-W)
- Irvine-App, L. (2002). *Phonological Awareness Interventions To Promote Reading Success In Kindergarten*. University of Lethbridge. Lethbridge: Faculty of Education.

- İslamoğlu Külte, Ş. (2019). *2-6 Yaş Arası Down Sendromlu Bireyler İle Normal Gelişim Gösteren Bireylerin Fonolojik Farkındalık Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Özel Eğitim. Konya: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Jaskolski, J. E. (2013). *Effects of Phonological Awareness Training on Early Childhood Educators' Knowledge, Instructional Practice and Student Outcomes*. Doktora Tezi, Cardinal Stritch University, Milwaukee.
- Joseph K., T., & Patricia G., M. (1999). *Assessment and Instruction in Phonological Awareness*. Florida: Bureau of Instructional Support and Community Services, Florida Department of Education.
- Kaiser, H. (2016, December 21). Roles and Responsibilities of Speech-Language Pathologists with Respect to Literacy in Children and Adolescents in California. California, ABD: CSHA Literacy Task Force.
- Kalburan, F. N. (2018). *Şiir Odaklı Destekleyici Eğitim Programının Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının Fonolojik Farkındalıklarına Etkisi*. Pamukkale Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi Bölümü. Denizli: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karakelle, S. (2004). Fonolojik Farkındalık ve Harf Bilgisinin İlkokuma Becerisi Üzerindeki Etkisi. *Psikoloji Çalışmaları*, 24(0), 45-56.
- Karaman, G., & Güngör Aytan, A. (2016). Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı'nın (EOBDA) Geliştirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 516-541. doi:http://dx.doi.org/10.17860/efd.02080
- Karaman, G., & Üstün, E. (2011). Anasınıfına Devam Eden Çocukların Fonolojik Duyarlılıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 267-278.
- Kargın, T., Ergül, C., Büyüköztürk, Ş., & Güldenoğlu, B. (2015). Anasınıfı Çocuklarına Yönelik Erken Okuryazarlık Testi (EROT) Geliştirme Çalışması. *Ankara Üniversitesi*

Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 16(3), 237-268.

doi:10.1501/Ozlegt_0000000231

Kargın, T., Güldenoğlu, B., & Ergül, C. (2017). Anasınıfı Çocuklarının Erken Okuryazarlık Beceri Profili: Ankara Örneklemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 18(1), 61-87.* doi:10.21565/ozelegitimdergisi.299868

Kargın, T., Güldenoğlu, B., & Ergül, C. (2017). Anasınıfı Çocuklarının Erken Okuryazarlık Beceri Profili: Ankara Örneklemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 18(01), 61-87.*

Karip, E., & Köksal, K. (1996). Etkili Eğitim Sistemlerinin Geliştirilmesi. *Eğitim Yönetimi, 2(2).*

Kartal, H., & Güner, F. (2016). Okul Öncesi Eğitim Programı Etkinlik Kitabındaki Etkinliklerin Ses Bilgisi Farkındalığı Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5(1), 14-30.*

Kazanoğlu, D., Doğan, M., & Ünal Logacev, Ö. (2019). Türkçe Fonolojik Farkındalık Testi: Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Orijinal Araştırma.* doi:10.5336/healthsci.2019-70156

Kılıç, Z., Tunçeli, H. İ., & Ünsal, F. Ö. (2021). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretim Süreçlerinde Uygulamayı Tercih Ettikleri Etkinlik Türlerine İlişkin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 54 (1), 69-90.*

Koçyiğit, S. (2009). *İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin ve Ebeveynlerin Görüşleri Işığında Okula Hazır Bulunuşluk Olgusu ve Okul Öncesi Eğitime İlişkin Sonuçları.* Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Konya.

- Köksal, O., Balaban Dağal, A., & Duman, A. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programı Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi. *International Journal of Social Science* (46), 379-394.
- Lane, H. B., Pullen, P. C., Eisele, M. R., & Jordan, L. (2002). Preventing Reading Failure: Phonological Awareness Assessment and Instruction. *Preventing School Failure*, 46(3), 101-110.
- Mather, N., Bos, C., & Babur, N. (2001). Perceptions and Knowledge of Preservice and Inservice Teachers About Early Literacy Instruction. *Journal of Learning Disabilities*, 34 (5), 472-482.
- McBride-Chang, C., Bialystok, E., Chong, K. K., & Li, Y. (2004). Levels of phonological awareness in three cultures. *Elsevier*, 89, 93-111. doi:doi:10.1016/j.jecp.2004.05.001
- McCutchen, D., Abbott, R. D., Green, L. B., & Beretvas, S. N. (2002). Beginning Literacy: Links Among Teacher Knowledge, Teacher Practice and Student Learning. *Journal of learning disabilities*, 35 (1), 69-86.
- McLachlan, C., & Arrow, A. (2010). Alphabet and phonological awareness: Can it be enhanced in the early childhood setting? *International Research in Early Childhood Education*, 1(1), 84-94.
- McLachlan, C., & Arrow, A. (2014). Promoting Alphabet Knowledge and Phonological Awareness in Low Socioeconomic Child Care Settings: A Quasi Experimental Study in Five New Zealand Centers. *Read Writ*, 27 (5), 819-839.
- MEB. (2021, 06 27). <http://oygm.meb.gov.tr/www/hizmetici-egitim-planlari/icerik/28> adresinden alındı
- Miglis Sandvik, J., Van Daal, V. H., & Ade`r, H. J. (2014). Emergent Literacy: Preschool Teachers' Beliefs and Practices. *Journal of Early Childhood Literacy*, 14 (1), 28-52.

- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (Cilt II). London: Sage Publication.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2004). *36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı Ve Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)*. Ankara: Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı Etkinlik Kitabı*. Ankara: Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurum Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). *Türkçe Dersi 1-8. Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Okula Uyum Haftası*. Ankara: Temel Eğitim Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Öğretmenler İçin Etkinlik Kitabı*. İzmir: Devlet Kitapları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (b.t.). *Hizmetiçi Eğitim Planları*. 06 21, 2021 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü:
http://oygm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=28 adresinden alındı
- Mohammed, F. O. (2014). The Use of Phonological Awareness Skills in Teaching Phonetics and Phonology for University Students. *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, 19(1), 101-116.

- Mohammed, F. O. (2014). The Use Of Phonological Awareness Skills In Teaching Phonetics And Phonology For University Students. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 19(1), 101-106.
- Nas, R. (2001). *Metinlerle İlkokuma-Yazma Öğretimi*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Neilson, R. (2021, 06 29). <https://www.pall.asn.au/wp-content/uploads/2015/09/Phonological-Awareness.pdf> adresinden alındı
- NSW Department of Education and Training. (2009). *From Assesment To Programming Assisting students requiring additional support in reading*. Parramatta: Disability Programs Directorate: Learning Assistance Program.
- Özata, H., & Haznedar, B. (2018). İlköğretim İkinci Sınıfta Akıcı Sözcük Okuma ve Okuduğunu Anlamayı Etkileyen Faktörler. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 35(2), 1-34.
- Özsırkıntı, D., Akay, C., & Yılmaz Bolat, E. (2014). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programı Hakkındaki Görüşleri (Adana İli Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15 (1), 313-331.
- Parpucu, N. (2016). *Seslerin Renkli Dünyası Programının Okul Öncesi Çocukların Fonolojik Farkındalık Becerileri Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Okulöncesi Öğretmenliği Programı. Eskişehir: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Parpucu, N. (2020). *Sesbilgisel Farkındalık Mesleki Gelişim Programı'nın Okul Öncesi Öğretmenleri ve Çocukları Üzerindeki Etkisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Parpucu, N. (2020). *Sesbilgisel Farkındalık Mesleki Gelişim Programı'nın Okul Öncesi Öğretmenleri ve Çocukları Üzerindeki Etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi Programı. Ankara: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Parpucu, N., & Dinç, B. (2018). *Okul Öncesi Eğitimde Bir Erken Okuryazarlık Becerisi Fonolojik Farkındalık Kuramdan Etkinlik Uygulamalarına*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Piasta, S. B., Park, S., Farley, K. S., Justice, L. M., & O'Connell, A. A. (2019). Early Childhood Educators' Knowledge About Language and Literacy: Associations With Practice and Children's Learning. *Dyslexia* , 137-152.
- Puffpaf, L. A. (2009). A Developmental Continuum Of Phonological Sensitivity Skills. *Psychology In The Schools*, 46, 479-691.
- Puffpaff, L. A. (2009). A Developmental Continuum Of Phonological Sensitivity Skills. *Psychology in the Schools*, 46(7), 679-691. doi:10.1002/pits.20407
- Pullen, P. C., & Justice, L. M. (2001). Enhancing Phonological Awareness, Print Awareness, and Oral Language Skills in Preschool Children. *Intervention in School and Clinic*, 39(2), 87-98.
- Ramazan, M. O., & Tunceli, H. İ. (2016). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı (2006) Hakkındaki Görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* (33), 67-79.
- Sarı, B., & Aktan Acar, E. (2013). Erken Çocukluk Dönemi Fonolojik Duyarlılık Ölçeği'nin (EÇDFDÖ) Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Kuram ve Uygulama Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2195-2215. doi:10.12738/estp.2013.4.1793
- Sayar, F., & Turan, F. (2012). Okuma Gelişiminde Üst Dil Farkındalığı, Sesbilgisel Süreçler ve Bellek Süreçlerinin Etkisi: Kısa Süreli Bellek ve Çalışma Belleği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 13(2), 49-64.
- Schuele, C. M., & Boudreau, D. (2008). Phonological Awareness Intervention: Beyond the Basics. *Language, Speech, And Hearing Services In Schools*, 39, 3-20.
doi:[https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2008/002\)](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2008/002))
- Scull, J., Nolan, A., & Raban, B. (2012). Young learners: teachers' conceptualisation and practice of literacy in Australian preschool contexts. *International Journal of Early Years Education* , 20 (4), 279-391.

- Soğancı, S. (2017). *Sesbilgisel Farkındalık Becerilerinin Sözcük Okuma Becerisi İle İlişkisinin İncelenmesi: Boylamsal Bir Çalışma*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Stahl, S. A., & Murray, B. A. (1994). Defining Phonological Awareness And Its Relationship To Early Reading. *Journal of Educational Psychology*, 86(2), 221.
- Steyn, H. (2014). *A professional development programme for Grade R teachers: A focus on phonological awareness*. North West University. Potchefstroom: Potchefstroom Campus.
- Tantekin Erden, F., & Altun, D. (2014). An Investigation of the Opinions of Primary School Teachers' on Preschool Education and the Transition Process From Preschool to Primary School. *İlköğretim Online*, 13 (2), 481-502.
- Taşkın, N., Katrancı, M., & Uygun, M. (2014). Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Okul Öncesindeki Okuma-Yazmaya Hazırlık Sürecine İlişkin Görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(4), 1102-1119.
- Tibi, S. (2010). Developmental Hierarchy Of Arabic Phonological Awareness Skills. *International Journal Of Special Education*, 25(1), 27-33.
- Turan, F., & Akoğlu, G. (2011). Okul Öncesi Dönemde Sesbilgisel Farkındalık Eğitimi. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 64-75.
- Turan, F., & Gül, G. (2008). Okumanın Erken Dönemdeki Habercisi: Sesbilgisel Farkındalık Becerisinin Kazanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(1), 265-285.
- Uyanık, Ö., & Kandır, A. (2010). Okul Öncesi Dönemde Erken Akademik Beceriler. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(2), 118-134.
- Vaessen, A., Bertrand, D., Tóth, D., Csépe, V., Faisca, L., Reis, A., & Blomert, L. (2010). Cognitive Development Of Fluent Word Reading Does Not Qualitatively Differ Between Transparent And Opaque Orthographies. *Journal of Educational Psychology*, 102(4), 827.

- Vesay, J. P., & Gischlar, K. L. (2013). The Big 5: Teacher Knowledge and Skill Acquisition in Early Literacy. *Reading Horizons* , 52 (3), 281-304.
- Virginia Department of Education. (1998). *Ideas And Activities For Developing Phonological Awareness Skills*. <https://www.boyertownasd.org/site/handlers/filedownload.ashx?moduleinstanceid=4698&dataid=5079&FileName=Phonological%20Awareness%20activities-Kindergarten.pdf> adresinden alındı
- Westby, C. (2018). The Phonological Awareness Screening Test (PAST). *SAGE Journals*, 31(3), 10-11. doi:<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1048395019890952c>
- Yangın, B., Erdoğan, T., & Erdoğan, Ö. (2011). Yangın-Erdoğan-Erdoğan Fonolojik Farkındalık Ölçeği I. III. *Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Aralık 2010 İzmir Bildiri Kitabı)* (s. 971-977). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yapıcı, M., & Ulu, F. B. (2010). İlköğretim 1. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Öncesi Öğretmenlerinden Beklentileri. *Kuramsal Eğitimbilim* , 3 (1), 43-55.
- Yıldırım, Ş., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları .
- Yopp, H. K., & Yopp, R. H. (2000). Supporting Phonemic Awareness Development In The Classroom. *The Reading Teacher*, 54(2), 130-143.
- Yopp, H. K., & Yopp, R. H. (2009). Phonological Awareness Is Child's Play! *YC Young Children*, 12-20.
- Yücel, D. (2009). *Sesbilgisel Farkındalık (Fonolojik Farkındalık) Eğitiminin Okuma Sorunu Olan Çocuklar Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi, Özel Eğitim Programı. Ankara: Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yüksek Öğrenim Kurumu. (2007). *Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf> adresinden alınmıştır

Ziegler, J. C., Bertrand, D., Toth, D., Csépe, V., Reis, A., Faisca, L., . . . Blomert, L. (2010).

Orthographic Depth And Its Impact On Universal Predictors Of Reading: A Cross-Language Investigation. *Psychological Science*, 551.

Ekler

Ek 1: Sesbilgisel Farkındalık Eğitimi Öğretmen Anket Formu

- Eğitim durumunuz:
 - Meslek Lisesi Önlisans Lisans Yüksek Lisans
 - Diğer.....
- Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?:
- Okuma yazmaya hazırlık ile ilgili eğitim aldınız mı? Eğer aldıysanız;
 - Aldığınız eğitimi hangi kurum gerçekleştirdi?
 - Bu eğitim ne kadar sürdü?
 - Aldığınız okuma yazmaya hazırlık eğitimini yeterli buluyor musunuz?
- Öğrencilerinizin hangi davranışları göstermeleri durumunda ilköğretime hazır olduklarını düşünürsünüz?
- MEB Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanım ve göstergelerin çocukların ilkokula hazırlanması bakımından hangi düzeyde yeterli olduğunu düşünüyorsunuz? (1 ile 10 arası puanlar mısınız?)
- Okumaya hazırlık çalışmalarını desteklemek amacıyla hangi etkinlikleri yapıyorsunuz?
- Yazmaya hazırlık çalışmalarını desteklemek amacıyla hangi etkinlikleri yapıyorsunuz?
- MEB Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanım ve göstergeler tam olarak öğrenciler tarafından gerçekleştirildiğinde öğrencilerinizin okuma-yazma öğrenmeye hazır olduğunu düşünür müsünüz? Nedenini açıklar mısınız?

- Okuma-yazmaya hazırlık sürecini aksatacak herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz? Şayet sorunlarla karşılaşıyorsanız;
 - Bu sorunların neler olduğunu belirtir misiniz?
 - Bu sorunların çözümü için neler yaptığınızı belirtir misiniz?
 - Bu çözüm için dışarıdan desteğe ihtiyacınız var mı?
- MEB'in İlkokuma-yazma eğitimi için belirlediği yöntem nedir?
- Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitim aldınız mı? Eğer aldıysanız;
 - Aldığınız eğitimi hangi kurum gerçekleştirdi?
 - Bu eğitim ne kadar sürdü?
 - Aldığınız eğitimi yeterli buluyor musunuz?
- Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitime ihtiyacınız var mı?
- MEB Okul Öncesi Eğitim Programında sesbilgisel farkındalığın desteklenmesi için hangi göstergelere yer verilmiştir?
- Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesinin çocuğa ne gibi yararlarının olacağını belirtir misiniz?
- Sesbilgisel farkındalığı geliştirebilmek amacıyla yaptığınız etkinlik türlerini belirtir misiniz?
- Sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik uygulayacağınız bir etkinliğin adımlarını açıklar mısınız? (Bunun için örnek bir ses seçer misiniz?)
- Çocuk kitapları ve çocuk şarkılarının ses bilgisel farkındalığı desteklenmesi bakımından yararlarını açıklayınız.

Ek 2: Araştırma İzni

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86896125-605.01-E.15684056
Konu : Asena FETTAH METİNOL'un
Araştırma İzni

02.09.2019

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Millî Eğitim Bakanlığı'nın Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 22/08/2017 tarihli ve 2017/25 sayılı Genelgesi.

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Asena FETTAH METİNOL'un "Okul Öncesi Eğitim Programındaki Sebilsel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Etkinliklerin Yeniden Düzenlenmesi" konulu tez çalışması, Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü, Genel Sekreterliğinin 19/08/2019 tarihli ve 29295 sayılı yazıları ile bildirilmektedir.

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Asena FETTAH METİNOL'un "Okul Öncesi Eğitim Programındaki Sebilsel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Etkinliklerin Yeniden Düzenlenmesi" konulu araştırmasını Nilüfer, Yıldırım ve Karacabey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Anaokulu ve İlkokullarda görevli öğretmenlere uygulama yapma isteği ümizde oluşturulan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu" tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Araştırma ile ilgili çalışmanın okul/kurumlardaki eğitim öğretim faaliyetleri aksatılmadan, araştırma formlarının aslı okul müdürlüklerince görülerek ve gönüllülük esası ile okul müdürlüklerinin yönetim ve sorumluluğunda ilgi Genelge çerçevesinde uygulanması ayrıca araştırma sonuçlarının Müdürlüğümüz ile paylaşılması komisyonumuzca uygun görülmektedir.

Makamlarınıza da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ekrem KOZ

İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
02.09.2019

Sabahattin DÖLGER
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek 3 Yüzyüze Anket Yapılan Öğretmenlere Uygulanan Katılımcı Kabul Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, “Okul Öncesi Eğitim Programındaki Sesbilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Etkinliklerin Yeniden Düzenlenmesi” adıyla, Asena FETTAH METİNOL tarafından 01.06.2019- 01.08.2021 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu anket formu ile araştırmacı, öğretmenlerin sesbilgisel farkındalık becerisi ile ilgili bilgi düzeylerini araştırmaktadır. Ayrıca ulaşılan sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin sesbilgisel farkındalık becerilerinin daha sıklıkla desteklenebilmesi için etkinlik örnekleri oluşturmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Bursa ili Nilüfer, Yıldırım, Karacabey ilçelerinde bulunan resmi ve özel anaokulları

Araştırma Uygulaması: Anket Görüşme Gözlem

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Asena FETTAH METİNOL
İletişim Bilgileri : asenafm@uludag.edu.tr

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

...../...../.....
İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :
Telefon Numarası :

Ek 4: Online Öğretmen Anket Formu

Bu anket formu yüksek lisans tezi kapsamında, anaokulu ve kreş öğretmenlerine uygulanmak üzere hazırlanmıştır. Elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup, ankette isim belirtme gerekliliği bulunmamaktadır. Ankette yer alan sorulara içtenlikle ve HİÇBİR KAYNAKTAN YARDIM ALMADAN yanıt vermeniz, araştırmanın bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Sorular genellikle açık uçlu olup ortalama 15-25 dakika sürmektedir. Zaman ayırarak çalışmamıza katıldığınız için teşekkür ederiz.

Asena FETTAH METİNOL
Uludağ Üniversitesi- Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Okul Öncesi Eğitimi Programı
Yüksek Lisans Öğrencisi
asenafm@uludag.edu.tr

❖ **Kişisel Bilgileriniz ***

Kıdem Yılıınız:

Çalıştığınız Şehir:

❖ **Çalıştığınız Kurum Türü: ***

MEB Bağımsız
Anaokulu

MEB Anasınıfı

Özel Anaokulu/
Kreş

Diğer

❖ **Öğrenim Düzeyiniz: ***

Meslek Lisesi

Meslek Yüksekokulu

Lisans

Yüksek Lisans

❖ **İlköğretime hazırlık ile ilgili eğitim aldınız mı? ***

evet

hayır

❖ **Eğer ilköğretime hazırlık eğitim aldıysanız;**

Aldığınız eğitimi hangi kurum gerçekleştirdi?

Bu eğitim ne kadar sürdü?

Aldığımız ilköğretime hazırlık eğitimini yeterli buluyor musunuz?

- ❖ **Öğrencilerinizin hangi davranışları göstermeleri durumunda ilköğretime hazır olduklarını düşünürsünüz? ***

- ❖ **MEB Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanım ve göstergelerin çocukların ilkokula hazırlanması bakımından hangi düzeyde yeterli olduğunu düşünüyorsunuz? ***

1 ile 10 arası puanlar mısınız?

- ❖ **Yazmaya hazırlık çalışmalarını desteklemek amacıyla hangi etkinlikleri yapıyorsunuz? ***

- ❖ **Okumaya hazırlık çalışmalarını desteklemek amacıyla hangi etkinlikleri yapıyorsunuz? ***

- ❖ **MEB Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanım ve göstergeler tam olarak öğrenciler tarafından gerçekleştirildiğinde öğrencilerinizin okuma-yazma öğrenmeye hazır olduğunu düşünür müsünüz?**

Nedenini açıklar mısınız? *

- ❖ **Okuma-yazmaya hazırlık sürecini aksatacak herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz? Şayet sorunlarla karşılaşıyorsanız; Kişisel, çevresel (kişiler ve mekânlarla ilgili), donanım vb.**

Bu sorunların neler olduğunu belirtir misiniz?

Bu sorunların çözümü için neler yaptığınızı belirtir misiniz?

Bu çözüm için dışarıdan desteğe ihtiyacınız var mı?

- ❖ **MEB'in (1. sınıf öğrencileri için) İlkokuma-yazma öğretimi için belirlediği yöntem nedir?**

- ❖ **Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitim aldınız mı? ***

evet

hayır

- ❖ **Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitim aldıysanız;**

Aldığınız eğitimi hangi kurum gerçekleştirdi?

Bu eğitim ne kadar sürdü?

Aldığımız ilköğretime hazırlık eğitimini yeterli buluyor musunuz?

- ❖ **Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesi konusunda eğitime ihtiyacınız var mı? ***

evet

hayır

- ❖ **MEB Okul Öncesi Eğitim Programında sesbilgisel farkındalığın desteklenmesi için hangi göstergelere yer verilmiştir?**

Lütfen kazanım ve göstergeler arasından ilgili gördüklerinizi herhangi bir kaynak kullanmadan belirtiniz.

- ❖ **Sesbilgisel farkındalık gelişiminin desteklenmesinin çocuğa ne gibi yararlarının olacağını belirtir misiniz? ***

- ❖ **Sesbilgisel farkındalığı geliştirebilmek amacıyla yaptığınız etkinlik türlerini belirtir misiniz? ***

- ❖ **Sesbilgisel farkındalığın desteklenmesine yönelik uygulayacağınız bir etkinliğin adımlarını açıklar mısınız? ***

Bunun için bir ses seçerek planınızı aşamalarını yazar mısınız?

- ❖ **Çocuk kitapları ve çocuk şarkılarının sesbilgisel farkındalığı desteklenmesi bakımından yararlarını açıklayınız. ***

Anketi başarıyla tamamladınız. Katılımınız için teşekkür eder, sağlıklı günler dilerim.

Pencereyi kapatabilirsiniz.

Ek 5: Araştırma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

	(f)	%	Katılımcı Öğretmen Kodları
Uygulamanın Yapılma Biçimi			
Yüzyüze Anket	61	55,00%	ö4, ö5, ö6, ö14, ö15, ö17, ö18,ö19, ö25, ö26, ö27, ö28, ö31, ö32, ö33, ö44, ö45, ö46, ö51, ö52, ö57, ö58, ö59, ö63, ö64, ö65, ö67,ö68, ö69, ö70, ö73, ö74, ö75, ö76, ö80, ö81, ö83, ö85, ö86, ö87, ö88, ö90, ö92, ö93, ö94, ö96, ö97, ö98, ö99, ö100, ö101, ö102, ö103, ö104, ö105, ö106, ö107, ö108, ö109, ö110, ö111, ö112, ö113, ö114, ö115, ö116
Çevrimiçi Form Doldurma	50	45,00%	ö1, ö2, ö3, ö7, ö8, ö9, ö10, ö11, ö12, ö13, ö16, ö20, ö21, ö22, ö23, ö24, ö29, ö30, ö34, ö35, ö36, ö37, ö38, ö39, ö40, ö41, ö42, ö43, ö47, ö48, ö49, ö50, ö53, ö54, ö55, ö56, ö60, ö61, ö62, ö66, ö71, ö72, ö77, ö78, ö79, ö82, ö84, ö89, ö91, ö95,

Katılımcıların Öğretmenlik Yaptıkları Şehirlere Göre Dağılımı

Bursa	68	61,26%	ö4, ö5, ö6, ö12, ö14, ö15, ö17, ö18, ö19, ö25, ö26, ö27, ö28, ö29, ö31, ö32, ö33, ö44, ö45, ö46, ö51, ö52, ö57, ö58, ö59, ö60, ö63, ö64, ö65, ö67, ö68, ö69, ö70, ö73,ö74, ö75, ö76, ö80, ö81, ö82, ö83, ö84, ö85, ö86, ö87, ö88, ö89, ö90, ö91, ö92, ö93, ö94, ö96, ö97, ö98, ö99, ö100, ö101, ö102, ö103, ö104, ö105, ö106, ö107, ö108, ö109, ö110, ö111
Elazığ	11	9,91%	ö8, ö23, ö34, ö35, ö37, ö42, ö49, ö54, ö61, ö66, ö71
İstanbul	8	7,21%	ö2, ö16, ö21, ö30, ö36, ö53, ö78, ö95
Kayseri	5	4,50%	ö38, ö39, ö41, ö48, ö55
Şanlıurfa	4	3,60%	ö1, ö9, ö20, ö24
Antalya	2	1,80%	ö43, ö47
Kars	2	1,80%	ö10, ö11
Ankara	1	0,90%	ö50
Batman	1	0,90%	ö77
Bayburt	1	0,90%	ö7
Düzce	1	0,90%	ö3
Edirne	1	0,90%	ö40
Erzincan	1	0,90%	ö72
Giresun	1	0,90%	ö22
Hatay	1	0,90%	ö79
Sakarya	1	0,90%	ö62
Tunceli	1	0,90%	ö56
Yozgat	1	0,90%	ö13

Katılımcı Öğretmenlerin Eğitim Durumu

Meslek Lisesi	3	2,70%	ö83, ö97, ö104
Meslek Yüksek Okulu	12	10,80%	ö5, ö16, ö17, ö19, ö26, ö32, ö52, ö59, ö67, ö76, ö105, ö106
Lisans	90	81,10%	ö1, ö2, ö3, ö4, ö6, ö7, ö8, ö9, ö10, ö11, ö12, ö13, ö14, ö15, ö18, ö20, ö22, ö23, ö24, ö25, ö27, ö28, ö29, ö31, ö33, ö34, ö35, ö36, ö37, ö38, ö40, ö41, ö42, ö43, ö44, ö45, ö46, ö47, ö48, ö49, ö50, ö51, ö53, ö54, ö55, ö56, ö57, ö58, ö60, ö61, ö62, ö63, ö64, ö65, ö66, ö68, ö69, ö70, ö71, ö72, ö74, ö75, ö77, ö78, ö79, ö80, ö81, ö82, ö84, ö85, ö86, ö87, ö88, ö90, ö91, ö92, ö93, ö94, ö96, ö98, ö99, ö100, ö101, ö102, ö103, ö107, ö108, ö109, ö110, ö111
Yüksek Lisans	6	5,40%	ö21, ö30, ö39, ö73, ö89, ö95
Öğretmenlerin Kıdem Yılları			
1 yıl	3	2,70%	ö1-3
2 yıl	10	9,01%	ö4-13
3 yıl	3	2,70%	ö14-16
4 yıl	6	5,41%	ö17-22
5 yıl	2	1,80%	ö23-24
6 yıl	6	5,41%	ö25-30
7 yıl	2	1,80%	ö31-32
8 yıl	11	9,91%	ö33-43
9 yıl	7	6,31%	ö44-50
10 yıl	6	5,41%	ö51-56
11 yıl	6	5,41%	ö57-62
12 yıl	4	3,60%	ö63-66
13 yıl	6	5,41%	ö67-72
14 yıl	7	6,31%	ö73-79
15 yıl	3	2,70%	ö80-82
16 yıl	2	1,80%	ö83-84
17 yıl	5	4,50%	ö85-89
18 yıl	2	1,80%	ö90-ö91
19 yıl	4	3,60%	ö92-ö95
22 yıl	1	0,90%	ö96
23 yıl	1	0,90%	ö97
30 yıl	1	0,90%	ö98
35 yıl	1	0,90%	ö99
Kıdem yılını belirtmeyen	12	10,81%	ö100-111

Ek 6: Öğretmenlerin Öğrencilerini İlköğretime Hazırlık Açısından Değerlendirme

Ölçütleri

Cevap Grupları	(f)	Katılımcı Öğretmen Kodları
Bilişsel Gelişim		
Matematik becerisi	40	
Sayıları tanıması	7	ö27, ö28, ö35, ö38, ö50, ö59, ö107
Basit toplama çıkarma işlemlerini yapması	4	ö9, ö40, ö79, ö91
Sayıları/ rakamları yazabilmesi	4	ö27, ö35, ö50, ö100
Şekilleri tanıması	4	ö27, ö35, ö38, ö96
Sayıları bilmesi	3	ö9, ö16, ö96
Gösterilen sayıları söyleyebilmesi	2	ö6, ö98
Örüntü yapabilmesi	2	ö91, ö106
Zaman ile ilgili konuşurken kelimeleri doğru kullanması	1	ö106
Toplama ve çıkarmaya yönelik meraklarının artması	1	ö72
Toplama yapabilmesi	1	ö16
Sayı ve toplama çıkarma çalışmalarını yaş özelliklerine uygun yapması	1	ö97
Sayı farkındalığının oluşmuş olması	1	ö47
Sayılar ilgili sorulara uygun cevap verebilmesi	1	ö31
Sayı sayması	1	ö27
Sayıları yönlerine uygun yazması	1	ö90
Sayıları hatırda tutması	1	ö28
Nesne-sayı eşleştirmesi,	1	ö40
Ritmik sayma becerilerinin gelişmesi	1	ö40
Karşılaştırma sınıflandırma ve sıralama vb. yapabilmesi	1	ö23
Eşleştirme ve gruplama yapabilmesi	1	ö98
Korunum kazanımı sağlaması	1	ö8
Dikkat-algı becerilerinin yeterli olması	34	
Dikkatini sürdürebilmesi	5	ö59, ö76, ö89, ö102, ö103
Bir olaya odaklanabilmesi	4	ö23, ö28, ö89, ö103
Dikkat sürelerinin uzunluğu	3	ö21, ö45, ö100
Odaklanma süresinin uzunluğu	3	ö29, ö41, ö49
Algısının gelişmesi	2	ö28, ö81
Dikkat oranların artması	2	ö20, ö28
Dikkatini uzun süre toplaması	2	ö74, ö76
Dikkatini toplayabilmesi	2	ö9, ö76
Öğrendiklerini günlük yaşama aktarabilmesi	2	ö49, ö50
Dikkat ve algı çalışmalarında başarılı olması	1	ö41
Görsel algısının gelişmesi	1	ö76
Belli bir süre dikkatini vererek derse katılması	1	ö7
Nesne durum olaya dikkatini vermesi	1	ö23
Dikkat süresini verimli kullanması	1	ö97
Söylenenleri anlayabilmesi	1	ö19

Dikkat eksikliği ve öğrenme güçlüğüünün olmaması	1	ö83
Görsel hafızalarını iyi olması	1	ö107
Somut düşünebilmesi	1	ö8
Bilişsel gelişiminin yeterli olması	20	
Bilişsel yeterliliklerin tam olması	5	ö29, ö48, ö49, ö57, ö94
Bilişsel becerilerinin gelişmiş olması	4	ö35, ö68, ö77, ö110
Bilişsel gelişimin yaşın özelliklerini göstermesi	3	ö25, ö32, ö82
Bilişsel düzeyde anlama kavrama becerilerinin gelişmesi	2	ö37, ö81
Akademik olarak hazır olması	1	ö83
Okul öncesi akademik yeterlilikleri	1	ö41
Bilişsel alanda orta düzeyde hazır olmaları	1	ö98
Bilişsel alan ilgili etkinlikleri kolaylıkla yapabilmesi	1	ö91
Bilişsel gelişim olarak öğrendiği kavramları bir üst seviyeye uygulama konusunda zorlanmadığı zaman	1	ö61
Zihinsel becerilerin artması	1	ö20
Problem durumlarına çözüm üretebilmesi	7	
Bir sorunla karşılaştıklarında çözüm yolları araması	2	ö62, ö84
Problem çözme becerisine sahip olması	2	ö38, ö105
Karşılaştığı sorunu fark edebilmesi	1	ö84
Çözüm bulamadığı zaman alternatifler araması	1	ö84
Kendi problemlerini çözebilmesi	1	ö19
Neden-sonuç ilişkisi kurabilmesi	5	
Neden-sonuç ilişkisi kurabilmesi	2	ö56, ö73
Araştırmacı olmaları/ araştırma yapma	2	ö62, ö101
Mantık yürütme, özgün düşünme, sorgulama yapma becerileri kazanması	1	ö101
<hr/>		
Motor Beceriler		
Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapabilmesi	66	
İnce motor becerilerinin gelişmiş olması	30	ö5, ö8, ö11, ö13, ö17, ö21, ö28, ö30, ö34, ö38, ö45, ö46, ö48, ö49, ö51, ö56, ö57, ö58, ö61, ö68, ö70, ö71, ö74, ö76, ö80, ö84, ö86, ö87, ö89, ö111
Kalem tutma becerisinin yeterli olması	24	ö4, ö7, ö8, ö9, ö15, ö17, ö21, ö23, ö27, ö34, ö35, ö42, ö50, ö56, ö63, ö64, ö70, ö79, ö86, ö89, ö90, ö91, ö96, ö102
Çizgi çalışmalarını yapabilmesi	3	ö4, ö91, ö105
Parmak kaslarının güçlü olması	2	ö50, ö63
Makas kullanabilmesi	2	ö45, ö56
Küçük kas becerilerini kullanarak katlama, kesme, yapıştırma gibi becerileri yaparken zorlanmaması	1	ö3
Kalem kâğıt vb. kullanabilmesi	1	ö19
Sınırlı boyama yapabilmesi	1	ö106
Dik ve eğik çizgileri çizebilmesi	1	ö35
Parmak kas koordinasyon becerilerini kazanmış olması	1	ö37
Motor becerilerinin yeterli olması	13	

Motor becerilerinin gelişmiş olması	9	ö22, ö25, ö26, ö29, ö35, ö59, ö65, ö104, ö109
Yaşının gereği psikomotor becerileri yerine getirmesi	3	ö2, ö65, ö82
Fiziksel gelişimi tamamlamış olması	1	ö87
Büyük kas gelişiminin yeterli olması	8	
Kaba motor gelişiminin iyi olması	8	ö8, ö11, ö13, ö28, ö76, ö84, ö86, ö87
Nesne kontrolü gerektiren hareketleri yapabilmesi	2	
El göz koordinasyonunun gelişmiş olması	2	ö71, ö76
<hr/>		
Dil Gelişimi		
Dili iletişim amacıyla kullanması	27	
Kendini ifade edebilmesi	21	ö2, ö13, ö14, ö20, ö26, ö28, ö31, ö39, ö40, ö42, ö46, ö50, ö59, ö64, ö73, ö79, ö84, ö85, ö91, ö104, ö107
Duyularını rahat ifade edebilmesi	2	ö51, ö61
Düşündüklerini ifade edebilmesi	1	ö11
Konuşma becerisi	1	ö24
Kelimeleri doğru yerlerde kullanması	1	ö84
İfade becerisinin gelişmiş olması	1	ö21
Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavraması	17	
Basit yönergeleri yerine getirebilmesi	6	ö64, ö80, ö88, ö89, ö96, ö106
Yönergeyi anlaması	4	ö50, ö80, ö88, ö89
Dinleme becerilerinin yeterli gelişimi	2	ö21, ö88
İşitsel algısının gelişmesi	2	ö45, ö76
Okunan metinden anlam çıkarması ve anladığını ifade etmesi	1	ö64
Yönergeleri veya anlatılan bir olayı hızlı bir şekilde anlaması ve uygulaması	1	ö40
Komutları güzel algılayıp uygulayabilmesi	1	ö98
Ses bilgisi farkındalığı göstermesi	17	
Ses farkındalığı göstermesi	6	ö18, ö38, ö45, ö47, ö56, ö63
Ses çalışmalarını yapması	2	ö97, ö105
Sesbilgilerinin yeterli olması	1	ö58
Seslerle ilgili sorulara uygun cevap verebilmesi	1	ö31
Sesleri tanımaya başlaması	1	ö63
Ses çalışmalarına uygun geri bildirimler vermesi	1	ö75
Sesli harflerle ilgili çalışmalarını daha çabuk kavraması	1	ö85
Sesli sesleri tanıması	1	ö100
Aynı sesle başlayan kelimeleri ifade etmesi	1	ö91
Verilen sesle başlayan nesnelere zorlamadan bulması	1	ö107
Verilen sesleri şaşırmadan tanıması	1	ö107
Okuma/ yazma farkındalığı göstermesi	11	
Okuma yazmaya hazırlık çalışmalarında başarılı olması	3	ö55, ö66, ö92
Okuma yazma farkındalığı kazanması	3	ö6, ö15, ö45
Okumaya yazmaya istekli olması	1	ö47
Okuma bilinci gelişmesi	1	ö63

Okuma merakı olması	1	ö30
Okuma yazmaya hazırlık becerilerinde farkındalıklarının yükselmesi	1	ö93
Yazı farkındalığı göstermesi	1	ö18
Dil gelişimi becerilerinin yeterli olması	3	
Dil gelişiminin iyi olması	3	ö57, ö82, ö84
<hr/>		
Sosyal-Duygusal Gelişim		
Sosyal çevreye uyum sağlaması ve iletişim	26	
Sosyal becerilerinin gelişmiş olması	3	ö30, ö77, ö110
Sınıfa uyum sağlaması	3	ö7, ö33, ö108
Arkadaşlarıyla iletişim kurabilmesi	3	ö11, ö30, ö40
Sosyal yönden uyumlu olması	2	ö47, ö94
Bilişsel, sosyal, psikolojik açıdan toplumla anlaşabilmesi	1	ö2
Grupla birlikte hareket etmesi	1	ö103
Sosyal çevreye uyum sağlaması	1	ö13
Sosyal ortamının gelişmiş olması	1	ö104
Psikolojik ve fizyolojik olarak ortama uyum sağlaması	1	ö12
Sosyal ilişki düzeylerinin iyi bir seviyeye gelmesi	1	ö3
Sosyal duygusal ve bilişsel becerileri yönünden okula uyum sağlaması	1	ö10
Sosyal grup etkinliğine dâhil olması	1	ö28
Okula uyum sağlaması	1	ö11
Arkadaşlarıyla oyun oynayabilmesi	1	ö59
Öğretmenleri ile iletişim becerileri	1	ö40
Sorumluluklarını yerine getirmesi	13	
Özdenetim kazanmış olmaları	3	ö5, ö13, ö17
Görev ve sorumluluk alması	3	ö28, ö29, ö103
Sorumluluklarının bilincinde olmaları	2	ö88, ö103
Etkinliği uygun sürede tamamlaması	2	ö20, ö59
Sorumluluk duygusunun gelişmesi	1	ö105
Kişisel eşyalarına sahip çıkması	1	ö73
Etkinlikleri belirlenen sürede bitirebilmesi	1	ö98
Değişik ortamlardaki kurallara uyması	9	
Sınıf içindeki kurallara uymaları	5	ö1, ö11, ö22, ö46, ö103
Sınıf kurallarını benimsemesi	1	ö9
Sıra beklemesi	1	ö42
Konuşma sırası beklemesi	1	ö90
Kurallara uymakta güçlük yaşamaması	1	ö83
Sosyal-duygusal gelişiminin yeterli olması	8	
Sosyal duygusal gelişimini yaşına uygun şekilde tamamlaması	3	ö32, ö65, ö111
Sosyal-duygusal gelişiminin yeterli olması	3	ö57, ö82, ö84
Duygusal gelişiminin yaşına uygun olması	1	ö85
Sosyal yönden hazır ise	1	ö83
Bir işi veya görevi başarmak için kendini güdülemesi	8	
Sıkılmadan oturabilmesi	3	ö6, ö7, ö8

Okula istekli olmaları	3	ö1, ö45, ö62
Başladığı işi desteksiz bitirebilme yeterliliği	2	ö29, ö31
Sırada oturabilmesi	2	ö15, ö64
Okulu sevmesi	1	ö9
Kitap çalışmasını sıkılmadan yapabilmesi	1	ö97
Kendine güvenmesi	4	
Özgüveninin gelişmiş olması	3	ö14, ö62, ö87
Ayrılık kaygısı ve güvensizliğinin olmaması	1	ö83
<hr/>		
Özbakım Becerisi		
Özbakım becerilerinin yeterli olması	24	
Özbakım becerileri konusunda yeterli olması	20	ö5, ö9, ö17, ö27, ö29, ö30, ö32, ö35, ö42, ö49, ö73, ö57, ö65, ö69, ö76, ö77, ö85, ö86, ö88, ö106
Tuvalet eğitimiyle alakalı sorun olmaması	2	ö7, ö24
Düzenli uyanabilmesi	1	ö9
Kendisi hakkında tehlikeli olabilecek davranışları sezebilmesi ve gerekli önlem ve yardım talebini gerçekleştirmesi	1	ö29
<hr/>		
Bütüncül Olarak Hazır Olması	22	
Kazanım ve göstergelerin kazanılması	6	ö33, ö36, ö43, ö53, ö95, ö108
Yaşının gereği olan kazanımları kazanmış olması	3	ö2, ö34, ö50
Tüm gelişim alanlarında yaşının düzeyinde gelişmiş olması	3	ö60, ö87, ö105
Tüm gelişim alanlarındaki edinimlerin tamamlanması	2	ö44, ö55
Çocukların hazırbulunluluk durumları	2	ö22, ö33
Anaokulu düzeyi temel becerileri, kavramları kazanmış olması	1	ö7
Yaşına uygun gelişim göstermesi	1	ö10
Uygulanan eğitim-öğretim programı dâhilinde çocuktan geri bildirim alınması	1	ö52
Kazandırılmak istenen davranışların dönütlerinin doğru gelmesi	1	ö54
Gelişim takipleri, oluşturulan portfolyolar ve uygulanan okul olgunluğu sonuçlarına bakılması	1	ö78
Okul olgunluğuna ulaşması	1	ö109
<hr/>		
Kavramlar İle İlgili Bilgi Sahibi Olması	12	
Programda yer alan kavramların çoğunluğunu kavraması	4	ö3, ö34, ö50, ö89
Renkleri tanıması	3	ö35, ö38, ö98
Çeşitli kavramları bilmesi	2	ö96, ö98
Renkler ilgili sorulara uygun cevap verebilmesi	1	ö31
Renkleri öğrenmesi	1	ö9
Kavramları adlandırması	1	ö90
<hr/>		
Program Dışı Etkinlikler		
İsim/ harf tanıma ve/ya yazma	8	
Harfleri tanıması	2	ö4, ö16
Çocuklarda ismini yazmaya merak artması	1	ö72
Gösterilen harfleri söyleyebilmesi	1	ö6
Sesli harfleri bilmesi	1	ö9
Harf farkındalığı göstermesi	1	ö14

Harfleri sormaya başlaması	1	ö72
İsim soyisim yazması	1	ö97

Ek 7: Öğretmenlerin “MEB’in (1. Sınıf Öğrencileri İçin) İlkokuma-Yazma Öğretimi

İçin Belirlediği Yöntem Nedir?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Yöntem adları	Cevaplar	(f)	KÖK
Ses temelli cümle yöntemi		4	
	Ses temelli cümle yöntemi	4	ö23, ö34, ö36, ö72
Ses ile ilgili bir yöntem		8	
	Ses temelli öğrenme	3	ö20, ö85, ö87
	Ses odaklı sistem	2	ö21, ö86
	Sese dayalı yaklaşım	1	ö104
	Ses sistemi	1	ö74
	Ses yöntemi	1	ö64
Harf gruplarının olduğu bir yöntem		4	
	Elat gibi grup harflerle öğretim	2	ö51, ö58
	Dik temel harf grupları (Elakin)	2	ö7, ö24
Fiş yöntemi		1	
	Fiş yöntemi	1	ö4
Seslerle çalışılması		22	
	Ses çalışması	4	ö26, ö66, ö103, ö107
	Seslerin verilmesi	4	ö25, ö55, ö58, ö63
	Ses öğretimi	3	ö10, ö15, ö102
	Sesleri çıkarma	2	ö40, ö70
	Sesleri birleştirme	1	ö40, ö56
	Sesbilgisi verilerek birleştirme	1	ö1
	Alfabetik sırayla değil sesleri tek tek tanıtarak öğretilmesi	1	ö10
	Seslerden heceye heceden cümleye gidilmesi	1	ö89
	Ses- hece- kelime- cümle şeklinde ilerlenmesi	1	ö35
	Seslerin birbiriyle ilişkilendirilmesi; e- el -ele-ela vb.	1	ö39
	Sesleri günlük hayatla ilişkilendirme	1	ö56
	Sesleri tanıyarak hecelerin birleştirilmesi ve kelime oluşturulması	1	ö20
	Sesin tanıtılması, ayırt edilmesi ve yazma ve okunması	1	ö72
Ses bilgisel farkındalık		4	
	Sesbilgisel farkındalık	1	ö17
	Ses farkındalık çalışmaları	1	ö48
	Yazı-ses farkındalığı	1	ö18
	Ses bilgisi	1	ö71
Harf öğretimi		7	
	Harflerin sesle verilmesi	1	ö51
	Harf yöntemi	1	ö11
	Harflerin ve sesin farkına vararak öğrenilmesi	1	ö14
	Harfler ile başlanıp sonra heceye geçilmesi	1	ö27
	Harften kelimeye geçilmesi	1	ö80
	Sesli harflerin öğretimi	2	ö70, ö90
Okuma farkındalığı		1	
	Yazının yönünü takip etme ve okuma farkındalığı	1	ö103

Çeşitli öğretim yöntemleri ve yaklaşımlar	14	
Tümevarım	2	ö11, ö57
Parçadan- bütüne	2	ö3, ö61
Tümevarım ya da tümdengelim	1	ö47
Kolaydan zora, somutlaştırarak öğretim	1	ö45,
Farkındalık sağlama	2	ö46, ö93
Karma çözümleme yöntemi	1	ö49
Model oluşturma	1	ö54
Gösterip yaptırma	1	ö60
Öğretmenin gösterip çocukların yazması	1	ö63
Öğretilen her konunun anlaşıldığı bilinmeden diğer bir basamağa geçilmemesi	1	ö105
İlk dönem alışma süreci için okul öncesindeki eğitime devam edilmesi	1	ö53
Küçük kas gelişimi	16	
Çizgi çalışmaları	11	ö27, ö42, ö45, ö48, ö52, ö59, ö69, ö76, ö100, ö101, ö103
Küçük kas gelişimini destekleyen etkinlikler	2	ö101, ö110
Nokta birleştirmeye başlanması	2	ö44, ö107
Yol bulma, tamamlama çalışmaları	1	ö45
Kavramlar ve sayılar	4	
Rakam tanıma	2	ö42, ö107
Kavram çalışmaları	1	ö101
Ritmik çalışma	1	ö107
Basılı materyal ile çalışmalar	7	
Kitap çalışması	6	ö32, ö65, ö69, ö98, ö100, ö108
Çalışma sayfaları	1	ö109
Gelişim alanlarının desteklenmesi	1	
Bilişsel gelişim amaçları ve dil gelişiminin hedeflenmesi	1	ö110
“Bilmiyorum” şeklinde yanıt veren	11	ö5, ö8, ö9, ö37, ö38, ö67, ö73, ö82, ö84, ö97, ö99
Toplam Cevap Sayısı		104
	Boş bırakan	31
		ö2, ö6, ö12, ö13, ö16, ö19, ö22, ö28, ö29, ö30, ö31, ö33, ö41, ö43, ö50, ö62, ö68, ö75, ö77, ö78, ö79, ö81, ö83, ö88, ö91, ö92, ö94, ö95, ö96, ö106, ö111

Ek 8: Öğretmenlerin SBF Eğitimi Alma Durumları

SBF eğitimi alma durumu	Eğitimi veren kurum	Eğitimin süresi	Yeterli mi?	(f)	Katılımcı öğretmen Kodları
Evet	Üniversite	Birkaç ders saati	Hayır	1	ö9,
Evet	Üniversite	1 dönem	Hayır	1	ö102
Evet	Üniversite	1 dönem	Evet	2	ö1, ö36
Evet	Üniversite	1 yıl	Evet	1	ö46
Evet	Üniversite	1 yıl	Kısmen	1	ö98
Evet	Üniversite	2 yıl	Evet	1	ö54
Evet	Üniversite	4 yıl	Evet	1	ö100
Evet	Üniversite			1	ö70
Evet	Meslek yüksekokulunda	1 yıl	Evet	1	ö16
Evet	Halk eğitim güzel konuşma diksiyon kursu			1	ö31
Evet	Gazi okul öncesi kongresi	3 gün	Hayır	1	ö45
Evet	MEB hizmetiçi eğitim	2 hafta	Hayır	1	ö72
Evet	Özel Bursa Kültür Okulları	1 ay	evet	1	ö73
Evet	Disleksi derneği	1 ay	evet	1	ö78
Evet			hayır	2	ö20, ö15
Evet				1	ö12
Yüzeysel	Üniversite			1	ö27
Yüzeysel	Üniversite			1	ö64
Yüzeysel	Diğer (masal eğitiminde söyleniş ve tonlamaya hakkında)	1 saat		1	ö19
Hayır				78	ö2, ö3, ö4, ö5, ö7, ö8, ö10, ö11, ö14, ö17, ö18, ö21, ö23, ö24, ö25, ö26, ö28, ö29, ö32, ö34, ö35, ö37, ö38, ö39, ö40, ö41, ö42, ö44, ö47, ö48, ö49, ö50, ö51, ö52, ö53, ö55, ö56, ö57, ö58, ö60, ö61, ö63, ö65, ö66, ö67, ö68, ö69, ö71, ö74, ö75, ö76, ö77, ö80, ö81, ö82, ö83, ö84, ö85, ö86, ö87, ö89, ö90, ö92, ö93, ö94, ö96, ö97, ö99, ö101, ö103, ö104, ö105, ö106, ö107, ö108, ö109, ö110, ö111
Boş bırakan				12	ö6, ö13, ö22, ö30, ö33, ö43, ö59, ö62, ö79, ö88, ö91 ö95

Ek 9: Öğretmenlerin SBF Eğitimi Alma ve Eğitim İhtiyacı Hissetme Durumları

Eğitime ihtiyacınız var mı?	(f)	%	SBF eğitimi aldınız mı?	(f)	%	
Evet	65	58,6%	Hayır	54	48,6%	
			Evet	9	8,1%	
			Yüzeysel	2	1,8%	
Olabilir						
	Olabilir	2	1,8%			
	Bütün eğitimlere açığız	1	0,9%	Hayır	4	3,6%
	İçeriğine bakmak lazım	1	0,9%			
Hayır	21	18,9%	Hayır	15	13,5%	
			Evet	5	4,5%	
			Yüzeysel	1	0,9%	
Boş bırakan	21	18,9%	Evet	4	3,6%	
			Hayır	5	4,5%	
			Boş bırakan	12	10,8%	

Ek10: Öğretmenlerin Belirttiği OÖEP Yer Alan Sesbilgisel Farkındalığın

Desteklenmesine Yönelik Göstergeler

2013 OÖEP Kazanım/Göstergeler	Öğretmenlerin Cevapları	(f)	KÖK
SBF ile ilgili kazanım/göstergeler			
DG K9 Sesbilgisi farkındalığı gösterir	Sesbilgisi farkındalığı gösterir	5	ö23, ö29, ö34, ö72, ö110
	Ses farkındalığını söyler	1	ö18
	Ses farkındalığı	1	ö17
DG K9 G: Söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler	Uyaklı kelimeler söyler	3	ö23, ö38, ö73
	Kafiyenin farkında olma	1	ö73
DG K9 G: Sözcüklerin başlangıç sesini söyler	Sözcüklerin başlangıç sesini söyler	8	ö23, ö38, ö40, ö54, ö57, ö73, ö101, ö107
	Kelimelerin ilk seslerini ayırt etme	6	ö46, ö56, ö61, ö85, ö86, ö96
DG K9 G: Aynı sesle başlayan sözcükler üretir	Aynı sesle başlayan nesne bulma	1	ö81
	Verdiği ses ile başlayan kelime söyler.	1	ö58
	Görsellere bakarak hangi sesle başladığını bulma	1	ö49
	Aynı sesle başlayan kelimeleri fark etme	3	ö39, ö47, ö94
	Aynı sesle başlayan sözcükler üretir	5	ö23, ö29, ö38, ö56, ö101
	Aynı sesle başlayan sözcüklere örnek verebilme	11	ö18, ö29, ö35, ö39, ö40, ö45, ö47, ö64, ö73, ö94, ö102
DG K9 G: Sözcüklerin sonunda yer alan sesleri söyler	Sözcüklerin bitiş seslerini söyler	8	ö23, ö40, ö46, ö73, ö85, ö96, ö101, ö107
	Aynı sesle biten kelimeleri farketme	1	ö94
DG K9 G: Aynı sesle biten sözcükler üretir	Aynı sesle biten sözcüklere örnek verebilme	4	ö29, ö40, ö64, ö73
	Aynı sesle biten sözcükler üretir	2	ö29, ö101
DG K1 Sesleri ayırt eder. G: Sesin geldiği yönü söyler.	Sesin geldiği yöne bakar.	1	ö58
	Sesin geldiği yönü farkeder	7	ö14, ö19, ö36, ö44, ö60, ö103, ö107
	Sesin geldiği yeri söyler	1	ö7
DG K1 Sesleri ayırt eder. G: Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.	Sesler arasındaki benzerlikleri tanıma	1	ö52
	Sesler arasındaki farklılıkları benzerlikleri söyleme	5	ö8, ö32, ö59, ö65, ö76
DG K1 Sesin kaynağının ne olduğunu söyler.	Sesin kaynağını söyler	3	ö7, ö44, ö103

DG K1 Verilen sese benzer sesler çıkarır.	Verilen sese benzer sesler çıkarır	11	ö32, ö35, ö37, ö52, ö59, ö60, ö65, ö71, ö76, ö90, ö107
DG K2 Sesini uygun kullanır.	Sesini uygun kullanma	2	ö107, ö110
DG K2 G: Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar.	Ses tonunu ayarlayabilme	2	ö19, ö60
DG K3 Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar.	Sesinin şiddetini ayarlar	1	ö36
DG K6: Sözcük dağarcığını geliştirir G: Zıt anlamlı sözcükleri kullanır/ Eş anlamlı sözcükleri kullanır.	Eş anlamlı-zıt anlamlı	1	ö64
BA K5 Nesne/varlığın sesini söyler.	Duyduğu sesi söyleme	2	ö56, ö71
BA K6 Nesne/varlıkları sesine göre ayırt eder, eşleştirir.	Hayvanların hangi seslere ait olduğunu ayırt etme	1	ö19
BA K8 Nesne/varlıkların sesini ayırt eder, karşılaştırır.	Sesleri ayırt eder	7	ö1, ö8, ö35, ö54, ö56, ö87, ö110
	Toplam	104	
Diğer kazanım/göstergeler			
SDG K5: Bir olay ya da durumla ilgili olumlu/olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir. G: Olumlu/olumsuz duygularını olumlu sözel ifadeler kullanarak açıklar.	Daha çok kendisini ifade edebilmesi	1	ö98
	Duygu ve düşünceleri uygun cümlelerle ifade edebiliyor mu?	1	ö80
DG K3: Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar. G: Düz cümle kurar.	Basit cümleler kurabilmesi.	4	ö60, ö61, ö84, ö98
	Olumlu cümle kurar	1	ö60
DG K4: Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	Dilbilgisi kurallarına uyarak konuşabilme	1	ö52
	Dil bilgisi kurallarını çoğunlukla doğru kullanma	3	ö32, ö59, ö65
DG K6: Sözcük dağarcığını geliştirir. G: Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar.	İlk defa duyduğu sözcüğün anlamını sorar	1	ö44
DG K8: Dinledikleri/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder. G: Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulara cevap verir.	Sorulan sorulara cevap verebilmesi	1	ö98
DG K11 Okuma farkındalığı gösterir	Okuma yazma farkındalığı gösterir	1	ö90
DG K11 G: okumayı taklit eder	Kitaptaki resimlere bakarak okuyormuş gibi yapma	1	ö59
DG K12 Yazı farkındalığı gösterir G: gördüğü yazının ne ile ilgili olduğunu tahminen söyler	Çevresindeki yazılı materyalleri tanıma	5	ö32, ö52, ö59, ö65, ö76
BG K13 Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıır	Sembolleri tanıır	1	ö45
MG Kazanım 4: Küçük kas kullanımını gerektiren hareketleri yapar. G: Kalem kontrolünü sağlar	Kalem tutma becerisi gelişir	1	ö45
	Toplam	22	

2013 OÖEPde kazanım ve gösterge olarak yer almayan ifadeler			
	Dil gelişimi kazanım ve göstergeleri	2	ö89, ö92
	Başında ortasında sonunda farkındalığı	1	ö51
	Sözcük içinde geçen sesleri tanıyabilme	1	ö17
	Sesi tanıır.	5	ö1, ö15, ö48, ö58, ö87
	Ses tanıtımı	2	ö20, ö67
	Sesleri tanımlayabiliyor	1	ö14
	Sesle kelimeler türetme	1	ö63
	Sesin nasıl çıkarıldığını kavrar	1	ö2
	Sesleri doğru telaffuz eder	2	ö36, ö84
	Sesli harflerin çıkarımı konusunda göstergeler	1	ö70
	Sesli harflerle ilgili çalışmalar	3	ö55, ö66, ö77
	Özellikle ünlü seslere farkındalık oluşturulması	1	ö46
	Cümle içerisinde geçen sözcük sayısını belirleme	1	ö17
	Heceleri birleştirme	1	ö17
	Harfler üzerine ses çalışmaları	1	ö53
	Harf tanıtımı	2	ö5, ö67
	Sesleri yazar	1	ö48
	Cümleyi tamamlaması	1	ö98
	Hikâye tamamlama	1	ö98
	Kelimeleri telaffuz edebiliyor mu?	1	ö80
	Harfleri doğru kullanıyor mu?	1	ö80
	İsmindeki sesleri tanıır	2	ö45, ö50
	İsminde kaç ses olduğunu söyler	1	ö45
	İsminde kaç hece olduğunu söyler	1	ö45
	İsminin hangi sesle başladığını söyler	1	ö45
	Yaş, konuşma becerisi vs.	1	ö24
	Toplam	37	
	“Bilmiyorum” şeklinde yanıt veren	3	ö4, ö25, ö82
	Boş bırakan (ö3, ö6, ö9, ö10, ö11, ö12, ö13, ö16, ö21, ö22, ö26, ö27, ö28, ö30, ö31, ö33, ö41, ö42, ö43, ö62, ö68, ö69, ö74, ö75, ö78, ö79, ö83, ö88, ö91, ö93, ö95, ö97, ö99, ö100, ö104, ö105, ö106, ö108, ö109, ö111)	40	

Ek 11: Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığın Desteklenmesinin Yararları

Konusundaki Görüşleri

Konular	Cevaplar	(f)	KÖK
İlkokula/ilköğretime geçişte olumlu etkisi		22	
	İlkokula hazırlıklı bir şekilde gidebilmesi	5	ö59, ö63, ö65, ö70, ö81
	İlkokula hazırlık	5	ö5, ö9, ö33, ö36, ö67
	İlkokula hazırlık için temel sağlaması	2	ö96, ö102
	İlköğretime geçişi kolaylaştırması	2	ö44, ö54
	Temel eğitim için yararlı olması	1	ö109
	1. Sınıfa daha özgüven ile başlaması	1	ö58
	İlköğretimdeki eğitimi daha çabuk kavraması	1	ö85
	Erken okuryazarlığın oluşması	1	ö17
	Okuma yazmaya yönelik ilgisini artırması	1	ö72
	İlkokula yeni başlama sürecinde uyum kolaylığı sağlaması	1	ö6, ö87
	İlkokula başladığında daha anlamlı öğrenmeler sağlaması	1	ö14
	İlkokulda daha kolay kavraması	1	ö27
Okuma yazmayı öğrenme sürecine olumlu etkisi		30	
	Okuma yazmanın daha kolay öğrenilmesi	8	ö10, ö27, ö28, ö34, ö39, ö55, ö60, ö101
	Okuma yazmaya daha kolay geçmesini sağlaması	6	ö1, ö8, ö18, ö35, ö73, ö78, ö86
	Okuma yazmaya hazırlık	3	ö87, ö102, ö104
	Okuduğunu anlama	2	ö10, ö69
	Okumayı kolaylaştırması	2	ö48, ö56
	Okumayı öğrenmede etkili olması	2	ö23, ö94
	Okuma yazmada önemli bir gelişme sağlaması	1	ö20
	Okuma yazmaya harcanacak zamanın diğer alanlara aktarılabilmesi	1	ö41
	Okuma kaygısının azalması	1	ö44
	Dikte çalışmalarında önemli derecede farkındalık oluşturması	1	ö78
	Okuma yazmayı öğrenme hızının ve başarısının artması	1	ö89
	Okuma yazmaya hem zihinsel hem bilinçaltı olarak daha hazır olması	1	ö53
	Yazmayı kolaylaştırması	1	ö108
Sesbilgisel farkındalığın gelişimi		24	
	Sesin geldiği yönü ayırt etmesi	1	ö105
	Sesin farkında olması	3	ö15, ö87, ö94
	Sesleri tanıması	2	ö21, ö107
	Seslere karşı bir duyarlılık oluşturması	2	ö39, ö103
	Seslerin kaynağını öğrenme	1	ö103
	Çocuğun ilkokulda ses farkındalığını geliştirmesi	1	ö90
	Sesleri fark edip birleştirmesi	1	ö1
	Aynı ses ile başlayan kavramları bilmesi, fark edebilmesi	1	ö74
	Ses farkındalığının gelişmesi	1	ö103
	Sesi tanıma bakımından ön bilginin hazırbulunuşluk açısından avantajlı olması	1	ö2

Günlük yaşamda kullandığı materyallerin seslerini ayırt etmesi	1	ö49
Sesi ayırt etmesi	1	ö105
Seslerle ilgili işitsel algısının gelişmesi	1	ö31
İşitsel ayırt etme becerisine katkısı olması	1	ö97
Seslere aşına olması	1	ö16
Kullandığı kelimelerin farkına vardığında oyunlaştırabilmesi	1	ö18
Sesli okunacak olan hikâye ve yazıları dinleyip kelimeleri fark edebilmesi, bu kelimeleri üretip benzer kelimeler bulması	1	ö83
Varlıkları tanıma ve doğru sesi bulmak	1	ö96
Heceleri oluşturmasına faydalı olması	1	ö21
Çocuğun isminin hangi sesle başladığını bilmesi	1	ö45
Öğrenmeye olumlu etkisi	12	
Hazırbulunuşluk düzeyinin artması	4	ö45, ö46, ö47, ö70
Daha doğru öğrenmeyi sağlaması	2	ö37, ö77
Daha kolay öğrenmeyi sağlaması	2	ö37, ö38
Daha hızlı öğrenmeyi sağlaması	1	ö41
Farkındalığın merakı tetiklemesi	1	ö46
Farkındalık oluşturması	1	ö50
Çocuğun farklı eğitim metotları ve farklı uyarıları ile desteklenmesinin faydalı olması	1	ö75
Harfleri öğrenmeye etkisi	6	
Harfleri tanınması	2	ö20, ö48
Seslerin yazılışlarını daha kolay öğrenmesi	1	ö28
Çocuğun etrafındaki kişilerin (anne, arkadaş) ismindeki harflere farkındalık oluşturması	1	ö51
Çocuğun kendi ismini bulabiliyor olması	1	ö45
Hecelere değil harflere odaklanmasını sağlaması	1	ö29
Dil gelişimine olumlu etkisi	40	
Kendini ifade etmesi	14	ö4, ö24, ö25, ö28, ö32, ö45, ö52, ö58, ö59, ö61, ö76, ö98, ö110, ö111
Dil gelişimine olumlu etkisi	3	ö3, ö71, ö84
Sesini doğru kullanabilmesi	3	ö32, ö76, ö111
Telaffuz kolaylığı sağlaması	3	ö44, ö80, ö110
Konuşmasına faydası olması -akıcı dil	3	ö7, ö25, ö69
Sözcük dağarcığını geliştirmesi	2	ö31, ö64
Duyularını ifade ederken düzgün cümle kurabilmesi	2	ö61, ö80
Türkçe konuşma bilgisi geliştirmesi	1	ö80
Kelime oyunları, kafiyeli mani-şiiir-şarkı yazma çalışmaları, tekerlemeler	1	ö73
Sesin çıkması için dil dudak gibi ağzımızı nasıl kullandığının farkına varması, böylece aynı seslerde aynı hareketleri yaptığını pekiştirmesi	1	ö40
Ses tonunu doğru kullanır	1	ö19
Nefes kontrolü	1	ö71
Öğrencilerin konuşmalarının düzgün olması, iletişimde sıkıntı yaşanmamasına yarar sağlar	1	ö92
Sesleri çıkaramayan öğrenciye yardımcı olur	1	ö64, ö107
Dil becerilerini geliştirir	1	ö36
Ses ile ilgili sıkıntı yaşayan çocukların (hafif düzeyde) sınıf içi desteğinin artması	1	ö93

Velilerin çocuğun raporlu olacağı endişesini azaltması	1	ö93
Bilişsel gelişime olumlu etkisi	9	
Algılarını geliştirmesi	3	ö9, ö35, ö108
Zihinsel gelişimi için faydalı olması	1	ö38
Benzer ve zıt kavramları	1	ö107
Bir yazı ya da tabela gördüğünde hemen hatırlaması	1	ö45
Çeşitli tabela/ afişlerin incelenmesi (görsellerin)	1	ö73
Kulağında yer edindiği için daha çabuk kavraması	1	ö63
Daha iyi ve çabuk anlayıp bağdaştırma yapabilmesi	1	ö37
Sosyal-duygusal gelişime olumlu etkisi	7	
Sosyal gelişimine katkısı olur	1	ö38
Aidiyet duygusu gelişir	1	ö45
Özgüvenini artırır	1	ö98
Ağlama isteğini azaltabilir (sesini kontrol edebilir)	1	ö19
Zor durumda kendini kurtarabilir (bağırarak, ses çıkararak)	1	ö98
Duyularını uygun ses tonu ile belli etmesi; durumlar karşısında nasıl ses tonu kullanacağını öğrenmesi ve sonraki yaşamında buna uygun karar vermesi; Akıcı ve düzgün konuşmayı sağlaması	1	ö7
İletişim becerilerinin gelişmesi	1	ö69
OÖE’de SBF eğitiminin verilmemesi	1	
Ses bilgisinin okul öncesinde verilmesini doğru bulmayan Okul öncesi öğretmenliği lisans programında bu konu ile ilgili yeterli eğitim verilmediği için çocukları bu kadar erken yormanın gereksiz olduğunu düşünen	1	ö57
“Bilmiyorum” şeklinde yanıt veren	3	ö26, ö66, ö82
Toplam Cevap Sayısı	225	
Boş bırakan	16	ö3, ö11, ö12, ö13, ö22, ö30, ö42, ö43, ö62, ö68, ö79, ö91, ö95, ö99, ö100, ö106

Ek 12: Öğretmenlerin Çocuk Kitapları ve Çocuk Şarkılarının Sesbilgisel Farkındalığı Desteklenmesi Bakımından Yararları Hakkındaki Görüşleri

Cevaplar	(f)	Katılımcı Öğretmen Kodları
Sesbilgisel farkındalığın gelişimini desteklemesi	30	
Çocuk şarkıları: Ses farkındalığının oluşturulmasına katkı sağlaması	ö92	
Çocuk şarkıları: Ses farkındalığını kitaplardan fazla desteklemesi	ö25	
Çocuk kitapları: Ses farkındalığını artırması	ö64	
Çocuk kitapları: Farkındalığını artırması	ö58, ö98	
Farkındalıklarını arttırmak açısından faydalı	ö6, ö87, ö88	
Çocuk kelime duyma ve değişik şekilde harfleri çıkarma dolayısıyla farkındalığının artması	ö40	
Taklit sesleri ve uyaklı cümlelerin bu farkındalığı artırması	ö29	
Sesi ayırt etmesi		
Öğrendikleri sesleri tanımalarını sağlaması	ö16	
Kelimelerin içinde, çalıştığı sesi duyabilmesi	ö28	
Diğer seslerle karşılaştırma yapma sıklığını artırması	ö103	
Duyduğu ve söylediği harfleri tanıması öğrenmesi	ö40	
Öğrendikleri sesleri tanıması	ö16	
Çocuk şarkıları: Şarkılarda (kış babası şarkısı vs.) çocuklara seslerin verilmesi	ö107	
Çocuk kitapları: Kitapta gördüklerini seslerle eşleştirebilmeleri	ö4	
Seslere karşı farkındalık oluşturur		
Çocukların seslere karşı farkındalık oluşturmasına katkı sağlaması	ö21, ö39, ö52	
Sesleri duyması ve fark etmesi	ö28	
Sesleri anlamaları ve fark etmelerinin kolay olması	ö1	
Kitapta ve şarkıda geçen seslerin çocukların dikkatlerini çekmesi	ö70	
Çocukların dinlerken sesleri tanımaları ve hatırlamaları	ö48	
Sesi hissetmesi		
Ses tekrarlarında zihinlerinde anlamlı eşleştirmeler olması	ö14	
Sesleri hissettirmek için çok önemlidir	ö1	
Sesi taklit etmesi		
Çocukların şarkı şiir ya da tekerlemeyi söylerken benzer sesleri çıkararak tekrar etmesi	ö39, ö103	
Uyağın hissedilmesini sağlaması		
Çocuk şarkıları: Özellikle dizeleri birbiri ile kafiyeli şarkılarda ya da iç kafiyeli olan şarkılarda öğrencilerin duydukları uyaklı sesleri daha çabuk tanımasını sağlaması	ö73	
Kafiyeli sesler, kelimelerin vurgusunun çocukların algısını artırması	ö38	
Dil becerilerinin gelişiminin desteklenmesi	30	
Akıcı konuşması	ö5, ö59, ö65, ö76	
Çocukların telaffuzları / kelime telaffuzunun gelişiminde faydalı olması	ö19, ö36, ö110	
Sesleri doğru çıkarma konusunda özellikle destek sağlaması	ö39, ö69, ö71	
Çocuk şarkıları: Çocuk şarkılarının özellikle gırtlak çalışması niteliğinde sesin doğru kullanımı için faydalı olması	ö96	
Çocuk şarkıları: Artikülasyon hatalarını düzeltmeye yardımcı olması	ö98	

Sesi doğru kullanmayı sağlaması	ö36
Çocukların kelimelerinin daha doğru ve anlaşılır olması	ö80
Sesleri doğru aktarma becerisi kazandırması	ö28
Çocuk kitapları: Hikâye esnasında kullanılan vurguların sesleri doğru çıkarmada etkili olması	ö96
Çocuk kitapları: Diksiyon yönünde gelişimini son derece desteklemesi	ö32
Türkçeyi akıcı ve doğru kullanması	ö80
Türkçe dil için önemli	ö67
Dil gelişimini desteklemesi	ö54
Dinleme soru sorma ve cevap verme becerisi kazandırması	ö28
Çocuk kitapları: Dili doğru kullanması	ö111
Cümle yapılarına farkındalık oluşturması	ö47
Birleşik cümle kurabilmesi	ö59
Dil bilgisi kurallarının dolaylı yoldan öğrenilmesi	ö52
Çocuk kitapları: Kitapların çok okunması durumunda çocukların dil bilgisi gelişimini desteklenmesi	ö32
Çocuk şarkıları: Çocukların sesler hakkında ön bilgi edinmesinin sağlaması	ö58
Seslere aşina olmalarını sağlaması	ö66
Çocuk kitapları: Okuma süreciyle ve yazıyla çok karşılaşmanın, okumayı öğreneceği zaman için ön öğrenme oluşturması	ö29
Zihinlerinde bir şema oluşması açısından önemli	ö14
Bilişsel gelişimi desteklemesi	15
Anlama yeteneğini geliştirmesi	ö41, ö96
Bilişsel gelişimi desteklemesi	ö54
Çocuk kitapları: Kitap dinleyen bir çocuğun dikkat süresi artması	ö29
Neden sonuç ilişkisini rahat kurması	ö7
Görsel ve algısal duyuya hitap ettiği için çocuklar somutlaştırarak daha kolay algılamasını sağlaması	ö33
Anladığını yorumlama becerisi kazanması	ö42
Anlatma yeteneği geliştirmesi	ö96
Daha güzel kavranmasına yardımcı olması	ö94
İlkokula başladığında daha rahat kavramasını sağlaması	ö55
Daha fazla düşünce üretilmesi	ö80
Hızlı düşünmeyi desteklemesi	ö41
Çocuk kitapları: Dikkatlerinin toplanmasına katkı sağlaması	ö92
Çocuk kitapları: İlgilerini çeken olay ve resimler ayırt etmeyi ve odaklanmayı arttırması	ö9
Çocuk kitapları: Kitap başlığı ve resim arasındaki bağlantıyı bulabilmesi	ö20
Sözcük dağarcığını geliştirmesi	14
Kelime haznesinin artması (sözcük dağarcığının gelişmesi)	ö31, ö36, ö65, ö86, ö105, ö110
Yaş grubuna uygun olarak kelime haznesine sahip olması	ö59, ö76,
Kelime bilgisinin gelişmesi	ö57
Çocuk şarkıları: Sözleri içerisindeki kelimeleri açıklaması	ö98
Çocuk kitapları: Farklı kelimeleri sormaları	ö85
Çocuk kitapları: Kelime hazinesini arttırması	ö64, ö111
Çocuk kitapları: Farklı kelimelere ilgilerini çekerek olumlu katkı	ö102

	sağlaması	
Okuma ve/ya yazmaya karşı daha istekli olması		7
Çocukların sevdiği ve ilgi duyduğu konuları işleyerek çocukları daha çok etkisi altına alması		ö7
Çocuk kitapları: Çocukların her gün kitap okunduğunda bir süre sonra kitabı okuma isteği duymaları		ö72
Okuma ve yazmaya karşı daha istekli olmaları		ö59, ö65, ö76,
İlkokulda okuma alışkanlığı kazandırması		ö28, ö90
Kalıcı öğrenme sağlaması		6
Eğlenerek bilinçaltına yerleşen kalıcı bir öğrenme sağlaması		ö53
Kalıcı öğrenme sağlaması		ö8, ö89
Akılda kalıcılığının artması		ö26, ö70
Çocuk şarkıları: Bilgi kalıcılığı sağlaması		ö19
Öğrenmeyi kolaylaştırması		6
Çocukların sevdiği kitap ve şarkılarla daha kolay öğrenmesi		ö101
Daha kolay öğrenmeleri		ö34
Şarkı ve eğlenceli kitaplarla kazanım ve göstergelerin daha rahat öğretilmesi		ö37
Çocuk şarkıları: Şarkı eşliğinde kolay öğrenmesi		ö27
Sesin tekrarını sağlaması ve öğrenmeyi kolaylaştırması		ö39, ö103
Görsel olarak ilgilerini çekmesi/etkili olması		6
Görsel olarak çocukların ilgisini çektiği için kısa sürede sesbilgisi kazandırabilmesi		ö10
Görsel olarak desteklemesi		ö88
Çocuk kitapları: Çocuk kitaplarında görsellik için faydalanılabilmesi		ö15
Çocuk kitapları: Görsellerin etkili olması		ö19, ö63
Çocuk kitapları: Görsel uyarıların her zaman pekiştirme ve farkındalık için önemli olması		ö93
Sosyal duygusal gelişimini desteklemesi		6
Çocuğun ifade becerisini geliştirmesi		ö80, ö90
Toplum karşısında kendini güvende hissetmesi		ö67, ö90
Kendini toplum içerisinde ifade edebilmesi		ö5
Empati kurmaları daha kolay olması		ö7
Olumlu etkisinin olması		4
Olumlu yönde etkileri olması		ö45, ö60, ö72
Doğru bilgiler içerenlerin olumlu etkileri olması		ö77
Okuma farkındalığını arttırması		3
Okumaya anlamaya farkındalık oluşturması		ö47
Çocuk kitapları: Okuma farkındalığının artması		ö44
Çocuk kitapları: Her öğrencinin aynı kitapta sayfa takibi yapması sağlanarak okuma farkındalığı kazandırılması		ö64
İşitsel olarak ilgilerini çekmesi		3
İşitsel olarak çocukların ilgisini çektiği için kısa sürede sesbilgisi kazandırabilmesi		ö10
Çocuk kitapları: İşitsel olarak zenginleştirilmesi		ö58
Çocuk şarkıları: İşitsel olarak çocuk şarkılarından yararlanılabilmesi		ö15
Görsel ve/ya işitsel hafızayı geliştirmesi		3
Çocuk kitapları: İşitsel hafızayı geliştirmesi		ö44

Çocuk kitapları: Görsel hafızayı geliştirmesi	ö44, ö48
Çocukların hayal güçlerini geliştirmesi	3
Çocukların hayal güçlerini geliştirmesi	ö31, ö80
Çocuk kitapları: Hayal güçlerinin fazlalaşması	ö85
Öğretmenlere materyal imkânı sunması	3
Öğretmeni destekleyici ve zengin materyal oluşumu açısından faydalı olması	ö61
Çocukların ilgisini çeken materyaller olması	ö89
Çocuk şarkıları: Net olan anlaşılabilirliği olan içeriği güzel şarkıların çocukları etkilemesi	ö98
Eğlenerek öğrenmelerini sağlaması	2
Eğlenceli hale getirmesi	ö89
Eğlenceli şekilde öğrenmelerine yardımcı olması	ö34
Farklı duylara hitap etmesi	2
Bazı çocukların göstererek bazılarının ise duyarak öğrenmesinden dolayı çocuk kitapları ve şarkılarının çocuklar için en kolay ve en etkileyici okuma yazmayı öğrenme aracı olması	ö104
5 duyuya hitap etmesi	ö51
Harf öğrenimini kolaylaştırması	2
Çocuk kitapları: Kelimelerdeki harflere dikkat etmesi	ö27
Çocuk kitapları: Harfleri tanımasını sağlaması	ö64
Öğrenmeyi pekiştirmesi	1
Öğrenilen sesler için kitap ve şarkıların pekiştireç olması	ö65
<hr/>	
Çocuk şarkılarında ses çalışması denememesi	1
Çocuk şarkıları: çocuk şarkılarında ses çalışması denememesi	ö64
Çocuk kitap ve şarkılarının sesbilgisel farkındalık gelişiminde etkili olmaması	5
Kitap ve şarkıları etkili bulmaması, bilmecelerle tekerlemelerle daha fazla adapte olduklarını düşünmesi	ö86
Yapısal olarak çıkaramadığı ses olması halinde kitap veya şarkı ile düzeltilmeyeceğini söylemesi	ö25
Çocuk kitaplarında fark edemeyeceklerini, çocuk şarkılarında ise özellikle olmadığını söylemesi	ö74
Yararları olduğunu ancak birebir ses bilgisine etki etmediğini söylemesi	ö35
Sesleri kitaplarda veya şarkılarda fark edemeyeceklerini düşünmesi	ö74
“Bilmiyorum” şeklinde yanıt veren	4 ö56, ö83, ö84, ö97
Boş bırakılan	34
<hr/>	

Ek 13: Öğretmenlerin Okumaya Hazırlık Çalışmalarını Desteklemek Amacıyla

Yaptıkları Etkinlikler

Cevaplar	(f)	Katılımcı öğretmen Kodları
Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları		
İşitsel algı/fonolojik farkındalık çalışmaları	55	
Ses çalışmaları	17	ö5, ö26, ö33, ö39, ö52, ö58, ö59, ö63, ö73, ö85, ö86, ö88, ö102, ö105, ö107, ö109, ö111
Ses farkındalığı	7	ö21, ö38, ö42, ö48, ö51, ö69, ö89
Ses bilgisi çalışmaları	2	ö1, ö54
Ses çalışmaları (Aynı sesle başlayan nesnelere örnek)	2	ö11, ö35
Ses çalışmaları (sesli harfler)	2	ö15, ö96
Söylenilen sese ait eşya, meyve, vb. Bulma verilen sese uygun nesneyi bulma oyunları	2	ö56, ö59
Ses çalışmalarında çeşitli somut etkinlikler yapıyoruz	2	ö32, ö76
Ses tanıtımı	2	ö20, ö103
Aynı sesle başlayan nesnelere söyleme	2	ö31, ö89
Dil merkezi dersi adı altında ilköğretim öğretmeni ile ses çalışmaları yapılması	1	ö32
Doğadaki sesler (ince kalın sesle)	1	ö83
Tekrar eden sesler (fiş fiş/ foş foş gibi)	1	ö83
Sesi hissettirme	1	ö86
Ses çalışmaları yaparak okuma-yazma farkındalığı oluşturma	1	ö65
Seslerin öğretimi	1	ö45
Seslerle kelime türetme	1	ö63
Ses tanıma ile ilgili oyunlar, şarkılar.	1	ö30
Görsel materyallerle destekleyerek ses çalışması	1	ö49
Sesli harflerin çıkarılışı	1	ö34
Sesleri öğretiyoruz	1	ö16
Ses benzerlikleri fark edebilecekleri oyunlar	1	ö41
Sesli harfler için o sesle başlayan nesneyi gösterip tekrar ediyoruz	1	ö9
Aynı sesle başlayan isimler kelimeler	1	ö83
Sesleri bulma	1	ö107
Sesin başta, sonda, ortada olduğu kelimeler türetme	1	ö42
İşitsel çalışmalar	1	ö106
Dikkat ve hafıza çalışmaları		
Dikkat çalışmaları	4	ö28, ö47, ö87, ö94
Farkları bulma	2	ö106, ö107
Aynı farklı olanı bulma	2	ö7, ö31
Görsel dikkat ve algı çalışmaları	2	ö36, ö78
Odaklanma	2	ö28, ö59
Aynı olanı üzerine yapıştırma	1	ö7
Temel kavram çalışmaları		
Kavram çalışmaları	9	ö7, ö18, ö57, ö85, ö88, ö93, ö94, ö103, ö107

Kavramlar(zıt kavramlar)	1	ö96
Problem çözme ve tahmin çalışmaları.	2	
Yaratıcı düşünme	1	ö25
Farklı düşünme becerilerini destekleyecek etkinlikler	1	ö59
Kalem kullanma ve el becerisi çalışmaları	17	
Çizgi çalışmaları	13	ö5, ö7, ö28, ö57, ö61, ö66, ö67, ö73, ö87, ö94, ö96, ö102, ö105
Nokta birleştirme	1	ö98
Labirent etkinlikleri	1	ö7
Çizgi takip etme ve kopyalama	1	ö36
Gördüğünü kâğıda çizme	1	ö61
Sosyal ve duygusal olgunluk geliştirme çalışmaları	2	
Bireysel ve grup çalışmalarına öncelik verilmesi	1	ö83
Ailesini tanıtmaya	1	ö71
Görsel algı çalışmaları	2	
Simetri çalışması	1	ö98
Simetri çizme	1	ö61
Okuma yazma farkındalığı ve motivasyon geliştirme çalışmaları	24	
MEB tarafından gönderilen kitaplar	6	ö63, ö68, ö70, ö74, ö80, ö108
Çalışma sayfalarıyla etkinlik	5	ö18, ö77, ö86, ö93, ö108
Kitap çalışmaları	5	ö28, ö60, ö93, ö109, ö111
Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları	2	ö46, ö94
Okuma yazma çalışma sayfaları	2	ö63, ö70
Yapılan çalışmaların okuma yazmayı kolaylaştıracağına söylenip istekli olmalarının sağlanması	1	ö40
Sınıf içinde yapılan her etkinliğin okuma yazmaya hazırlık amacıyla yapılması	1	ö23
Okuma-yazmaya hazırlık için hazırladığım etkinlikler	1	ö68
Kitaptaki temaları işleme	1	ö28
Ritim çalışmaları	1	
Hecelerle ritim çalışmaları yaptırma	1	ö38
Türkçe Etkinlikleri	97	
Hikâye- öykü tamamlama	10	ö25, ö34, ö35, ö45, ö73, ö82, ö84, ö90, ö91, ö98
Hikâye okuyoruz	9	ö9, ö11, ö31, ö34, ö35, ö36, ö71, ö92, ö104
Kitap okuma	6	ö19, ö20, ö29, ö53, ö55, ö99
Masal- hikâye dinleme	5	ö6, ö37, ö45, ö50, ö69
Resimlere bakarak okuma çalışmaları (resimlerle çocuklar anlatıyor)	5	ö6, ö9, ö27, ö44, ö92
Türkçe dil etkinlikleri	5	ö5, ö17, ö47, ö72, ö111
Hikâye etkinlikleri	4	ö1, ö33, ö47, ö83
Hikâye anlatımı	4	ö60, ö62, ö82, ö84
Çocukların hikâye anlatması	4	ö50, ö53, ö71, ö104
Hikâye oluşturma	4	ö10, ö12, ö35, ö82
Görsel materyal okuma etkinlikleri	4	ö3, ö8, ö10, ö19
Görsellerden (resimlerden) yararlanılarak hikâye oluşturma	3	ö2, ö45, ö72
Bilmece sorma	3	ö45, ö62, ö90

Tekerleme söyleme	3	ö62, ö69, ö90
Okunan hikâye ile sorular sorma	2	ö11, ö92
Yarım bırakılan hikâye tamamlama	2	ö2, ö11
Parmak oyunları	2	ö69, ö104
Masal- hikâye saati	1	ö21
Hikâye kartlarıyla hikâye anlatımı	1	ö2
Göster anlat etkinlikleri	1	ö17
Gördüğünü anlatma çalışmaları	1	ö61
Resimlere bakarak kitap inceleme	1	ö58
Hikâye zarları ile hikâye oluşturma	1	ö21
Dil becerisi akıcılık için tekerleme bilmece şiir şarkı vs.	1	ö37
Şiir okuma	1	ö62
Kelime oyunları; benzer kelimeleri bulma	1	ö41
Zıt ve eş anlamlı kelimeler	1	ö83
Şiir tekerleme parmak oyunları	1	ö5
Ellerine kitap verip kitapla tanıştıyorum	1	ö4
Kitap sayfalarını inceleme	1	ö11
Kitap çalışmaları	1	ö15
Kitap sevgisi kazandırmak	1	ö17
Kitap anlatma çalışmaları	1	ö17
Kitap setlerimizdeki çalışmaları yapıyorum	1	ö18
Kitap okurken yazıları gösterme	1	ö29
Dergi gazete kitap hazırlıkları	1	ö55
Resim ve yazı kavramıyla ilgili çalışmalar	1	ö83
Kendini ifade edebilme	1	ö71
Sesleri doğru şekilde telaffuz etme	1	ö89
<hr/>		
Matematik etkinlikleri	42	
Eşleştirme	5	ö31, ö73, ö100, ö105, ö106
Ritmik sayma	4	ö31, ö57, ö87, ö106
Gruplama	3	ö31, ö100, ö106
Rakamları tanıma	3	ö87, ö97, ö110
Matematik etkinliği	3	ö46, ö47, ö88
Sayı çalışmaları	2	ö96, ö105
Rakam çalışmaları	2	ö93, ö98
Rakamları yazma	2	ö87, ö97
Tek basamaklı sayı toplama çıkarma	2	ö87, ö101
Şekil çalışmaları	2	ö93, ö98
İlişki kurma	1	ö73
Resimler arası ilişki kurma	1	ö10
Ahşap materyaller, kumaş kuklalar, kart oyunları vs ile matematik	1	ö64
Örüntü	1	ö100
Sayı öğretimi	1	ö103
Sayı rakam çalışmaları	1	ö15
Tuz tepsisinde rakamları yazma	1	ö59
Somut nesnelere ile rakamlar arasında ilişki kurma	1	ö52
Sayı nesne eşleştirme	1	ö57
Basit matematik çalışmaları	1	ö73
Nesnelerle toplama çıkarma çalışmaları	1	ö110

Görsel materyaller, akıllı tahta, oyun hamuru, tıraş köpüğü ile sayı ve şekil çalışması	1	ö81
Önce sonra grafiği oluşturma	1	ö7
Grafikleri yorumlama	1	ö44
Fen etkinlikleri	3	
Fen etkinliği	1	ö46
Dünyayı tanıma çalışmaları	1	ö64
Basit deneyler	1	ö107
Oyun Etkinlikleri	7	
Oyun etkinliği	4	ö46, ö77, ö80, ö109
Oyun ve hareket	2	ö33, ö88
Okuma yazma oyunları	1	ö103
Drama Etkinlikleri	4	
Drama etkinliği	3	ö50, ö85, ö99
Dramatizasyon	1	ö62
Sanat Etkinlikleri	1	
Sanat etkinlikleri	1	ö93
Müzik Etkinlikleri	2	
Müzik etkinliği	1	ö46
Ritmik şarkılar	1	ö83
Harf yazma/tanıma ve isim yazma/tanıma çalışmaları	27	
Sesli harfleri tanıma	4	ö11, ö87, ö89, ö100
Montessori kabartma harflerle çalışma	2	ö32, ö76
Tuz tepesinde harf çalışması	2	ö32, ö76
İsim farkındalığı	2	ö10, ö51
İsmin kaç harfli olduğunu bilme	2	ö51, ö89
Sesli harfler tren oyunu oynuyoruz	1	ö9
Sesli harflerin yazılışı	1	ö34
Harf farkındalığı	1	ö14
Şekillerle harf öğretimi	1	ö24
Ses tanıma ve yazma çalışmaları	1	ö97
Harflerin eşleştirilmesi (benzer farklı)	1	ö45
Söyledikleri cümle, kelime, ses vb. tahtaya yazılarak ağızımızdan çıkanların görsel olarak okunabileceğini gösterilmesi	1	ö40
İsim trenleri (her harf bir vagon kendi ismini yazma)	1	ö69
İsim farkındalık panoları	1	ö45
Kendi ismini tanıma	1	ö89
Mevsimlerin içerisindeki harfler (başında sonunda ortasında)	1	ö51
Sesli harflerin başta ortada sondaki durumu	1	ö34
Sesli harfler ile etkinlikler	1	ö27
Harfleri tanıyacak etkinlikler yapılması	1	ö11
Görsel yatkınlık; isim söylemeden harflerle eşleştirme	1	ö44
Alternatif etkinlikler	16	
Akıl oyunları	3	ö73, ö101, ö103
Scamper çalışmaları	2	ö45, ö73
Puzzle	1	ö25
Bulmaca	1	ö101
Sudoku	1	ö101
Kodlama	1	ö101, ö103

	Kolay matematik	1	ö103
	Akıl yürütme çalışmaları	1	ö73
	Hafıza oyunları	1	ö78
	Zekâ oyunları	1	ö80
	Görsel ve işitsel zekâyâ yönelik kartlar	1	ö88
	Montessori dil etkinlikleri	1	ö111
	Elektroy uygulaması	1	ö70
Aile katılım çalışmaları		3	
	Aile katılım çalışmaları	1	ö68
	Kitap paylaşma	1	ö83
	Ailelere dönüşümlü kitap gönderme evde okuma	1	ö44
Tüm alanları kapsayan etkinlikler yapılması		2	
	Tüm etkinliklerle paralel çalışmalar uygulanması	1	ö75
	Bütün gelişim alanları bütündür, etkinlikleri bir bütünlük içinde yapmaya çalışılması	1	ö47

Ek 14: Öğretmenlerin Karşılaştıkları Okuma-Yazmaya Hazırlık Sürecini Aksatacak

Sorunlar

Öğretmen Cevapları	(f)	Katılımcı Öğretmen Kodları
Çocukların sosyal duygusal gelişiminden kaynaklanan sorunlar		
Çocuklar isteksizliği	6	ö64, ö80, ö82, ö88, ö104, ö109
Çocukların hazırbulunuşluğunun olmaması	5	ö1, ö70, ö86, ö92, ö102
Bireysel farklılıklar	2	ö27, ö64
Çocuğun duygusal açıdan tam hazır olmaması	1	ö53
Otmakta sorun yaşayan çocuklar (hiperaktif çocuklar)	1	ö84
Aile ve/ya çevreden kaynaklanan sorunlar		
Aile desteğinin yetersizliği	3	ö9, ö53, ö109
Aile faktörü	2	ö47, ö48
Aile genellikle ilgisizliği, çocuğu desteklemede yetersizliği	2	ö70, ö78
Ailelerin teşvik edici tutuma sahip olmaması	1	ö6
Veli ile iletişim kurulamaması	1	ö71
Ebeveynlerin ilkokul seviyesinde bir öğretim beklemesi	1	ö40
Velilerin okuma yazma bilmemesi. Evde çocuğa yardımcı olamamaları	1	ö49
Çevresel sorunlar	1	ö10
Sınıfın genel durumu ve işleyişinden		
Sınıf mevcutlarının fazla olması	5	ö14, ö44, ö47, ö54, ö69
Yaş gruplarının karma olduğu sınıf	2	ö20, ö85
Yabancı uyruklu çocukların sayısının fazlalığı	1	ö38
Kaynaştırma öğrencisinin tam zamanlı kalması	1	ö90
Öğrencilerin devam sorunu	1	ö24
Sınıfın genel düzeyindeki farklılıklar	1	ö102
Gereksiz kutlamalar	1	ö35
Çocukların motor gelişiminden kaynaklanan sorunlar		
Çocuğun kas gelişiminin yeterli olmaması	5	ö6, ö34, ö51, ö107, ö110
Kalem tutmada yetersizlik	5	ö27, ö84, ö98, ö100, ö110
Çocuğun fiziksel açıdan tam hazır olmaması	1	ö53
Oturuş bozuklukları	1	ö98
Çocukların bilişsel gelişiminden kaynaklanan sorunlar		
Çocukların dikkat sürelerinin yetersizliği	4	ö29, ö33, ö84, ö100

Algı problemleri	2	ö27, ö33
Motivasyon azlığı	1	ö88
Öğrenme sürecindeki aksamalar (SG ya da patolojik)	1	ö73
Malzeme/materyal eksikliği ve/ya maddi yetersizliklerden kaynaklanan sorunlar		
Donanım/materyal eksiklikleri	3	ö12, ö47, ö93
Maddi olanaksızlıklar	1	ö2
Malzeme temininin uzun sürmesi piyasada yüksek fiyatta olması	1	ö45
Devletin verdiği setlerin yetersizliği	1	ö15
Çocukların dil gelişiminden kaynaklanan sorunlar		
Dinleme becerilerinde eksiklik olması	1	ö88
Konuşma bozuklukları	1	ö98
Dil gelişiminin geride kalması	1	ö34
Çocuğun Türkçe bilmemesi	2	ö1, ö77
Öğretmenden kaynaklanan sorunlar		
Tek başıma hazırlık aşamalarında zorlanıyorum	2	ö18, ö45
Kişisel olarak vermekten biraz çekindiğim bir konu	1	ö72
Sistemdeki değişiklikleri takip etmekte zorlanıyorum	1	ö81
Sorunla karşılaşmayan öğretmenler		
Okuma-yazma eğitimi vermiyor	2	ö28, ö83
Genellikle sorunla karşılaşılması	2	ö75, ö97
Sorun yaşamaması	19	ö4, ö17, ö25, ö26, ö36, ö57, ö58, ö60, ö63, ö67, ö68, ö74, ö89, ö94, ö96, ö99, ö101, ö103, ö111
Boş bırakılan	35	ö3, ö5, ö7, ö8, ö11, ö13, ö16, ö19, ö21, ö22, ö23, ö30, ö32, ö37, ö39, ö41, ö42, ö43, ö46, ö50, ö52, ö55, ö56, ö61, ö62, ö65, ö66, ö76, ö79, ö87, ö91, ö95, ö105, ö106, ö108

Ek 15: Öğretmenlerin Karşılaştıkları Okuma-Yazmaya Hazırlık Sürecini Aksatacak Sorunları Çözme Yöntemleri

Öğretmen Cevapları	(f)	Katılımcı Öğretmen Kodları
Çocukların değerlendirilip uygun eğitim yönteminin seçilmesi	24	
Dikkat çekebilecek farklı etkinliklerle destek	5	ö29, ö75, ö80, ö82, ö88
Farklı kaynak kullanımı	3	ö18, ö35, ö107
İlgi çekici hale getirmek	3	ö14, ö104, ö109
Birebir ilgilenilmesi	2	ö27, ö64
Somutlaştırarak çalışıyorum	2	ö20, ö27
Sınıfı (stajyer varsa) 2'ye bölerek uygulama yapıyorum	1	ö69
Çocuğun anlayacağı şekilde anlatmaya çalışıyorum.	1	ö77
Çocuğun bireysel özelliğine göre çeşitli yollar deniyorum.	1	ö84
Daha geriden ama çocukların düzeyine uygun ilerliyorum	1	ö38
Karma sınıfta; yaş grubunun ihtiyacına uygun eğitim problemi belirlenmesi	1	ö20
Çocuğun eğitim gördüğü ortam, ailesi vs. iyi tanımaya gayret edip gerekli düzenlemeleri yapmaya çalışıyorum.	1	ö10
Görsel dikkat çalışmaları, akıl zekâ oyunları oynatıldı	1	ö33
Oyunlaştırarak öğretme	1	ö19
Kuralların öğrencilerle birlikte konuşarak konulması	1	ö31
Küçük kas gelişiminin desteklenmesi	9	
Kas gelişimini destekleyecek egzersizler yapılması	3	ö6, ö34, ö107
El becerilerini geliştirici sanatsal çalışmalar çizgi çalışmaları yapılması	2	ö1, ö100
Kalem tutma çalışmaları yapılması	2	ö100, ö110
Ellerinden tutularak kalem tutmaya yardımcı olunması	1	ö27
Evde kalem tutma çalışması yapılması için yönlendirilmesi	1	ö100
Türkçe dil etkinliklerine yer verilmesi	2	
Türkçeyi ilerlemeleri için hikâye etkinlikleri parmak oyunları ve basit düzeyde şarkı öğretimi yaptırılması	1	ö1
Türkçe dil etkinliklerine yer verilmesi	1	ö34
Hizmetiçi eğitimlere katılmak	1	
Hizmetiçi eğitimlere katılmak	1	ö72
Ailelerin bilgilendirilmesi	15	
Veli görüşmeleri yapılması	8	ö6, ö47, ö70, ö71, ö78, ö86, ö90, ö98
Aile seminerleri/ eğitimleri düzenleme/ aileyi bilinçlendirme	2	ö48, ö109

Velilere bilgilendirme broşürü gönderilmesi	1	ö33
Veli toplantıları yapmak	1	ö9
İlk toplantıda OÖ programında çocuklar için kazanması beklenen kazanım ve göstergeleri söylenmesi	1	ö40
Okuma yazma bilmeyen velilerin okuma yazma kurslarına yönlendirilmesi	1	ö49
Öğrencinin bir yıl daha okul öncesi eğitime devam etmesini önerme	1	ö53
Ailelerin sürece dâhil edilmesi	6	
Evde uygulayabilecekleri etkinlikler önerme	4	ö9, ö51, ö70, ö102
Aile katılımını sağlama	1	ö53
Veli ve çevreden maddi sorunların çözümü için destek isteme	1	ö2
Rehber öğretmen/ uzman desteği alınması	2	
Rehber öğretmen ile görüşüp uzmana yönlendirilmesi	1	ö86
Rehber öğretmenle irtibata geçilip gerekli görüldüğü durumda RAM'a yönlendirmeye çalışılması	1	ö98
Eğitim sürecini kolaylaştıracak önlemler alınması	4	
Küçük olan sınıfa en fazla 20 öğrenci alınması	1	ö54
Okul olarak aynı yaş gruplarını aynı sınıfa koyma	1	ö85
Okulda yapılan kutlamalara abartmadan hazırlanılması	1	ö35
Materyalleri öğretmenlerin üretmeye çalışması	1	ö45

Ek 16: Öğretmenlerin Karşılaştıkları Okuma-Yazmaya Hazırlık Sürecini Aksatacak

Sorunlar İçin İhtiyaç Duyduğu Destekler

Öğretmenin kimin desteğine ihtiyaç duyduğu	(f)	Katılımcı öğretmen Kodları
Aile desteği	16	ö1, ö2, ö9, ö10, ö27, ö33, ö34, ö47, ö51, ö53, ö71, ö82, ö90, ö93, ö100, ö107
Çevre desteği	9	ö2, ö9, ö12, ö24, ö38, ö49, ö71, ö73, ö90
Milli Eğitim Bakanlığı'nın desteği	4	ö12, ö24, ö35, ö54
Okul idaresinin desteği	3	ö10, ö47, ö93
İlçe Milli Eğitim Md.'nün desteği	2	ö47, ö49
Rehberlik servisi (rehber öğretmene)	2	ö31, ö86
Algı değişikliği (Okuma yazma öğretilmediği için okul öncesi eğitimin önemsiz görülmesinin ortadan kalkması)	1	ö40
KAMU spotu (RAM'in tanıtılması)	1	ö98
Hizmetiçi eğitim (üniversite vb. Tarafından yapılan)	1	ö72
Uzman (aile) seminerleri/ eğitimleri	1	ö109
Uzman desteği	1	ö73
Materyal desteği	1	ö109
Marangoz desteği	1	ö45
Stajyer öğrenci	1	ö14
Bazen ihtiyaç duyulması	5	ö33, ö84, ö80, ö88, ö93,
Hayır	9	ö15, ö18, ö20, ö29, ö64, ö69, ö77, ö85, ö104
Boş bırakılan	8	ö6, ö48, ö70, ö78, ö81, ö92, ö102, ö110

Ek 17: Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığı Geliştirebilmek Amacıyla Yaptıkları

Etkinlik Türleri

Cevaplar	(f)	KÖK
Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları		
İşitsel algı/sesbilgisel farkındalık çalışmaları		
Kelime farkındalığı	4	
Kelime türetme çalışması	3	ö39, ö63, ö102
Kelime verip cümle oluşturulmasının istenmesi	1	ö18
Ses çalışmaları	26	
Ses çalışmaları	6	ö32, ö59, ö61, ö65, ö76, ö111
Minyatür materyaller ile sesleri tanıma	6	ö32, ö52, ö59, ö65, ö76, ö111
Ünlü sesleri tanıma	5	ö28, ö74, ö77, ö86, ö108
Aynı sesleri tanıyıp bulma	1	ö48
Benzer seslerde olan nesnelerin çocuklara buldurulması	1	ö107
Sesi bulma çalışmaları	1	ö103
Sesli harflerin sadece ses ve görsel resimlerle verilmesi	1	ö81
Ses türetme çalışmaları	1	ö66
Hayvan doğa olayları vs. seslerinin dinletilmesi	1	ö9
Ortamdaki sese odaklanma	1	ö103
Çocuklara öğretilmek istenen sesle ilgili hafta boyunca çalışmalar yapılması	1	ö39
İsimlerdeki seslerin ayrıştırılması	1	ö102
Başlangıç-bitiş sesleri ile ilgili çalışmalar	28	
Aynı sesle başlayan kelimelere örnek verdirme	9	ö10, ö35, ö40, ö60, ö80, ö85, ö86, ö99, ö110
A sesi ile başlayan nesnelere buldurma	4	ö26, ö44, ö45, ö97
Aynı sesle başlayan resimlerin bulunması	2	ö58, ö94
Aynı sesle biten kelimelere örnek verdirme	2	ö35, ö44
Her öğrenciden hafta boyunca o sesle başlayan üç kelime bulmasının istenmesi	1	ö39
Aynı ses ile başlayanların görsellerini bulup, kesip yapıştırma	1	ö97
"Hangi sesle başlar?" türünde etkinlikler yapılması (boyama- çizme)	1	ö96
O sesle başlayan isimler bulma	1	ö81
Ceplere aynı harfle başlayan kelimeyi yerleştirme	1	ö64
Kelime (aynı sesle başlayan biten) nesnelerin isimlerini söyleme	1	ö94
Başlangıç ve bitiş sesleriyle ilgili çalışmalar yapılması ve oyunlar oynatılması	1	ö38
Sesi kelimenin başında ve sonunda kullanarak oyunlar türetme	1	ö39
A sesiyle çocukların bildiği hayvanların görseller ve oyunlarla çalıştırılması	1	ö51
Ünlü sesleri çocuklara tanıyıp bu sesler ile başlayan biten kelimeleri bulmasını isteme	1	ö21
Verilen sesin kelimenin ortasında olduğu kelimelere örnek istenmesi	1	ö35

Dikkat ve hafıza çalışmaları	1	
Algı çalışmaları yapılması	1	ö103
Kalem kullanma ve el becerisi çalışmaları	5	
Çalışma kâğıtları	2	ö58, ö93
Noktalarla sesin çizilmesi	1	ö45
Çizgi çalışmaları	1	ö104
Boyama çalışmaları	1	ö104
Sosyal ve duygusal olgunluk geliştirme çalışmaları.	1	
Çocukların çalışmalarında neler yaptıkları, düşündükleri ve hissettikleri konusunda kendilerini ifade etmelerinin sağlanması	1	ö80
Görsel algı çalışmaları	18	
Görsel ses kartları tanıtma	4	ö6, ö31, ö33, ö88
Görsel çalışmalar yapılması	3	ö16, ö55, ö107
Videolar ile ses tanıtılması	2	ö27, ö81
Eğitici video seyrettirilmesi	2	ö26, ö96
Görseller ile ses tanıtma.	1	ö27
Görsel destekler (projeksiyon, internet) kullanılması	1	ö93
Sesli harfler ile ilgili videolar izletilmesi	1	ö87
Çeşitli tabela/afişlerin incelenmesi	1	ö73
Renkli hazırlanmış kartlar ile etkinlik planlanması	1	ö37
Sesli ve görsel materyaller kullanılan etkinlikler yapılması	1	ö108
Sesi resmetme çalışmaları	1	ö103
Okuma yazma farkındalığı	10	
Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları	7	ö8, ö46, ö54, ö56, ö61, ö89, ö105
Kavram çalışma kitaplarında bulunan test uygulamaları ile konunun pekiştirilmesi	1	ö70
Seslerle ilgisi çalışma sayfaları hazırlanıp uygulanması	1	ö35
Kitap çalışması yapılması	1	ö26
Duyu eğitimi çalışmaları	4	
Işıklı masada kum tepsisi etkinliği yapılması	2	ö59, ö76,
Tuz tepsisi ile somut çalışmalar	1	ö52
Işıklı masada ses çalışması yapılması	1	ö52
Ritim çalışmaları	1	
Ritimle heceleme	1	ö89
<hr/>		
Türkçe Etkinlikleri		
Farklı söz dizimsel yapıları anlama ve kullanma çalışmaları	22	
Tekerleme söyleme	9	ö29, ö33, ö36, ö41, ö47, ö61, ö73, ö84, ö98
Parmak oyunları	3	ö1, ö19, ö47
Şiir söylenmesi, tekrar yapılması	3	ö29, ö84, ö98
Tekerlemeler ile ince sesli harflerin tanıtılması	1	ö59
Ses ile ilgili tekerlemeler	1	ö93
Oyun eşliğinde ses tekrarları (tekerleme)	1	ö32
Bilmece	1	ö36
Şiir okutulması ve ezberletilmesi	1	ö15

Ritmik tekrarlı kendiliğinden gelişen söylemler	1	ö41
Kafiyeli mani, şiir, şarkı yazma çalışmaları	1	ö73
Dinleme becerisi çalışmaları	19	
Hikâye etkinlikleri	5	ö29, ö33, ö36, ö69, ö98
Türkçe dil etkinlikleri	3	ö7, ö46, ö47
Kitap okuma	2	ö28, ö111
Bilgisayardan ses tanıtma	2	ö6, ö31
Boşluk doldurma, cümle tamamlama	1	ö98
Türkçe dil etkinlikleri ile bütünleştirilmiş etkinlikler	1	ö34
Kukla ile anlatım	1	ö69
Hikâye kitaplarının okunması ve anlatılması	1	ö104
Dinlediği bir hikâyeyi başka birine anlatması	1	ö61
Sesli hikâye dinletirmek	1	ö92
Hikâyeler okunarak ilgili sorular sorularak.	1	ö84
Belirli bir sesi çıkartma çalışmaları	4	
Sesi çıkartamayan çocuklarla çalışma yapılması	1	ö25
Aynanın kullanılması. Aynanın karşısında sesi nasıl çıkarttığını takip edilmesi ve buharın izlenmesi	1	ö4
Aynı sesi çıkarma; Değişik sesler çıkarma; Harf sesi çıkarma	1	ö71
Ses çıkarma çalışmaları	1	ö16, ö66
Harf yazma/tanıma ve isim yazma/tanıma çalışmaları	12	
Sesli harflerin örneklendirilmesi	2	ö40, ö87
Nesnenin resmini görsel olarak gösterip hangi sese ait olduğunu yazma çalışması (elma resminin altına e yazılması)	1	ö83
Harflerin boyanması. İsmi oluşturan harflerle kolaj çalışmaları vb.	1	ö72
İsimlerin asılması yoluyla isim farkındalığı oluşturulması	1	ö51
Ses kalıpları (yazılışları ve okunuşu, Montessori yöntemi)	1	ö28
Harfi tanıtp sözcükler içinde harfi vurgulayarak hissetmelerini sağlayacak kısa hikâyeler okunması	1	ö1
Sesli harflerin görsellerle anlatılması	1	ö90
Sesli harfler ile ilgili okuma-yazma çalışmaları	1	ö87
Sesli harflerin öğretimi	1	ö110
Harfler üzerinde sanatsal çalışmalar yapılması	1	ö105
Çeşitli heceler yazarak birleştirip meyve isimleri oluşturulması	1	ö83
Oyun Etkinlikleri	30	
Oyun oynatma	7	ö8, ö14, ö27, ö36, ö54, ö55, ö101
Ses oyunları	5	ö5, ö37, ö67, ö93, ö103
Oyunlarla (Tik tak boom vb) kelimeler türetilmesi	3	ö6, ö31, ö33
Somut oyunlar	2	ö59, ö76
Kelime oyunları	2	ö18, ö73
Ses ile ilgili eşleştirmeli yarışmalı oyunlar	1	ö47
Oyun yoluyla sesbilgisel farkındalığı sağlanması	1	ö65
Ses çıkartma oyunu oynanması	1	ö70
Sesli harfler ile ilgili oyunlar oynanması	1	ö87
Harflerle ilgili farkındalıklarını geliştirecek şekil oyunları oynanması	1	ö1
Sesin daha kolay ve kalıcı öğrenilmesi için oyun temelli etkinlik	1	ö10

	türleri uygulanması		
	Çeşitli oyunlar oynanması (a,b,c ve benzeri harfleri ile başlayan meyve eşya hayvan isimleri sormak)	1	ö105
	Sesli harfle başlayan kelimeleri bulma oyunu oynanması	1	ö80
	İsim farkındalığı oyunları oynanması	1	ö67
	Oyun yolu ile yerlere sesleri yapıştırılması ("e sesinin üzerine basıyoruz" vb yönerge verilmesi)	1	ö58
	Eşleştirme çalışmaları	1	ö37
Drama Etkinlikleri		7	
	Drama	3	ö14, ö56, ö69
	Canlandırma drama (e sesi bebek sallama)	2	ö4, ö19
	Hikâye canlandırma	1	ö53
	Müzik ve drama etkinliklerinde ses kullanımı	1	ö29
Fen etkinlikleri		1	
	Deney yapma ve anlatma	1	ö98
Aile katılım çalışmaları		5	
	Aile katılımı	1	ö89
	"E" sesi köşesi evden çalışılacak ses ile ilgili materyal isteme	1	ö96
	Velilerden istenen sesle ilgili resimler kullanılarak sınıfta resimlerden ses ağacı oluşturulması	1	ö81
	(Elden ele kitaplarım projesi) çocukların eve gönderilen kitapları okuması	1	ö85
	(Masal projesi) (velilerle kitap okunması, velilerin kitapların içine notlar bırakması)	1	ö85
Müzik Etkinlikleri		21	
	Şarkı	8	ö15, ö36, ö41, ö47, ö55, ö61, ö86, ö98
	Müzik etkinliği	8	ö7, ö8, ö29, ö36, ö49, ö53, ö56, ö89
	Ritim çalışmaları	2	ö36, ö53
	Şarkıların öğretiminde CD'den dinleterek söylettirme	1	ö92
	Şarkılarla müziklerle işitsel görsel olanların desteklenmesi	1	ö51
	Müzikle bütünleştirip ses çıkarma çalışması yapılması	1	ö45
Sanat Etkinlikleri		1	
	Ses farkındalığı çalışmaları: e harfini boyatma, varlıkları boyama çember içine alma. Materyallerle çizim yapılması	1	ö45
Hep küçük yaşlarla çalıştığı için bu eğitimin verilmemesi		2	ö17, ö57
	Toplam cevap sayısı	220	
Boş bırakılan		23	ö2, ö3, ö11, ö12, ö13, ö22, ö23, ö24, ö30, ö42, ö43, ö50, ö62, ö68, ö75, ö78, ö79, ö82, ö91, ö95, ö100, ö106, ö109

Ek 18: Öğretmenlerin Sesbilgisel Farkındalığın Desteklenmesine Yönelik Uyguladıkları Bir Etkinliğin Adımları

Cevaplar/ Katılımcı Öğretmen Kodları	ö1	ö4	ö5	ö6	ö7	ö8	ö9	ö10	ö15	ö16	ö18	ö19	ö20	ö21	ö25	ö26	ö27	ö28	ö29	ö31	ö32	ö33	ö34	ö35	ö36	ö37	ö38	ö39	ö40	ö41	ö44	ö45			
Dinleme Eğitimi Çalışmaları																																			
(doğa/hayvan sesi) sesi dinletip taklit etme							x																												
(doğa/hayvan sesi) sesi dinletip ne sesi olduğunu bulma																																			
(doğa/hayvan sesi) sesi dinletip hakkında sohbet etme							x																												
kitap ve görsellerden hayvanları bulup seslerini çıkarma																																			
hikaye etkinliği					x																		x			x				x					
ritim çalışması																																			
Sesi Hissettirme Çalışmaları																																			
ses ile ilgili farkındalık kazandırma								x																				x							
sesi dinletme													x																						
sesi hissettirme								x							x																			x	
ses vurgu yaparak söyleme												x				x									x					x			x		
ses çıkartılır çocukların da çıkarmasını sağlama																									x										
ses ile ilgili cümleler kurma																																			
parmak oyunu					x																														
ses ile ilgili tekerleme öğretilmesi	x																						x			x	x								
tekerleme okunması																									x			x							
sesin yoğun geçtiği bir hikaye okunması																																			
sesle ilgili şarkı dinletilmesi																												x					x	x	
çalışılan sese vurgu yaparak o ses ile ilgili şarkı söylenmesi						x									x		x											x							
Sesi Tasma Çalışmaları																																			
sesi tanıma	x										x							x				x													
sesi içeren görseller gösterme		x							x	x				x			x															x	x		
kimin isminde o ses olduğu konuşma														x											x										
ses ile ilgili video seyrettirilmesi					x												x				x		x												
sınıfta ses köşesi oluşturma ve nesnelere bu köşede sergileme																																			
evlerinden o ses ile ilgili nesne getirmelerini isteme																																			
ses ile başlayanları fark etme																																			
ses ile başlayan varlıklara örnek verme	x										x	x			x	x									x					x		x			

Cevaplar/ Katılımcı Öğretmen Kodları	ö46	ö47	ö48	ö51	ö52	ö53	ö54	ö55	ö56	ö57	ö58	ö59	ö60	ö61	ö63	ö64	ö65	ö66	ö67	ö69	ö70	ö71	ö72	ö74	ö76	ö77	ö80	ö81	ö83	ö85	ö86	ö87	ö88	ö89
Dinleme Eğitimi Çalışmaları																																		
(doğa/hayvan sesi) sesi dinletip taklit etme																																		
(doğa/hayvan sesi) sesi dinletip ne sesi olduğunu bulma																																		
(doğa/hayvan sesi) sesi dinletip hakkında sohbet etme							x																											
kitap ve görsellerden hayvanları bulup seslerini çıkarma																											x							
hikaye etkinliği																																	x	
ritim çalışması																																	x	
Sesi Hissettirme Çalışmaları																																		
ses ile ilgili farkındalık kazandırma																																		
sesi dinletme																																		
sesi hissettirme	x																																	
ses vurgu yaparak söyleme									x																									
ses çıkartılır çocukların da çıkarmasını sağlama																																		
ses ile ilgili cümleler kurma														x																				
parmak oyunu				x																														
ses ile ilgili tekerleme öğretilmesi																																		
tekerleme okunması																																		x
sesin yoğun geçtiği bir hikaye okunması		x																		x														
sesle ilgili şarkı dinletilmesi								x																									x	
çalışılan sese vurgu yaparak o ses ile ilgili şarkı söylenmesi															x											x						x		
Sesi Tanıma Çalışmaları																																		
sesi tanıma			x					x	x			x	x						x						x	x								
sesi içeren görseller gösterme																																		
kimin isminde o ses olduğu konuşma	x																							x										x
ses ile ilgili video seyrettirilmesi																												x						x
sınıfta ses köşesi oluşturma ve nesnelere bu köşede sergileme							x		x																									
evlerinden o ses ile ilgili nesne getirmelerini isteme									x								x																	
ses ile başlayanları fark etme																						x												
ses ile başlayan varlıklara örnek verme	x					x					x							x					x				x							

Cevaplar/ Katılımcı Öğretmen Kodları	ö90	ö92	ö93	ö94	ö96	ö98	ö99	ö101	ö103	ö104	ö107	ö110	ö111	Cevaplar/ Katılımcı Öğretmen Kodları	ö90	ö92	ö93	ö94	ö96	ö98	ö99	ö101	ö103	ö104	ö107	ö110	ö111
Dinleme Eğitimi Çalışmaları														sesle başlayan varlıklar hakkında sohbet etme													
(doğa/hayvan sesi) sesi dinletip taklit etme														ses ile başlayan nesnelere kartlar/resimler göst. tanıma	x		x				x						
(doğa/hayvan sesi) sesi dinletip ne sesi olduğunu bulma									x					ses ile başlayan nesnelere gösterme												x	
(doğa/hayvan sesi) sesi dinletip hakkında sohbet etme						x								çalışılması													
kitap ve görsellerden hayvanları bulup seslerini çıkarma														sesin ortada olduğu kelimelere çocuklardan örnek isteme													
hikaye etkinliği														ses ile başlayan nesnelere resimlerinin çizilmesi/boyanması												x	
ritim çalışması														sesle ilgili buldukları kelimelerle şarkı bestelenmesi													
Sesi Hissettirme Çalışmaları														Sesi Ayırt etme Çalışmaları													
ses ile ilgili farkındalık kazandırma														sesi içeren kartlarda aynı sesle başlayanları bulma			x										
sesi dinletme														ses ile başlayan kelimelerin bulunmasına rehberlik etme													
sesi hissettirme				x							x			ses ile başlayan nesnelere çocukların örnekleştirilmesi	x	x	x					x			x		
ses vurgu yaparak söyleme														ses ile ilgili nesnelere sınıf içinde bulunması													
ses çıkartılır çocukların da çıkarmasını sağlama	x													ses ile başlayan isimleri söylemelerini isteme				x									
ses ile ilgili cümleler kurma														bunlardan hangisi a ile başlar? sorusunun sorulması													
parmak oyunu														bunlardan hangisi a ile biter? sorusunun sorulması													
ses ile ilgili tekerleme öğretilmesi														ses ile biten nesnelere çocukların örnekleştirilmesi													
tekerleme okunması												x		başında ve sonunda bul. seslere göre nesnelere gruplama													
sesin yoğun geçtiği bir hikaye okunması														Harfleri Tanıma ve Yazma etkinlikleri													
sesle ilgili şarkı dinletilmesi							x							harfin gösterilmesi			x									x	
çalışılan sese vurgu yaparak o ses ile ilgili şarkı söylenmesi								x						harfin öğretilmesi													
Sesi Tanıma Çalışmaları														harfin yazımı													
sesi tanıma	x													harfi tanıma													
sesi içeren görseller gösterme	x													harf ile bir resim etkinliği yapılması													
kimin isminde o ses olduğu konuşma														ismini tanıma, yazma, isminin harflerini bulma ve sayma													
ses ile ilgili video seyrettilmesi				x								x		Diğer Etkinlikler													
sınıfta ses köşesi oluşturma ve nesnelere bu köşede sergileme					x									oyun etkinliği			x										
evlerinden o ses ile ilgili nesne getirmelerini isteme					x									drama çalışması							x						
ses ile başlayanları fark etme														heceleme çalışması yapılması													
ses ile başlayan varlıklara örnek verme			x								x	x		çalışma sayfası üzerinden etkinlik yapılması	x	x	x		x					x			
														elektroy* (bilgisel oyun) çalışması yapılması					x								

Ek 19: SBF Etkinlik Adımlarını Açıklarken Öğretmenler Tarafından Verilen Etkinlik

Örnekleri

Etkinlik Örnekleri

Sesi Ayırt Etme Çalışmaları

- Örneğin yağmur sesi; öncelikle yağmur ile ilgili sorular sorarak ön bilgilerini ölçerim. Daha sonra deney ve oyunla destekleyip videodan izleriz. ö9
- Çocuklara resim kâğıdı ve kalem verilir yönerge olarak etrafındaki sesleri algılayıp buldukları sesin resmini çizmeleri istenir (ağaçtaki kuş sesi, ambulans sesi, ezan sesi, kapı sesi vb.) ö103

Sesi Hissettirme Çalışmaları

- Ailenizde veya yakınınızda bebekler var mı sallarken ne söylersiniz bebeklere? (e-e-e yanıtına yönlendirilir) ö10
- E sesi için; eee eeeee ninni söyler ö45, ö94, ö107
- A sesi için; nesne göstererek "aaaa bak geldi, aaaaa baba" vb. cümlelerle sesi hissettirme ö25
- Dikkat çekici farklı ses tonlarıyla hikâyenin arasına sıkıştırdığım "aa!" gibi tepkilerin ardından hikâye içerisinde en çok tekrar eden sesin ne olduğunu buldurmaya çalışırım ö41
- Önce bir şeye şaşırma gibi yaparak çocukların A sesine eşlik etmesini sağlarım. ö46

Oyun ve Drama Etkinlikleri

- E sesi için: Arkadaşım eşek şarkısı dinlenir ve dans edilir. Eşek-eş bunlar aynı sesle söyleniyor gibi cümlelerle dikkat çekerim ö80
- A sesini tanıtmak için akordeonu tanıtım onun nasıl çalıştığını öğrenmeye çalışırız. ö53
- Yere farklı seslerde materyal resimleri koyup e sesi ile başlayanların üzerinden geçme. ö70
- Oyun üzerinden işitme duyumuza dikkat çekilir ve doğa seslerinin olduğu ses kaydı çocuklara dinletilir. Kayıttaki doğa seslerinin içindeki sesler hakkında sohbet edilir. Çocuklara ses kaydını dinlerken sınıfı gezerek bir tane nesne seçmeleri ve yerde duran kutunun içine seçtikleri nesneyi bırakmaları söylenir. Çember olup kutunun etrafına oturulur. Çocuklar gözlerini kapatıp sırayla kutudan bir nesne seçerler. Her nesnenin başlangıç sesi bulunur. Aynı ses ile başlayan nesnelere gruplanır. ö54
- Çember şeklinde dizilmiş sandalyelere oturulur. "Benim adım Esra; elmas gibiyim." Denir ve çocuklara örnekler çoğaltılarak oyunun kuralı hissettirilir. "Benim adım Tuna; tepsi gibiyim." Bulunan ilk ses benzerliği ile ilgili kelimeyi çağrıştıracak bir öykünmede bulunur ve gösterilir. Örneklerin ardından oyunu oynamak için ne yapılması gerektiği sorulur. Oyun malzememizin isimlerimiz olduğu vurgulanarak dikkat seslere çekilir. Çocukların buldukları ve hareketler tüm sınıfla tekrar edilir. ö54
- Yere çocuk sayısı kadar minder koyulur. Önceden a sesiyle başlayan nesne resimleri hazırlanır ve bir minder altına nesne resmi saklanır. Örneğin aslan resmi 6. Minderin altında gizli. Çocuklar dans eder, müzik durduğunda herkes bir mindere zıplar. Minderlerin altı açılır. 6. Mindere zıplayan çocuğa A sesiyle başlayan bir nesne ismi sorulur, bulamazsa yardımcı olunur ö29
- Oyun oynarken çocuklar daire şeklinde oturur. Bir kişinin eline top verilir ve verilen sesle başlayan kelime söylemesi istenir; aynı kelimeyi tekrarlayan oyundan çıkar. Oyunun ikinci aşamasında verilen harfle başlayan kelime hecelenirken, heceye uygun olarak top yere vurulur. ö38
- E sesi ile ilgili kartlarla bulmaca oynanabilir örneğin kartlarda el vardır el ile ilgili bilmece sorulabilir ö37
- Daha önce öğrendiğimiz seslerle beraber bir zar yaparız. O zarların üstündeki seslerden başlayan eşya resimleri yere dizerim. Zarı atıp hangi sesin geldiğini söyleyip o sesle başlayan eşyanın üstüne geçmesini isterim ö18
- A sesi; -Aa aaaa diye bir hikâye anlatmaya başlarım; -ayının ayağı ağaca çarpmış gibi a sesi ile başlayan kelimelere yoğunluk veririz. -hikâye içinde a sesini ne kadar çok kullandığımı söylerim, onların bulmaları için sesin ne olduğunu ilk örneklerimde kullanmam. Hikâyeden kopmadan kendi kendine söylenme şekline girebilirim; - hikâye bitince a ile başlayan isimler, meyveler, hayvanlar hakkında sohbet edebiliriz. ö40

• Çocuklar çember şeklini alırlar. Hayvanların olduğu resimli kitaplar ortaya koyulur. Hepsinin ismi ve çıkardıkları sesler tekrar edilir. "a" sesi ile başlayan hayvanları bulmaları istenir. Her seferde farklı sesler verilebilir	ö83
• Ses ile ilgili eşleştirme oyunu oynanır	ö20
• Ses ile başlayan hayvanlarla ilgili drama çalışması	ö20, ö51
• Drama etkinliği yapıyoruz (vücudumuz ile A sesi yapıyoruz)	ö69
• E sesi içeren bir drama çalışması yapıyoruz (elmaları topluyoruz)	ö99
Sanat Etkinlikleri	
• Sanat etkinliği e sesi ile başlayan hayvanlardan oluşan çiftlik vb.	ö15
• A sesi; ağaç, araba gibi a ile başlayan hayvan boyar	ö44, ö110
• "a" sesi çarkı sanat çalışması	ö87
Aile Katılımı	
• E harfi, önce aile katılımıyla e sesiyle başlayan nesnelere oluşan bir albüm hazırlamaları istenir, sonra her çocuk albümünü tanıtır	ö89
• Her öğrencimden hafta boyunca bu sesle başlayan farklı 3 kelime bulmasını istenir	ö39
Harfi Tanıma- Yazma Çalışmaları	
• Harfi tahtada karaktere bürüyerek herkesin avucuna yazmasını isterim sonrasında birbirlerinin sırtlarına yazabilirler	ö41
• Sınıfa gazete getirilir. Gazetenin ne olduğu ne işe yaradığı hakkında bilgi verilir. Ardından müzik eşliğinde gazete yırtma çalışması yapılır. Daha sonra çocuklar masalara alınarak her çocuğa gazeteden kesilmiş bir harf verilir (büyük boy) her çocuğa üzerinde bir metin olan kâğıt verilir (metin büyük harf ile rast gele harflerden oluşur) çocuklar harf avına çıkarlar.	ö72
• Sanat etkinliğiyle bebek yapılır ve üzerine e-E harfinin yazılı olduğu görseller yapıştırılır her çocuk bebeklerini sallar	ö10
• A sesi büyük bir görsel olarak çocukların görebileceği bir şekilde sınıfa asılır	ö35
• Harf ile taç, kolye vb. yaparak gördüklerinde tanımlarını sağlarım	ö80
• Harfin büyük küçük yazımını gösteririm	ö26
• Yazılışını parmağı ile gösterme, harfi kâğıda aktarma ve somut olarak inceleme	ö28
• "E" sesi nokta birleştirme	ö45
• A sesi: at görselini koyar at yazarım üzerinden taşlarla gitmelerini isterim	ö51
• Harf üzerinde yürüyüş	ö80
• Çocuklara bir metin verip içindeki a seslerini işaretlemelerini istenir	ö47
• Çocukların ellerine gazete kâğıtları verilir ve çocuklardan verilen harfi gazetede yazılardan bularak daire içine almaları istenir.	ö38
• Harfi kutuya doldurma oyunu	ö80
• Hazırladığımız materyalleri (keseleri) çıkartırız. Çocuk a ile başlayan keseyi bulur o harfi yere koyar, kanguru kesesine ise o harfle başlayan bir nesne koyar	ö64

Öz Geçmiş

Adı Soyadı : Asena FETTAH METİNOL

Doğum Yeri ve Yılı :

Medeni Hali :

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Eğitim Durumu (Yıl- Kurum Adı- Bölüm)

- **Lise** :1995 – 2002 Büyükşehir Hüseyin Yıldız Anadolu Lisesi, İstanbul
- **Lisans 1** :2003 – 2006 Yıldız Teknik Üniversitesi **Matematik** (Ayrıldı)
- **Lisans 2** :2007 – 2011 Gazi Üni. Mesleki Eğ. Fak. **Okul Öncesi Öğretmenliği**
- **Lisans 3** : 2006 – 2010 Anadolu Üniversitesi **İşletme**
- **Lisans 4** : 2013 – 2019 Anadolu Üniversitesi **Sosyoloji**
- **Lisans 5** : 2020- Atatürk Üniversitesi **Çocuk Gelişimi**
- **Yüksek Lisans** : 2015- 2021 B.Uludağ Üni. Eğit. Bil. Enst. **Okul Öncesi Eğitimi**

İş Deneyimi

- 07.2012 – Çocuk Eğitici (GİH)
Uludağ Üniversitesi Sağlık Kültür Spor Daire Başkanlığı, Bursa
- 01.2012 – 07.2012 Özel Eğitim Öğretmeni
Ö. Yeni Başak Özel Eğitim Reh. ve Psikolojik Dan. Merkezi, İstanbul
- 09.2011 – 12.2011 Anasınıfı Öğretmeni (MEB Ücretli Öğretmen)
Kumburgaz Serdar Adıgüzel İlköğretim Okulu, İstanbul
- 02.2011 – 05.2011 Anasınıfı Öğretmeni (MEB Ücretli Öğretmen)
Mamak Demirlibahçe Ata İlköğretim Okulu, Ankara
- 09.2010 – 01.2011 Anasınıfı Öğretmeni (MEB Ücretli Öğretmen)
Gölbaşı Atatürk İlköğretim Okulu, Ankara
- 10.2005 – 06.2006 Kısmi Zamanlı Çalışan Öğrenci
Yıldız Teknik Üniversitesi Matematik Bölüm Başkanlığı, İstanbul

Katıldığı Bilimsel Toplantılar:

- **FETTAH METİNOL Asena**, KARTAL Hülya. “Ses Temelli Cümle Yönteminin Okul Öncesi Eğitim Programına Katkısı: Sesbilgisel Farkındalık” 2. Uluslararası Temel Eğitim Kongresi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla (23-27 Ekim 2019)
- BEŞER Reis, **FETTAH METİNOL Asena**, KARTAL Hülya, SUNGURTEKİN Şehnaz. “Zorbalık Konusunda Farkındalık Oluşturulmasının Yollarından Biri: Çocuk

Şarkıları” 2. Uluslararası Temel Eğitim Kongresi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla (23-27 Ekim 2019)

- KOÇ Demet, KARTAL Hülya, **FETTAH METİNOL Asena**. “Sesbilgisel Farkındalığı Destekleyen Bir Kaynak: Resimli Çocuk Kitapları” III. Uluslararası İlkokul Eğitim Konferansı, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Nevşehir (08-10 Ekim 2015)
 - **FETTAH METİNOL Asena**, KARTAL Hülya, HAVUZ Ayşegül. “Sesi Ayırt Etmeye Yönelik Görsel Unsurların Çocuklar Tarafından Anlaşılabilirliği” 14. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Bartın Üniversitesi, Bartın (21-23 Mayıs 2015)
 - **FETTAH Asena**, “Televizyonun Çocuğa Etkileri” (Poster Sunusu) 5. Ulusal Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrenci Kongresi, Çukurova Üniversitesi, Adana (13-15 Mayıs 2010)
-

İletişim Bilgileri

24.11.2021

Asena FETTAH METİNOL